

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**XX. YÜZYILDA KÜTÜPHANECİ İMGESİ VE XXI. YÜZYIL
İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ**

İLKER ÇAKMAKKAYA

Danışman : Prof. Dr. Ercan ÇELEBİ
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hasan Sacit KESEROĞLU
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ahmet ALTAY
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Alaattin DOLU

KASTAMONU-2025

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

İlker ÇAKMAKKAYA

ÖZET

DOKTORA TEZİ

XX. YÜZYILDA KÜTÜPHANECİ İMGESİ VE XXI. YÜZYIL İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

İLKER ÇAKMAKKAYA

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. ERCAN ÇELEBİ

Bu çalışma, Türkiye’de XX. yüzyılda kütüphanecilik mesleğinin toplumsal algısını ve mesleki kimliğinin dönüşümünü ele alırken, XXI. yüzyılda mesleğin karşı karşıya kaldığı toplumsal ve kültürel değişimlere uyum sağlamak için bir model önerisi geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, mesleki kimliğin tarihsel ve güncel yönlerini analiz ederek bu dönüşüm süreçlerini anlamaya odaklanmıştır. Araştırmada, Türkiye’deki kütüphanecilik mesleği tarihsel süreçte ele alınarak özellikle XX. yüzyıldan XXI. yüzyıla geçişteki değişimler incelenmektedir. Çalışmada, mesleki dönüşümleri anlamak için sözlü tarih yöntemiyle emekli akademisyenlerden oluşan bir grup ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, kütüphanecilik eğitimi, profesyonellik, etik ve mesleki örgütlenme gibi konuları kapsamaktadır. Sözlü tarih yöntemi kullanılarak, XX. yüzyılın son çeyreği ile XXI. yüzyılın ilk çeyreği arasında etkin olarak çalışan altı emekli öğretim üyesiyle görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların teknolojik, toplumsal ve politik dönüşümlerden nasıl etkilendikleri ve bu değişimlerin mesleki kimliklerine nasıl yansıdığı analiz edilmiştir. Veri toplama sürecinde ses kayıt cihazı kullanılmış, analizler ise Pierson tarafından geliştirilen 14 maddelik mesleki kimlik modeli temel alınarak yapılmıştır. Araştırma, kütüphanecilik mesleğinin XX. yüzyıl boyunca değişen algı ve beklentiler doğrultusunda sürekli evrildiğini ortaya koymaktadır. Profesyonellik, eğitim sistemindeki değişimler, uygulanabilir bir etik sistem, toplumsal dönüşümler ve sivil toplum kütüphanecilerin mesleki kimliklerini biçimlendiren başlıca ögeler olarak öne çıkmıştır. Özellikle meslek mensuplarının teknolojik adaptasyon becerileri ile toplumsal rollerindeki etkileşim, XXI. yüzyıl için yeni bir modelin gerekliliğini ortaya koymuştur. Tezde, XXI. yüzyıl kütüphanecilik mesleği için bir model önerisi geliştirilmiştir. Bu model, mesleki kimliğin kendisini ifade etme biçimi olarak birincil kimlik üzerine kurulan eğitim, profesyonellik, meslek etiği ve örgütü üzerinden değişimlere açık ve toplumsal sorumlulukları benimseyen bir yapıya kavuşmasını öngörmektedir. Bu bağlamda bu modelin, toplumsal sorumluluk içeriği anlamında mesleğin sürdürülebilirliğine katkı sağlama potansiyeli bulunmaktadır.

ANAHTAR KELİMELE: Mesleki Kimlik, Meslek Tarihi, Kütüphanecilik

Mayıs 2025, 185 Sayfa

ABSTRACT

PH.D THESIS

THE IMAGE OF THE LIBRARIAN IN THE XX. CENTURY AND A MODEL PROPOSAL FOR THE XXI. CENTURY

İLKER ÇAKMAKKAYA

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE

DEPARTMENT OF HISTORY

SUPERVISOR: PROF. DR. ERCAN ÇELEBİ

This study addresses the social perception of the librarianship profession and the transformation of its professional identity in Turkey in the 20th century, while aiming to develop a model proposal for adapting to the social and cultural changes the profession faced in the 21st century. The study focused on understanding these transformation processes by analyzing the historical and current aspects of professional identity. In this research, the librarianship profession in Turkey is addressed in the historical process and especially the changes are examined during the transition from the 20th century to the 21st century. In the study, in-depth interviews were conducted with a group of retired academicians using the oral history method in order to understand professional transformations. These interviews cover topics such as librarianship education, professionalism, ethics and professional organization. Using the oral history method, interviews were conducted with six retired faculty members who were actively working between the last quarter of the 20th century and the first quarter of the 21st century. It was analyzed how the participants were affected by technological, social and political transformations and how these changes were reflected in their professional identities. A voice recorder was used in the data collection process and the analyses were based on the 14 professional identity items model developed by Pierson. The research was conducted on the transformation of the librarianship profession in the 20th century. It reveals that it has been constantly evolving in line with changing perceptions and expectations throughout the century. Professionalism, changes in the education system, a viable ethical system, social transformations and civil society have emerged as the main elements shaping the professional identities of librarians. In particular, the interaction between the technological adaptation skills of the members of the profession and their social roles has revealed the necessity of a new model for the 21st century. In the thesis, a model proposal for the 21st century librarianship profession has been developed. This model envisages that the professional identity will gain a structure that is open to change and embraces social responsibilities through education, professionalism, professional ethics and organization, which are founded on the primary identity as a way of expressing itself. In this context, this model has the potential to contribute to the sustainability of the profession in terms of social responsibility content.

KEYWORDS: Professional Identity, History of Profession, Librarianship

TEŞEKKÜR

Başta, danışmanım Prof. Dr. Ercan Çelebi'ye titiz bir danışmanlık sergilemesinden ötürü teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyelerinden ve Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünden, bölüm başkanım sayın Prof. Dr. Hasan Sacit Keseroğlu'na aynı zamanda eş danışman gibi yoğun bir ilgiyle ortaya koyduğu çabadan ötürü teşekkür ederim. Yine tez izleme komitesi üyelerinden Doç. Dr. Alaattin Dolu'ya hem bu çalışmanın tarih bölümünde yapılmasındaki öncü fikirlerinden hem de süreç boyunca katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Tez jürimde yer alan değerli hocalarım Prof. Dr. Ahmet Özcan ve Doç. Dr. Ahmet Altay'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Meslek kimliği üzerine çalışma düşüncesine yıllar önce beni yöneltmiş olan Prof. Dr. Hülya Dilek Kayaoğlu'na, son okumalarda katkı sunan Doç. Dr. Güler Demir'e teşekkür ederim. Çalışmanın son dönemlerinde, en başından beri danışmanlık yapmışçasına çaba sergileyen, beni lisans dönemimden bu yana her zaman destekleyen değerli hocam Prof. Dr. Oya Gürdal'a katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Tezin ortaya çıkmasında emeği bulunan değerli görüşmecilere, bu çalışmanın yapılabilmesi için ayırdıkları zaman ve önemli deneyim ve birikimlerini paylaştıkları için teşekkür ederim.

Ankara'nın bir kenar mahallesinden birlikte üniversite yolculuğuna çıktığım değerli dostlarım Hasan Cömert, Hüseyin Gencer, Engin Özkan, Reşat Soylu ve isimlerini saymayı unuttuğum bilim dostlarına teşekkür ederim.

Yüksek lisans çalışmasından sonra yurda dönerek başladığım doktora maceramda her zaman yanımda bulunan Refika Bakır'a teşekkür ederim.

Ailem, anneme ve babama eğitimim için sarf ettikleri çabaları için, kız kardeşim değerli akademisyen filozof Eda Çakmakkaya'ya destekleri için çok teşekkür ederim.

Burada adını anmayı unuttuğum, önemli katkıları, destekleri olan herkese çok teşekkür ederim. Saygılarımla!

İlker ÇAKMAKKAYA

Kastamonu, 2025

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Önem	1
1.2 Amaç	2
1.3 Kapsam	4
1.4 Yöntem	4
2. KİMLİK VE PROFESYONELLİK	9
2.1 Kimlik ve Mesleki Kimlik.....	9
2.2 Kütüphaneci Kimliği ve Türkiye.....	27
3. BULGULAR	31
3.1 Erken Uygulama.....	31
3.2 Değişim ve Dönüşüm	34
3.3 Deneyim ve Zaman.....	37
3.4 İletişim ve Uygulama	42
3.5 Kimlik ve Yerellik İkilemi	45
3.6 Aktarılabirlik	48
3.7 Bulanıklaşma ve Durulma	51
3.8 Kalıp Yargılar.....	53
3.9 Bulgular Üzerine	56
4. TEMEL BULGULAR.....	57
4.1 Kendini Ortaya Koymak.....	57
4.2 Birincil Kimlik	63
4.3 Eğitim ve Öğretim	76
4.4 Profesyonellik.....	87
4.5 Etik ve Kütüphanecilik Meslek Etiği	100
4.6 Sivil Toplum Kuruluşları.....	111
4.7 Temel Bulguların Kısa Sonucu	131
5. TÜRKİYE’DE XXI. YÜZYILDA KÜTÜPHANECİ MODELİ	132
5.1 Model Kavramı.....	132
5.2 Bir Model Olarak Türkiye’de Kütüphaneci İmgesi.....	134
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	139
KAYNAKLAR	143
EKLER.....	176
EK A Görüşme Soruları	177
EK B Etik Kurul İzni.....	185

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 5.1 XXI. yüzyılda Türkiye’de kütüphaneciliğin kendini ortaya koyduğu öğeler.....	135
Görsel 6.1 Kütüphane ve bilgi bilimleri birliği logo önerisi.....	140
Görsel 6.2 Kütüphane ve bilgi bilimleri birliği katılımcı kurumlar	140

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1 Erken uygulama	32
Tablo 3.2 Değişim ve dönüşüm	35
Tablo 3.3 Deneyim ve zaman.....	39
Tablo 3.4 İletişim ve uygulamaya anlam yükleme	43
Tablo 3.5 Kimlik ve yerellik ikilemi.....	46
Tablo 3.6 Aktarılabilirlik	49
Tablo 3.7 Bulanıklaşma ve durulma	51
Tablo 3.8 Kalıpları da içeren algılar	54
Tablo 4.1 Kendini ortaya koymak.....	58
Tablo 4.2 Katılımcıların birincil kimlik özellikleri.....	64
Tablo 4.3 Eğitim ve öğretim	77
Tablo 4.4 BBY bölümlerinin 2023-2024 yılında zorunlu dersler üzerinden üç temel alanda ders dağılımları	84
Tablo 4.5 Profesyonellik	89
Tablo 4.6 Etik ve sivil örgütler	104
Tablo 4.7 Meslek dernekleri, meslek odaları, barolar ve Türk Tabipleri Birliğinin yasal açıdan karşılaştırılması	112

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

ALA	: Amerikan Kütüphane Derneği
ANKOS	: Anadolu Üniversiteleri Kütüphaneleri Konsorsiyumu Derneği
BD	: Bilgi Dünyası
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
IFLA	: Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu
KBBB	: Kütüphane ve Bilgi Bilimleri Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TK	: Türk Kütüphaneciliği
TKD	: Türk Kütüphaneciler Derneği
TTK	: Türk Tarih Kurumu
ÜNAK	: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

1. GİRİŞ

Bu bölümde gerçekleştirilen çalışmanın önem, amaç, kapsam ve yöntem bölümleri ele alınmaktadır. Önem bölümünde çalışma sonunda literatüre yapılması beklenen katkılar belirtilmektedir. Amaç bölümünde çalışmanın amaçları ve bu amaçlar doğrultusunda değerlendirilecek olan parametreler ortaya konulmuştur. Kapsam bölümünde çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları anlatılmaktadır. Yöntem bölümünde ise çalışmanın kendisine özgün yöntemi açıklanmaktadır.

1.1 Önem

XX. yüzyıl Türkiye'sinde kütüphanecilerin kişisel ve toplumsal algılarını değerlendirmek için, üzerinde araştırma yapılan kütüphanecilerin ayırt edici özelliklerinin mesleki kimliklerinde ne tür değişikliklere yol açtığını incelemek çok önemlidir. Ayrıca, teknolojik ve politik dönüşümlerin kütüphanecilerin mesleki kimliği üzerindeki etkisini tespit etmek zorunludur. Böylece, kütüphanecilik eğitimi alanında, 2002'den sonra Bilgi ve Belge Yönetimi alanında meydana gelen çeşitli dönüşümleri belirlemek mesleki kimliğin anlaşılması bağlamında zorunlu hale gelmiştir. Bu konuyu çevreleyen söylemlerden ortaya çıkan baskın temaları inceleyerek, XXI. yüzyıla ve ötesine uygulanabilecek bir öngörü veya model geliştirmek olanaklı duruma gelebilir. Bu kapsamlı araştırmayla kütüphanecilerin Türk toplumundaki imgesinin ve rolünün evrimi ve potansiyel yörüngesi hakkında değerli bilgiler edinebiliriz. Çalışmanın sonunda elde edilen bulguların, bilim literatürüne potansiyel katkılarını şu biçimde sıralamak mümkündür:

1-Türkiye'de XX. yüzyılda kütüphanecilerin kişisel ve toplumsal imgesini ortaya koymak.

2-Katılımcıların çalıştıkları kütüphanecilik okullarının ve dönemsel özelliklerinin mesleki kimlik imgesinde değişiklikler yapıp yapmadığını tespit etmek.

3-Teknolojik, siyasal ve ekonomik dönüşümlerin kütüphaneci meslek kimliğine etkilerini tespit etmek.

4-Kütüphanecilik (Bilgi ve Belge Yönetimi) eğitimindeki dönüşümleri tespit etmek.

5-Görüşmelerde öne çıkan temalara göre XXI. yüzyıl için öngörülere dayalı bir model geliştirmek.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, XX. yüzyıldan XXI. yüzyıla geçişte altı emekli öğretim üyesi üzerinden, “*kütüphaneci kimdir?*” sorusuna verilen yanıtlarda meydana gelen değişim ve dönüşümü kapsamlı bir biçimde ortaya koymaktır. Bu keşif, uygulama, değişim, deneyim, iletişim, yerellik, aktarım, kalıplar, birincil kimlik, eğitim, profesyonellik, etik, sivil toplum örgütleri ve sivil toplumla karmaşık ilişkiler ağı gibi çeşitli parametreler çerçevesinde ele alınmıştır. XX. yüzyılda Türkiye’deki kütüphanecilerin mesleki kimliğini ve dönüşümünü incelemek, bilimsel bir araştırmayı gerektiren temel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın yöntemsel amacı, katılımcıları içeren bir sözlü tarih araştırmasının uygulanması yoluyla XX. yüzyıl kütüphanecisinin geçirdiği dönüşümü belirlemek ve tanımlamaktır. Katılımcıların neredeyse tamamı, pozisyonlarını üstlenirken başlangıçta kullandıkları teknoloji ile emeklilikleri sırasında yaygın olan ilerlemeler arasındaki eşitsizliği kariyerleri boyunca kapsayan derin yapısal değişikliklerle karşılaştılar. Çalışma, bu teknolojik değişime uyarlanmanın anlaşılmasını ve katılımcıların bu yenilikleri mesleki ve kişisel yaşamlarında uygulamaya çalışırken yaşadıklarından sonraki dönüşümlerini anlamayı da amaçlamaktadır.

Bu konuyu etkili bir biçimde ele almak için, çalışma grubu emekli öğretim üyelerini kapsayacak biçimde titizlikle belirlenmiştir. Şu anda, hayatta olan yaklaşık on beş emekli öğretim üyesinden altısı çalışmaya katılım sağlamıştır ve bu kişiler bu çalışma kapsamında yararlanmak için değerli bir deneyim havuzu sağlamaktadırlar. Katılımcı kişiler yazar ve tez izleme komitesinden Prof. Dr. Hasan S. Keseroğlu tarafından deneyimleri, meslekte tuttıkları yer ve önem dikkate alınarak titizlikle belirlenmiştir. Bu deneyimleri ve onların yaşadıkları dönüşümleri ses kaydı yoluyla belgeleme süreci sadece araştırma konusunun kapsamını belirlemekle kalmayacak, aynı zamanda gelecekteki projeler ve çabalar için de zemin oluşturacaktır.

Kütüphanecilik bir meslek midir? Eğer öyleyse ne tür bir meslektir? Kütüphaneciliğin tözü nedir? Yasal ve toplumsal sorunlar için ne yapılması gerekir? gibi konular çerçevesinde, çalışma kapsamında test edilen kimlik olgusunun açığa çıkarılacağı parametreler şunlardır:

- 1- Erken Uygulama
- 2- Değişim ve Dönüşüm
- 3- Deneyim ve Zaman
- 4- İletişim ve Uygulama
- 5- Kimlik ve Yerellik İkilemi
- 6- Aktarılabilirlik
- 7- Bulanıklaşma ve Durulma
- 8- Kalıp Yargılar
- 9- Kendini Ortaya Koymak
- 10- Birincil Kimlik
- 11- Eğitim ve Öğretim
- 12- Profesyonellik
- 13- Etik ve Kütüphanecilik Meslek Etiği
- 14- Sivil Toplum Kuruluşları

Bu parametreler, literatür taramalarından elde edilen bilgiler ışığında, en ayrıntılı yaklaşımı ortaya koyan Pierson (2019 ve 2021) tarafından geliştirilen modelden

alınarak uyarlanmıştır. Görüşmelerin analizinden sonra ortaya çıkan tablo gereği bazı ögeler ön plana çıkmakta ve bazıları ise çalışma grubu özelinde daha az anlam ifade etmektedir. Dolayısıyla bu grup için anlamlılığı yüksek olan ögeler çalışmanın öbek noktasını oluşturacak biçimde derinleştirilmiş ve bulgular bu bağlamda iki ana başlık biçiminde ayrıştırılmıştır.

1.3 Kapsam

Osmanlı'da hafız-ı kütüp biçiminde nitelenen kütüphane çalışanı modern Cumhuriyet döneminde kütüphaneci olarak adlandırılmıştır. 2002 yılından başlayarak, mesleki unvan olarak kütüphanecilik devam etmekle beraber, üniversitelerdeki kütüphanecilik ve arşivcilik bölümlerinin adı Bilgi ve Belge Yönetimi olarak birleştirilmesiyle birlikte yakın zamanlarda mezun olanların birçoğu kendilerini tanımlarken “*bilgi yöneticisi*” demeyi tercih etmektedirler. Çalışmanın kapsamı Kütüphanecilik ve Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden emekli olmuş öğretim üyeleri ile sınırlandırılmıştır. Karşılaştırma amacı güdülmemesi, seçilen katılımcıların deneyimleri içerisinde uygulamacı yönlerinin olması ve uygulamacıları da onların yetiştirmesi nedeniyle halk kütüphaneleri gibi çeşitli kütüphane türlerinden emekli katılımcılara yer verilmemiştir. Başka bir ifade ile katılımcıların akademi dışında da sivil toplum, halk kütüphanesi, milli kütüphane gibi çeşitli deneyimleri bulunmaktadır. Araştırma içeriğinin, görevdeyken konuşulmak istenmeyecek konuları da kapsamı nedeniyle emeklilere odaklanılmıştır. Emeklilerin tercih edilmesinin bir diğer nedeni de başlangıçtan emekliliğe kadar uzanan bir sürecin mesleki kimliği bir bütün olarak anlamaya olanak sunmasıdır. Ayrıca Türkiye üzerine değerlendirmeler yapılırken araştırma evreninin bu altı katılımcıyla sınırlı olduğunun bilinmesi gerekir. Bu örneklem seçiminin nicel genellemeler amaçlı değil katılımcıların bulundukları pozisyonların önemliliği ve derinliğinden geldiğini bilmek önemlidir.

1.4 Yöntem

Sözlü tarih yönteminin esas alındığı bu çalışmada, Bilgi ve Belge Yönetimi alanından emekli olmuş, yaşayan on beş akademisyenin görüşlerine başvurulmak istenmiş; bununla birlikte çalışma, görüşme yapmayı kabul eden altı akademisyenin sorulara

vermiş olduğu yanıtlar üzerine kurgulanmıştır. Görüşmelerde emekli olanların seçilmesinde artık iş yaşamı süreçlerinin tamamlanmış olması ve eleştirel görüşleri açıklamakta çekinceleri olabilecek bir ortamda olmamalarına dikkat edilmiştir. Görüşmelerde XX. yüzyılın son çeyreği ile XXI. yüzyılın ilk çeyreği arasında etkinliklerde bulunmuş olan meslek uygulayıcılarının gerek teknolojik, gerek siyasal, gerek toplumsal dönüşümlerden nasıl etkilendikleri, bunlardan kendi mesleki kimliklerine nelerin nasıl yansıdığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde ses kayıt cihazıyla kayıt, kamera, not alma, yazılı iletişim ve gerekli durumlarda tekrar görüşme yapma gibi teknikler uygulanmıştır. Kişisel verilerin korunması amacıyla ve etik kurul kararı gereğince, katılımcılar K1, K2, K3, K4, K5, K6 şeklinde kodlanarak ve adları gizlenerek değerlendirilmiştir.

1970’li yıllar itibariyle dünyada, özellikle ABD ve İngiltere’de sözlü tarih çalışmaları yapanların sayısında önemli bir artış gözlemlendi (Gökdemir, 2011, s. 203). Kayıt cihazları gibi tekniklerin gelişmesiyle birlikte sözlü tarih kavramının modern anlamda kullanımı gelişim göstermekte olsa da gerçekte yeni değil eski bir yöntemdir, hatta en eskidir denilebilir (Thompson, 2017, s. 23). Sözlü tarih bir biyografik bilgi yığını değil, katılımcının araştırmacı tarafından bazı tarihsel bilgileri, sosyal etkileşimleri hatırlaması için uyarılmasıyla işleyen bir yöntemdir (Lummis, 1987, s. 12). Yaşayan insanlarla ilgileniyorsanız, onların tarihlerinde ve şimdiki yaşamlarında onlar için neyin önemli olduğunu bulma olanağınız vardır (Yow, 2005, s. 69). Sözlü tarih, sözlü kaynakların biçimini, öykü anlatımını, konuşma ve dinlemeyi, tarih yapma pratiği ve protokollerini en iyi biçimde açıklayan kendi diline, sözcüklerine ve ifadelere sahiptir (Mahuika, 2019, s. 170). Sözlü tarih, film, etkileşimli web siteleri, kitaplar, tiyatrolar, sergiler ve sokak sergileri gibi birçok biçimde kullanılabilir (MacKay vd., 2016, s. 114). Sözlü tarihçiler, diğer kaynaklar gibi fotoğrafları sosyal tarihin belgeleri, yani geçmiş olaylar ve deneyimlerle ilgili gerçeklerin kapsayıcıları olarak okurlar (Freund ve Thomson, 2011, s. 3). Hoşumuza gitmeyen, bilinmesi istenmeyen, başka bir ifade ile belleklerden silinmek istenilen bilgiler, tarihin derinliklerinde itilerek yok sayılmak istenebilir. Sözlü tarihçiler olarak, belki de yazmaya en çok gereksinim duyduğumuz şey, en fazla suskun olmaya yatkın olduğumuz konulardır (Neyzi, 2013, s. 145). Zor konularla ilgili röportajlar yapılırken güçlü duyguların er ya da geç ortaya çıkacağını göz önünde bulundurmak gerekir. Sorulacak soruların üzüntü, huzursuzluk,

acı, utanç, suçluluk, öfke, rahatlama, minnettarlık veya başka bir duyguyu tetikleyip tetiklemeyeceğini tahmin etmek zordur. Bir görüşmeci olarak, görüşme sırasında duygusal olarak tepki verilebileceğine de hazırlıklı olunmalıdır (Stranden, 2009, s. 3). Tarih, yazarın kendi zamanının ötesine geçerek, yalnızca zamanında canlı bulunanı değil, ele alınan konuyu geçmişin tininde ele alma çabası olarak betimlemek mümkündür (Hegel, 2016, s. 17). Sözlü tarihçi için önemli olan: açık olmak, resmi olmayan durumlara ve yarı yapılandırılmış görüşmelere hazır olmak, yaratıcılığı ve tartışmayı destekleyerek uzun yanıtlar almaya hazır olmaktır (Abrams, 2010, s. 124). Bu bağlamda çalışma sözlü tarih yaklaşımlarının zorlukları göz önüne alınmış ve görüşmeler zamana yayılarak gerçekleştirilmiştir.

Sözlü tarih, modern tekniklerin gelişimiyle daha yaygın kullanılsa da aslında en eski tarih aktarma yöntemlerinden biridir. Biyografik bir bilgi yığını değil, bireylerin geçmiş deneyimlerini ve sosyal etkileşimlerini hatırlamalarına yardımcı olan bir araştırma yöntemidir. Konuşma, dinleme ve anlatım gibi kendine özgü özellikleri barındırır ve film, kitap, sergi gibi farklı formatlarda sunulabilir. Sözlü tarihçiler, fotoğraflar ve diğer görsel belgeleri sosyal tarih bağlamında değerlendirirken, unutulmak istenen ya da bastırılmış konulara da odaklanırlar. Zor konular ele alındığında güçlü duygular ortaya çıkabilir ve görüşmecilerin bu durumlara hazırlıklı olması gerekir. Başarılı bir sözlü tarih çalışması için açık olmak, resmi olmayan görüşmelere uyum sağlamak ve katılımcıları uzun yanıtlar vermeye teşvik etmek önemlidir.

Sözlü tarih çalışması gerçekleştirilirken: hangi bilginin arandığı belirlenmelidir. Bu bilgilere erişmek için doğru kişiler seçilmelidir. Çalışmanın amaç ve öncelikleri net olmalıdır. Projenin yazılı izleği hazır olmalıdır. Çalışma yapılırken fotoğrafçı, kameraman gibi yardımcı elemana gereksinim var mıdır? Proje için gerekli bütçe hazır mıdır? Etik beyan var mıdır? Görüşmeciler yayınlanacak bölümler hakkında bilgilendirilmiş midir? Görüşmeler için yeterince uzun zaman ayrılmış mıdır? Görüşmelerde ilişkilere ve saygı çerçevesine dikkat edilmiş midir? Anlamın doğru biçimde açığa çıkması için görüşmeciler olabildiğince özgür bırakılmış mıdır (Mulvihill ve Swaminathan, 2022, s. 256-258)? Sözlü tarih birçok farklı biçimde kullanılabildiğinden, önceden belirlenmiş ölçütlere göre basitçe izlenebilecek ve

değerlendirilebilecek araştırma tasarım stratejileri yoktur. Bu sebeple, sözlü tarih kullanan araştırmacıların bir dizi araştırma tasarımı seçimi yapması gerekir ve bunlar açıklanan, bağlamsallaştırılan ve yöntemlerin yazımında gerekçelendirilen seçimler olmalıdır. Sözlü tarih çalışmaları Leavy'ye göre üç ana bölümden oluşurlar: 1- tasarım, 2- veri toplama ve 3- veri analizi (Leavy, 2011, s. 27). Zusman'a (2016, s. 71-94) göre ise: 1- görüşme, 2- görüşme alanları, 3- görüşme öncesi toplantı ve 4- görüşme sonrası çalışması olarak dört ana bölümden oluşur. Bir görüşmenin soruları genel olarak, temel tanımlayıcı, yapısal, devamlılık gösteren, açıklayıcı, deneyime, örneklere dayalı, karşılaştırma ya da karşıtlık ve sonuçlandırma içeren bölümlerden oluşmalıdır (Janesick, 2010, s. 46-47). Tek seanslık sözlü tarihler, "sesli anlık görüntülerdir". Projenin hedeflerine ve bütçesine bağlı olarak, her bir kişiyle birden fazla görüşme yapmaya çalışmak anlamlıdır. Tekrarlanan ziyaretler, samimiyeti geliştirmeye, bir yakınlık kurmaya yardımcı olur. Hem görüşmeci hem de görüşülen, zor sorular sormak ve dürüst cevaplar vermek için gerekli uyumu geliştirmek için birlikte biraz zaman geçirmeye gereksinim duyarlar (Ritchie, 2014, s. 76). Sözlü tarih çalışmalarının temelde yerellik özelliği görülse de özellikle yerelliğin zorunlu olmadığı (Trower, 2011, s. 2), "*ortak ilgi alanları ve kimlik*" gibi konularda mekandan bağımsız çalışma örnekleri vardır (Thomson, 2008, s. 98). Kültürel miras, bir devlet kurumu tarafından önemli kabul edilen manzaraların, sit alanlarının ve yapıların korunmasıyla ilişkilendirilir. Bu sebeple sözlü tarih de kültürel mirasın bir parçası olarak ele alınmalıdır (Hamilton ve Shopes, 2008, s. 3). Özenle belgelenmiş arşivsel sözlü tarih çalışmaları, kamusal bellekten silinebilecek olan zaman ve yerlerin ilk elden deneyimlerini ve bilgilerini canlı tutmak konusunda önemlidir (Quinlan ve Sommer, 2009, s. 81).

Görüşme ve derinlemesine görüşme, sözlü tarih açısından bir veri toplama tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır (Tokmak, 2016, s. 96). Sözlü tarihin en önemli öğelerinden birisi olarak, görüşmelerden deşifre edilen bölümler tırnak içerisinde ve olabildiğince aslına sadık (Yardımcı ve Öztekin, 2025) kalınarak aktarılmıştır ki bunlar artık bir tarihsel belge (Akbaba ve Kılcan, 2016) niteliğine dönüşsün. Dolayısıyla bu çalışmada derinlemesine görüşme, asal yöntem olan sözlü tarihin, tarihsel bilgiyi belgelerde olan ve olmayan biçimlerini bir arada sunabilmek açısından bir veri toplama tekniği (Uslu ve Demir, 2023) olarak kullanılmıştır.

Sözlü tarih çalışması yürütülürken, araştırmanın amaçları netleştirilmeli, doğru kişiler seçilmeli ve etik kurallar gözetilmelidir. Görüşmeler için yeterli zaman ayrılmalı, görüşmeciler bilgilendirilmeli ve anlamın doğru aktarılması için özgür bırakılmalıdır. Sözlü tarih için tek bir araştırma tasarımı bulunmadığından, araştırmacılar kendi yöntemlerini seçip gerekçelendirmelidir. Çalışmalar genellikle tasarım, veri toplama ve analiz aşamalarından oluşur. Görüşmelerde tanımlayıcı, yapısal ve deneyime dayalı sorulara yer verilmelidir. Sözlü tarih genellikle yerel bir odak taşısa da mekandan bağımsız ortak ilgi alanlarına da odaklanabilir. Kültürel mirasın bir parçası olarak değerlendirilen sözlü tarih, belgelenmiş arşivler aracılığıyla geçmiş deneyimlerin ve bilgilerin korunmasına katkı sağlar. Bu çalışmada sözlü tarih, mesleki kimliğin ifadelerini ortaya koymak bağlamında önemli bir yaklaşım sağlamaktadır.

2. KİMLİK VE PROFESYONELLİK

Kimlik ve profesyonellik bölümünde genel olarak kimliğin çeşitli tanımları ve kimlik türleri üzerine kuramsal değerlendirmeler yer almaktadır. Kimlik kavramının iyi anlaşılması, mesleki kimlik ve profesyonellik olgusunun anlaşılması bakımından önemlidir. Kütüphaneciliğin bir meslek olarak ele alınması ve onun tarihsel kimlik gelişimi içerisinde aldığı yol ile ayırt edici öğelerini belirlemek kütüphaneciliğin kimlik özelliklerini belirlemek için bir zemin oluşturmaktadır. Bu bölüm, kütüphaneci mesleki kimliği üzerine yapılmış olan çalışmalardan oluşan bir kimlik ve mesleki kimlik literatürü değerlendirmesiyle ve ardından kütüphaneci kimliği ve Türkiye’deki durumun ele alınmasıyla tamamlanmıştır.

2.1 Kimlik ve Mesleki Kimlik

Kimlik olgusunu anlamak için onun çeşitli tanımlarını incelemekte yarar vardır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2024) kimlik; *“herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü”* şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan bir şeyi diğer şeylerden ayırt eden özelliklerin tamamına işaret edildiği yorumlanabilir ve ayrılabilen özelliklerin bütünü olarak da değerlendirilir (Hawley, 2009, s. 110). Kişisel kimlik, bireyler olarak kim olduğumuzu ve başkalarının bizi nasıl algıladığını biçimlendiren inançlarımız, özelliklerimiz, duygularımız ve sosyal etkileşimlerimiz içinde olmak üzere deneyimlerimizin içeriğine dayanır (Drummond, 2021, s. 6). Kimlik kavramını açıklarken görünüşün esnekliği, davranış ve bakış açısı kimliklerin kendini temsilini ve başkalarıyla etkileşimleri biçimlendirir (Stanko vd. 2022, s. 81).

Kimlikler güç ilişkileri içinde oluşur ve ender olarak bütünüyle tutarlıdır, genellikle çoklu ve akışkandır, bu da farklı bağlamlara ve etkileşimlere bağlı olarak değişebilecekleri anlamına gelir (Brown, 2022, s. 1205). Kimlik, iç çatışmalar ve dış etkilerce biçimlendirilen dinamik ve gelişen bir kavramdır (Sümbül, 2013, s. 132). Bireyler, devletler ve özel kuruluşlar kimliğin fiziksel ve dijital ifadeleri üzerinde güç için yarışırken, kimlik üzerindeki denetim bir odak noktası durumuna geliyor (Giannopoulou ve Wang, 2021, s. 2). Kimlikte, imaj, rol ve bireysel yönlerden etkilenen bir kırılma (Ala-Heikkilä ve Järvenpää, 2023, s. 337) söz konusudur.

Kimlik çalışmalarında standart bir uyumdan söz etmenin zorluğunu vurgulamak gerekir (Griffiths ve Ahmed, 2021, s. 1468). Grup kimliği, davranışlarımızın çoğu için temel olduğundan, karar vermede bireysel özerklik kavramına meydan okur (Spears, 2021, s. 384). Başkalarıyla etkileşim ve ötekinin varlığı kişinin kendi kimliğini nasıl biçimlendirdiğini gösterir (Baranova, 2009 s. 30; Shevchenko, 2019, s. 158). Günlük etkileşimler kimlik gelişiminde çok önemli bir rol oynar, eğitim alanındaki günlük bağlılıktaki farklılıklar keşif ve yeniden değerlendirme düzeylerini etkiler ve kimlik süreçlerini biçimlendirmede gerçek zamanlı deneyimlerin önemini belirtir (Branje, 2022, s. 2).

Ulusal kimlik, dinsel kimlik, iki veya daha fazla kültürel kimlik uyumu ve sosyal kimlik karmaşıklığı (Spiegler vd. 2022, s. 258) arasındaki ilişkiler her zaman kimlik olgusunun değişkenliğini etkiler. Bu bağlamda kimliğin kuruluşunu etkileyen etkenleri anlamak (Mei ve Symaco, 2022, s. 1) önemlidir. Ayrıca Bauman (2017, s. 20), kimlik üzerine görüşlerini belirtirken “*Kişi zamanla ‘aidiyet’ ve ‘kimliğin’ alın yazısı olmadığı, ömür boyu garanti sağlamadığının, fazlasıyla değerlendirmeye açık ve vazgeçilebilir şeyler olduğunun farkına varır*” ifadesini kullanır. Kimliğin durağan bir özellik değil de sürekli değerlendirilen bir şey olduğu gerçeğinin altını çizer, başka bir deyişle kimlik süregelen bir biçimde yeniden gözden geçirilen, değişen ve dönüşen bir olgudur. Kişinin en az ikiye bölündüğü durumlarda kişisel kimlikteki bulanıklaşma öne çıkar ve kimliğin merkezi özellikleri de sorgulanır (Rieber, 1998, s. 581; Mogensen, 2021 s. 15).

Özetle, kimlik, bireyin kendini tanımladığı ve başkalarının algıladığı özelliklerin bütünüdür. Bu kavram, bireysel inançlar, duygular, sosyal etkileşimler ve güç ilişkileriyle biçimlenir. Kimlik esnek, akışkan ve bağlama bağlı olarak değişken bir yapıdadır. Ulusal, sosyal ve kültürel kimlikler arası ilişkiler bu değişkenliği artırır. Günlük etkileşimler kimlik gelişimini etkilerken, kimlik sürekli değerlendirilen ve dönüşen bir olgu olarak tanımlanır. Mesleki kimlik de bu devingenlikten ve toplumsal süreçlerden bağımsız değerlendirilemez.

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2024) meslek; “*Belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve*

karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” biçiminde tanımlanmaktadır. Mesleki kimliği tanımlarken, bireylerin kendilerini mesleki rollerinde nasıl gördükleri ve kişisel değerlerini, inançlarını ve hedeflerini seçtikleri mesleğin beklentileri ve normlarıyla nasıl uyumlu duruma getirdikleri önemlidir. Burada kişisel değerler ile mesleğin beklentileri arasında bir açığı oluşması söz konusu olabilir (Chen ve Hung, 2022, s. 1). Görünür ve görünmez kimlik kategorilerindeki azınlık aktörleri için bireylerin kimlik sermayesinde gezinmelerinde karmaşıklıklar görülebilir (Ballakrishnen, 2023, s. 1157). Mesleki kimlik, bir meslekteki bireylerin kendilerini ve bu profesyonel topluluk içindeki rollerini nasıl algıladıklarını ifade eder. Kişinin profesyonel benliğinin benzersiz bir kurgusunu içerir ve çeşitli profesyonel topluluklara çeşitli katkılara izin vererek birden fazla kimliği de kapsayabilir (Molnar ve Ilonszki, 2021, s. 139). İyi kurulmuş kişisel mesleki kimlik, rolleri tanımlamaya, profesyonel kararlar almaya ve mesleki gelişime yardımcı olabilirken, grup mesleki kimliği mesleki katılımı, mesleki kurallar bilgisini ve mesleğe karşı tutumu etkiler (Heled ve Davidovitch, 2021, s. 77).

Meslek, belirli bir eğitimle kazanılan, bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal ve hizmet üretimiyle ilişkili bir iş olarak tanımlanır. Mesleki kimlik, bireylerin mesleki rollerini nasıl algıladıkları ve bu rollerin normlarına kişisel değerleriyle nasıl uyum sağladıklarıyla biçimlenir. Kişisel ve grup mesleki kimlikleri, bireyin profesyonel kararlarını, mesleki gelişimini ve mesleğe karşı tutumunu etkileyebilir.

Mesleğe başlayanların, mesleğin sosyal amacı ve statüsü için devam eden araştırmayı kavramak için bu tartışmaların tarihsel bağlamını anlamaları esastır (Gitterman, 2014, s. 605). Örgün eğitim ve tanınma yoluyla bağlılık ve yeterlilik duygusu geliştirirler, bu da onların mesleklerine istikrarlı ve bağlılık duymalarına yardımcı olan bir süreçtir (Moseley vd. 2021, s. 11). Doğrusal bir süreç değildir, daha çok ilerleme, geçiş, değişim ve hatta gerileme dönemleri yoluyla büyür ve bireyselleştirilmiş profesyonel kimlikler ve davranışlarla sonuçlanır. Mesleki kimlik geliştirmek, mesleğe bağlı olma duygusunu teşvik ederek, özerkliği, özgüven ve etkili iletişim becerilerini geliştirerek iş doyumunun artmasına yol açabilir (Sabanciogullari ve Doğan, 2015, s. 1082). Değişikliklere rağmen, profesyoneller, mesleki bilgi ve uygulamalarının yönetim yönergelerine göre üstünlüğünü öne sürerek temel mesleki kimliklerini korumaya

çalışırlar, bu da özgüvenlerini ve sosyal kimliklerini korumalarına yardımcı olur (Hotho, 2008, s. 734).

Mesleki katılım, dergilerde yayın yapma gibi meslek derneklerine ve etkinliklerine katılım, genellikle profesyonel kimliğin olumlu gelişimi ile ilişkilendirilir (Farozi, 2019, s. 112). Bu katılım, profesyonel büyüme için olanaklar sağlar ve eğitimcilerin birbirlerinin gelişimini etkilemesine yardımcı olur. Sağlıklı bir profesyonel kimliğin gelişimi için mesleğe bağlılık, mesleki alanın genişliği ve etkinlik alanlarının önemi belirtilmelidir (Forenza ve Eckert, 2018, s. 18). Yerleşik meslek grupları kurumsal mesleklere doğru ilerliyor, bu da ortaya çıkan mesleklerin karmaşıklığını anlamak için daha fazla inceleme gerektiren profesyonelleşme eğilimlerinde bir değişime işaret ediyor (Reed, 2018, s. 234-235). Bütün bunlar doğrultusunda mesleki kimliğin birçok özelliği bir arada taşıyan eklektik bir olgu olduğunu belirtmek gerekir. Bu karmaşayı biraz açıklamak anlamlı olacaktır. Söz konusu özelliklerin tamamının bir kişinin bünyesinde bulunmasını beklemek doğru olmayacaktır. Bu durumda da mesleki kimlik özelliklerini zorunlu olanlar ile ayrıntıda olanlar olarak ikiye ayırmakta yarar vardır. Eğitim, etik, sivil toplum kuruluşları, toplumsal saygınlık ve bağlılık gibi konular mesleki kimliğin zorunlu koşullarıken deneyimlerde özgünlükler, yerellik, erken uygulama, staj plan farklı kurumlar, kişisel deneyimler gibi ögeler ise önemli olmakla birlikte ikincil özellik gösterirler.

Kütüphanecilik bağlamında mesleki kimlik çalışmalarına yoğun olarak Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Kanada ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde rastlanmaktadır. Ayrıca dünyadaki söz konusu çalışmaların çoğu tarihsel perspektif üzerine kurgulanmamış; daha çok, güncel durumun ve-veya uzmanlaşmış kimi kütüphanecilerin veya kütüphane türlerinin durumu ele alınmıştır. Yalnız Smith (2013) XX. yüzyıl ABD'sini anlamak bağlamında sözlü tarih çalışması gerçekleştirmiştir. Yurtdışında gerçekleştirilmiş olan, doğrudan kütüphaneci mesleki kimliği üstüne yapılmış, önemli görülen çalışmaların kimileri ayrıntılı olarak aşağıda sunulmuştur.

Burgess (2013), "Erdem etiği ve 1876'dan günümüze Amerikan kütüphaneciliğinin anlatsal kimliği" adlı doktora çalışmasında hermeneutik fenomenolojik bir yöntemle

yaklaşarak Amerikan Kütüphaneci kimliğine erdem etiği üzerinden bakmayı denemiş ve bu bağlamda kuramsal zeminini, Kant, Hume, Heidegger, Gadamer gibi bazı filozofların dünya görüşleri çerçevesinde temellendirmiştir. Burgess, kütüphane ve enformasyon biliminin kimliğine ilişkin rakip fikirleri uzlaştırmanın bir yolunu önerme ve böylece mesleki özerkliği güçlendirme girişiminde bulunmuştur. Kütüphanecilik için bir erdem etiği sistemi geliştirmenin bu uzlaşmayı teşvik etmenin etkili bir yolu olacağını ileri sürmüştür. Erdem etiğini geliştirmenin ilk adımı, kütüphaneciliğin işlevini ortaya çıkarmaktır. Erdem etiğine ilişkin standart yaklaşımlar, işlevi belirlemek için varlığın doğası hakkındaki klasik Yunan fikirlerine dayanmaktadır. Klasik varlık fikirleri artık ikna edici olmayabileceğinden, bir erdem etiği sistemi için temel oluşturmak amacıyla gereken tüm ölçütleri karşılayan, kütüphaneciliğin işlevini ortaya çıkarmak için başka bir yaklaşım gerektiğini vurgulamıştır. Bu yaklaşımın, tarihsel olaylara verilen anlamı yorumlamanın felsefi disiplini olan hermeneutik fenomenoloji olduğunu ileri sürüyor. Hans-Georg Gadamer'in hermeneutik döngü tekniği ve Paul Ricoeur'ün anlatı zekası teorisi, Amerikan kütüphaneciliği tarihindeki üç krizle diyalog kurmak için kullanılıyor. Bu önemli olaylar, Birinci Dünya Savaşı sırasında kütüphaneci milliyetçiliği ve "Kütüphane Hakları Bildirgesi"nin destekçileri ile sosyal sorumluluk arasındaki anlaşmazlıktır.

Garcia ve Barbour (2018), çalışmasında, "Bir kütüphaneciye sorun: meslek, mesleki kimlik ve kütüphanecilerin kurucu retorikleri" başlıklı çalışmasında, kütüphanecinin mesleki kimliğini tespit etmeye çalışırken, nitel bir araştırma yöntemi kullanarak görüşme ve gözlem yöntemleriyle Amerika'daki güncel durumun tespiti amaçlı bir makale ortaya koymuştur. Profesyonelleşen meslekler, halkı, politika yapıcılar ve birbirlerini onların farklılığı ve meşruluğu konusunda ikna etmeye çalışırlar. Profesyonel statüyü koruma çabaları, teknolojik, politik ve ekonomik tehditlerle karmaşık hale gelen profesyonel kimlik değerlendirmesinin önemli bir yönüdür. Garcia ve Barbour, kütüphanecilerin statülerine ve değerlerine yönelik tehditlerle karşı karşıya kalırken, mesleklerinin meşruiyetini savunma mücadelesini araştırmıştır. Birden fazla alandan kütüphanecilerin görüşmeleri ve gözlemlerinden yararlanan bu çalışma, profesyonelleşmeyi bireylerin mesleği tanımlamaya ve savunmaya

çalıştıkları süregiden, makro sosyal, iletişimsel bir süreç olarak kavramsallaştırmaya yönelik kanıtlar sunmaktadır.

Hicks (2014), “Kütüphanecilerin mesleki kimliklerinin inşası: Bir söylem analizi” adlı makalesinde profesyonel kimliklerin kütüphanecilerin kullanıcılar ve toplumla etkileşimlerini nasıl etkilediğini vurgulayarak, bu etkileşimleri biçimlendirmede kimlik söylemlerini anlamının önemini vurgulamaktadır. Söylemsel olarak bilgilendirilmiş bir yaklaşımın, kütüphanecilerin kimliklerinin hizmet sunumlarını ve toplulukla etkileşimlerini nasıl etkilediğine dair yeni bilgiler sunabileceğini öne sürüyor. Çalışmada, hizmet repertuarının kütüphanecilerin profesyonel kimliklerini biçimlendirmede önemini vurgulayarak; temel değerlerini, teknolojik uzmanlıklarını ve kullanıcılar ve paydaşlar için benzersizliğinin altını çiziyor. Kütüphanecilerin profesyonel kimliklerini nasıl oluşturduğunu anlamak, uygulayıcıları bilgi hizmeti tasarımlarını, hedef kullanıcı gruplarını ve iletişim stratejilerini sorgulamaya teşvik ederek daha yansıtıcı uygulamalara yol açabileceğini belirtiyor. Ayrıca makale, kütüphanecilerin profesyonel kimliklerinde cinsiyet veya ırk gibi diğer kimliklerin rolü ve hizmet repertuarının iş bağlamlarından kullanıcı hizmetleri söylemleriyle uyumlu olacak biçimde zaman içinde nasıl adapte olduğu konusunda daha fazla araştırma yapmaya teşvik ediyor. Bu çeşitli kimlikleri keşfetmek, kütüphanecilerin profesyonel rollerini nasıl yönettiklerine, gelişen bilgi ortamlarına nasıl uyum sağladıklarına ve kütüphane ekosistemindeki çeşitli paydaşlarla nasıl ilişki kurulduğuna dair kapsamlı bir anlayış sağlayabilir. Bu ek kimlikler, kütüphanecilerin kullanıcılarla, yerel topluluklarıyla, diğer mesleklerle ve genel olarak toplumla nasıl etkileşime girdiğini etkileyerek meslek içindeki rollerini ve algılarını da biçimlendirir.

Hicks (2015), “Teknolojik değişim çağında etik ve kütüphanecilerin mesleki kimliğine etkisi” adlı çalışmasında mesleki etik ve temel ilkelerin, profesyonellere mesleki eylemlerinin ahlaki doğruluğunu belirlemelerine yardımcı olarak davranışlarında rehberlik edeceğini vurgulamaktadır. Mesleki etik belgeleri kütüphanecilere uyarlanmış ve yazılmıştır ve kütüphanecilerin profesyonel kişiliklerinin tekil bir ifadesini sunmaktadır. Hicks, kütüphaneciliğin temel ilkelerini inceleyerek, kütüphaneciler ve teknoloji arasındaki etkileşimi nasıl tanımladıklarına odaklanmaktadır. Çalışma, kütüphanecilerin teknolojiyi kullanıcıların bilgi

gereksinimlerini karşılamak için kullanılan bir araç olarak algıladıklarını göstermektedir. Teknolojinin sosyal inşası, kütüphane ve bilgi bilimi uzmanları alanında teknolojiyi anlama konusunda alternatif bir bakış açısı olarak ele alınmıştır. Yazar, teknolojinin sosyal yorumlanmasını ve kullanımını etkileyen çeşitli toplumsal grupları vurgulayarak, teknolojik ilerlemelerin temelini oluşturan toplumsal mekanizmalara odaklanmaktadır. Toplumsallaşan teknoloji, kütüphanecileri yalnızca yeni bir teknolojinin entegrasyonu sırasında mesleki ahlaklarını değil, aynı zamanda teknolojinin yaratıcılarının, çeşitli kullanıcılarının ve topluluklarının güdülerini de düşünmeye teşvik eden kapsamlı bir etik bakış açısı sunar. Teknolojinin kütüphaneciler için potansiyelini örneklendirmek için, kütüphanecilerin kütüphane hizmetlerinde Radyo Frekansı Tanımlamasının (RFID) uygulanmasından kaynaklanan etik ikilemleri nasıl ele aldıklarını ve ardından kütüphanecilerin hizmet sağlayıcılar olarak etik sorumluluklarını nasıl yorumladıkları sorgulanmaktadır. Kimlik, bu çalışmada benliği farklı bir söylem içinde tasvir eden bir anlatı olarak açıklanmaktadır. Mesleki kimlik, etik kurallar ve mesleki ilkelere ilişkin beyanlar gibi belgeler aracılığıyla sıklıkla dile getirilir. Kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki eğitimciler, öğrencilerin bilgi ile ilgili görevlere katılmalarını sağlayan sağlam bir etik temelin gerekliliğini vurgulamaktadır. Hızlı teknolojik gelişmeler ışığında etiğin bir programın tekil bir bölümüyle sınırlı kalmaktan çok müfredat boyunca entegre edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Devamlı söylem, teknolojik ilerlemelerin mesleğin temel etik ve değerleri üzerindeki potansiyel etkisi etrafında dönmekte ve bu tartışmaları ve bunların kütüphanecilerin profesyonel kimliği üzerindeki yansımaları incelenmektedir. Teknoloji sadece tarafsız bir araç mıdır, yoksa kullanımını etkileyen değerleri somutlaştırıyor mu? Teknolojinin tarafsızlığı veya değer yüklü kalitesi mesleki etik ile nasıl kesişiyor? Ayrıca, bunun profesyonel kimlik için ne gibi etkileri var? Radyo frekansı tanımlamanın (RFID) dağıtımı, kütüphanecilerin temel bir profesyonel değere potansiyel bir tehdit oluşturan bir teknolojiye yanıt olarak mesleki etik kurallarını nasıl ayarladıklarını veya yeniden yorumladıklarını ele almaktadır. Son olarak, kütüphanecilerin ahlaki açıdan zorlu teknolojik cihazların varlığında hizmet sağlayıcıları olarak rollerini nasıl yönettiklerini belirlemek için mobil teknolojilerin, özellikle akıllı telefonların etik sonuçları üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır.

Hicks (2016), “Kişi veya yer: Bilgi mesleği topluluğu tarafından kütüphaneci ve kütüphanenin retorik inşası” adlı çalışmada kütüphanecilerin profesyonel kimliklerini nasıl kurduklarını incelemek için sosyal inşacıardan ilham alan bir söylem analizi yaklaşımını kullanmıştır. Söylem analizi, kütüphanecilerin kendilerini profesyonel olarak tanımlamak için dili nasıl kullandıklarını araştırmak için kullanılıyor, kimlik repertuarlarına ve kimlik yapımlarında kullanılan retorik araçlara odaklanmıştır. Araştırmada, tekrarlayan kalıpları ve eksiklikleri belirlemek için röportajlar veya dergi makaleleri gibi bireysel veri birimleri analiz edilerek ve bu kalıpların altında yatan bağlama ve söylemsel işleve dikkat çekmiştir. Analiz, kütüphanecilerin metin ve konuşmasında “kütüphane” ve “kütüphaneci” arasındaki ad aktarmasının stratejik ve seçici kullanımına odaklanıyor ve bu dil stratejisinin farklı bağlamlarda söylemsel amacını vurgulamıştır. Böylece, kütüphaneciler kendilerini kütüphane olarak adlandırmakla, mesleki kimliklerini oluşturmak için ad aktarmasını stratejik olarak kullanırlar, uzmanlıklarının ve alanlarının sahipliğini vurgularlar. Kütüphane, kütüphaneciler için önemli bir yer olarak hizmet eder ve kültürel mirası, entelektüel düşünceyi ve hizmet ve değişime bağlılığını somutlaştıran profesyoneller olarak kimlik yapılarını etkiler. Kütüphanecilerin dil kaynakları beş kimlik repertuarını yansıtır: içeriden-dışarıdan algı, hizmet, profesyonellik, değişim ve savunuculuk, kütüphaneciliği bir meslek olarak savunurken de ad aktarmasının ortadan kalktığı belirlenmiştir. Bazı repertuarlarda kütüphaneciler ve kütüphane arasındaki ayrım, kütüphaneyi profesyonellik göstermek için bir araç olarak kullanırken kütüphanecilerin mesleki becerilerini ve uzmanlığını vurgulayarak halkın algılarını değiştirmeyi amaçlamaktadır.

Hicks (2016), tarafından yazılan “Kütüphanecilerin mesleki kimliklerinin İnşası: Bir söylem analizi” adlı doktora çalışması Alberta Üniversitesinde savunulmuştur. Kütüphaneciler, bilgi uzmanları olarak toplumda önemli bir role sahiptir. Yazarın betimlemesiyle, onlar bilgi kaynaklarına düşük maliyetli erişim sağlar, artan miktarda bilgiyi düzenler ve öğrencilere, iş arayanlara, araştırmacılara, ailelere, iş arkadaşlarına, kuruluşlara ve topluluklara bilgi hizmetleri tasarlayarak, uygulayarak ve sağlayarak bilgi gereksinimlerini karşılamalarında yardımcı olurlar. Bunu yaparken, yalnızca belirli bir bilgi anlayışını ve topluluklarının bilgi gereksinimlerini ifade etmekle kalmaz, profesyonel kimliklerini de iletirler. Kütüphanecilerin mesleklerini nasıl

tanımladıklarına odaklanarak, kütüphanecilerin kütüphaneciliği nasıl oluşturduklarına ve bu yapının kullanıcılarla, yerel topluluklarla, diğer mesleklerle ve genel olarak toplumla etkileşimlerini nasıl biçimlendirdiğine dikkat çekilebilir. Bu çalışmada Hicks, kütüphanecilerin kendilerini profesyonel olarak tanımlamak için kullandıkları yorumlayıcı repertuarlarını incelemek için sosyal inşa kavramından ilham alan bir söylem analizi yaklaşımı kullandı. Yorumlayıcı repertuarlar, bir meslek gibi bir grubun kendisini ve üyelerini tanımlamak için kullandığı dil kaynaklarıdır. Profesyonellere ortak bir dünya görüşü ve benlik duygusu sağlayan sözcükler ve ifadelerden oluşurlar. Analiz, kütüphanecilerin kütüphaneciliği, kendilerini profesyonel olarak ve mesleki sorunlarını üç farklı veri kaynağı türünde nasıl tanımladıklarına odaklandı: bunlar, dergi makaleleri, başyazılar ve profesyonel kütüphanecilere yönelik editöre mektuplar; e-posta tartışma listelerine gönderilen mesajlar ve kütüphanecilerle araştırma görüşmeleridir. Veri kaynakları, genel veri setinde farklı profesyonel bağlamların ve bakış açılarının temsil edilmesini sağlamak için seçilmiştir. Makalede de kullandığı beş yorumlayıcı repertuar burada da vurgulanmıştır. Bunlar, içeriden-dışarıdan, hizmet, profesyonellik, değişim ve savunuculuk. Bu repertuarlar boyunca, kütüphaneciler kendilerini benzersiz bir veri tabanına ve bilgi alanında uzmanlığa sahip adanmış hizmet uzmanları ve kütüphaneciliği insanların bilgi gereksinimlerini karşılamaya adanmış bir meslek olarak tanımladılar. Kütüphaneciler için profesyonel olmak, kütüphaneciliğin profesyonel değerlerini korumak, kullanıcılarla yüksek kaliteli bilgi hizmetleri sağlamak için doğal ve doğuştan gelen bir yetenek, değişime karşı esnek bir tutum ve teknolojiyi benimseme arzusu, mesleği savunma becerisi, lisansüstü düzeyde eğitim ve deneyimin bir kombinasyonuna dayalı bir bilgi uzmanlığı şeklinde betimlediler. Kütüphanecilerin kendilerini profesyonel olarak algılamaları, mesleki yeterlilikleri, becerileri ve tutumları, yani profesyonellikleri ile bağlantılıydı. Kullanıcılar ve onların bilgi gereksinimleri, kütüphanecilerin hem profesyonel olarak kendilerini hem de bir meslek olarak kütüphaneciliği tanımlamalarının merkezinde yer aldı. Kütüphaneciler kendilerini ve mesleklerini popüler imajlardan ve klişelerden nasıl anladıkları arasında net bir ayrım yapsalar da bu imajların kullanıcıların zihninde kütüphaneciler ve kütüphanecilik hakkında yanlış algılamalar yaratacağından endişe duyuyorlardı. Bunun yerine hizmet ve savunuculuk etkinlikleri aracılığıyla onlara, bilgi profesyonellerinin ve mesleğin önemini ve değerini göstermeye odaklandılar. Buna ek

olarak, kütüphaneciler kullanıcılarının bilgi gereksinimlerini karşılamaya yardımcı olmak için gerçek bir istek ortaya koyuyorlardı. Kütüphanecilerin belirli kullanıcı gruplarıyla ilişkileri, bu yardım etme arzusundan ve profesyonelliklerinin kullanıcılar tarafından kabul edilmesi gereksiniminden etkilenmiştir. Bu bulgular, kütüphanecilere kullanıcıları ile olan ilişkileri, savunuculuk etkinlikleri aracılığıyla ilettikleri mesajlar, kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak için teknolojiyi nasıl kullandıkları, profesyonel meslektaşları ile olan ilişkileri ve kütüphaneyi nasıl tasarladıkları üzerine düşünme fırsatları sunmaktadır.

Huvila vd. (2013) “Kütüphaneci 2.0 nedir? Yeni yetkinlikler veya etkileşimli ilişkiler nedir? Bir kütüphane mesleki bakış açısı” adlı makalesi Kütüphane ve Bilgi Bilim Dergisinde yayınlanmıştır. Kütüphane 2.0, kitaplıkların kullanıcılarıyla etkileşimli biçiminde bir değişikliktir. Web’deki teknolojik gelişmeler bu değişikliklerde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Değişiklik aynı zamanda kütüphanecilerin yetkinlik ve becerilerine yeni gereksinimler de getiriyor. Bu çalışmada Huvila ve arkadaşları, kütüphanecilerin bu değişimi iş kimliği ve çalışma bilgisi açısından nasıl gördüklerini araştırmaktadır. Araştırma, bir grup profesyonel kütüphaneciye göre bir ‘Kütüphaneci 2.0’den ne tür nitelikler ve özellikler beklendiğini gösteriyor. Sonuçlar, kütüphaneciliğin daha geleneksel özelliklerinden bazılarıyla ilgilerini korumuş olsa da ‘Kütüphaneci 2.0’ı web ile sıkı bir biçimde ilişkilendirmektedir. Bu araştırma aynı zamanda “Kütüphaneci 2.0’a geçişin bazı kütüphaneciler tarafından göz korkutucu olarak görülebileceğini ve kütüphanelerin gelecek stratejilerini geliştirirken bu durumun dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. "Kütüphaneci 2.0" kavramı, Kütüphane 2.0 hakkındaki tartışmanın bir uzantısı olarak görülebilir. ‘Kütüphane 2.0’ kavramının varlığı, karşılık gelen ‘ikinci versiyon’ niteliklerine sahip kütüphane profesyonellerinin karşılaştırılabilir bir ‘ikinci versiyonu’ olması gerektiğinin bir iması olarak alınabilir.

Judge (2012), “İskoçya’daki okul kütüphanecileri için bir model geliştirmek” adlı doktora çalışmasını Strathclyde Üniversitesinde savunmuştur. Bu çalışmasıyla, literatürde tanımlanan en iyi uygulamalara ve ABD ve İskoçya’daki okullarda yürütülen beş vaka çalışmasına dayalı olarak İskoçya’daki okul kütüphaneleri için bir model sunar. Araştırma tasarımı niteldir ve çoklu vaka çalışması ile gömülü teorinin

öğelerini kullanır. ABD ve İskoçya’da vaka çalışmaları yürütmeyi seçmiştir çünkü İskoçya, Birleşik Krallık okul kütüphaneciliği modeline tam olarak uymamakta ve oradaki okul kütüphanelerinin öğrenci başarısını iyileştirdiğini öne süren etkileyici bir araştırma bütününe sahip olan ABD modelinden çok şey öğrenilebileceğini ileri sürmektedir. Bu model, bir okul kütüphanesinin başarısını etkileyen birbirine bağlı etkiler ağını vurgulayarak, İskoçya’daki okul kütüphaneleri için ideal bir koşullar kümesini temsil eder. Bu etkiler öncelikle üç alana ayrılır: okul kütüphanecisi, okul ortamı ve kütüphaneciye sunulan profesyonel destek. Okul kütüphanecisi, okul kütüphanesi programının birincil itici gücüdür, ancak bu diğer iki alandaki faktörler, kütüphane hizmetinin başarısına yardımcı olabilecek fırsatlar sunar veya onu engelleyebilecek ortamlar hazırlayabilir. Örneğin, bulgular müfredat, zamanlama, teknoloji olanakları ve personel gibi okul temelli faktörlerin, kütüphanecinin öğretmenlere ve öğrencilere erişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Ek olarak, önceki çalışmalar, Birleşik Krallık ve İskoçya’daki profesyonel derneklerin okul kütüphanecilerini hayal kırıklığına uğrattığını ve belki de engellediğini öne sürüyor, ancak vaka çalışması bulguları, bir programın kalitesi üzerinde muazzam bir etkiye sahip olabilecek şeyin konsey düzeyinde yerel profesyonel destek olduğunu gösteriyor. Bu dış etkilerin, kütüphanecinin profesyonel standart ve hedeflere ne kadar iyi ulaşabileceği göstermesi bakımından önemlidir. Model, bir okul kütüphanesi programının gelişmesini ve en yüksek profesyonel standartları karşılamasını sağlayacak bir dizi koşulu tanımlayan üç alanı da içermektedir. Bunlar, bireysel kütüphanecinin önemini, okuldaki birbirine bağlı ilişkiler ağının doğasını ve önemini ve profesyonel desteğin etkisini araştırmayı içeriyor.

Mon (2012), “Profesyonel avatarlar: sanal dünyada kütüphaneciler ve eğitimciler” çalışmasında, ‘avatar olarak profesyonel’ kavramının kütüphaneciler ve eğitimciler üzerindeki etkisini vurgulayarak eğitim bağlamlarında sanal dünya iletişimini araştırmaktadır. Kütüphanecilerin ve eğitimcilerin sanal dünyalarda nasıl profesyonel kimlik ve güven oluşturdıklarını inceler, avatar aracılı çevrimiçi uzaktan eğitim ve kütüphane hizmetlerinde karşılaşılan zorluklara ışık tutar.

Mon (2021) tarafından “Kütüphaneciler için sekiz temel okuryazarlık: COVID’den etkilenen bir dünyada kütüphanecilik eğitimi için yeni normal bir gündem” adlı pandemi dönemini ele alan bir makale kaleme alınmıştır. Yazara göre kütüphaneler, ABD toplumunda kalan az sayıdaki ortak müştereklerden biridir ve toplumdaki son özgür yerlerden biri olan halk ve okul kütüphaneleri, herkese, özellikle kriz zamanlarında gerekli olan kaliteli bilgi ve teknolojiye ücretsiz erişim sağlamak için dijital uçurumu kapatıyor. COVID-19 salgını sırasında ve doğal afetler gibi diğer yerel acil durumlarda, kütüphaneler ve kütüphane personeli, eğitim ve mesleki destekten kriz yardımına kadar toplumun ve hükümetin gereksinim duyduğu diğer önemli hizmetleri sunmaya zorlanıyorlar. Kütüphanelerden, kütüphanecilerden ve kütüphane personelinden yerine getirmeleri istenen birçok yeni rol, kütüphaneciler için eğitimin artan gereksinimlere ayak uydurup uyduramadığına dair soruları gündeme getiriyor. Bu makalede Mon, salgından etkilenen bir dünyada kütüphanelerin, kütüphanecilerin ve kütüphane personelinin bilgi ekosisteminde işgal ettiği kilit rolü kabul etmekte ve kütüphanecileri COVID’den etkilenen bir dünyaya daha iyi hazırlamak için LIS eğitimi için sekiz yeni temel okuryazarlık önermektedir. Bunlar; sağlık okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı, yurttaşlık okuryazarlığı, kültürel miras okuryazarlığı, okuryazarlık öğretimi, teknoloji okuryazarlığı, finansal okuryazarlık ve acil servis okuryazarlığıdır.

Pierson (2022), “Aoteora Yeni Zelanda’daki halk kütüphanecilerinin kritik olay değerlendirme süreci” adlı çalışmada, Aotearoa Yeni Zelanda’daki kırk pratisyen halk kütüphanecisi ile yapılan röportajlardan elde edilen bulguları, uygulayıcıların mesleki kimlik gelişimi üzerindeki davranışsal ve algı etkilerini anlamaları üzerindeki baskın etkilere odaklanmaktadır. Bu uygulayıcıların algılarının, profesyonel bağlamda davranış ve söylemi biçimlendirmede profesyonel kimliğin rolünü vurgulayarak zaman içindeki kimlik gelişimlerini önemli ölçüde etkilediği anlaşılmaktadır. Değişim ve dönüşüm olayları süreci, kritik olayların tetiklediği ve kritikliğin mesleki kimlikle ilgili olarak olayın bireysel algısına bağlı olduğu belirli bir kimlik değerlendirme süreci olarak vurgulanmaktadır. Makale, kütüphaneci profesyonel kimlik değerlendirmeleri ile ilgili üç teorik önerme sunar ve değişim ve dönüşüm olayları değerlendirme süreci ve kütüphaneci mesleki kimliğinin anlaşılmasını geliştirmek için teorik önermeler hakkında daha fazla araştırma önermektedir.

Pierson (2023), “Kütüphanecinin profesyonel kimlik gelişiminde kimlik moderatörlerinin rolü ve algılanan kimlik ayrılığı derecesi” adlı çalışmasında, kütüphanecinin mesleki kimliğini ve değerlendirmelerini ılımlı hale getiren üç temel tema ile ilgili bulgular sunmaktadır. Bu temalar, mesleğin kendisine atfedilen anlam yoluyla algılanmasını, ortaya çıkışlarını ve örgütsel/kurumsal bağlamlardaki uygulama algılarını içerir. Çalışma, kimlik değerlendirmelerinin uygulayıcıların mesleği ve ortaya çıkışlarını nasıl algıladıklarının yanı sıra uygulamalarının örgütsel ve kurumsal ortamlarda nasıl algılandıklarına dayandığını vurgulamaktadır. Makale ayrıca, mesleğe bireysel bağlılıktaki farklılıkları ana hatlarıyla belirten kütüphaneci mesleki kimliğinin ilişkisel durumları kavramını tartışmaktadır. Bu anlayış, kütüphaneci mesleki kimlik gelişiminin karmaşıklıklarını anlamak için çok önemlidir. Ek olarak, makale kütüphaneci mesleği içinde profesyonel kimliğin gelişimini ve değerlendirilmesini anlamak için bir çerçeve sağlayan kütüphaneci profesyonel kimliği ile ilgili altı teorik önerme sunmaktadır. Kütüphanecilerin ve kütüphanelerin bu bağlamlardaki tanımı ve uyumu hakkındaki tartışmalarda kütüphaneci profesyonel kimliğinin ortak oluşturulmuş ilişkilerde rolünün dikkate alınması ve incelenmesinin önemi, kütüphanecilerin ve kütüphanelerin tanımı ve uygunluğu hakkındaki tartışmalarda temel olarak vurgulanmaktadır.

Pierson vd. (2019), “Kütüphaneci mesleki kimliğinin bütünleşik bir anlayışı” adlı makalelerinde kütüphaneciliğin sorunlarının, teknik, tarihsel, davranışsal ve hizmet gibi birçok bağlamda ele alınmasına rağmen krizini çözemediğine vurgu yaparak asıl sorunun kütüphanecinin mesleki kimliğinde olduğunu ileri sürmektedirler. Dolayısıyla burada kütüphaneci kimdir ve gelecekte kim olacak? Kütüphaneci ne yapar ve gelecekte ne yapacak sorularıyla çalışmanın ana sorunsalını oluştururlar. Özellikle kurumsal tanım, toplumla uyum gibi alanlarda kütüphaneci kimliğinin tanımlanamaması söz konusu olmaktadır. İlgili sorunlara yanıt bulmak amacıyla on dört maddeden oluşan bir meslek kimliği betimlemesi gerçekleştirerek Yeni Zelanda’daki durumu çözümlemeye çalışmışlardır. Bu çalışmada kullanılan on dört kimlik özelliği şunlardır: Birincil kimlik, eğitim ve öğretim boyunca gelişim boyunca eş zamanlı sosyalleşme, kendi kendine iddia, erken uygulama, mesleki statü, değerler ve dernekler, kritik olaylar, deneyim ve zaman, iletişim ve pratiğe anlam yükleme, kimlik ve yerellik ikilemi, aktarılabilirlik, bulanıklaştırma, geç uygulama, stereotipleri

de içeren algılar. Çalışmada herhangi bir tarihsel ve kütüphane sınırlılığı kullanılmamıştır. Yalnızca İngilizce literatür çalışmanın ana sınırını oluşturuyor ve kuramsal bir çerçeve sunuyor. Söz konusu ana çalışma odağının kimlik olması nedeniyle sosyoloji biliminden sıkça yararlanılmıştır. Dolayısıyla kütüphaneyi de toplumsal yapının kurumlarından birisi olarak ele almakta ve toplumsal hizmetler içerisinde değerlendirmektedirler. Buradan hareketle de kütüphanelere ve kütüphaneci kimliğine bütünsel bir yaklaşım sergileme eğilimi göstermişlerdir.

Pierson vd. (2020), “Kütüphane ve bilgi çalışmaları pedagojisinde kritik olaylar ve kütüphaneci mesleki kimliği: Refleks uygulamada yerleşik pedagojik araç olarak araştırma metodolojisi” adlı Kütüphane ve Bilgi Bilim Eğitimi Derneği Konferans Belgelerinde yayınlanan çalışmalarında Yeni Zelanda halk kütüphanecilerini ele almaktadır. Çalışmaya göre, kalıcı toplumsal değişim nedeniyle kütüphanecilik mesleğinin geleneksel kavramsallaştırmalarına meydan okunmuş ve mesleki eğitim de benzer biçimde etkilenmiştir. Bu tür bir değişiklikten kaynaklanan zorluklar, tanım ve topluma uyum belirsizliği ve dolayısıyla profesyonel kimliğin sorgulanması olarak anlaşılabilir. Mesleki kimlik sınavları, eğitim bağlamında tanıtıldığında pratikte bir potansiyel sunar. Bu makalede Pierson vd. (2020), Yeni Zelanda’da halk kütüphanecisinin profesyonel kimliğini araştıran araştırmalarda kullanılan bir yöntemden uyarlanmış bir pedagojik aracın ana hatlarını vermektedir. Bu araç, profesyonel kimliğin derhal incelenmesi için rehberli sorularla birlikte kritik olayların ortaya çıkarılmasından yararlanır ve giderek daha fazla birbirine bağlanan ve değişen bağlamları anlamak ve bunlarla meşgul olmak için bir çerçeve oluşturarak, bir döngülü uygulamanın içine yerleştirilir. Araştırmanın iki temel hedefi bulunmaktadır: 1- Bir araştırma bağlamında kullanılan metodolojinin, gelecekteki uygulamalara yönelik farkındalık geliştirmek için ve profesyonel kimlik yansımaları teşvik etmek için pedagojik bir araç olarak nasıl uyarlanabileceğini ana hatlarıyla belirtmek; 2- Pedagojik aracı, kalıcı değişimi anlamak ve onunla etkileşime geçmek için etkili bir çerçeve olarak etkileşimli uygulama içine yerleştirmektir.

Pierson vd. (2020), “Metaforlar ve kritik olaylar: Kütüphanecinin mesleki kimliğinin ifadelerinden türetilen metodolojik bir yaklaşıma giriş” adlı çalışmalarında, halk kütüphanecilerinin profesyonel kimliğini incelemek, metaforları ve kritik olayları

birleştirmek için metaforik-kritik olay tekniğini tanıtıyor. Bu yöntem, metaforlarla ifade edilen dünya görüşleri ile kritik olaylar arasında bir bağlantı sağlayarak daha derin tematik analize yardımcı olur. Profesyonel metafor çerçeveleme, metaforların nasıl sunulduğunu ve ifade edildiğini anlamada çok önemlidir ve profesyonel kimliğe ilişkin iç görüler sunar. Çalışma, algıyı ve temel temaları anlamak için duygu analizine ve içerik analizine odaklanan yanıtları analiz etmek için tümevarımsal bir yaklaşım izlemektedir. Araştırma, metaforları ve kritik olayları ortaya çıkarmak için anket tabanlı yaklaşımın, çeşitli bağlamlarda gelecekteki gelişme ve uygulama potansiyeli gösteren uygulanabilir bir yöntem olduğunu göstermektedir. Metaforlarda tutarsızlıklar sunan bazı vakalara rağmen, kritik olaylar, analizdeki önemlerini vurgulayarak birleştirici veri noktaları olarak işlev görmektedir.

Pierson vd. (2020), “Eleştirel uygulamalara açılan kapı olarak mesleki kimlik: Yeni Zelanda’daki halk kütüphanecilerinin kimlik değerdendirmeleri ile kütüphane ve bilgi çalışmaları eğitimi ve uygulaması için çıkarımları” adlı bir makale yayınlamışlardır. Çalışmaya göre, kütüphaneci profesyonel kimliği, zaman içinde meydana gelen gelişimsel bir süreç olarak anlaşılabilir ve deneyimler yoluyla kimliğin yeniden değerdendirilmesinin göstergesidir. Bu süreç, yeniden değerdendirme sürecini ya açık ya da örtük hale getirerek, kimliğin bilişsel mücadelesi ve davranış üzerindeki etkisi olsun ya da olmasın ortaya çıkar. Bu deneyimler arasında eğitim, adayların mesleğin kavramsallaştırmalarını ve meslek içindeki kimliklerini tanımlamaya başladıkları kilit bir gelişim aşamasıdır. Eleştirel, yansıtıcı ve düşünömsel uygulamalar, toplumda bir mesleğin uygulanmasıyla ilgili kimlik değerdendirmelerinin biçimleri olarak anlaşılabilir. Bu uygulamalar aracılığıyla bir meslekte değışimi etkilemek, meslek üzerindeki etkileri anlamak için önce profesyonel kimliğin incelenmesini gerektirir. Bu makalede Pierson vd. (2020), Yeni Zelanda’da çalışan halk kütüphanecileriyle yapılan görüşmelerden seçilen bulguları rapor etmektedir. Bu belgede tanıtılan bağlamda kimlik değerdendirmeleri olarak tanımlanan eleştirel, yansıtıcı ve düşünömsel pratik için eleştirel uygulamalar şemsiye terimini tanıtmaktadır. Eleştirel uygulamaları daha iyi etkilemek için sonuçlar, eğitim ortamlarında bilişsel alanların sağlanması için profesyonel kimlikle açık bir biçimde mücadele etmeyi teşvik edebileceğini öne sürüyor. Bu tür alanlar, giriş yapanlar için kimlik sürecinin öz farkındalığını teşvik edebilir ve kimlik, davranış ve uygulama arasındaki ilişkinin açık

bir biçimde tanınmasına başlayabilir. Bu makalelerinde daha önce gerçekleştirdikleri 14 maddelik mesleki kimlik olgusuna bunların sadece üçü ile eğilmektedirler. Bunlar, eğitim, kritik olaylar ve uygulamalardır. Karma bir model ile yaklaşarak katılımcılara üç araştırma sorunsalı sunulmuştur: 1- Bu yazıda tartışılan katılımcılar tarafından kritik olayların profesyonel kimlik üzerindeki etkisi hakkında ne tür cevaplar veriliyor? 2- Bu yanıtlar, bu makalede tanımlandığı gibi kritik uygulamalarla nasıl ilişkilidir? 3- Sonuçlardan örgün eğitim ve sürekli mesleki gelişim için hangi fırsatlar tanımlanabilir? Bu sorunsalların yanıtını bulabilmek amacıyla katılımcılara iki soru yöneltilmiştir. Bunlar: 1- Bir kütüphaneci olarak kimliğinizi etkileyen önemli bir olayı veya olayları düşünün. Lütfen olay(lar)ı tanımlayın. 2- Lütfen çok özel bir etkinliğin veya etkinliklerin bir kütüphaneci olarak kimliğiniz üzerinde özellikle neyin etkili olduğunu açıklayın. Görüşme sırasında verilen yanıtları derinleştirmek üzere ek sorular da yöneltilmiştir.

Seminelli (2016), “Profesyonel olarak kütüphaneci” adlı çalışmasında, profesyonel kütüphanecilerin kütüphaneler ve toplumlar üzerindeki etkisinin nicel değerlendirmesi, doğru bir biçimde ölçmek zor olsa da topluma erişimlerini haklı çıkarmak için gerekli bir araç olarak yorumlamaktadır. Buna yönelik çalışmaların, mesleğin anlaşılmasını geliştirmek için sadece fiziksel ve kişilik özelliklerini değil, kütüphanecinin mesleki kimliğine ilişkin algılarını da içermesi gerektiğini belirtiyor. Kütüphanecilerin, kütüphane alanının kaynaklarını, teknolojiyi ve dermeleri topluluk gereksinimlerini karşılayacak biçimde uyarlayarak, mesleki gelişim, araştırma ve yayınlama yaparak ve nitelikli kütüphaneciler için adil ücretleri savunarak mesleğin savunulması gereği vurgulanmaktadır. Yazara göre, kütüphanecilerin durumu, onlar kullanıcılarının bilgi gereksinimlerini destekleyen, teknoloji ve eğitim fırsatlarına erişim sağlayan güvenilir danışmanlar olarak görüldükleri için önemlidir. Bir meslek olarak kabul edilmek için çoğu gereksinimi karşılamasına rağmen, kütüphane topluluğu içinde kütüphanecilerin statüsü konusunda fikir birliği eksikliği vardır ve bu da daha fazla açıklama ve tanınma ihtiyacı vurgulanmaktadır.

Walter (2008), “Öğretmen olarak kütüphaneciler: Mesleki kimliğe yönelik niteliksel bir araştırma” adlı çalışmasında, akademik kütüphanecilerin, kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olan öğretim, araştırma ve hizmet içinde olmak üzere birden fazla mesleki

sorumluluğu dengelemede karmaşık bir zorlukla karşı karşıya kaldığını belirlemektedir. Akademik kütüphanecilerin öğretmen olarak rolü, temel bir hizmet olarak öğretime odaklanmalarını gerektiren disiplinler arası öğretim girişimleri nedeniyle giderek daha önemli hale geliyor. Akademik kütüphanecilerin arasında tutarlı bir öğretmen kimliğinin olmaması, değişen bir örgütsel ortamda genişleyen öğretim sorumluluklarını yerine getirmedeki etkinliklerini engelleyebileceğini belirtiyor. Görüşme gibi nitel araştırma yöntemleri, akademik kütüphanecilerin öğretmen olarak deneyimlerini keşfetmek ve literatüre bireysel sesleri geri getirmek, bilimsel araştırma ve mesleki uygulamaları bilgilendirmek için değerli bir fırsat sunar. Çalışma, akademik kütüphaneciler arasında öğretmen kimliğiyle ilgili önemli temaları belirleyen, ancak aynı zamanda gelecekteki katılımcılarla ek konuları keşfetmek için daha fazla araştırmaya gereksinim duyulan alanlara temel oluşturmayı hedeflemiştir.

Smith (2013), “Kütüphaneciliğin sosyal belleğini yakalamak” adlı doktora tezinde, XX. yüzyılın ortalarından 2013 yılına kadar olan periyodun tanıklarından 34 kişi ile görüşerek sözlü tarih yöntemiyle değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu sözlü tarih çalışması, yaklaşık olarak Amerikan kütüphanecilik tarihindeki kütüphanecilerin yaşam öykülerinin açığa çıkarılması bağlamında Amerikan Kütüphane Derneği ve Texas Üniversitesi Bilgi Yönetimi programınca ortak proje olarak desteklenmiştir. Smith, kariyerlerinin sonundaki kütüphanecilerden otuz dört sözlü tarih görüşmesini toplayıp inceleyerek yirminci yüzyılın son yarısına ait kütüphaneciliğin toplumsal belleğinin öğelerini tespit etmiştir. Bu profesyonel yaşam öyküleri, kütüphane ve bilgi bilimi tarihi boyunca önemli bir dönüşüm sergilemektedir. Bu kütüphanecilerin çoğu, kariyerlerine kütüphanelerde herhangi bir bilgisayar teknolojisinin kullanılmasından önce başlamıştır. Bu grup, bilgiye erişimde devrim yaratan bir teknolojik yenilik dalgasının habercisi oldu. Bu sözlü tarih röportajları, Amerikan Kütüphane Derneği ve Texas Üniversitesi Bilgi Yönetimi Okulu tarafından desteklenen Emekli/Emekli olmak üzere olan “Kütüphanecilerin Hikayelerini Yakalama Sözlü Tarih Programı”nın bir parçasıdır. Toplumsal hafıza, kariyerlerinin başında uygulanan kütüphanecilik için pişmanlık ve nostalji, teknolojinin mesleği nasıl kökten değiştirdiğine dair heyecan, merak ve kariyerleriyle ilişkili popüler klişelere ilişkin bakış açılarını kapsamaktadır. Çalışmaya göre, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki kütüphaneciler güçlü bir klişeyle yaşıyorlar. Sonuçta “kütüphanecilerin uysal, huysuz, bekar, saçları topuzlu, burnuna

yarım gözlük takan ve kütüphane yığınlarında devriye gezerken akıllı ayakkabılar giyen ve kullanıcıları susturan bekar kadınlar olduğu klişesi”, yirminci yüzyıl kültüründe de o kadar yaygındır ki, gerçekten belgeye gereksinim duymadan ileri sürülebileceği ifadesiyle anlamlandırılmaktadır.

Buraya kadar kütüphaneci mesleki kimliğini etik, felsefe, uygulama, eğitim, kalıplar, profesyonellik, toplumsallık, teknoloji, kütüphane türlerine göre ayrımlar, okuryazarlık, söylem analizleri gibi çeşitli bağlamlarda ele alan çalışmalar özetlenmiş bulunmaktadır. Türkiye’de kütüphaneci kimliğinin öğelerini belirlemek üzere gerçekleştirilen görüşmeler üçüncü ve dördüncü bölümde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu bölümde literatür taramasında değerlendirilen Pierson (2019) tarafından ortaya konulmuş bulunan on dört alt başlık üzerinden Türkiye’deki durum, altı emekli öğretim üyesiyle yapılan görüşmelerle belirlenmeye çalışılmış ve yerel gereksinimler doğrultusunda bu başlıklar çeşitli biçimlerde uyarlanmıştır. Bulguları açığa çıkaran sorular, daha ayrıntılı olması ve yöntemsel yaklaşım nedeniyle Smith (2013)’in çalışması temel alınarak Türkçeye uyarlanmıştır. Başka bir ifadeyle, Pierson’ın ayrıntılı yaklaşımı Smith’in yöntemsel bakışı ile sözlü tarih açısından Türkçede yeniden biçimlendirilerek, özgün bir biçimde bulgular ele alınmıştır. Bulgular kapsamlılığı nedeniyle üçüncü bölümde Türkiye için genel öğeler, dördüncü bölümde ise Türkiye için temel olan öğeler olarak iki ana öbek olarak irdelenmektedir. Odaklanılan örneklem bu öğelerin geçerliğinin belirlenmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı gruplar üzerinde yapılacak farklı çalışmalarda öne çıkan öğelerin değişiklik göstermesi beklenmektedir.

Mesleki kimlik, bireylerin mesleklerine bağlılık, özerklik, özgüven ve etkili iletişim becerileri geliştirmesini sağlayan bir süreçtir. Bu süreç doğrusal değil, geçişler ve değişimlerle biçimlenir. Mesleki kimlik, iş tatminini artırırken bireylerin profesyonel bilgi ve uygulamalarını korumasına yardımcı olur. Tarihsel bağlamı anlamak, bu sürecin kavranmasında önemli bir rol oynar. Mesleki kimlik, bireyin mesleğine yönelik algısını, bağlılığını ve profesyonel gelişimini biçimlendiren dinamik bir süreçtir. Bu kimlik, mesleğin normları ile bireyin kişisel değerleri arasındaki etkileşimle oluşur ve mesleki doyumu, özerkliği ve iletişim becerilerini geliştirerek

bireyin meslek içindeki yerini güçlendirir. Türkiye’de kütüphanecinin mesleki kimliğinin oluşumu gelişiminde de benzer bir durum gözlemlenmektedir.

2.2 Kütüphaneci Kimliği ve Türkiye

Bazı tanımlarla kütüphaneci, eğitim almış ve yeterli konu bilgisi bulanan kişi (Baysal, 1993, s. 62), kütüphane kurmak, yönetmek, işletmek ve geliştirmek üzere yetiştirilmiş uzman (Alpay, 1973, s. 56) biçimindedir. Dolayısıyla, iş, uğraş ve meslek biçiminde uzmanlaşma derinleşerek tanımlanabilir (Oğuz, 2018, s. 92). Başka bir tanımla kütüphaneci, bilgi kaynağı ile gereksinimi arasında aracılık eden, bilginin yayımından sorumlu kişidir (Fenerci, 2003, s. 292; Soysal, 2010, s. 173; Alkan, 2017, s. 364).

Soysal’a (2005, s. 109) göre, kütüphaneci meslek kimliğini tanımlamak konusunda bir karmaşa olduğu ileri sürülebilir. Bazı farklı tanımlamalar üzerinde bu karmaşayı değerlendirmek mümkündür. Örneğin Reitz (2004, s. 403), derme oluşturma, geliştirme, yönetme, koruma, kullanımını sağlama gibi teknik işlevler üzerinden kütüphaneciyi tanımlamaktadır. Prytherch, (2016, s. 415) için kütüphaneci, bir kütüphane ve onun içeriğiyle ilgilenen kişi; derme seçimi, düzenlenmesi ve en geniş anlamıyla kullanılması ve tüm kullanıcı gruplarının çıkarları doğrultusunda bir dizi hizmetin sağlayan kişidir. Burada etkinliklerin koordinasyonu, önceliklerin belirlenmesi, değerlendirme ve diğer yönetsel görevler işin temel bir parçasıdır (Chowdhury vd. 2008, s. 3).

Kütüphanecinin hizmet verilen topluluğa katılımı, ister kamusal, ister akademik, ister özel veya başka bir bağlam olsun, büyük önem taşır. Young (1983, s. 130), Levine-Clark ve Dean (2013, s. 168) tarafından hazırlanan, ALA Terimler Sözlüklerinde teknik ve yönetsel bağlama ek olarak topluma katılım dikkate alınmamıştır. Bunlara karşın, Butler (1933, s. 25) tarafından kütüphanecilik, sadece kitapları yöneten değil, aynı zamanda toplumun birikmiş bilgi ve kültürel belleğin koruyucusu ve ileticisi olarak da hizmet eden bir meslek olarak betimlenir. Butler’ın bu tutumu, Richardson (1992, s. IX) tarafından 1930’larda kütüphaneciliğin sosyal bilim olarak savunuculuğunu yapan ilk hümanist olarak nitelenmiştir. Shera (1976, s. 49), ise kütüphanecinin asıl çalışma alanını hem bireysel hem de toplumsal anlamda insan

odaklı bir sosyal epistemoloji olarak tanımlamıştır. Samek (2007, s. 4), kütüphaneciyi tanımlarken kriz ortamlarında hoşgörü, demokrasi, insan hakları ve toplumsal belleğin yaşatılması konusunda çaba gösteren meslek çalışanı olarak betimler. Yukarıdaki tanımlarda da görüleceği üzere kütüphaneci tanımlanırken “*teknik ve yönetsel*” işlevler ile “*toplum ve birey*” odaklı hizmetler arasında bir belirgin bir ayrım olduğu söylenebilir.

Osmanlı’da kütüphaneci “*hafız-ı kütüb*” olarak geçmektedir ve “*hıfz*” kökünden gelir (Çağbayır, 2017 s. 589). Hafız-ı kütübün atanma biçimlerinden ve Molla Lütüfi¹ gibi isimlerin yüksek dereceli medrese görevi yapmalarından anlaşıldığı üzere bu meslek ulema sınıfındandır (Erünsal, 2015, s. 336). Günümüzde TDK’nın kütüphaneci tanımı şu biçimdedir: “*1- Kütüphane görevlisi kimse, bibliyotekçi; 2- Kütüphane işlerinin yürütülmesini sağlayan, kütüphanecilik öğrenimi görmüş kimse; kitaplık bilimci, bibliyotekçi*” (TDK, 2024). Tanım oldukça anlaşılması zor görünmekle birlikte öğrenim görmüş olmak, bilimci, bibliyotek sözcükleri mesleki kimlik açısından önemli kavramlardır.

Osmanlı’da hafız-ı kütüplerin sorumlulukları genel olarak tüm kütüphane kuruluşlarında birincil rollerinin barındırdıkları “*kitapların korunması*” olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Erünsal, 1997). Dolayısıyla kütüphaneler birer kitap deposu gibi işlev görmektedirler (Fenerci, 1999, s. 16). Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte kütüphanecinin görevleri arasında bulundurduğu kaynakları saklamaktan çok “*yararlandırma*”nın ön plana geçtiği görülür (Ersoy ve Kuşat, 1965, s. 18; Şenöz, 2009, s. 624). Buna rağmen Kafadar (2024), 1970’lerin başlarını yorumlarken: “*Kütüphane, devlet kurumlarında hele o yıllarda kütüphaneye girmek Almanya’ya vize almaktan daha zordu. Hele kitap almak ne mümkün. Kütüphanecilik koruma, saklama, savunma bakanlığının ukdesindeydi. Robert kolejinde tam tersi her şeye erişebiliyorduk.*” şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Sonuç olarak, Osmanlı döneminde kütüphanelerde koruma ön plandayken, Türkiye Cumhuriyeti ile yararlandırmanın ön plana geçtiği; Osmanlı geleneğinin Cumhuriyet dönemi içinde zaman zaman sergilendiği anlaşılmaktadır.

¹ Fatih Sultan Mehmet dönemi Saray Kütüphanesi Hafız-ı Kütübü.

Kütüphaneci mesleki kimliğinin önemli öğelerinden birisi olarak eğitim ve öğretim düşünüldüğünde, onun tarihsel gelişimini anlamak önemlidir. 1925 yılı Eylül ayında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Fehmi Ethem Karatay² tarafından açılan ilk kütüphanecilik kursu sadece dört ay sürmüştür (Baysal, 1987, s. 19). Türkiye'de ilk devamlı ve uzun süre kurslarla kütüphanecilik eğitimi yapmayı Adnan Ötüken³ başarmıştır (Artukoğlu, 1979, s. 4). Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi, 1925 yılından itibaren başlayarak 1954-55 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü kurulana kadar kurslarla devam etmiştir (Ersoy, 1965, s. 52; Subaşıoğlu ve Tamdoğan, 2014). Ardından İstanbul Üniversitesi başta olmak üzere üniversite eğitimi yıllar içinde artarak çoğalmış ve günümüzde on dört bölüme ulaşmıştır.

Bir mesleğin bilim olabilmesi için üniversite düzeyinde eğitim yapıyor olması önemlidir (Atılğan, 1999, s. 144). Zamanla üniversiteler kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon, enformasyon gibi çeşitli anabilim dalları adı altında da programlar açmışlardır. Yılmaz (1993), farklı anabilim dalları ile öğrenci alımı yapıldığı dönemlerde öğrenci tercih eğilimlerinin bölümlere (Yılmaz, 2018, s. 57) göre değişiklik gösterdiğini belirtmektedir. Çakın (2000, s. 12) Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü kurulana kadar kullanılmakta olan kütüphaneci, arşivci ve dokümantalist terimlerinin ya da kimliklerinin ortadan kaldırmasına yönelik olmadığını belirtmektedir ve beş yıl sonra da Bilgi ve Belge Yöneticisini bir üst kimlik olarak tanımlamaktadır (Çakın, 2005, s. 20). Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü kurulduktan sonra kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon içerisine bilgi ve iletişim teknolojilerini de alarak tek program altında anabilim dalları olarak devam etmişlerdir. Dilek Kayaoğlu (2017, s. 167), bu ad değişiminin teknoloji veya bir tanımlama eksikliğinden daha çok dış koşul olarak öğrenci çekebilme çabasıyla kaynaklandığını öne sürmektedir.

Türkiye'de kütüphaneci mesleki kimliği üzerine Yontar (1988), Çolaklar (2004), profesyonellik özelinde; Karakaş (1992), lobicilik üzerine; (Keseroğlu, 1996; Gülle,

² Cumhuriyet döneminde, modern kütüphanecilik eğitimi almak üzerine yurt dışına gönderilen ilk kişidir.

³ Mesleğin ilk sivil toplum kuruluşu olan TKD'nin kuruluş sürecinde, ilk mesleki derginin çıkarılmasında, Milli Kütüphanenin kuruluş sürecindeki öncü rolüyle Türkiye'de kütüphanecilik mesleğinin gelişimini etkilemiş önemli bir kişiliktir. Bu tez bağlamında mesleki eğitim konusundaki değeri bağlamında değinilmiştir.

1997), kütüphaneler ve düşünce özgürlüğü hakkında; Ergün (2024), savunuculuk konusunda; Subaşıoğlu (1998), etik yaklaşımlarda değerlendirmelerde bulunan çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Türkiye’de henüz Bilgi ve Belge Yönetimi, özelde kütüphanecilik alanında mesleki kimliği bir bütün olarak ele alan bir doktora çalışması gerçekleştirilmemiştir.

Kütüphaneci mesleki kimliği, eğitimin tarihsel gelişimiyle biçimlenmiştir. 1925'te başlayan kütüphanecilik eğitimi, kurslarla başlamış ve 1954-55'te Ankara Üniversitesi'nde Kütüphanecilik Enstitüsü'nün kurulmasıyla üniversite düzeyine taşınmıştır. Günümüzde Bilgi ve Belge Yönetimi, kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon alanlarını modern bilgi ve iletişim teknolojilerini de içeren bir üst kimlik altında birleştirmiştir. Kütüphaneci mesleki kimlik konusunda Türkiye’de ve dünyada çeşitli yaklaşımlar ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların, çalışmanın uyarlandığı parametler çerçevesinde görüşleri üçüncü ve dördüncü bölümlerde değerlendirilmektedir.

3. BULGULAR

Bulgular bölümün, katılımcılardan elde edilen verilerin, test edilen on dört parametre ögesinden sekiz tanesini içermektedir. Diğer altı öge yüksek geçerlik ve derinlik göstermesi nedeniyle temel bulgular başlığı altında ayrıca ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Erken uygulama, değişim ve dönüşüm, deneyim ve zaman, iletişim ve uygulama, kimlik ve yerellik ikilemi, aktarılabilirlik, bulanıklaşma ve durulma, kalıp yargılar gibi ögeler de bu bölüm altında ele alınan konulardır.

3.1 Erken Uygulama

Franco de Sa (2015), mesleki kimliğin kuruluşu, hem aile değerleri gibi birincil sosyalleşmeden hem de eğitim kurumları ve erken kariyer basamakları da içinde olmak üzere ikincil sosyalleşmeden etkilendiğini belirtir. Dolayısıyla genel olarak, profesyonel kimliğin gelişimi, sosyal beklentilerin, kişisel değerlerin ve erken uygulama deneyimlerinin uyumluluğunu içeren devingen bir süreçtir. Bir kütüphanecinin mesleki kimliğini biçimlendirmede ve tanımlamada uygulamanın ilk yıllarının önemi ciddi bir tartışma konusudur.

Kütüphanecilik okulunun ve ilk eğitimin başlangıcında, bireyler mesleki kimliklerini değerlendirme ve tanımlama yolculuğuna çıkarlar. Mula-Falcon ve Caballero (2023), stajlar gibi bu erken deneyimler, öğrencilere kendilerini sektöre kaptırmaları ve seçtikleri disiplinin profesyonel doğası hakkında daha derin bir anlayış kazanmaları için fırsatlar sağladığını vurgular. Spencer vd. (2018), bu deneyimler sayesinde öğrenciler hedefleri üzerinde düşündüğünü, akademik bilgilerini ve önemli mesleki özellikler geliştirdiğini ortaya koyar. Cullinan vd. (2020) göre, mesleki kimlik geliştirme süreci akademik hazırlık sırasında başlar ve erken uygulama deneyimleriyle daha da geliştirilir. Naukkarinen ve Bairoh (2021) göre, akademide öğretime göre araştırmanın önceliklendirilmesi, mesleki kimliğin gelişimini etkileyerek etik olmayan uygulamalara ve yüksek düzeyde stres ve iş memnuniyetsizliğine yol açabilir. Bununla birlikte, uygulamanın ilk yıllarında, bu kimliğin daha derin bir içselleştirilmesi ve yeniden değerlendirilmesi ile gerçekleşir. Eğitim ve öğretim sırasında oluşan algılar ve beklentiler genellikle işin gerçekleri tarafından kabul görmez ve bu da kişinin

mesleki kimliğinin eleştirel bir değerlendirmesine ve yeniden değerlendirilmesine yol açar.

Ayrıca, mesleki gelişimin bu aşaması, yalnızca kütüphanecinin kimliğinin diğerlerinden nasıl ayrıldığını tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda çalışmanın doğası ve diğer mesleklerle nasıl karşılaştırıldığı hakkında kapsamlı bir anlayışı da gösterir. Uygulayıcılar algılarını tanımlama sürecine girdikçe, alanlarındaki diğer profesyonellerle ortak bir kimlik kurabilir ve bunlara erişebilirler. Furat ve Keskin'e (2016) göre, bu paylaşılan kimlik, kütüphaneciler arasında aidiyet ve dostluk duygusunu teşvik ederek profesyonel ağların oluşmasına ve bilgi ve deneyim alışverişine izin verir. Bu durum aşağıdaki tablo gibi erken uygulama süreci, stajlar, eğitim sürecindeki deneyimler ve mesleki yaşamın ilk yıllar çerçevesinde değerlendirilebilir.

Tablo 3.1 Erken uygulama

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Stajlar	Milli Kütüphane	Üniversite Kütüphanesi	1416 Bursiyer	Türk Tarih Kurumu	Türkiyat Enstitüsü	Amerikan Kütüphanesi
Öğrenim süresince deneyim	İş ve Okul Birlikte	İş ve Okul Birlikte	Yurt Dışı	İş ve Okul Birlikte	Okul	Okul
Meslek yaşamının ilk yılları	Milli Kütüphane ve Asistanlık	1416 Bursiyer	Halk Kütüphanesi	Hacettepe Tıp Kütüphanesi	Türkiyat Enstitüsü ve Asistanlık	Asistanlık

Tablo 3.1’de görüleceği üzere, katılımcıların tamamının erken uygulama deneyimleri birbirinden oldukça farklı bir görünüm sergilemektedir. K1, K2 ve K4 öğrenim süreci ile çalışma sürecini aynı anda deneyimlemişlerdir.

Erken dönem uygulamaları, mesleki konumun belirlenmesi ve kimliğin gelişiminde etkili bir dönemdir (Bostancı, 2011, s. 63; Yaşar vd., 2013, s. 269). Mesleği benimsemenin ve sürdürme isteğinin bu dönemde geliştiği görülmektedir (Dede ve Akkoç, 2016, s. 200; Cengiz, 2020, s. 619). Bu bağlamda, erken uygulama dönemine

ilişkin, stajlar, öğrenim süresinde deneyim ve mesleğin ilk yılları gibi ögeler aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

K1: *“Okula başladıktan kısa bir süre sonra sınavla Milli Kütüphanede memur olarak çalışmaya başladım. Okul ve iş bir arada ilerlediği için stajdan daha çok çalışan deneyimi demek mümkündür.”*

K2: *“Hem okuyup hem çalışma fırsatı sunduğu için bu bölüme girmiştım zaten. Gündüzleri çalışır akşamları derslere girerdik.”*

K3: *“Heilderberg Üniversitesine gitsem burası Almanya’nın en iyi Üniversitesi. Orada şunu öğrendik ki kütüphanecilik öyle bizdeki gibi değil. Önce bir şey yapacaksın. Lisans bitireceksin ya master yapacaksın ya okula ondan sonra kabul ediyorlar. Yüksek kütüphanecilik adı. Burada 1 yıl staj yaptım.”*

K4: *“Okul dışında Türk Tarih Kurumunun kütüphanesinde çalışıyordum. Staj gibi değil de işte. Biliyorsun teori ve pratik birlikteliği zor. Staj değil de öğrenci çalışan olarak tamamladım ben o süreci.”*

K5: *“Türkiyat Enstitüsünde kütüphaneci olarak başladığım meslek hayatıma akademi de asistan olarak devam ettim. Uygulama sürem kısa oldu. Zaten kadro bekliyordum.”*

K6: *“Öğrenim hayatımın hemen ardından Amerikan kütüphanesinde çalışmaya başladım. Ardından akademiye asistan olarak başladım. İlk görev yerim Erzurum’dur aslında. Sonradan Ankara’ya geldim.”*

Stajlar, öğrenim süresince deneyim ve meslek yaşamının ilk yılları göz önüne alındığında, katılımcıların neredeyse tamamı mesleğe erken dönemde başlamışlardır.

K1, K2, K4 öğrenci iken aynı anda çalışmaktadırlar. Bu nedenle stajdan çok çalışan deneyimlerine sahiptirler. K4 uygulamada daha fazla zaman geçirmiş diğerleri çok kısa sürede akademiye geçiş yapmışlardır. Katılımcılar özelinde, erken dönem uygulamaların mesleki kimliğe doğrudan bir etkisi gözlemlenmemiştir.

Sonuç olarak, uygulamanın ilk yılları, bir kütüphanecinin mesleki kimliğini biçimlendirmede ve tanımlamada son derece önemlidir. Bu aşamada bireyler, kütüphaneci olarak rollerinin daha ayrıntılı ve bütünleşik bir anlaşılma sürecine yol açan bir değerlendirme ve yeniden değerlendirme sürecinden geçer. Bu yolculuk boyunca, uygulayıcılar sadece kendi benzersiz kimliklerini tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda alandaki akranlarıyla bağlantılar ve ortaklıklar kurarlar. Bu devam eden mesleki gelişim süreci sonucunda kütüphanecilik mesleğinin bir bütün olarak büyümesine ve ilerlemesine katkıda bulunur. Erken uygulama, üniversite eğitime eş zamanlı ve hemen arkasından gelen bir süreç olarak kimliğin gelişimi, değişimi ve bulunulan alanda dönüşüm temelini oluşturur.

3.2 Değişim ve Dönüşüm

Değişim ve dönüşüm olayları, bir kütüphanecinin mesleki kimliğinin kurulması ve ilerlemesi üzerinde derin ve önemli bir etkiye sahip olan olaylar veya karşılaşmalar olarak tanımlanır (Frye, 2018, s. 1). Örneğin, ortaokulu bitirmiş Ürgüp Halk Kütüphanesi memuru Mustafa Güzelgöz; bir köyde açılış sırasında kendisine sandalye verilmemesinin (Keseroğlu, 2022, s. 25) ardından; Dünya Barış Gönüllüleri Ödülü alacaktır. Güzelgöz'ün çözüm arayışları için geliştirdiği eşekli gezici kütüphane bir sosyal girişimcilik (Açar ve Özcan, 2022, s. 1146) olarak da tanımlanabilir. *“Güzelgöz, 21 Kasım 1963 tarihinde Amerikan Lane Bryant Uluslararası Ödül Komitesi tarafından “Dünya birinciliği” ödülüne layık görülür”* (Tiken ve Sürücü, 2023, s. 171). Bu olaylar, etkinlikleri, saygı düzeyleri, güvenilirlik ve liderlik yetenekleri içinde olmak üzere bir kütüphanecinin profesyonel yaşamının çeşitli yönlerini etkileme kapasitesine sahiptir.

Ducket (2001) ve Pierson (2019)'ın ve betimlemelerine göre, önemli olaylar ve mesleki durumlarla karşılaşmalar, genel kimlik oluşturma sürecinde sabit bir zaman çizelgesine uymasa da bir kütüphanecinin kimlik duygusunu biçimlendirmede ve geliştirmede çok önemli bir rol oynarlar. Bir kütüphanecinin yaşadığı her yeni deneyim, önceden var olan kimliğini pekiştirme, onu yeni ve yenilikçi bir biçimde geliştirme veya her iki olasılığın yönlerini aynı anda somutlaştırma potansiyeline sahiptir. Bu kritik olayların zamanlamasının son derece önemli olduğunu belirtmek

gerekir, çünkü bir kütüphanecinin gelişim yolculuğunun başlarında meydana gelen olaylar uzun süreli etkiler yaratabilir ve karmaşık kimlik oluşturma süreci üzerinde silinmez bir iz bırakabilir. Bu, özellikle daha büyük kurumlarda çalışan kütüphaneciler için geçerlidir, çünkü kendilerini sık sık diğer profesyonel kimliklerle etkileşimde bulurlar. Dahası, kritik olaylar, bir kütüphanecinin mevcut kimliğini güçlendirme ve artırma veya tamamen yeni bir profesyonel kimliğin ortaya çıkmasına katkıda bulunma kapasitesine sahiptir. Kütüphanecinin belirli bir kritik olaya ilişkin algısı, nihayetinde kişisel ve profesyonel kimlikleri üzerindeki etkisinin boyutunu belirler. Birey, her yeni deneyime yalnızca mevcut kimliğini getirmekle kalmaz, aynı zamanda bu yeni deneyimler de kimliğini ya olduğu gibi güçlendirerek, ya yeni bir biçimde geliştirerek ya da her ikisinin yönlerini taşıyarak ona yeni bir biçim verir.

Sonuç olarak, değişim ve dönüşüm olayları gündelik rutinin dışına çıkan ve etkisi belki de ömür boyu sürececek olan ve bireyin mesleğe bakış açısında, içselleştirdiği mesleki kimlikte iz bırakan bir özelliğe sahiptirler. Ayrıca bu deneyimler her bireyde ayrı etki bırakan benzersiz deneyimler olarak karşımıza çıkarlar. Bu durum özgüven, kişinin donanımı, çalıştığı kurumun destekleyici, yüreklendirici vb. özelliklerini de kapsayarak yeni durumda yeni bir kimlik biçiminin oluşmasına neden olur (Linton, 2016, s. 414). Katılımcıların deneyimledikleri değişim ve dönüşüm olayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.2 Değişim ve dönüşüm

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Tanıklık edilen önemli olaylar	Cumhurbaşkanı ile yapılan görüşme	Kültür Bakanı ile yapılan görüşme	Genel Müdürlükten ayrılış	Kütüphanede kılık kıyafet kontrolü yapmak zorunda kalmak	Akademik mafya ile yüzleşmek	Akademinin içinde bulunduğu durum

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere, katılımcıların etkilendiği önemli olaylar siyaset ve bürokrasi kurumu ile üniversitelerin yapıları gibi durumlardır. K1, dönemin Cumhurbaşkanı ile yaptığını görüşmeyi, K2, dönemin Kültür Bakanı ile yapılan görüşmeyi, K3, Genel Müdürlükten ayrılma sürecini, K4, kütüphane kullanıcısına,

dönenim siyasal koşulları nedeniyle kılık kıyafetinden ötürü karışmasının istenmesini, K5 ve K6 ise üniversitelerin içinde bulundukları duruma tepkilerini belirtmektedirler.

Değişimi ve dönüşümü sağlayan bir kereye özgün bazı olayların katılımcılar üzerinde bıraktığı etkiyi anlamak önemlidir ve bu dönüşümler travmatik durumlarda ortaya koyabilmektedir (İzgüden ve Erdem, 2020, s. 197). Bireylerin bu önemli olaylar üzerine yaptıkları değerlendirmeler (Yılmaz Ergül ve Taşar, 2022) ve mesleki gelişimlerinin devamı açısından da belirleyici özellikler göstermektedir. Meslek yaşamları boyunca karşılaştıkları ve mesleğe bakış açılarına etki eden önemli olaylar üzerine katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir.

K1: *“Cumhurbaşkanı ile yaptığımız görüşmeden sonra mesleğin örgütlülük düzeyinin ve nüfusunun azlığı karşısında kötü hissetmişim. Hocamın sözü aklıma geldi. Bırakmadık çalışmayı ama bizim dönemde bu en azından teknik hizmetler meselesini bile çözemedik yani. Neyse o şimdi halloldu.”*

K2: *“Dernek başkanı ile bakana gittik. 100 lira için mi neymiş! Kızdım. Dedim bir daha beni böyle işlere karıştırmayın. Herkes yatıyor, onlar iki kuruş fazla alacak diye biz dilenci durumuna düşüyoruz kardeşim. Meslek onuru böyle korunmaz. Önce şu dernekçilik meselesini bir ayakları üzerine oturtmak lazım.”*

K3: *“Genel müdürlük dönemimdeki siyasal ilişkiler zordu. Ben işimi yapıyorum. İyi de yapıyorum ama siyasetçiler ve onların çevresindekilerle uğraşmak çok zor kardeşim. Sürekli bir ayak kaydırma çabaları falan. Daha öncede söylediğim gibi yazma eser kaçakçılığı beni baya etkilemişti. Tehditler falan işte.”*

K4: *“Evet şöyle oldu, yani eğer bir bağlantı kurabilirsek onu sen düşün. Tamam, bu başörtüsü meselesi ben Beytepe’de müdür iken. Bir gün Rektör Yardımcısı beni çağırdı dedi ki bu türlerin dedi. Yani başı kapalı kızların onların bir de uzun pardösüleri var. Biliyorsunuz bu tür şeyleri kütüphaneye sokmayacaksınız dedi. Da tabii tabii tabii sonuçta o da bir kullanıcı ve temel hakları var, ihlal ediliyor gibi. Değil mi? Hala da etkisindeyim gördüğün gibi. Bir de tehditler falan almaya başladım. Sanki ben yapıyorum.”*

K5: *“Ve en önemlisi akademik mafya. Aldırmamak, aldırmamayı öğrenmekte (öğrenemedim de) çok zorlandım. Yani Hoca 1 dönem derse girmiyor, (parasını alıyor ama utanmadan) niye girmedin diyorsun, anlatacak şey bulamadım diyor. Ben dehşete düşüyorum. Akranlarım, yöneticim, aman boş ver, düzelmez aldırma diyor... Hocalar denetlenmeli. Tanrı değil.”*

K6: *“Türkiye’de akademi mi var yahu. Batıdaki modern örneklerle bakın ve karşılaştırın. Herkes bir koltuk, makam ve çıkar peşinde. Kimse eğitim, öğretim ve bilim derdin de değil. Erken emekli oldum zaten. Karşıt görüşlü öğrenciler odamı bastı ama yönetim hocasını yani beni korumak istemedi.”*

K1, K2 ve K3 siyaset kurumuyla kurdukları ilişkilerden (*Cumhurbaşkanı ve Bakanla yapılan görüşmeler ve yürütmedeki siyasal ilişkiler*) oldukça etkilenmiş ve burada mesleğin gücünün çok düşük kaldığını belirtmektedirler. K4, K5 ve K6 ise daha çok üniversitelerdeki *“bürokratik yapılarla”* ve orada çalışanlarla olan deneyimlerinin etkisinde kalan olaylar deneyimlemişlerdir. Burada karşılaşılan önemli olayları siyaset kurumu ve üniversitelerin yapıları şeklinde iki grupta toplamak mümkün görünmektedir. Bu deneyimler zaman içerisinde iz bırakan özellikler olarak bu çalışmada karşımıza çıkmaktadır.

3.3 Deneyim ve Zaman

Mesleki becerilerin uzun bir süre boyunca pratik uygulaması yoluyla deneyim birikimi oluşur ve bu deneyim kütüphanecilerin mesleki kimliğini biçimlendirmede ve yeniden tanımlamada çok önemli bir rol üstlenir (Sare ve Bales, 2014, s. 581). Kişinin meslekteki görev süresi arttıkça, mesleki kimliğine ilişkin anlayış ve iç görü derinleşir, böylece alandaki benzersiz benlik duygusunu oluşturan temel öğeleri sağlamlaştırır ve deneyimli bir kütüphaneci, deneyimlerine dayanarak zaman içerisinde mesleğin geleceğini yeniden imgeler (Sare vd. 2012, s. 179). Bununla birlikte, bu süreç basit olmaktan uzaktır, çünkü her ikisi de kütüphanecilerin kimliklerini nasıl ifade ettiklerini etkileme potansiyeline sahip, sürekli değişen sosyal iklim ve meslek içindeki gelişen beklentiler gibi dış etkilere duyarlıdır (İşgüden, 2007, s. 16).

Zaman, bu bağlamda, ikili bir amaca hizmet eder. İlk olarak, bir kütüphanecinin profesyonel kariyerini noktalayan çeşitli olayları ve kilometre taşlarını belirlemek için bir araç olarak hizmet eder ve ikinci olarak, mesleğin içinde etkinlik gösterdiği tüm bağlamı çerçevelemeye yardımcı olur ve kütüphanecinin deneyimlerinin ve gelişiminin gerçekleştiği zamansal bir çerçeve sağlar (Croxtton, 2016, s. 125). Dahası, kişinin meslekte kalma süresi, kullanılan araçlarda değişikliklerle karşılaşma olasılığı ve kütüphanecilere karşı gelişen beklentilerle doğrudan ilişkilidir. Zaman ve deneyimle kütüphaneciler mesleklerinin dinamik doğasına uyum sağlamayı öğrenirler (Bossaller vd. 2017, s. 2). Uygulamalı bir meslekte ortalama 15-20 yıllık deneyime sahip olanlar, genellikle kariyerlerini olumlu görürler ve yeni fırsatlara açıktırlar (Erat vd., 2011). Bu, zaman içindeki deneyimin, kütüphanecilerin değişimi benimsemelerine ve rolleri hakkında yeni bir bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olduğunu göstermektedir. Etkenlerin bu birleşimi, mesleki kimliklerinin sürekli bir uyum sağlama sürecini ve evrimini gerektirir.

Kişiselleştirilmiş bir profesyonel kimlik geliştirme süreci önemli bir başarı olarak kabul edilebilirken, özellikle ilk dönemlerde zorluklardan da yoksun değildir (Altun ve Sarpkaya, 2021, s. 4073). Mesleğin değişen doğası, değişen beklentiler ve taleplerle birleştiğinde, kütüphanecinin gelişen kimliği ile egemen iklim arasında bir uyumsuzluk yaratabilir (Özkazanç vd., 2018, s. 154) ve bu uyumsuzluk, birey içinde bir gerginlik ve çatışma duygusuna yol açabilir. Böylece, meslek içinde devam eden değişikliklere uzun süre maruz kalmak, kütüphanecileri bu dönüşümlere uyum sağlamaya ve etkin olarak katılmaya koşullandırabilir. Bu, mesleğe ilişkin algılarının ve kendi kimliklerinin bu değişikliklere tepkilerini temelden biçimlendirdiği anlamına gelir. Zaman, profesyonel ortamlarda genellikle bir meta olarak ele alınır ve bu da görevlerin nasıl değerlendirildiğini ve önceliklendirildiğini etkiler. Zamanın bu metalaştırılması, profesyonellerin işlerini nasıl algıladıklarını ve sınırlı zaman dilimlerinde verimli bir biçimde performans göstermeleri için algıladıkları baskıyı etkiler (Bossaller vd. 2017, s. 5). Bu bağlamda, tablo 3.3'te katılımcıların deneyimleri ile kimliklerini değerlendirmeleri ve zaman karşısında değişen durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Deneyim ve zaman

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Deneyimlerin kimlik değerdendirmelerine etkisi	Memurluk, Dernek ve Akademi	Akademi	Genel müdürlük, Akademi	Memurluk, Akademi	Akademi	Akademi
Zaman karşısında değışen mesleki kimlik	Teknoloji	Teknoloji	Teknoloji	Teknoloji	Teknoloji	Teknoloji

Katılımcıların tamamı, çalıştıkları dönemde zaman karşısında değışen en önemli ögenin “*teknoloji*” olduğu konusunda görüş birliği içerisindeyler. Deneyimleri ayrı ayrı göz önüne alındığında; K1, memurluk akademisyenlik ve dernekçilik; K2, K5 ve K6, sadece akademisyenlik; K3, genel müdürlük ve akademisyenlik; K4, memurluk ve akademisyenlik deneyimlerinin altını çizmektedirler. Deneyim ve zaman karşısında değışen durumlarını ifade eden alıntılar aşağıdaki gibidir.

K1: “*Meslek hayatına memuriyetle başladım. Dolayısıyla en alt düzeyde işlerin nasıl yürüdüğünü bilirim. Oradan da akademiye geçtim. Sonrasında akademide de yöneticilik yaptım yaklaşık 20 yıl. Yine bir 20 yıl kadar da dernekte görev yaptım başkanlık da dahil. Bunların hepsinin deneyimi ayrı. Bakış açınızı bu pozisyonlar çok değıştiriyor. Mesleğe başladığımızda kart kataloglar vardı. Şimdi her şey sayısal ortama aktarıldı ve artık orada üretiliyor. İşte veri tabanları vs. işte. Ben adapte olmakta zorlanmadım. Ama şunun da farkında olarak mesela sen daha iyi bilirsin teknolojiyi. Mesleğin özü teknoloji değildir o sadece bir araçtır. Mesleğin özüne dikkat etmek gerek.*”

K2: “*Ben öğrencilik yıllarımı saymazsak hep akademide görev yaptım. Dolayısıyla işin hocalığını bilirim. Ben felsefe açısından bakarım meseleye, mesleğe. Öğrencimi iyi yetiştirmektir amacım. Ama pratikte işler farklı gider onu da bilirim ama deneyimlemedim. Ben yurt dışına giderken bilgisayarın kütüphanelere uygulamasını çalışmak istiyordum. Teknoloji yani. Ama oraya gidince gördüm ki teknoloji sadece bir araç, onu araç olarak kullanmak lazım. Mesleğin özü, insan, eğitim, kültür... Ama tabi teknoloji çok şeyi değıştirdi. İyi teknoloji kullanan insanlar iyi kütüphaneci olmuyor kardeşim. Mesleğin hayatta kalması da buna bağlı.*”

K3: “Memurluk, hocalık ve genel müdürlük yaptım. Hocalıktan emekli oldum ama beni en çok mutlu eden şey genel müdürlük oldu. Çünkü hocayken bir şeyler konuşuyoruz ama icraat yok. Ama müdürlükte güç sizde oluyor ve istediğiniz şeyleri sadece söyleme değil yapma fırsatınız oluyor. O nedenle benim genel müdürlük tecrübem benim için önemlidir. Teknoloji bağımlıları, robot diyorum ben onlara, robot kütüphaneciler. Bilgisayar ortamına katalog verisi girmekle kütüphaneci olunmaz ki. Kütüphanecinin toplumu anlaması, onun ihtiyaçları doğrultusunda hizmet sunması gerekir. Ama zaman içerisinde teknoloji egemenliğini artırıyor maalesef.”

K4: “Memurluk, müdürlük ve hocalık yaptım. Hepsi de ayrı deneyimler. Ben uygulamayı seviyordum. Fakat orada önüm açılmadığı için akademiye geçtim. O da ayrı bir deneyim oldu. Öğrencilerimi de çok sevdim tabi. Bizim işimiz insanla uğraşmak değil mi? Öyle ki kart katalog falan kalmadı bunlar güzel şeyler. Bilgiye daha hızlı erişmek güzel. Ama hangi bilgiye! Bunu insanın ihtiyacına göre anlayacaksınız. Oysa biz her şeyi bilgisayara yükleyince iş bitiyor gibi yapıyoruz artık. İşin biraz felsefesi zayıfladı sanki.”

K5: “Ben hocalık yaptım hemen her zaman. Çeşitli projelerde de bulundum ama akademik tarafında kaldım hep işin. Öğrenci yetiştirmek benim için çok önemliydi. Erken emekli oldum zaten bazı şeylere gücüm de yetmiyordu. Teknolojiyi çok severek kullanıyorum. İşimi kolaylaştırıyor. Teknolojinin bu gelişimi güzel. İhtiyaca göre gelişmeli. Mesela insanlar sırf kütüphaneye gelsin diye turşu kurma etkinliğine karşıyım. İhtiyacı olanlar gelsin. Sen insanın ihtiyacına uygun hizmet üretirsen ihtiyacı olan gelir, teknolojiyi de ona göre kullanır.”

K6: “Genel olarak akademi de görev yaptım, bir sürede genel müdürlük. Dolayısıyla da eğitimci tarafım gelişmiştir benim. Düşünen kütüphaneciler yetiştirmeye çalıştım hep. Düşünen, ülkesini, kendisini, mesleğini anlamaya çalışan kütüphaneciler. Ben halen kütüphaneye gidiyorum. Teknoloji ile aram iyi değil. Öyle internet falan cep telefonu bile almadım kendime. Daktilomla yazmaya devam ediyorum. Teknolojiyi şey sanıyorlar, mesleğin kendisi değil aslında bunu anlamıyorlar. Bu mesleğin nesnesi bilgi, insan ve toplumdur.”

K1, mesleğin her kademesinde görev yaptığı için mesleğe karşı geliştirdiği farklı bir açığa sahiptir. Bu mesleğin uygulanmasından sivil toplum boyutuna oradan da akademiye kadar uzanan çeşitli boyutları kapsamaktadır. K2, sadece işin akademik boyutları üzerine bir kimlik kurmuştur ve işin daha çok doğasına ve “felsefe”sine odaklanmaktadır. K3, mesleği memurluk, yöneticilik ve akademi boyutlarıyla yaşamasına rağmen kendisini uygulamadaki “yöneticilik” dönemiyle betimlemektedir. K4, hem uygulama hem de akademi tarafında deneyimlere sahiptir. Burada kendisini konumlandırırken belirgin bir ayırımdan kaçınmaktadır. K5, akademi dışında çok fazla bulunmadığından kendisini “öğrencileri” ve akademi üzerinden değerlendirmektedir. K6, genel müdürlük de yapmış olmakla birlikte kendisini meslek açısından ele alırken akademi ve “öğretici” tarafını vurgulayarak düşünen kütüphaneciler yetiştirmek istediğini belirtiyor.

Katılımcıların tamamı mesleğin teknoloji karşısındaki dönüşümüne vurgu yapmaktadırlar. Yine tamamı mesleğin teknoloji karşısında kendisini teknik boyutlarda değerlendirmelerinden oldukça rahatsız durumdadırlar. Burada katılımcıların vurgusu geleneksel kütüphanecilik yöntemleriyle (Yıldız ve Yıldırım, 2018, s. 28) var olmaya devam etmek değildir ve “teknolojinin bir araç olduğunu” ve mesleğin özünün bilgi, insan, eğitim ve “topluma bilgi hizmeti sunmak” (Odabaş, 2021, s. 597) olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Günümüzde katalogları elle yazıp, kart katalog (Bayter, 2024, s. 215) dolaplarında sunamayacağımıza göre günümüzün en uygun aracı olan bilgisayar, internet ve benzeri teknolojilerin ve bunun için gerekli olan programların bilgi erişimi artırmak bağlamında (Tonta, 1996, 217; Hamutoğlu vd. 2017) kullanılması gerekiyor (Özel ve Çakmak, 2011, s. 32; Yenigün, 2020, s. 1). Fakat bu kullanım biçiminin özünün bilgi hizmeti üretmek amaçlı olduğu unutulmamalıdır.

Deneyimlerin kimlik değerlendirmelerine etkisi ele alındığında katılımcıların özgün deneyimlerinden kaynaklı olarak farklı yönlerinin geliştiği görülmektedir. Zaman karşısında değişen mesleki kimlikte ise özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük değişimler (Çetin ve Şendurur, 2016; Bayraktar ve Bozkurt, 2021, s. 102) nedeniyle tüm katılımcılar zaman içerisinde mesleğin teknoloji tarafından baskı altına alındığını vurgulamaktadırlar. Bu durum mesleğin sayısal bir disiplin olarak

algılanmasından değil kullandığı teknolojiler ile arasında kurmuş olduğu güçlü ilişkinin (Dalkıran, 2013, s. 174) doğru konumlandırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır (Alkan, 2010, s. 599-600). Ayrıca, Gülle (2010, s. 3), gelişmiş teknolojilerle donatılmış kütüphanelerin önemine vurgu yaparken, onun kullanımını “*iyi kütüphanecilik*” uygulamalarına bağlayarak mesleğin toplumsal özüne vurgu yapıyor. Kütüphaneciliğin teknolojiye yaklaşımının abartılı olduğu unutulmamalıdır (Soysal, 2013, s. 166-167).

Sonuç olarak, kütüphaneciler arasında mesleki kimliğin oluşumu, deneyim, zaman ve mesleğin gelişen doğası arasında karmaşık bir etkileşimdir. Zaman içinde deneyim birikimi, her bir kütüphaneciye özgü kişiselleştirilmiş bir profesyonel kimliğin geliştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunur. Bununla birlikte, mesleğin akışkan doğası, değişen sosyal iklim ve beklentilerle birleştiğinde, kütüphaneciler için gelişen kimliklerini mesleklerinin talepleriyle ifade etmede ve değişimlerde zorluklar yaratabilir. Bu değişikliklere uyum sağlama ve yanıt verme yeteneği, kişinin mesleğe ilişkin iletişim ve uygulama algısından ve geliştirdiği altta yatan kimlikten etkilenebilir.

3.4 İletişim ve Uygulama

İletişim becerileri yaş, cinsiyet, meslek ve pozisyon gibi çeşitli faktörlerden etkilenir. Hem bireysel faktörler (kişilik ve görünüm gibi) hem de durumsal faktörler (roller ve kültürel çevre gibi) iletişim yeteneklerini biçimlendirmede rol oynar (Afkhami vd. 2019, s. 2). Kütüphanecilik sadece kütüphanecilerin üstlendiği çok sayıda görev ve sorumluluğu değil, aynı zamanda karmaşık iletişim ağını ve bu uygulamalara atfedilen önemi de kapsar (Üstün, 1997, s. 22; Yılmaz, 2003, s. 21). Ayrıca, kütüphanecilerin mesleki rollerini ve yükümlülüklerini iletme ve ifade etme biçimleri, kütüphaneciliğin özünü ve amacını kolektif bir meslek olarak biçimlendirmede ve tanımlamada çok önemli bir rol oynar (Husna vd., 2022, s. 109). Kütüphaneci olma sanatına ilişkin değerler ve bilgiler, bu uygulayıcılar tarafından özenle yürütülen otantik ve pratik görevlerle daha da pekiştirilir. Ayrıca, kütüphaneciler arasında mesleki bakış açılarının ve deneyimlerin aktarılması, bu saygın mesleğin oluşumunda ve ilerlemesinde hayati bir katalizör görevi görür (Skouvig, 2008, s. 306). Kuşkusuz, kütüphanecilik

alanındaki mesleki kimliğin doğası, kuşaklar arası eşitsizliklerin etkileşiminden ve dijital teknolojinin bir iletişim aracı olarak kullanılmasından derinden etkilenir (Arumuru, 2024, s. 139). Katılımcıların iletişim ve uygulamaya yükledikleri anlamlar ve iletişim kurdukları alanlar üzerinden gösterir tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.4 İletişim ve uygulamaya anlam yükleme

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
İletişim kurulan alanlar	Üniversite, Dernek, Siyaset	Üniversite, Siyaset	Üniversite, Dernek, Siyaset	Üniversite, Dernek	Üniversite, Dernek, Siyaset	Üniversite, Dernek, Siyaset
Uygulama sürecinde kendini yeniden tanımlama	Bütüncül yaklaşım	Eğitim	Uygulama	Eğitim	Eğitim	Eğitim

Tablo 3.4’te görüleceği üzere, katılımcıların iletişim kurdukları alanlar “üniversite, dernek ve siyaset kurumu” olmak üzere üç noktada toplanmaktadır. Yalnız K2’nin sivil toplumla, K4’ün ise siyaset kurumuyla iletişimi yok denecek kadar azdır. Uygulama sürecinde kendilerini yeniden tanımlarken K1 bütüncül bir yaklaşım göstermekte, K3 uygulamacı tarafını vurgulamakta, K2, K4, K5 ve K6 eğitimci yanları ön plana çıkarmaktadırlar. Burada, katılımcıların kendi alanları dışında iletişim kurdukları alanlar ve uygulama sürecinde kendini yeniden tanımlamaları aşağıdaki gibidir.

K1: “Dernekte uzun yıllar çalıştım. Dernek ile sık sık siyasi partilerin gruplarını falan ziyarete giderdik. Arkanızda bir siyasal güç yoksa mesleğinizi istediğiniz yere taşıyamıyorsunuz. Hem dernek hem üniversite hem de siyasi partilerle oluşan iletişim süreci benim mesleğe bakışımı belirlemiştir. Bütün bunların hepsinin bir biri ile uyumlu biçimde çalışması gerekiyor ki meslek bir yerlere gelebilsin.”

K2: “Ben genel olarak hep üniversitede çalıştım. Zaman zaman meslek çevrelerinden gelen taleplerle birlikte siyaset kurumu ile olan iletişim süreçlerine katıldım. Uzun süre bölüm başkanlığı yaptım. Dolayısıyla üniversite yönetimi ile meslek arasında bir

bağ kurmaya çaba gösterdim. O nedenle zaman içerisinde mesleğin hep felsefe tarafına doğru ilerledim.”

K3: “Meslekte en mutlu olduğum yerin genel müdürlük olduğunu hep söylerim. Hiç anlamamakla birlikte siyaset kurumunun daha doğrusu bürokrasinin bir parçası oldum. Memuriyetle başlayıp akademiye geçtim. Fakat zaman içerisinde kendimi kütüphaneci diye tanımlamam genel müdürlük zamanımdan kalmadır. Uygulamadan. Hatta kütüphaneci bile değil halk kütüphanecisiyim ben.”

K4: “Dernekçilik de yaptım ama daha çok uygulamadan akademiye geçiş benim kariyerimi ve mesleğe bakışımı belirledi. Zaman içerisinde uygulamacılıktan çok hocalığa doğru değişim gösterdiğim söylenebilir.”

K5: “Ben hep üniversitede oldum diyebilirim. Fakat üniversite ile toplum ilişkilerine çeşitli biçimlerde katıldım. Bunlarda önemli deneyimlerdi benim için. Dolayısıyla zaman içerisinde hocalık yanımda daha gelişkin olmuştur. Öğrencilerim çok önemli olmuştur hep.”

K6: “İletişim alanlarım içerisinde dernek de var. Genel müdürlük de yaptım. Ama en çok var olduğum yer hep üniversite oldu. Öğrenci yetiştirmek, eğitmek en temel amacım olmuştur. Ama üniversitede de yeterince mutlu olmadım hatta günden güne kötüye gittiğini gördüğüm için erken emekli oldum. 10 sene erken bıraktım.”

Katılımcıların iletişim kurdukları alanlar üniversite ve çevresi, dernekler ve gerekli durumlarda da siyaset kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal algısından bu kadar yakınılan bir mesleğin iletişim alanlarının daha geniş olması beklenir. K1, mesleğe bütüncül bir yaklaşım getirirken K3'ün uygulamayı daha çok önemseydiği görülmektedir. Diğer katılımcıların (K2, K4, K5 ve K6) ise eğitimci tarafları ön plana çıkmaktadır.

Hizmet aracılığıyla kurulan iletişim, bir kütüphanecinin mesleki kimliğinin üzerine kurulduğu temeldir (Kotur, 2024, s. 556). Öyle ki, mesleğin kataloglama gibi teknik yönlerinin ve teknolojiyle yakın ilişkisinin olması onun doğasındaki, bireye ve topluma hizmet ve toplumsal bilgi iletişimi (Arklan ve Taşdemir, 2013, s. 77) amacını

değiştirmez. Başkalarına yardım etme çabaları ve meslek derneklerine etkin katılımları, mesleklerine olan bağlılıklarını gösterir. Kütüphaneciler, profesyonel kimliklerini farklı biçimlerde biçimlendiren, içerilen bilgi ve statünün dışarıdan algılanışının benzersiz bir karışımına sahiptir (Oguz, 2024).

Sürekli iletişim ve siyaset kurumuyla kurulan örgütlü ilişki kütüphanecilerin mesleki kimliklerinin değerlendirmesinde her gün yeniden üretilerek devam etmektedir (Çınar, 2024, s. 7). Kullanıcılar ve kütüphaneciler arasındaki işbirliğini geliştirmek için, kütüphaneler personel büyüklüğünü dikkate almalı ve çalışanların etkili bilimsel iletişim için gerekli teknik becerilere ve geniş bilgiye sahip olmasını sağlamalıdır (Klain-Gabbay ve Shoham, 2016, s. 179). Kütüphaneci ile çalışma alanı ve sivil toplum içindeki paydaşları arasındaki yakın iletişim, onların farklı ancak tamamlayıcı becerilerine saygı duyulmasını sağlayabilir (Hull, 2011, s. 164). Bu durum siyaset kurumu yerelliği özeli için de geçerliliğini her geçen gün artırmaktadır.

3.5 Kimlik ve Yerellik İkilemi

Kişinin kimliği ile içinde etkinlik gösterdiği ortam arasındaki etkileşim mesleki kimlik gelişiminde önemlidir. Özellikle kütüphaneci profesyonel kimliği alanında genellikle “kimlik-yer ikilemi” (Pierson, 2019, s. 420) olarak betimlenebilir. Bir kütüphanecinin içinde bulunduğu yerel koşulların, kütüphanecilik mesleğinin daha geniş bağlamında mesleki kimliklerini, algılarını ve anlayışlarını (Akbulut, 2012) önemli ölçüde etkileyebileceği ve ulusal ve evrensel olandan ayırabileceği (Dalan Polat, 2016, s. 620; Nar, 2019, s. 76) öne sürülebilir. Yerellik kavramı genel olarak bir coğrafya bütünlüğü (Ceylan, 2019, s. 307) gibi anlaşılrsa da burada coğrafya dışında çalışılmakta olunan birime, kuruma ve göreve de atıf yapmaktadır.

Kütüphaneciler, diğer meslekler gibi bir çalışma ekibine ait olma duygusuna çok değer verirler (Aydınol ve Üredi, 2020, s. 5683) ve bu içermeye duygusu, ilk aşamalardan yayına kadar projelere katılımlarıyla teşvik edilir. Ekibin bir parçası olmak, kütüphaneci olmayan meslektaşlarıyla derinlemesine ilişkiler kurmalarına olanak tanır, bu da rollerinin çok önemli bir yönüdür (Greyson vd. 2013, s. 295-296). Bireyin organizasyon içindeki aidiyet duygusuyla ilgili olan örgütsel kimlik ile esasen belirli

bir profesyonel grubun veya topluluğun parçası olma duygusu olan çalışma grubu veya profesyonel yakınlık arasında olumlu ya da olumsuz bir bağıntı gelişebilir (Ertürk, 2018, s. 91). Bu özel bağıntının, sosyal kimliğin kütüphanecilik mesleği içinde mesleki kimliğini biçimlendirmede ve geliştirmede oynadığı önemli rolün altı çizilmelidir. Ayrıca, kütüphanecinin kendi içindeki çelişkili roller veya değerlerle karakterize edilen iç kimliklerin, meslekle özdeşleşme sürecini potansiyel olarak engelleyebileceği ve profesyonel kimlik duygusunun azalmasına yol açabileceği unutulmamalıdır (Altıntaş, 2024, s. 136). Dolayısıyla, bir kütüphanecinin mesleğini uyguladığı fiziksel konumun, ister belirli bir kurum ister belirli bir bağlam olsun, mesleki kimliklerini önemli ölçüde etkileyebileceğini ve biçimlendirebileceğini kabul etmek önemlidir. Bunun temel nedeni, yerleşik normların, bağlamsal etkenlerin ve belirli bir yerde yaygın olan çeşitli çalışma rollerinin, kütüphanecinin profesyonel kimliğinin yerleştirilmiş bir sürümünün oluşumuna ve geliştirilmesine toplu olarak katkıda bulunabilmesidir (Çavdar ve Eğilmez, 2025). Ek olarak, belirli bir yere özgü mesleki normların, derneklerin ve sosyalleşme süreçlerinin, karşılıklı anlayışı teşvik eden ve o belirli ortamdaki uygulayıcılar arasında ortak uygulamaların oluşturulmasını kolaylaştıran uyumlu bir güç olarak hizmet edebileceğini belirtmekte fayda var. Aşağıdaki tabloda katılımcıların mesleki kimliklerini ürettikleri yerellikler belirtilmektedir.

Tablo 3.5 Kimlik ve yerellik ikilemi

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Mesleki kimliğin yeniden üretimi	Milli kütüphane, Dernek ve Üniversite	Yurt dışı eğitim, Üniversite	Yurt dışı eğitim, Üniversite ve Genel Müdürlük	Tıp Kütüphanesi ve Üniversite	Üniversite	Üniversite, Genel Müdürlük

Tablo 3.5'te görüleceği üzere, katılımcıların tamamı öğretim üyesi emeklisi oldukları için bulundukları ortak yerel iklim üniversitelerdir. Buna ek olarak K1, Milli Kütüphane ve dernekte; K2, yurt dışı eğitimde, K3, yurt dışı eğitimde ve genel müdürlükte; K4, tıp kütüphaneciliğinde; K6 genel müdürlükte yerel deneyimler edinmişlerdir. Katılımcıların bulundukları yerel ortamlarda, kurum ve rol gibi kimliklerini etkileyen öğelere ilişkin ifadeleri aşağıda verilmektedir.

K1: *“Tecrübelerim gereği Milli Kütüphanede hizmet üreten kütüphaneci olarak bana yüklenen sorumlulukları yerine getirmeye çalıştım. Dernekte daha çok mesleğin gelişimi ve savunuculuğu açığa çıkarken üniversitede eğitim ve araştırma çalışmalarına ağırlık vermeme neden oldu. Dolayısıyla her birinin farklı etkileri oldu üzerimde.”*

K2: *“Türkiye’de aldığım eğitimden sonra yurt dışına çıktım. Burada aldığım eğitimler, yaptığım çalışmalar ve gördüklerimi ülkeme aktarmak için çok çaba sarf ettim. Genel olarak da bir 1416’lıdan beklenen budur. Türkiye’de kütüphanecilik eğitiminin standartlarını gelişmiş dünya ölçeğine çıkarmak temel misyonum oldu hep.”*

K3: *“Yurt dışı tecrübemi akademide istediğim gibi kullanamadım. Akademiden mutlu ayrılmadım. Genel müdürlük dönemim için benim kendimi bulduğum alan diyebilirim. Benim çalışma alanım uygulamada amir olmak dersem hiç abartmış olmam.”*

K4: *“Ben hep üniversite hocası kimliğim ile uygulamada geliştirdiğim kimlik arasında kaldım diyebilirim. Uygulamadan edindiğin bilgi ve becerileri öğrencilerime aktarmaya çalıştım hep. Teori pratik birliği oldukça önemli.”*

K5: -

K6: -

Katılımcıların tamamı öğretim üyeliğinden emekli oldukları için bulundukları diğer görevlerle hocalıkları arasında zaman zaman gerilimler yaşamışlardır. Bürokraside alınan genel müdürlük görevleri, derneklerde yürütülen sivil toplum etkinlikleri, uygulamada geçirilen dönemlerin kimlik özellikleri ile eğitim-öğretimde geçirilen zaman dilimleri arasında bir ayrım olduğu anlaşılmaktadır. K5, sadece akademide görev yapmasından ötürü bu tür bir gerilim belirtmemektedir. K6, genel müdürlük görevi de yapmasına rağmen bu tür bir söylemden kaçınmakta ve kendisini kütüphaneci ve hoca olarak görmektedir. Dolayısıyla da başka bir yerellik karşılaştırmasına girmemektedir.

Mesleki kimliğin çok yönlü olduğunu, rollerin de etkisiyle iç içe geçmiş ve yine de ayrı ayrı görülebilen birden fazla yönü kapsadığını belirtmek gerekmektedir (Erdoğan Tuğran, 2016, s. 15). Burada önemli yön yerelliktir ve bu bazı kütüphaneciler için büyük önem taşıyan bir yer olarak fiziksel kütüphane binası ile ilgilidir. Dolayısıyla, fiziksel kütüphaneyi rollerinin ve kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak algılarlar ve profesyonel benlikleri ile çalıştıkları somut alan arasında güçlü bir ilişki kurarlar (Onat Öz, 1996). Bu bakış açısı, kütüphanenin geleneksel olarak mesleğin merkez odağı olarak görüldüğü kütüphanecilik alanında özellikle yaygındır. Ancak, tüm kütüphanecilerin bu bakış açısını paylaşmadığını kabul etmek önemlidir, özellikle Çakın (1982, s. 156-157), bu yaklaşımın “*Sezar’ın hakkını Sezar’a*”⁴ vermediğini belirtir. Kütüphaneciler, yerel sorunları ele almak için yerel politikalar geliştirilebilir, kütüphane kaynaklarının uygun biçimde kullanılmasını sağlarken aynı zamanda tüm kullanıcıların gereksinimlerini dikkate alır (Holley, 2016, 212). Yerelde üretilen bu ilişki sonucu yeni bir mesleki kimliğin açığa çıkması ve edilen yeni durum ve kimliği gelecek nesillere yeni biçimiyle aktarılması beklenir.

3.6 Aktarılabilirlik

Ataman ve Barış’a göre, Bourdieu (2012), toplumsal yaşamı birikmiş bir tarih biçiminde betimler ve meslekler de bundan bağımsız değildir. Bilgi ve becerilerin toplumsal devamlılığı, kuşaktan kuşağa aktarılarak sürdürülen sermaye birikimsel ve kurumsallaştırılabilir bir süreçtir (Ataman ve Barış, 2019, s. 94; Akyiğit ve Baki, 2021 s. 69). Bilginin ve becerinin uygulanması kadar onun yeni kuşaklara da aktarılması mesleğin serüveninin devamlılığı açısından gereklidir (Çetinkaya, 2022, s. 131). Kültür ve beceri aktarımı nesiller arasındaki bağı kurar (Altan ve Tarhan, 2018, s. 30) ve bu bağ toplumun her düzeyinde gerçekleştiği gibi meslekler için de önemli bir yer tutar. Kütüphaneci mesleki kimliğinde, diğer alanlarda da olduğu gibi aktarılabilirlik özelliği iki temel ayrıma işaret etmektedir. Bunlar aktarılması kolay olan beceri ve ögeler ile aktarılması zor olan ya da aktarılamayan deneyimler biçiminde karşımıza

⁴ Çakın, “Örnekecek olursak, öğretmen öğrettiği için öğretmen, yargıç yargıladığı için yargıç, çiftçi çift sürdüğü için çiftçidir. Bunlara karşın «kütüphaneci» terimi içinde çalışılan binaya atfen verilmiş, kütüphanecinin gerçek işlevini yansıtmayan bir özelliğe sahiptir.” Biçiminde örneklendirir.

çıkmaktadır. Bu bağlamda, aktarılabirlik konusunda katılımcıların görüşleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3.6 Aktarılabirlik

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Aktarılabir mesleki ögeler	Teknik beceriler	Teknik beceriler	Teknik beceriler	Teknik beceriler	Teknik beceriler	Teknik beceriler
Aktarılamayan mesleki ögeler	Sosyal, siyasal beceriler	Felsefe ve eğitim	Meslek ve toplum ilişkisi	Meslek ve toplum ilişkisi	Meslek ve toplum ilişkisi	Felsefe ve eğitim

Tablo 3.6’da görüleceği üzere, “*teknik beceri*”lerin kolay aktarılabir mesleki ögeler olduğu konusundan katılımcılar görüş birliği içerisindeyler. K1, sosyal ve siyasal becerilerin, K2 ve K6 felsefe ve eğitim becerilerinin, K3, K4 ve K5 ise meslek ve toplum ilişkisi becerilerinin aktarımı konusunda zorluklar olduğunu belirtmektedirler. Aktarılabir ve aktarılamayan ögelerden ortaya çıkan ortak görüşün kütüphanecilik mesleğindeki teknik becerilerin belirli bir standart çerçevesinde olmasından kaynaklandığı, sosyal, siyasal ve felsefi becerilerin daha çok bireysel deneyimleri ön plana çıkardığı yorumu yapılabilir. Aşağıda katılımcıların konuya ilişkin ifadeleri yer almaktadır.

K1: “*Kataloglama ve sınıflama gibi temel teknik becerilerin aktarımları zorlayıcı da olsa bir biçimde ilerliyor. Fakat dernek tecrübem üzerinde söyleyebilirim ki meleğin toplumla ve siyaset kurumuyla ilişkisi döneme, kişiye göre çok değişiklik gösteriyor. Ve bunların aktarımı çok da kolay değil.*”

K2: “*Teknik konuların işte kataloglama gibi aktarımı kolayken kendisini kütüphaneci diye tanımlayabilecek bir felsefi yaklaşımın aktarımı çok zordur. Öncelikle kütüphaneci kimdir sorusuna verilen yanıt sadece teknik beceriler ile sınırlı kalıyorsa olmaz o iş.*”

K3: “*Teknik konularda belirli düzeylerde hata yapılsa bile bunların çözümü kolaydır. Fakat meslek ve toplum ilişkisi üzerinden bir tanımlama yapacaksak burada bir yetenek aktarımı oldukça zordur. O da daha böyle mesleki anlamda kendisini ne kadar bağlı hissettiğiyle ilgilidir.*”

K4: “Kataloglama ve falan sıkıcı ve zor değil mi? Ama bir biçimde öğreniliyor, aktarılıyor. Kurallar belli. Ama kendinizi meslekten olmayan birisine tanımlarken ne yapıyorsunuz mesela. Toplumda mesleğin bir yeri var mı? Burada toplum mu sorunlu, meslek mi? Meslektaş içinde bulunduğu topluma kendisini kabul ettirmiş midir?”

K5: “Teknik yeteneklerin aktarımı, özellikle kataloglama gibi belirli seviyede oluyor. Fakat topluma kendisini kanıtlamaya çabalayan bir mesleğin kütüphaneleri AVM gibi, turşu kurma etkinlikleri gibi ciddiyetsiz çabalarla ilerlerse başarılı olacağını sanmıyorum. Toplumun ihtiyaçlarına yanıt üretebilecek kütüphanecilerin olması lazım ki işin toplumsal boyutu aktarılabilirsin.”

K6: “Mesleğin bir kere teknik boyutunu bileceksin. Onu bilmeden zaten olmaz. Ama bu yeterli değil, felsefe bileceksin, tarih bileceksin. Toplumu tanıyacaksın. Efendim şimdi hep söylerim: Bazı meslekler vardır insanı onurlandırır, bazı insanlar vardır mesleklerini onurlandırır. İşte bu durumun aktarımı oldukça zordur.”

Katılımcıların tamamı belirli zorluklarla karşılaşmakla beraber teknik konuların aktarımında daha başarılı süreçler gözlemlemişlerdir. Sosyal, siyasal beceriler, felsefe ve eğitim, meslek ve toplum ilişkisi gibi alanlarda her deneyim ayrı bir özgünlük içermekte ve bunların aktarımları genelde başarısız bulunmaktadır. K1, özellikle dernek üzerinden siyaset kurumuyla olan deneyiminin; K2, felsefe yaklaşımı; K3 ise bağlılık duygularının; K4, mesleğin toplumsallaşmasındaki sorunların; K5, mesleğin toplumun gereksinimlerine yanıt vermekteki sorunlarının; K6, toplumu tanımakta karşılaşılan sorunların aktarımının zorluğunu belirtiyorlar.

“Bazı meslekler vardır insanı onurlandırır, bazı insanlar vardır mesleklerini onurlandırır.” Bu söylem, bu tezin slogan tümcesi olmakla birlikte, mesleğin özel deneyimlerinin ve burada o deneyimleri ortaya koyan bireyin özelliğini vurgulamak için çok önemlidir. Bir mesleği değerli kılan şey onu eyleyenlerin ilgili topluma o mesleğin değerini kanıtlaması ve öğretmesiyle mümkün olur (Aslan, 1993, s. 157). Bu durum verilmiş bazı örneklerde olduğu gibi tekil olaylar olarak kaldığında bir kurumsal ilerleme ve saygınlık gerçekleşemez (Coşkun, 2022, s. 147). Söz konusu deneyimler aktarılabilir olmalı ve bir kurumsal kimliğe bürünmelidir. Aksi durumda,

mesleki kimliğin varlığından çok kişisel çabaların varlığında söz edilebilir. Katılımcıların söylemleri düşünüldüğünde, kütüphaneciliğin “*teknik*” olarak bir meslek olmayı başardığı, buna karşılık toplumsallaşma bağlamında ortaya koyulan aktarılabirlik sorunlarının devam ettiği anlaşılmaktadır.

3.7 Bulanıklaşma ve Durulma

Bulanıklık ve duruluk olgusu, mevcut bir kimlikte, söz konusu kimliğin önceden var olan anlayışından başka bir biçime geçişle özdeştir. En az iki kimliğin bir arada olma çabasından ya kimliklerden birisi kendisini birincil kılar ya da yeni melez bir kimlik açığa çıkar (Bayhan, 2024, s. 108). Bulanıklaştırma söylemi, kütüphanecilerin profesyonel kimlikleriyle ilgili olarak “*gizleme*” kavramını araştırır ve profesyonel bir kimliğin kademeli olarak mevcut profesyonel kimlikten kuşku uyandıracak kadar farklı bir duruma geçişini gösterir (Pierson, 2019). En belirgin örneklerinden birisi kütüphane öğretmenidir. Zaman içerisinde kimliklerden birisi bulanık kalırken diğeri durulma eğilimine girer veya öğretmen ya da kütüphaneci kimliğinin öne geçtiği görülür. Bu iki kimliğin birisi bulanıklaşırken diğeri durulur ve böylece yeni bir kimlik açığa çıkar. Bu bağlamda bir eğitim kütüphanecisi, kendisini kütüphane öğretmeni, eğitim destekçisi, öğretici gibi farklı konumlarda tanımlayabilir (Wheeler ve McKinney, 2015, s. 123). Öğretim çalışması, çoğu kütüphanecinin mesleki kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır, ancak bazıları bunu bir görev ve hatta bir dayatma olarak görür. Öğretim rollerinin mesleki kimliklerine uyumluluğu, bilgi okuryazarlığının daha derin anlaşılması ve daha fazla mesleki gelişim arzusu ile bağlantılıdır (Julien ve Genius, 2011, s. 105-109). Özetle her iki rolünde kimlikte aktif olduğu durum bulanıklık kavramıyla, süreç sonunda kendisini tanımlamakta kullandığı biçim ise duruluk kavramıyla anlamlıdır. Katılımcıların bulanıklaşan ve durulan mesleki öğeleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3.7 Bulanıklaşma ve durulma

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Bulanıklaşan mesleki öğeler	Sivil toplum üyesi	Akademisyen	Genel Müdür	Müdür	Akademisyen	Genel Müdür
Durulan mesleki öğeler	Akademisyen Kütüphaneci	Akademisyen Kütüphaneci	Akademisyen Kütüphaneci	Akademisyen Kütüphaneci	Akademisyen Kütüphaneci	Akademisyen Kütüphaneci

Tablo 3.7’de görüleceği üzere, K1, sivil toplum kuruluşu üyeliği; K2 ve K5 akademisyen; K3 ve K6 genel müdürlük kimliğiyle, K4, müdürlük kimliğiyle bir bulanıklaşma süreci yaşamışlardır. Durulma süreçlerin de ise katılımcıların tamamı kendilerini hem akademisyen hem de kütüphaneci olarak görmektedirler. Bu durum katılımcıların aşağıdaki ifadeleriyle daha net olarak anlaşılmaktadır.

K1: *“Sivil toplum kuruluşunda çalışırken daha farklı davranmak gerekebiliyor. Özellikle de siyasi partilerle iletişim gibi konularda, okulda öyle değil, okulda hocanın ve mevzuatı bile sen belirliyorsun. Bunlar farklı.”*

K2: *“Hep akademide çalıştım. Kendimi kütüphaneci olarak tanımlarım ama özel olarak kütüphanecilik uygulamalarından çok eğitimle ilgilendim.”*

K3: *“Hem akademide çalıştım hem de genel müdürlük görevi ifa ettim. Akademi tarafını da sevdiğimi belirtsem de ben kendimi uygulamada genel müdürlükte daha başarılı ve anlamlı buluyorum.”*

K4: *“Uygulamada uzun süre çalıştım. Daha sonra akademiye geçtim. Önceleri kütüphaneciliği bırakmayı hiç istemiyordum. Akademisyenlik sonradan biraz zorunlu gelişti bende. Ama onu da çok sevdim. Sonradan baya alıştım yani iyi ki geçmişim.”*

K5: *“Ben akademide bulundum hep. Başak deneyimlerim de oldu ama onlarda da akademik tarafındaydım hep süreçlerin.”*

K6: *“Genel müdürlükte yaptım. Özellikle davet edildiğim için yaptım. Ben hep hocaydım.”*

K2 ve K5 özelinde kimlikte bulanıklaşma yaratacak başka bir kimliğin devreye girdiği bir durum görünmemektedir. Buna karşılık K1, K3, K4 ve K6 çok farklı görevler üstlenmişlerdir. Bu görevlerin getirdiği yeni sorumluluklar ve yüzleşmeler mesleki kimliklerinde çeşitli bulanıklıklara neden olmuştur. Söz konusu bulanıklaşan kimliklerin sonunda kendilerini akademisyen kütüphaneci olarak tanımlayacakları ortak bir durulma sürecine de eşlik etmiştir. Bu süreç her zaman ortak bir durulma ile sonuçlanmayabilir.

Kimliklerin bulanıklaşması, belirli alanlarda diğerlerinden daha belirgin bir biçimde açığa çıkma eğilimindedir ve genellikle çok yönlü rollere sahip olan (Çağırkan, 2016, s. 2616) veya çeşitli kimlikler kurmak için dinamik bir süreçte yer alan kütüphaneciler arasında görülür. K1, “*sivil toplum*” görevi ile akademideki “*özgürlük*” alanı farkına vargu yapmaktadır. Ayrıca, çok yönlü yetenek ve önceliklere sahip, araştırma ve yönetim sorumluluklarını ustaca yapan akademik kütüphaneciler bağlamında da bulanıklık ortaya çıkabilir (Ehala, 2015, s. 173).

Verili durumun süresinin veya belirli bir ortamda yaygın olan belirli bağlamsal koşulların, ortaya çıkan bulanıklığın kapsamı üzerinde bir etki yaratabileceği üzerinde düşünmeye değerdir. Bazı kütüphanecilerin, kütüphanecilikten çok araştırmacı olarak belirlendiği bir çalışma biriminde bulanıklık gösterebilir. Ek olarak, bulanıklık, profesyonel boyut algısını ve profesyonel kimliğe örgütsel odaklanmayı etkileme potansiyeline sahiptir. Bulanıklaşma ve durulma kavramı, ilk profesyonel kimlikten vazgeçilmediğini, daha çok önceki görünümünün ötesinde veya ondan farklı bir şeyi kapsayacak biçimde değiştiğini, hatta kalıplaşmaya başladığını imgeler.

3.8 Kalıp Yargılar

Toplumsal yaşantı içerisinde çeşitli olguları kategorize ederek anlamlandırmak için basit kalıplar ve ön yargılar geliştirilir (Yaktıl Oğuz, 2000, s. 36). Modern toplumlarda bu kalıp yargılar insan kimliklerinin, buna meslekler de içkindir, tanıtaçları olarak işlev görürler (Çatalcalı Soyer, 2009, s. 13). Bunlar genelde toplum tarafından kabul edilmiş yüzeysel yargılardan oluşurlar (Çakır, 2020, s. 85). Kütüphaneci mesleki kimliği de popüler kültürde kütüphanecilerle ilişkili algı ve kalıplardan büyük ölçüde etkilenir. Toplumda derinlemesine yerleşmiş olan bu algılar ve kalıplar, kütüphanecilerin mesleki kimliğini biçimlendirme ve tanımlama potansiyeline sahiptir. Kütüphanecilik alanında sosyalleşme sürecinde, kütüphanecilere bu algıları ve kalıpları benimseme veya sorgulama fırsatı sunulur. Örneğin Cravey (1991, s. 159), geleneksel olarak her iki cinsiyetle ilişkili özelliklere sahip olsalar da kütüphanecilerin kadınlık ölçeğinde daha yüksek puan alarak bir “*cinsiyet kalıbı*” olabileceğini belirtmiştir. Wilkins-Jordan ve Hussey (2014), tarihsel olarak, kütüphanecilerin genellikle katı ve ulaşılamaz olarak betimlendiği “*sıyrık, öfkeli, siyah*” figürler olarak

algılandığını gösteren bir çalışma yapmışlardır. Bu görüntü, çeşitli filmlerde ve televizyon şovlarında görülenler gibi kurallar ve düzen ile aşırı ilgilenen karakterler tarafından pekiştirilmiştir. Katılımcıların kalıplara ilişkin görüşleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3.8 Kalıpları da içeren algılar

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Mesleki deneyim boyunca karşılaşılan kalıplar	Önemsizlik	Önemsizlik	Önemsizlik	Önemsizlik	Turşu etkinlikleri	Önemsizlik
Meslek algısındaki kalıpların nedenleri	Mesleğin toplumda karşılığı yok	Mesleğin toplumda karşılığı yok	Mesleğin toplumda karşılığı yok	Mesleğin toplumda karşılığı yok	Mesleğin toplumda karşılığı yok	Mesleğin toplumda karşılığı yok

Talbo 3.8’de görüleceği üzere, katılımcıların tamamı mesleğin toplumsal kalıplar içerisinde düşünüldüğünde toplum tarafından önemsiz görüldüğü konusunda görüş birliği içerisindedirler. Başka bir ifadeyle, mesleklerinin önemli görülmediğini bunun nedenin ise mesleğin toplumda saygın bir karşılığının olmadığını düşünmektedirler. Mesleki bazı kalıplara ilişkin katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibidir.

K1: “*Hangi bölümü kazandığım sorulduğunda kütüphanecilik dedim. Üzülme seneye yine girersin dediler. Toplumda mesleğin bir karşılığı yok. İnsan çoğunlukla okumuyor ve değer vermiyor.*”

K2: “*Hocamın bölümü kazındığım için kadir gecesi doğduğumu söylemesi çok ilginçti. Bakın şimdi şöyle oluyor: Toplum sizi dışladıkça bir tür savunma mekanizması gibi siz de kendinizi kutsuyorsunuz. Oysa bu toplumda kütüphanenin maalesef toplumsal bir kimliği yok.*”

K3: “*Ağaç işlerinden gelme bir marangozun kütüphaneler genel müdür olması sanırım. Marangoz ya, kitaplar da ağaçlardan üretiliyor diye sanırım! Mesleğin algısı maalesef bu yönde. Bu toplum bilgi toplumu değil.*”

K4: -

K5: “Ben kişisel olarak kütüphanelere aman yeter ki okur gelsin diyerek turşu kurma etkinliği filan yapılmasına karşıyım.”

K6: -

Katılımcıların akademik taraflarının daha fazla olması nedeniyle uygulamada çalışan kütüphaneciler kadar net bir klişe kalıpla karşılaştıkları söylenemez. K1, bölümü kazandığında aslında her hangi bir bölüm kazanmamış muamelesi gördüğünü belirtmiştir. K2, mesleğin toplumsal algısındaki olumsuz duruma karşı aşırı bir savunuculuk gösteren hocasından söz etmektedir. K3, mesleğin liyakat sistemindeki yerine vurgu yapmaktadır. K5, katılımcı 2’ye benzer bir biçimde insanları kütüphaneye çekebilmek için yapılan uç savunuculuk ya da pazarlama örneklerine dikkat çekerek mesleğin özünden sapılmasından yakınmaktadır. K4 ve K6 belirgin bir kalıplaşan algı belirtmemişlerdir. Yine de katılımcıların söylemlerinden mesleğin toplumda “önemsenmediği” ve kalıplaşan olumsuz algıların da buralardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Burada önemli olan sorun mesleğin toplumda hangi gereksinimi karşıladığı ve hizmetlerin toplumdaki etki ve sonuçlarıdır (Çelik, 1996, s. 332). Genelde bazı kütüphanecilerin kişisel çabalarının⁵, Jale Baysal ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi örneği (Yontar, 2009, s. 634) gibi mesleki saygınlığı yükselttiğine tanık oluyoruz. Alkan (1997, s. 237) ve Kartal (1998, s. 172-173), okuma kültürü, ulusal bilgi ve kültür politikası ile kütüphanecilik mesleğinin toplumsal saygınlığı arasındaki ilişkiye vurgu yaparlar. Bu iki yaklaşım aslında durumun özetini de ortaya koymaktadır. Ulusal boyutta anlam ve değer kazanamamış mesleklerin tek tek “meslek kahramanları” üzerinden saygınlık arayışlarının, bu tekil kahramanların edimlerinin üzerinde kalmasıyla sonuçlanması da kaçınılmaz görünmektedir.

Dolayısıyla, bazı kütüphaneciler, toplumun ve medyanın meslekleri hakkında sahip olduğu klişeleri ve yanlış anlamaları içselleştirebilir (Luthmann, 2007, s. 773). Bu

⁵ Eşekli Kütüphaneci Mustafa Güzelgöz ve günümüzde halen görevde olan Bisikletli Kütüphaneci Hakan Yücel gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Eşekli ve Bisikletli kütüphaneciler için halk kütüphanelerinde çalışmalarından kaynaklı olarak şunu belirtmek gerekir: onlar toplumsal potansiyelin açığa çıkması için toplumsal bilgi talebini de kendileri açığa çıkarmak zorundadırlar. Bu özellik üniversite kütüphanelerine göre işlerini oldukça zorlaştırmaktadır.

işselleştirme, güvensizlik duygusuna yol açabilir ve kendi mesleki kimliklerine ilişkin algılarını büyük ölçüde etkileyebilir. Bununla birlikte, kütüphanecilerin bu klişelerin pasif alıcıları olmadıklarını belirtmekte fayda var. Aslında, genellikle çeşitli savunuculuk çabalarıyla bu klişelere etkin olarak mücadele ediyor ve bunlara karşı koyuyorlar. Fakat tipik bir Hollywood izleyicisinin bütün kütüphaneciler bekardır (Arslantepe, 2008, s. 253), erkek bir kütüphanecinin eril bir karakter olmadığı (Dickinson, 2003, s. 106) gibi önermelerin benimsemesine karşı mücadele vermek zorunda kalmak önemli bir sorundur.

Dijital çağda, kütüphane ortamının ve kişisel görünümün basmakalıp temsillerinin kullanımı, meşruiyet duygusu iletmek ve çarpıcı ifadeler üretmek (Kozak, 2022, s. 82) için stratejik olarak kullanılabilir. Kütüphaneciler bu temsillerin gücünü tanır ve bunları kamusal algıyı ve kültürel yönelimleri (Aslan, 2016, s. 204) biçimlendirmek için kullanabilirler. Sosyal kalıpların, mesleğin ve uygulayıcılarının nasıl algılandığını biçimlendirmede de önemli bir rol oynadığını kabul etmek gerekir. Bu kalıpların hem kişisel hem de profesyonel kimlik üzerinde doğrudan etkisi vardır. Bir kalıp yargının yıkılması için verilen mücadelenin yeni bir kalıp yargı üretimi ile sonuçlanması olasılığı (Bilgir, 2017, s. 168) da unutulmamalıdır. Mesleğin toplum tarafından algılanışı, beraberindeki kalıplarla birlikte, bir mesleğin profesyonel kimliğini biçimlendirmede önemli bir rol oynar (Arslan, 2016, s. 6). Bu algı, kütüphanecinin kimliğinin tanımlandığı bir referans noktası görevi görür. Dış algıların kütüphanecilerin mesleki kimliği üzerindeki etkisinin kapsamlı bir biçimde incelenmesi gerektiğini belirtmek önemlidir.

3.9 Bulgular Üzerine

Bulgular bölümünde, erken uygulama, değişim ve dönüşüm, deneyim ve zaman, iletişim ve uygulama, kimlik ve yerellik ikilemi, aktarılabilirlik, bulanıklaşma ve durulma ve kalıp yargılar olmak üzere sekiz bölümde ele alınmıştır. Kendini ortaya koymak, birincil kimlik, eğitim ve öğretim, profesyonellik, etik ve sivil toplum kuruluşları bölümleri hem hacimsel büyüklük hem de araştırma paradigmasında kapladığı önem dolayısıyla ayrı bir bölüm olarak temel bulgular başlığında ele alınmaktadır.

4. TEMEL BULGULAR

Bu bölümde katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen temel bulgular, kendini ortaya koymak, birincil kimlik, eğitim ve öğretim, profesyonellik, etik ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere altı alt başlık altında değerlendirilmiştir. Kütüphanecilerin kendini ortaya koyma biçimleri, birincil kimlik üzerine kurulan diğer kimlik öğlerinden oluşmaktadır. Eğitim ve öğretim, kendi içerisinde üniversite tercihinde öncelik, sevilen ve sevilmeyen dersler, öğreticilerin etkisi ve Türkiye’de eğitim ve öğretim biçiminde değerlendirilmiştir. Profesyonellik, meslek yaşamına giriş, meslekten yaşamını kazanma, toplumsal durum ve mesleki savunuculuk konularında ele alınmıştır. Etik ve mesleki etik, genel bir etik değerlendirmenin ardından kütüphanecilik etiği üzerine eğilmektedir. Sivil toplum kuruluşları, dernekler, odalar, barolar, kütüphanecilik alanındaki meslek dernekleri ve Türkiye’de sivil toplum kuruluşları üzerine kurulmuştur.

4.1 Kendini Ortaya Koymak

Mesleki bir kimliğin oluşumu ve gelişiminin gerçekleşmesi için, bireyin kendisi tarafından talep edilmesi (Girgin, 2018, s. 222) ve geliştirilmesi gereken çok önemli bir öge vardır. Bu, bireylerin profesyonel kimliklerinin etkin olarak mülkiyetini almaları, büyümesi ve olgunlaşması için çaba göstermeleri gerektiği anlamına gelir. “*Kendini ortaya koyan*” profesyonel kimliğin bu özel yönü, bireylerin mesleki kimliklerini biçimlendirmek için edilgen olarak dış etkenlere güvenemeyecekleri, bunun yerine seçtikleri meslekte kendi kimliklerini biçimlendirme sürecine etkin olarak katılmaları gerektiği anlamına gelir (Pierson vd. 2019, s. 416). Kişisel inancı ve bir mesleğin kabulünü yönlendiren itici güç, yetenek ve inanç (Beyhan ve Boz, 2020, s. 123), bireylerin mesleki kimliklerini öne sürmelerini ve geliştirmelerini sağlayacak kadar önemli olmalıdır. Bu itici güç, çeşitli eğitim biçimleri, pratik deneyimler veya kişisel karşılaşmalar içinde olmak üzere çok sayıda kaynaktan oluşabilir. Bu itici gücün varlığı sayesinde bireyler, seçtikleri mesleğin doğasında var olan değerleri, misyonları, hedefleri, sorumlulukları (Esmer ve Arıbaş, 2023, s. 75) ve kültürü kabul etmeye başlarlar.

Kütüphanecilik mesleğinin ayrılmaz bir bileşeni, kişisel bakış açılarını ve mesleki yükümlülükleri belirlemeye ve ayırt etmeye hizmet eden etik sistemlerinde yatmaktadır ve bunlar olamadan teknik bilgi erişim alt yapılarının bir anlamı yoktur (Sturges, 2014, s. 15). Bununla birlikte, kütüphanecilerin uygulayıcılar olarak uygulamalarının doğal bir parçası olarak bu davranışları ve görevleri isteyerek tanımları, anlamaları ve benimsemeleri (Olğun ve Adıbelli, 2020, s. 59; Demirtaş, 2005) eşit derecede zorunludur. Bu yönleri birleştirerek, bireyler bir çerçeve kimliğini kişisel olarak benimsemelerini etkili bir biçimde gösterebilirler. Etik kuralların yorumlanması veya meslek derneklerine etkin katılım, mesleki kimliği benimsemelerinin bireyci doğasını daha da belirgin duruma getirmektedir (MacNeil, 2011).

Kişinin mesleki kimliğini geliştirme ve besleme süreci, kendisinin etkin bir biçimde savları ve verilen mesleğe özgü ilkelere, hedeflere ve görevlere sarsılmaz inancı gerektirir (Nyström, 2009). Meslek alanında, kişisel bakış açılarını kişinin uyması gereken mesleki yükümlülüklerden ayıran sınırları ayırt etmek ve sürdürmek çok önemli duruma gelir. Uygulayıcılar olarak, seçtikleri meslekte kabul edilebilir davranış normlarını ve görev yapılarını isteyerek kabul etmeleri ve benimsemeleri önemlidir (Reid vd., 2011). Yukarıda sözü edilen bu öğelerin katılması, etik kodların yorumlanmasında veya mesleki derneklerle bağlantılarda farklılıklar olabileceğini kabul ederek, kişinin mesleki kimliğini tanımlayan bir çerçevenin kişisel olarak benimsenmesini ifade eder. Etik ve sivil toplum ayrı bir başlık olarak inceleneceği için burada sadece katılımcıların kendilerini mesleki açıdan nasıl tanımladıkları, meslek üzerinde ileri sürdükleri haklar ve bağlılık duyguları değerlendirilmektedir.

Tablo 4.1 Kendini ortaya koymak

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Mesleki açıdan tanımla	Kütüphane ciyim	Kütüphane ciyim	Kütüphane ciyim	Kütüphane ciyim	Kütüphane ciyim	Kütüphane ciyim
Meslek üzerinde haklar	Bu mesleğe çok katkı oldu	Bu mesleğe çok katkı oldu	Bu mesleğe çok katkı oldu	Bu mesleğe çok katkı oldu	Bu mesleğe çok katkı oldu	Bu mesleğe çok katkı oldu
Bağlılık duygusu	Mesleğe bağlı	Mesleğe bağlı	Mesleğe bağlı	Mesleğe bağlı	Mesleğe bağlı	Mesleğe bağlı

Tablo 4.1’de görüleceği üzere, tüm katılımcılar (K1, K2, K3, K4, K5 ve K6) kendilerini *"Kütüphaneciyim"* biçiminde ifade etmiştir. Bu, meslek kimliği açısından tüm katılımcılar arasında bir ortaklık olduğunu gösteriyor. Her bir katılımcı, *"Bu mesleğe çok katkı oldu"* ifadesini belirtmiş. Katılımcıların meslekleri ile özdeşleştiği ve bu alanda kendilerini etkili gördükleri söylenebilir. Tüm katılımcılar, *"mesleğe bağlı"* olduklarını ifade etmiş. Bu durum, mesleki bağlılığın oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yanıtları arasında tutarlılık görülmektedir. Her üç ölçütte de ortak görüşler ifade edilmiştir. Katılımcılar, mesleklerini sadece bir iş olarak değil, aynı zamanda katkı sağladıkları ve bağlılık duydukları bir alan olarak tanımlıyor.

Mesleki açıdan tanımlama, bireyin kendisini mesleğiyle birlikte nasıl betimlediklerine ilişkindir (Salling Olesen, 2001). Bireyin mesleki kimliğini ve bu kimlik üzerinden kendini nasıl ifade ettiğini anlamak önemlidir. Mesleki açıdan kişinin kendisini nasıl tanımladığı, kariyer hedefleri ve değerleri hakkında derinlemesine bilgi sunar (Brown, 1992, s. 20). Bu tanım süreci, bireyin meslek seçiminde yaşadığı içsel çatışmaları ve toplumsal beklentilerle nasıl başa çıktığını da gözler önüne serer. Bu bağlamda, katılımcıların kendilerini mesleki anlamda nasıl tanımladıklarına ilişkin ifadeler aşağıda verilmiştir.

K1: *"Ben bir kütüphaneciyim. Bu mesleki çeşitli boyutlarda ve kademelerde en alttan en üst düzey yöneticiliklere kadar tecrübe ettim."*

K2: *"Önceleri mesafeli dursam da zaman içerisinde kendimi kütüphaneci olarak tanımlamaya başladım. Kütüphanenin ve kütüphaneciliğin önemini anladım."*

K3: *"Ben uygulama alanından bir kütüphaneciyim aslında. Akademiden çok yöneticilik yanı sıra beni hep mutlu etmiştir."*

K4: *"Ben uygulamadan akademiye geçenlerdenim. Her ikisini de ayrı ayrı önemsiyorum. Ama kendimi ilkin kütüphaneci olarak düşünürüm."*

K5: “Mezun olduktan sonra akademiye çok yakın bir kütüphanede işe başladım. Amacım okula kendimi unutturmamak ve uzak kalmamak idi. Kütüphaneciliği hocalık tarafı benim için çok özeldi.”

K6: “Mesleğe çok severek girdim. Kitaba ilişkin her şey bana aitti sanki. Öğrenciyken ve yeni mezunken uygulamada çalıştım. Çok keyifliydi. Hocalık ise ayrı bir mesele onu da ayrıca severim. Ama her koşulda kendimi kütüphaneci olarak görüyorum.”

Katılımcıların tamamı kendilerini tanımlarken “kütüphaneci” olarak belirtmektedirler. Katılımcılardan K3 dışında tamamı akademiye daha ön planda tutmakta ve K3 ise “uygulama ve yöneticilik” yanını vurgulamaktadır. Bir mesleğin gereklerini yerine getirirken bireyin kendisini mesleğin bir parçası olarak tanımlaması mesleki kimlik ve benlik açısından önemlidir.

Shim vd. (2009) göre, meslek üzerine ileri sürülen haklar o mesleği benimsemeye ilişkin en önemli göstergelerden birisidir. Bu bağlamda, bireyin mesleki kimliğini geliştirmesi ve bu kimlik üzerinden toplumsal bir aidiyet hissetmesi, hem kişisel tatmin hem de meslektaşlarıyla olan etkileşimleri açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu süreç, bireyin mesleki değerlerini ve etik anlayışını biçimlendirirken, aynı zamanda profesyonel gelişimini de destekleyerek kariyer hedeflerine ulaşmasında önemli bir zemin oluşturur. Katılımcıların meslek üzerinde ne tür haklar ileri sürdükleri aşağıdaki ifadelerle özetlenmektedir.

K1: “Mesleğe memur olarak Milli Kütüphanede başladım. Sonra akademiye asistan olarak geçtim. Ardından hem bölüm hocalığına devam ettim hem de yönetici olarak üniversitenin kütüphanelerini düzenledim. Otomasyon benim dönemimde tamamlandı örneğin. ANKOS’un kurucularındanım. Ayrıca meslek derneğine ilk günden beri emek verdim.”

K2: “Bir bölümün kurucularındanım. Uzun yıllar bölüm başkanlığı yaptım. Mesleğin felsefesinin gelişmesi için çok çaba sarf ettim. Özellikle eğitim müfredatı, kütüphanecinin kim olduğu sorusu, kütüphanenin ne olduğu soruları üzerine çok katkı olmuştur.”

K3: “Akademik bir sıfatla emekli oldum. Fakat benim meslek üzerindeki asıl katkım genel müdürlük dönemimde olmuştur. Tabi orada işler daha siyasal işliyor. Ben işin o tarafını çok beceremedim ama elimden geldiğince halk kütüphanelerinin gelişimi için çok çaba harcadım. O dönemim için yaptığım çalışmalardan çok mutluyum.”

K4: “Mesleğe Hacettepe’de tıp kütüphanecisi olarak başladım. Müdürlüğü kadar yükseldim. Akademiye geçmeyi çok istiyordum. İngilizcem çok iyiydi. Bir bölüm her başvurumda reddetti beni. Sonradan öğrendim ki rektörle babamın arası iyi değil diye çekiniyorlarmış. Ben de başka bir okulda akademisyenlik yaptım. Son dersimi verirken öğrencilerimin ayakta alkışlamasından bu meslekte bir yerim olduğunu anladım.”

K5: “İyi bir hoca olduğumu, öğrencileri daima ‘kutsal’ gördüğümü söyleyebilirim. Ama Seyfettin Özege özel arşiv projesi, Kadın eserleri kütüphanesi ve çeşitli proje yöneticiliğim, IFLA 95’deki çalışmalarımı bana çok şey kattıkları için her zaman ilk sırada sayarım. Bir Hoca’nın bir konferansta, ‘kütüphanecilik ne demekmiş, kütüphaneci kimmiş, ben ondan öğrendim’ demesi, harikaydı mesela.”

K6: “Kütüphanecilik yaptım. Genel müdürlük yaptım. Yıllarca hocalık yaptım. Mesleğin özüne yönelemeye çalıştım. Neredeyse bugün tanıdığınız tüm hocaları ben yetiştirdim. Ben başka meslek hiç düşünmedim. Hangi düzeyde olursa olsun kütüphanecilik benim işim.”

Katılımcıların tamamı ortaya koydukları çeşitli çabaları belirterek mesleğin gelişimine sundukları katkıları savunmaktadırlar. Örneğin K1, bir üniversitenin kütüphanelerinde otomasyon, sayısallaştırma çalışmalarını, ANKOS’un kuruluşunu vurgulamaktadır. K2, bir üniversitede bölüm kuruluşunda görev almaktadır ve uzun yıllar başkanlık görevini yapmıştır. K3, daha çok uygulamadan genel müdür iken yaptıklarını belirtmektedir. K4, K5 ve K6, eğitimci taraflarından bahsetmektedir. K5 ayrıca IFLA95 gibi organizasyonları hatırlayarak buralarda mesleğe yaptıkları katkıları ileri sürmektedir.

Bir meslek üzerinde hak ileri sürme bir mesleğe olan bağlılığın bir parçası olarak karşımıza çıkar ve bu bağlılık durumunun bir tutum ve davranışa dönüşmesi mesleki kimliğin gelişimi açısından önemlidir (Cihangiroğlu vd., 2015, s. 368; Arslantürk,

2016). Bir meslekte bağıllık duygusu o mesleğin bireyin yaşamında nasıl bir konuma sahip olduğunu belirler (Çetin vd., 2016, s. 291). Kendi ifadeleriyle katılımcıların mesleğe dair bağıllıklarını gösteren sözleri aşağıdaki gibidir.

K1: *“Mesleğe sadece maaş gözüyle bakmadım. Yaklaşık 20 yıl gönüllülük esasıyla da katıldım.”*

K2: *“Ben mesleği önemsiyorum ama doğasında bazı sorunlar gözlemliyorum. Bazı mesleki öğelerin kaybolmasından endişeliyim. Meslek nedir? Bu bir meslek midir? Örneğin bir avukatla karşılaştırılabilir mi?”*

K3: *“Ben kütüphaneciyim hatta halk kütüphanecisiyim. Bunun süreğenliği için insan ögesini merkezde tutmak gerek.”*

K4: *“En mutlu olduğum şey, bir kere şey olarak kütüphaneci olarak bizden bilgi isteyen insanları tatmin etmek, onları mutlu görmek. İnsanların bilgi ihtiyacını karşılamak. Sakin ama bize teşekkür etmeleri bizi memnun olmamız. Sanki bir sahne sanatçısının alkışı duyması gibi.”*

K5: *“Değer yargıları sanki çok fazla değişti. Fedakârlık aptallık olarak görülebiliyor. Ve adeta bir aşağılık kompleksine bağlı olduğunu sandığım, meslek korumacılığı ile orantılı olmayan bir meslek sevgisi, çalışkanlığı olduğunu düşünüyorum. Bunların değişmesini ümit ederim.”*

K6: *“Bazı meslekler vardır, onları icra edenlere değer katarlar. Bazı meslekler vardır, mesleği icra edenler mesleğe değer katar. Kütüphanecilik ikinci durumdadır. O nedenle kütüphanecilerin toplum içerisinde meslekleri yükseltmek gibi bir görevleri de vardır.”*

Katılımcıların hepsinin de mesleğe bağıllıkları oldukça üst düzeydedir. Çeşitli mesleki sorunları tespit ederek mesleğin devamlılığı açısından çözüm arayışı içerisinde oldukları görülmektedir. Yine katılımcıların tamamı, (K1, K2, K3, K4, K5, K6) *“kütüphaneciliğin sadece teknik bir meslek olmadığını özünde hizmet üretilen insan ve toplum olduğunu”* belirtmektedirler. Katılımcıların mesleki açıdan tanımlama

biçimleri, meslek üzerine ileri sürdükleri hakları ve bağlılık duyguları dikkate alındığında, katılımcıların tamamının mesleki iddialarının yüksek olduğu görülmektedir. Mesleğin hali hazırdaki durumundan ve ilerlemelerden memnun oldukları yorumu yapılabilir. Ancak daha gidilmesi gereken çok yol olduğu ve çok fazla eksik olduğunun farkındalar ve bu nedenle övgüden çok eleştirel tutum almayı tercih ediyorlar. Kendini meslek olarak ortaya koymak için bireyin sahip olduğu birincil kimlik ve onun üzerine kuralan diğer mesleki özellikler önem kazanır.

4.2 Birincil Kimlik

Kimlik kavramı, bireyci bir durumu içerdiği kadar sosyal bir olguyu da oluşturur. Kimlik olgusunun bireyci boyuttan sosyal alana aktarılması, bireyin kişisel özelliklerinin aksine, ait olduğu etnik kökenin nitelikleri tanımlanarak kolaylaştırılır ve böylece etnik soyun ve parçası olduğu sosyal grubun özellikleri vurgulanır (Törel ve Akova, 2020, s 356; Jamieson, 2002). Birincil kimlik kavramı, benlik, duygular ve düşünceler gibi soyut öğelerden oluşan bağımsız ve birleşik bir varlık olarak nitelenirken psikolojik bağlamdan soyut bir sosyolojik bir bakış açısı benimsemek, benliği anlamak, sosyal bileşenlerinin incelenmesini gerektirir. Bu bağlamda, birincil kimlik genellikle cinsiyet, ırk, sınıf ve yurttaşlık (Erincik, 2011, s. 231; Dalbay ve Avcı, 2018 s. 18) gibi sosyal kategorilerle bağlantılıdır. Bu kategoriler önemlidir çünkü başkaları tarafından nasıl algılandığımızı ve değerlendirildiğimizi etkilerler. Bununla birlikte, bu kategorilerle ilgili kişisel deneyimimiz karmaşık (Eniç ve Yanboluoğlu, 2018, s. 66) olabilir ve her zaman toplumsal beklentilerle uyumlu olmayabilir (Lawler, 2015, s. 64).

Birincil kimliğin oluşumu, bireyler, gruplar, kültürler ve toplumlarla etkileşimlerin yanı sıra bunlarla ilişkili beklentiler, normlar ve egemen sosyal düzen ile derinden etkilenir ve özellikle ilkokulda erken eğitim deneyimleri, çocukları farklı kültürler ve değerlerle tanıştırmak birincil kimliğin biçimlenmesinde çok önemli bir rol oynar (Borca vd. 2019, s. 7). Kendini birincil kimlik olarak öne sürmekte zorluk çeken bir kimlik, baskın kimliğin gölgesinde kalmak yerine ikincil bir sosyalleşme (Bakıroğlu, 2014, s. 1048) konumunda bulunmayı seçebilir.

Birincil kimlik, bir kişinin benlik kavramının, kim olduğuna dair algıları için en merkezi ve önemli olan ve genellikle milliyet, etnik köken, din ve dil gibi derinlemesine kökleşmiş (Filiz, 2023, s. 3) ve zamanla “*değişme olasılığı daha düşük*” olan öğeleri içeren temel yönlerini ifade eder. Kimliğin bu temel yönleri tipik olarak bir kişinin hayatı boyunca istikrarlı ve tutarlıdır, süreklilik ve aidiyet duygusu sağlar ve genellikle erken çocukluk döneminde aile ve topluluktan miras alınır veya öğrenilir (Kolukırmak ve Yıldırım, 2009, s. 148). Erken dönemde oluşan birincil kimlik ile katılımcıların mesleklerini tercih etmeleri arasındaki ilişki, bu bölümde bireyin doğumundan ilköğretim sonuna kadar olan döneme ilişkin olarak değerlendirilmektedir. Bunlar cinsiyet, yerellik, aile, okuma alışkanlığı, kütüphane kullanımı ve meslek tercihleri olarak belirlenmiştir. İlgili birincil kimlik öğeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiş ve ardından konuya ilişkin katılımcıların ifadeleri aktararak bunlar yorumlanmıştır.

Tablo 4.2 Katılımcıların birincil kimlik özellikleri

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Cinsiyet	Erkek	Erkek	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek
Büyük şehir, taşra	Taşra	Büyük şehir	Büyük şehir	Büyük şehir	Büyük şehir	Büyük şehir
Aile eğitimi mi?	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet	Evet
Okuma alışkanlığı	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Kütüphane kullanımı	Var	Yok	Var	Var	Var	Yok
Meslek tercihleri	Var	Yok	Yok	Var	Var	Var

Tablo 4.2’de görüleceği üzere, katılımcıların cinsiyet dağılımı K1, K2, K6 erkek ve K3, K4, K5 kadın biçiminde eşittir. K1 taşra doğumlu K2, K3, K4, K5 ve K6 büyük şehirlerde büyümüşlerdir. K3, K4, K5 ve K6’nın aileleri yüksek eğitilmiş olmamakla birlikte, K1 ve K2’nin aileleri eğitime uzak toplumsal gruplardan da gelmemektedirler. Hepsinde de okuma alışkanlığının geliştiği görülmektedir. İki katılımcının (K2 ve K6) okuma alışkanlığı olmakla birlikte kütüphane kullanım alışkanlıkları yoktur. İlgili yaşlarda meslek tercihlerine bakıldığında kütüphaneciliği olası bir meslek olarak gören K1, K4, K5 ve K6 arasından sadece K6 için ilk seçenek olarak betimlenmiştir. Özetle birincil kimlik bağlamında, 1935-60 yılları aralığında doğup bu mesleği yüksek düzeyde temsil eden bireylerin orta sınıf ve eğitilmiş bir aileye mensup oldukları net

bir biçimde anlaşılmaktadır. Okuma alışkanlıkları çok yüksek bireyler olmasına rağmen mesleklerin toplumsal algılarından kaynaklanan bir biçimde ilk tercihleri arasında genelde kütüphanecilik bulunmamaktadır.

Altı katılımcının üçü erkek üçü kadındır. Erkek katılımcılar ile kadın katılımcılar arasında birincil kimlik ögelerinden cinsiyete dayalı bir fark olup olmadığı tartışma konusudur. Vatandaş (2007, s. 35)’a göre, çocuklar başlangıçta kendi cinsel kimlikleri hakkında bir anlayış geliştirirler, daha sonra bu anlayışı başkalarının cinsel kimliklerini kapsayacak biçimde genişletirler. Kısa bir süre sonra, kendi demografik gruplarıyla ilişkili geleneksel tutumların farkına varırlar. Bu tanınmayı takiben, davranışlarının kendi cinsiyet gruplarına ilişkin basmakalıp tutumlarla uyumlu olması gerektiğinin farkına varırlar. Katılımcıların ifadeleri üzerinden cinsiyet davranışlarının mesleklerinin belirlenmesindeki etkisini değerlendirmek üzere verdikleri ifadeler aşağıdaki gibidir.

K1: *“Ailem doğrudan bu mesleğe yönlendirmedi. Fakat daha önce dayım bu okuldan mezun olmuştu. Sanırım onun da etkisiyle hukuk da olmayınca bu alana yöneldim. Kısa sürede, öğrenciyken aynı anda memur olarak çalışmaya başladım.”*

K2: *“Kütüphanecilik okumayı hiç düşünmemiştim. Hatta lisedeyken bu bölümü duyduğumda kütüphaneciliğin dört yıl okulu mu var yahu dedim kendi kendime. Abim de hukuk okuyordu. Olabilirdi. Fakat sonra hem okuyup çalışma fırsatı doğunca bu bölüme gittim.”*

K3: *“Balerin olmak istiyordum, tiyatro sanatçısı olmak istiyordum. Sahneye yani! Şöyle bir şey oldu, koleji bitirdikten sonra 1416 sayılı kanun var yurt dışına burslu öğrenci gönderecekler. Annem görmüş onu İngiliz filolojisi vardı. Ardından da kütüphanecilik geliyordu, birkaç daha kol Fransız dili falan. Annem şey dedi, Amerika’da psikoloji oku. Uzak! Annem Avrupa’ya git dedi ve Avrupa’da da en uygun kütüphanecilik alanı vardı.”*

K4: *“Şimdi bir kütüphaneci hanım vardı ona teyze dedim. Ben bana teyze deme bana öğretmenim diyeceksin dedi. Öyle de güzel işte öyle başladım. Sonra annem bu mesleğe girmemi çok istedi çünkü. Şöyle dedi. “Eee yani hayatım boyunca entelektüel*

insanlarla karşılaşacaksın, iş hayatında bu iyi bir şeydir.” O sırada daha kıdemli bir kütüphaneci ile arkadaş olmuştu. Onun da etkisinde kaldı.”

K5: “Ablam. DTCF tarih bölümü mezunu, o tavsiye etti. Ablam, daha lisede beni TTK kütüphanesine götürdü. Hocaları gördüm, onlarla çalıştım. Kütüphaneci örneğim yoktu. Ailede kütüphaneci örneğim yoktu. İlk tercihim ziraat fakültesi tarla bitkileri bölümüydü. Önce bahçıvan olmak istiyordum, kazanamayacağımı biliyordum. Sanat tarihçisi, araştırmacı olmak, kazanamazsam kütüphaneci olmak, arşivci olmak istiyordum. Ablamın etkisi oldu”

K6: “Babam, hukukçu, avukat olmamı istiyordu. Bu yüzden de onu kırmamak için hukuk fakültesine yazıldım. Liseyi bitirdikten sonra fakat babam istediği için oldu bu yani oradaki bir yıllık sürem beni hiç mutlu etmedi. Sonra babama dedim, baba dedim, şey yapma yani ben seni kırmamak için bu işe girdim ama mutlu değilim. Yani bu benim çok severek aldığım bir eğitim olmayacak. Onun için tabi olum dedi. Ondan sonra işte bir vesileyle Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi de bir kütüphanecilik enstitüsü olduğunu öğrendim. Başka meslek de hiç düşünmedim.”

K1 (erkek) ilk tercihi hukuk alanıdır. Bu alana ilişkin hedefe ulaşılmayınca bir akrabanın koşullandırması ve okurken çalışma olanağının varlığı gibi etkenlerle bu meslek seçimi ortaya çıkıyor. Aileden bire bir teşvik söz konusu değil. K2 (erkek), kütüphanecilik okulunun varlığını bile önemsemediğini belirtiyor. Ancak hem okuma hem çalışma fırsatı açığa çıktığı için bu mesleği okumaya karar veriyor. K3 (kadın), kendisi sanatla ilgili alanlara eğilimli fakat annenin de etkisiyle 1416⁶ sayılı kanun kapsamındaki seçeneklerden kütüphanecilik eğitime karar veriyorlar. 1416 sayılı kanun, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirli alanlarda eğitim almak üzere yurt dışına öğrenci göndermek üzere uyguladığı yasadır ve bu yasa kapsamında bakanlığın ilan ettiği kontenjanlar doğrultusunda öğrenci seçimi yapılarak ilgili alanlarda eğitim almaya ilgili konulardaki gelişmiş ülkelere gönderilirler. K3, Amerika’nın uzak olması ve Avrupa’daki seçeneklerden kütüphaneciliği ailesinin desteklemesi nedeniyle bu tercihi yapmıştır. K4 (kadın), kendisinin çocukluğunun erken dönemlerinden beri

⁶ 1416 sayılı kanun: “Ecnebi memleketlere gönderilecek talebe hakkında kanun”. Böylece eğitim serüveni yurt dışı merkezli oluyor.

annesi tarafından kütüphaneci olmaya yönlendirildiği görülüyor. Burada kullanılan en ikna edici söylem ise “*yaşam boyunca entelektüel insanlarla çalışma*” fırsatı olarak karşımıza çıkmaktadır. K5 (kadın), kendisinin ilk tercihi olmamakla birlikte tarih bölümü mezunu ablası tarafından bu mesleğe yönlendiriliyor. K6 (erkek), babası tarafından hukuk fakültesine yönlendirilmesine rağmen bir sene sonra hukuk fakültesini bırakarak kütüphanecilik enstitüsüne kayıt yaptırıyor. Başka bir meslekte bu kadar mutlu olamayacağını ifade ediyor.

1930’lu yıllar ile 1960’lı yıllar arasında doğan katılımcılardan K1, K2, K6 erkek, K3, K4, K5 kadınlardan oluşmaktadır. Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere katılımcıların meslek tercihlerine cinsiyet rollerinin, kendi istekleri açısından önemli bir ayrım yaratmadığı anlaşılmaktadır. Sadece K6 ilk tercihinin kütüphanecilik olduğunu belirtmektedir. Bu durumun ise cinsiyet rolleriyle bir ilişkisi görülmemektedir. Genel olarak aile ve çevre, çocuğa bazı kurallar ve roller atfeder ve bunlar çocuğun cinsiyetine uygun olarak belirlenir (Özçelik ve Koyuncu Şahin, 2023, s. 58). Kadınların ise aile ve çevre yönlendirmeleriyle hep bir seçenek olarak kütüphanecilik mesleğini düşündükleri görülmektedir. Başka bir ifade ile ailelerin kız çocuklarını bu mesleğe yönlendirmedeki eğilimleri mesleğin, toplumsal bakış açısı bağlamında kadınlara daha uygun görüldüğünü ileri sürme olanağı verir. Ayrıca vurgulamak gerekir ki aileler kız çocukları söz konusu olduğunda kütüphaneciliği bir meslek olarak düşünmeye daha yatkındırlar. Örneğin Soylu ve Esen (2022, s. 1123), öğretmenlik mesleği için erken öğretmen kimliğinin kariyer seçiminde cinsiyetin önemli ölçüde rolü olmadığını gösterdiler. Bu bulgu geleneksel cinsiyet rollerinin erken öğretmen kimliğinin oluşumu üzerinde güçlü bir etkisi olmadığını göstermektedir. Öğretmenlik mesleği için alınan bu anlamsız sonuç, bu çalışma özelinde kütüphanecilik için de anlamlı görünmektedir.

Birincil kimliğin oluşumunda önemli sosyokültürel öğelerden birisi de coğrafi bağlamda yerelliktir (Demir, 2007, s. 4; Akbulut, 2012, s. 407). Kimliğin oluşumu ve gelişiminde bu öge ayırt edici bir yer tutmaktadır (Çağlar, 2008, s. 384). Öyle ki, yerel olan ile evrensel olan arasında bir açı vardır (Çınar, 2019, s. 226) ve bu ikilem kimlik oluşumunda önemlidir. Birincil kimlik açısından bireylerin doğdukları yerlerde

kütüphane olup olmadığı ve katılımcılar tarafından kullanılıp kullanılmadığı önem kazanmaktadır ve aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

K1: *“X şehrinde doğdum. Orada bir kütüphane vardı ve erken yaşlardan itibaren kütüphane kullanıyordum.”*

K2: *“Büyüdüğüm yerde kütüphane vardı sanırım. Kütüphane kullanmıyordum.”*

K3: *“Severek gittiğim bir yerdi ve kütüphanede bir abla vardı. Bize çok iyi bakardı. Hizmet ediyordu, ilkokulda da Adnan Ötüken’in eşi. Mimar Kemal ilkokulunda çocuk kütüphanesiyle tanıştım o da çok iyi davranırdı. Yani hep böyle iyi ilişkilerim oldu.”*

K4: *“Bahçelievler 1. caddede bir çocuk kütüphanesi açılmıştı. Annem beni oraya götürdü. Sırf ben değil bütün ilkokul arkadaşlarımla o kütüphanenin müdavimi olduk, gidip gelirdik yani.”*

K5: *“Annem, babam ve ablam iyi kitap okurlarıydı. Evde kocaman kütüphanemiz vardı. İlkokulda okulun büyük, sınıfın küçük kütüphaneleri vardı.”*

K6: *“Öğretmen bir ailenin çocuğuyum. Bizim evimizde hep bir kütüphane vardı. Okuyan bir aile idi. Eve düzenli gazete gelirdi. Babam sonra meslek değiştirip asker oldu. Gittiğimiz her yerde bir kütüphane olmayabiliyordu.”*

K1, doğduğu şehirde bir kütüphane var ve kendisi de düzenli olarak bu kütüphaneyi erken yaşlardan itibaren kullanıyor. K2, kütüphane kullanım alışkanlığı olmamakla birlikte öğretmenlerin yönlendirmesiyle okuma alışkanlığına sahip. K3, erken yaşlardan itibaren annenin de yönlendirmesiyle yoğun bir kütüphane kullanıcısıdır. K4, yine anne etkisiyle erken yaşlardan itibaren bütün okul arkadaşlarıyla birlikte kütüphane kullanıyor. K5, evde büyük bir kütüphanelerinin olduğunu belirtiyor. Okulda bulunan sınıf kütüphanelerinden söz ediyor. Erken dönemlerde kurumsal bağlamda bir kütüphane kullanım alışkanlığı yok. K6, yine evlerinde bir kütüphanenin varlığından ve ailenin yüksek eğitilmiş olduğundan bahsediyor. Kurumsal kütüphane kullanıcısı değil.

Kimlik gelişiminin erken dönemlerinde bireylerin karşılaştıkları kütüphane kurumunun ilerleyen dönemlerdeki yaşamlarına etki edeceği kuşkusuzdur. Bu deneyimlerde katılımcılardan sadece K1 taşra doğumlu ve orada büyüme olmakla birlikte erken yaşlardan itibaren o yereldeki kütüphane ile yakından ilişkilidir. K2, hariç kurumsal olmasa bile katılımcıların bulundukları yerelde, buna aile dahil, bir kütüphane olduğu görülmektedir.

Çok sayıda bilimsel araştırma, ailevi dinamikler, sosyokültürel bağlam ve kimlik oluşumu arasındaki etkileşimde, bir bireyin yetiştirildiği çevrenin, aile ve kültürel etkilerle birlikte, kişinin kimliğinin evrimini biçimlendiren kritik belirleyiciler olarak hizmet ettiğini göstermektedir (Atak, 2011, s. 184; Şikel ve Harmancı, 2022, s. 138). Aile içi iletişim ve rol modeller kişisel kimliğin gelişiminde önemlidir (Başkurt, 2009, s. 87-88). Birincil kimliğin oluşumunun önemli öğelerinden birisi olan ailenin okuma ve kütüphane kullanımı katılımcıların aşağıdaki ifadelerinden anlaşılabilir.

K1: *“Kütüphane geçmişiyle ilgili aslında benim kütüphanecilik geçmişimde birazcık ailemin daha doğrusu dayımın etkisi olmuştur. Benim dayım da 1965 yılında bilgi ve belge yönetimi o zamanki adıyla kütüphanecilik, bu bölümden mezun. Ben ilkokula başladığım sırada X İl Halk Kütüphanesi’ne müdür olarak atanmıştı.”*

K2: *“Ailede ağabeylerimin ve diğer okuyan insanların ders kitapları dışında özel bir kütüphane kullanma alışkanlıkları yoktu. Babam falan da öyle.”*

K3: *“Severek gittiğim bir yerdi ve kütüphanede bir abla vardı. Bize çok iyi bakardı. Annemle birlikte giderdik.”*

K4: *“Babam, doktor, benim araştırma için İngiltere’ye gitti. Ben de 6 yaşında bir çocuktum. Bizi de götürdü. Okul çağına gelmiş ve ilkokula orada başladım. Annem benim entelektüel bir insandı. Her ikisi de kütüphane kullanırlardı.”*

K5: *“Annem, babam ve ablam iyi kitap okurlarıydı. Evde kocaman kütüphanemiz vardı. Ayrıca kütüphaneye gitmemize gerek kalmıyordu.”*

K6: *“Babam öğretmenliği bırakıp askerlik yapmaya başladı. Annem öğretmenliğe devam etti. Okulda sınıflarda kitaplıklar vardı. Annem de bunları kütüphane gibi kullanırdı. Evdeki kütüphanemiz daha büyüktü.”*

K1, K2 ve K5’in ailelerinde kütüphane kullanımı görülmemektedir. K3, K4 ve K6’nın ailelerinde kütüphane kullanımı görülmekte ve kendilerini bu yolda eğitmektedirler. K1’in yakın bir akrabası, *“dayısı kütüphane müdürü”* olduğu için onu aileden yorumlamak yanlış olmayacaktır ki kendisinin gelişiminde önemli katkıları olduğu ifade edilmiştir. Düzenli bir kütüphane kullanımı olmayanlarda da okuma kültürünün geliştiği görülmektedir.

Okuma kültürü ve alışkanlığının erken dönemlerde kazanılan bir edim olduğu ve toplumsal ve kültürel kalkınma göstergelerinden birisi olduğu ileri sürülebilir (Yılmaz, 2000, s. 452). Ayrıca okuma alışkanlığının erken yaşlarda kimlik ve kişilik gelişimine önemli bir katısı olduğu bilinmektedir (Yılmaz, 1989; Yılmaz 1995; Tanju, 2010, s. 31). Birincil kimliğin oluşumunun önemli öğelerinden birisi olan okuma alışkanlığının erken yaşlarda olup olmadığı katılımcıların aşağıdaki ifadelerinden anlaşılabılır.

K1: *“1967 yılında ben çocuk kütüphanesiyle başladım, dayımın yanına giderdim. Çocuk kütüphanesinde kitaplarla ilişkiliydim ve liseyi bitirinceye kadar hep oradaki kütüphanecilerle işte abi, arkadaş şey olarak hep gittim geldim.”*

K2: *“Genellikle resimli kitaplar var ya da Teksas gibi o tür kitaplar da genelde haşır neşir olduk ya da ilk orta öğretimde hocalarımızın öngördüğü kitapları okurduk.”*

K3: *“Mimar Kemal ilkokulunda çocuk kütüphanesiyle başladı okuma maceram. Sonrada hep devam etti.”*

K4: *“O yıllarda milli kütüphane, birtakım çocuk kütüphaneleri açıldı. Annem beni oraya götürdü. Sırf ben değil bütün ilkokul arkadaşlarımla o kütüphanenin müdavimi olduk, gidip gelirdik yani ama. Kitap neden ne kadar yani çocuk aklı yönlendirmeyi istiyor, resimli kitaplar bilmem neler? Onlar hoşumuza giderdi ama bilgi almak için bilmem ne için değil. Orada film gösterileri de bulunurdu. Bahsettiğim yıllar ellili yıllar bayağı eski yani filmlere katılırdık masal sohbetlerine katılırdık.”*

K5: “Evde kocaman kütüphanemiz vardı. İlkokulda okulun büyük, sınıfın küçük kütüphaneleri vardı. Doğan Kardeş, milliyet çocuk, Zagor, Tina (çocuk dergisi), ideal kitaplıktan çıkan yeni kitapları (çeviri çocuk kitapları) takip eder, hemen alır okurdum. Gözlerim bozuk ve tedavi sürecinde olduğum için zorlansam da okurdum.”

K6: “İlk okuduğum Ulus gazetesi olmuştur. Okumak dediğime bakmayın! Böyle onları okur gördükçe ben de bir şey, gazete alır okur gibi yapardım çocukken. Doğru veya eğri tutarak neyse, ne yapıyorsun dediklerinde “okuyorum” derdim. Ben de okuyorum! Gülerlerdi. Yani daha okuma yazma bilmezken başladı benim okuma alışkanlığım.”

Katılımcıların tamamının erken yaşta okuma alışkanlıklarının geliştiği anlaşılmaktadır. Bu durum bize birincil kimliğin geliştiği aşamada okumanın kimliğin bir parçası haline geldiğini göstermesi bakımından önemlidir. Okuma alışkanlığının kurumsal olarak kütüphane kurumuyla ilişkisi ayrıca önemli bir konudur. Okuma alışkanlığının ardından kütüphane kullanımının gelişmesi etkin bir sosyal kimlik ve kişilik oluşumunda etkilidir (Yılmaz, 2002, s. 442). Özellikle bireyin kimlik gelişimi açısından öğretmen, kütüphaneci gibi aile dışından gelen okuma edimini destekleyici rol burada açığa çıkar (Bınarbaşı, 2006, s. 22; Önal ve Alaca, 2015). Birincil kimliğin oluşumunun önemli öğelerinden birisi olarak erken dönemlerde bireyin kütüphane kullanımına ilişkin ifadeler aşağıdaki gibidir.

K1: “Dayım, ben ilkokula başladığım sırada X İl Halk Kütüphanesi’ne müdür olarak atanmıştı. 1967 yılında ben çocuk kütüphanesiyle başladım, yanına giderdim. Çocuk kütüphanesinde kitaplarla ilişkiliydim ve liseyi bitirinceye kadar hep oradaki kütüphanelerle işte abi, arkadaş şey olarak hep gittim geldim. Oradakilerin hepsi dayımdan dolayı tanıdıkları için çok yakın davranmışlardır. İstedğim bölüme girmişimdir, istediğim kitabı almışumdur. Oradakiler ile ikili ilişkilerim olmuştur hep. Kütüphanecilik ve kütüphane olgusu bende hep vardı yani.”

K2: “Evde resimli roman ve benzeri şeyler okurdum. Kütüphaneye gitmiyordum. Ya da ne bileyim işte öğrenmelerin önerdiklerini falan okurduk.”

K3: “Mimar Kemal ilkokulunda çocuk kütüphanesiyle başladı okuma maceram.”

K4: “Annem benim entelektüel bir insandı. Bu Bahçelievler’de (7) ikamet ediyorduk biz yani 10 yaş civarında. Birinci caddede bir çocuk kütüphanesi açılmıştı. O yıllarda milli kütüphane, birtakım çocuk kütüphaneleri açıldı. Annem beni oraya götürdü. Sırf ben değil bütün ilkokul arkadaşlarımla o kütüphanenin müdavimi olduk.”

K5: “Evde kocaman kütüphanemiz vardı. Ayrıca kütüphaneye gitmemize gerek kalmıyordu.”

K6: “Okulda sınıflarda kitaplıklar vardı. Annem de bunları kütüphane gibi kullanırdı. Evdeki kütüphanemiz daha büyüktü.”

K2 ve K5’in erken dönemlerde kütüphane kullanma alışkanlıklarının olmadığı, K1, K3, K4 ve K6’nın erken yaşlardan itibaren kütüphane kullandıkları görülmektedir. K2 ve K5 açısından her ne kadar kütüphane kullanımı erken yaşlarda başlamamış gibi görünse de ifadelerinden anlaşılabileceği üzere okuma edimlerindeki gelişmişlik düzeyi bu açığı kapatacak niteliktedir.

Erken yaşlarda mesleklere yönelik algı ve farkındalığın geliştiği bilinmektedir ve aile bu konuda önemli bir etkidir (Bozgedik, 2017, s. 76; Elmas ve Koyuncu Şahin, 2024). Kişinin yaşamına önemli ölçüde katkıda bulunan bireylerin etkisi, özellikle anneler gibi ebeveyn figürleri, alan içindeki bir profesyonele aşinalık ve kişisel karşılaşmalar, kariyer seçimini etkileyen kritik belirleyicilerdir (Erdiller-Yatmaz vd. 2018, s. 318). Birincil kimliğin oluşumunun önemli öğelerinden birisi olarak erken dönemlerde bireyin ilerideki meslek hedefleri aşağıdaki ifadelerden anlaşılabilir.

K1: “Oradakilerin (kütüphane) hepsi dayımdan dolayı tanıdıkları için çok yakın davranmışlardır. İstedğim bölüme girmişimdir, istediğim kitabı almışım. Oradakiler ile ikili ilişkilerim olmuştur hep. Kütüphanecilik ve kütüphane olgusu bende hep vardı yani. Ama ilk tercihim hukuktu”

K2: “Kütüphanecilik okumayı hiç düşünmemiştim. Hatta lisedeyken bu bölümü duyduğumda kütüphaneciliğin dört yıl okulu mu var yahu dedim kendi kendime. Abim de hukuk okuyordu. Olabilirdi. Fakat sonra hem okuyup çalışma fırsatı doğunca bu

bölüme gittim. X hocam da bu bölüme geldiğim için kadir gecesi doğmuş olduğumuzu söylerdi. Anlamazdım.”

K3: “Balerin olmak istiyordum, tiyatro sanatçısı olmak istiyordum. Sahneye yani! Şöyle bir şey oldu, koleji bitirdikten sonra 1416 sayılı kanun var yurt dışına burslu öğrenci gönderecekler. Annem görmüş onu İngiliz filolojisi vardı. Ardından da kütüphanecilik geliyordu.”

K4: “Anne bu mesleğe girmemi çok istedi çünkü. Şöyle dedi. “Eee yani hayatım boyunca entelektüel insanlarla karşılaşacaksın, iş hayatında bu iyi bir şeydir.” O sırada daha kıdemli bir kütüphaneci ile arkadaş olmuştu. Onun da etkisinde kaldı. İlk tercihim aslında siyasal bilgiler falan istiyordum.”

K5: “İlk tercihim ziraat fakültesi tarla bitkileri bölümüydü. Önce bahçıvan olmak istiyordum, kazanamayacağımı biliyordum. Sanat tarihçisi, araştırmacı olmak, kazanamazsam kütüphaneci olmak, arşivci olmak istiyordum. Ablamın etkisi oldu”

K6: “Babam hukukçu, avukat olmamı istiyordu. Yani bu benim çok severek aldığım bir eğitim olmayacak. Ondan sonra işte bir vesileyle Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde bir kütüphanecilik enstitüsü olduğunu öğrendim. Başka meslek de hiç düşünmedim.”

Katılımcılardan sadece K6’nın ilk tercihi kütüphaneciliktir. Bu tercih erken yaşlarda başlanamamakla birlikte kitapla ve okumakla ilgili bir iş yapmaya erken yaşlarda karar vermiş görünmektedir. K2 hariç diğerlerinin ilk birkaç meslek tercihi arasında kütüphanecilik bulunmaktadır. Diğer dört katılımcı için ise kütüphanelerle sürekli etkileşim halinde olmalarından kaynaklı böyle bir meslek olduğu bilgisi hep belleklerinde vardı yorumu getirilebilir. Katılımcıların birincil kimlik ögeleri olarak cinsiyet, yerellik, aile, okuma alışkanlığı, kütüphane kullanımı ve meslek tercihleri değerlendirildiğinde Türkiye’de ortaya çıkan imge bir bütün olarak ele almak anlamlı olacaktır.

Mesleki kimlik, bireyin profesyonel yaşamının seçtiği alan çerçevesinde algısını nasıl biçimlendirdiğinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bu durum bireyin kimliği ile

mesleği arasındaki etkileşim ile ilgilidir ve bu da davranışları ve iletişim kalıplarının uyumu üzerinde bir etkiye sahiptir (Bacanlı, 2003, s. 339). Bu ilişkinin yoğunluğu dalgalanabilir ve böylece, özellikle profesyonel gereksinimlerle ilgili olarak bilgi arama davranışı gibi fenomenleri etkileyebilir. Mesleki kimlik, bireyin mesleki çabaları bağlamında iç ve dış kontrolle (Mert ve Karaman, 2020, s. 342) benliklerini anlamasını kapsar. Başkalarıyla etkileşim kurarken kimliğin çeşitli yönlerini değerlendirme süreci, profesyonel kimliği biçimlendirme ve geliştirme dinamik sürecinde önemli bir rol üstlenir (Öner vd. 2019, s. 194). Bu mesleki kimliğinin üzerine kurulduğu temel görevi gören, bireyin mesleğinden ayrı olarak sahip olduğu kimlik yani birincil kimliktir. Başka bir ifadeyle mesleki kimlik, diğer bütün sonradan edinilen kimlikler gibi birincil kimliğin üzerine kurulur.

Birincil kimlik kavramı, bir bireyin benlik kavramının, mesleki rollerinin sınırlarının ötesinde derinlemesine araştırılmasını gerektiren çok yönlü bir yapıyı bünyesinde barındırır. Benlik, bireyin kendi kimliğine ilişkin algıları, bilişleri ve değerlendirmeleri olarak tanımlanır ve bir bireyin kimliğini ifade etmek için kişiliğini en çok yansıttığını düşündüğü benlik kavramını ifade eder (Kavut, 2018, s. 2). Bu, çeşitli nitelikleri kapsar (Hortaçsu, 2012, s. 240). Bu bağlamda benlik, bir kişinin “Ben kimim?” konusundaki sorgusunu temsil eder. Bu varoluş sorularına üretilen yanıtlar benlikten kimliğe geçişi temsil eder ve benlik, duygusal durumlar ve bilişsel süreçler gibi soyut bileşenlerden oluşan kişisel bir varlık, kimlik ise onun toplumda nasıl algılandığına ilişkin olarak kabul edilebilir (Dalbay, 2018, s. 163). Sosyolojik bir perspektiften, benliği anlamak, onun sosyal boyutlarının incelenmesiyle başlar ve bireylerin ve toplumların kimliği, şimdiki zamanla geçmiş arasında süregelen karşılaşmalar olarak ortaya çıkar (Lichtenstein, 1964, s. 49).

Birincil kimlik sıklıkla cinsiyet, ırk ve sosyoekonomik durum da içermek üzere sosyal sınıflandırmalarla ilişkilendirilir (Aşkın, 2007, s. 214) ve bu sosyolojik sınıflandırmalar, toplumsal çerçeveler içinde başkaları ve toplumun geneli tarafından nasıl algılandığımızı gösterir. İnsanların tek bir benliğe sahip olduğu ancak birçok kimliğe sahip olduğu, bazılarının diğerlerinden daha ‘birincil’ olduğu unutulmamalıdır (Jamieson, 2002, s. 506). Kimliğin gelişimi, kendilerine eşlik eden beklentiler, normlar

ve egemen sosyal yapılara ek olarak bireyler, gruplar, kültürler ve toplumlarla olan etkileşimlerden de derinden etkilenir (Özsungur, 2010, s. 165; Ergün, 2020).

Kendini birincil yapı olarak kurmaya çalışan bir kimlik, egemen kimlik tarafından gizlenmek yerine ikincil bir rol üstlenmeyi seçebilir (Memiş Doğan ve Temiz Arslan, 2023, s. 643). Birincil kimlik, bireyin benlik kavramının, benlik algısı için önemli olan ve genellikle zaman içinde daha düşük bir değişim eğilimi sergileyen milliyet, etnik köken, din ve dil gibi derinlemesine yerleşik öğeleri kapsayan temel boyutlarıyla ilgilidir. Dolayısıyla bireylerin ulusal ve kültürel kimliklerinin de güçlendirilmesi önemlidir (Siteine, 2016, s. 396). Kimliğin bu temel boyutları genellikle bireyin yaşam seyri boyunca istikrarlı ve tutarlıdır, bir süreklilik ve bağlılık duygusu sunar ve erken gelişim aşamalarında sıklıkla ailevi ve toplumsal etkilerden aktarılır veya edinilir (Bayraktar Karahan, 2023, s. 16).

Kimlik oluşumunun belirleyicileri cinsiyet, coğrafi konum, ailesel arka plan, okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanımı ve kariyer özelemleri olarak ele alındı. Katılımcıların birincil kimliklerine ilişkin bilgiler ve kütüphane kullanımı geçmişleri ve okuma alışkanlıkları yukarıda betimlendiği gibidir. Birincil kimliğin alt alanları olarak açıldığımız öğelerin toplamında bir kütüphaneciden beklenebilecek olan özelliklerin çoğunun katılımcılarda türdeş olmamakla birlikte var olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar; ailede okuryazarlık, ailenin eğitilmiş olması, erken yaşta okuma alışkanlığının gelişmesi ve kütüphane kullanımı biçiminde sıralanabilir.

Bu çalışmadaki gözlemlere göre, katılımcıların tamamı orta sınıf olarak tanımlanabilecek bir aileden gelmektedirler. Ailelerin tamamı okuryazardır. Hepsinin evlerinde bir kitaplık, kütüphane bulunmaktadır. Katılımcılardan bir tanesinin (K1) ise yakın bir akrabası bulundukları ilde kütüphane müdürüdür. Dolayısıyla da bir rol modele sahiptir ve erken yaşlardan itibaren okuma alışkanlığını kütüphane kullanma alışkanlıklarıyla da birleştirmiştir.

Bir toplumun okuma alışkanlığı ve kültürü o toplumda bilginin toplumsallaşmasını da ifade eder (Yılmaz, 1998, s. 244). Bu bağlamda katılımcıların ailelerinin bilginin toplumsallaşması süreçlerine etkin katılım sağladıkları ileri sürülebilir. Yine ilkökul

döneminden itibaren kütüphane kullanma alışkanlığını aile desteğiyle geliştiren iki (K3 ve K4) katılımcı daha mevcuttur. Bütün bunlardan hareketle ilköğretim ve öncesinde kitap, okuma ve kütüphane kullanma kültürlerinin geliştiği anlaşılmaktadır. Cinsiyete göre veriler değerlendirildiğinde, belirgin olmamakla birlikte, ailelerin kız çocuklarını kütüphanecilik mesleğine daha çok yönlendirdikleri görülmektedir. Çocukluk yaşlarındaki meslek tercihlerine bakıldığında ise kütüphanecilik mesleğinin genel olarak ilk sırada olmamakla birlikte bir seçenek olduğu anlaşılmaktadır.

4.3 Eğitim ve Öğretim

Kütüphaneciler de, diğer meslekler gibi mesleki kimliklerinin gelişiminde çok önemli bir rol oynayan örgün eğitim ve öğretim yoluyla mesleki yolculuklarına başlar (Kaya, 2014, s. 349). Örgün eğitim sırasında gerçekleşen bu profesyonel sosyalleşmenin ilk aşaması, kütüphanelerin temel amacıyla, öğretene ve öğrenene arasında karmaşık bir biçimde bağlantılı olduğu için büyük önem taşır (Yılmaz, 2007, s. 23). Meslek içindeki sosyalleşme süreci, kütüphanecinin önceden var olan kimliği ile ortaya çıkan mesleki kimlikleri arasında, değerlerini ve diğer profesyonellerle etkileşimlerini kapsayan bütünleşik bir etkileşimi gerektirir (Çalık, 2006, s. 2). Dahası, bu sosyalleşme süreci, mesleki statüye ilişkin zorluklar da içinde olmak üzere mesleğe bağlı hem olumlu hem de olumsuz yönleri miras almayı da gerektirir (Erdoğan ve Uyanık, 2020, s. 221). Öğrencileri meslekler arası davranışlara ve işbirlikçi uygulamaya kaydırmak için eğitim değişikliklerine gereksinim vardır, ancak profesyoneller arası sosyalleşme süreci hakkında çok az şey bilinmektedir (Khalili vd. 2013, s. 452). Sosyalleşme ile birlikte eğitim ve öğretim, mesleğin içselleştirilmesinde katalizör görevi görür, mesleki statüyle ilgili kişisel algıların ve önyargıların oluşumuna yardımcı olur.

Örgün eğitim veya öğretim alanlarını inceleyerek kütüphaneciler, kimliklerini, değerlerini ve inançlarını meslekleri bağlamında biçimlendiren dönüştürücü bir yolculuğa çıkar (Ünal, 2005, s. 14). Üniversiteler, müfredat ve öğretim stratejileri yoluyla öğrencilerin profesyonel bir topluluğun parçası olma duygusunu oluşturmaya açıkça odaklanarak profesyonel kimliği geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır (Trede vd. 2011, s. 380). Bu hazırlık, mezunların liderlik niteliklerini ve küresel bir vatandaşlık becerilerini geliştirmeleri için gereklidir.

Yükseköğretimde mesleki kimliğin oluşumu, kişisel özellikler, erken sosyalleşme deneyimleri ve hem tüm düzeylerde hem de başlangıç kariyer seviyelerinde bağlamsal etkenler içinde olmak üzere çeşitli etmenlerden etkilenen tümel bir süreçtir (Karsantık, 2019, s. 9). Bu karmaşıklık, akademisyenlerin gelişen kurumsal bağlamlara yanıt olarak profesyonel kimliklerini nasıl oluşturduklarını anlamak için daha fazla araştırmaya duyulan gereksinimin altını çizmektedir (Clarke vd. 2013, s. 10). Eğitim kalitesini artırmak için öğretim ve araştırmanın uyumluluğu çok önemlidir (Özkubat, 2013, s. 59). Kurumlar, yükseköğrenimin bütünlüğünü ve profesyonelliğini korumak için bu uyumluluğu destekleyen meslektaşlar ve mesleki kuruluşlarla eş güdümlü hareket etmelidir (Nixon, 1996, s. 5). Bu bölüm, katılımcıların üniversite eğitimlerinin mesleki kimliklerini üç konu altında nasıl etkilediğini anlamaya odaklanmaktadır. Bunlar, üniversite tercihiinde öncelik, sevilen ve sevilmeyen dersler ve öğreticilerin etkisi olarak belirlenmiştir ve aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.3 Eğitim ve öğretim

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Üniversite tercihiinde öncelik	İlk 5 tercihiinde	İlk 5 tercihiinde değil	İlk 5 tercihiinde	İlk 5 tercihiinde	İlk 5 tercihiinde	1. Tercih
Sevilen dersler	Tüm dersler	Felsefe	Halk Kütüphaneleri , Edebiyat, Dil, Derme Geliştirme	Tarih, Kütüphanecilik Tarihi	Osmanlıca, araştırma yöntemleri, nadir eserler, bibliyografya	Tüm Dersler
Sevilmeyen dersler	Yok	Kataloglama ve Sınıflama	İstatistik, Matematik ve Sayısal konular	Kataloglama ve Sınıflama	Kataloglama ve bilgi felsefesi ile yönetim ve mevzuat dersleri	Yok
Öğreticilerin etkisi	Var	Var	Yok	Var	Var	Var

Tablo 4.3'te görüleceği üzere, K6 ilk tercihi olarak kütüphanecilik enstitüsünü ortaya koymakla birlikte bir meslek olarak düşünüldüğünde diğer katılımcıların başka öncelikleri olsa da hepsinin de ilk beş tercihi arasında kütüphanecilik bölümü bulunmaktadır. Sevilen ve sevilmeyen derslere bakıldığında kataloglama ve sınıflama gibi teknik dersler ile tarih, edebiyat gibi kültürel dersler arasında ciddi bir ayrım olduğu anlaşılmaktadır. Derslerin ve mesleğin kavranmasında ve sevilmesinde öğreticilerin etkisi konusunda katılımcıların hem fikir olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim

ve ğretim, burada niversite tercihinde öncelik, sevilen ve sevilmeyen dersler ve öğreticilerin etkisi biçiminde değerlendirilmiştir.

Orta ğretimden lisans eğitimine geçiş aşamasında bireylerin önlerinde uzun bir tercih listesi vardır ve bu aşamada alınan kararlar bireyin yaşamı boyunca deneyimleyeceği bir mesleğin ve sürecin de kapısını aralar (Koçak ve okluk-Bkeoglu, 2021, s. 1581). Üniversite tecih, ailelerin ve öğrencilerin titizlikle üzerinde durdukları ve pek çok etkenden oluşan bütünleşik bir süreçtir (Meydan, 2024, s. 1173). En önemli etkenlerin başında iş bulma olanaklarının geldiği anlaşılmaktadır (Ming, 2010, s. 54). Burada katılımcıların kütüphanecilik mesleğini tercih ederken düşündükleri önceliklere yer verilmiştir.

K1: *“İlk tercihim hukuktan ama dayımdan ötürü bu bölümü biliyordum. O sayede hukuk olmayınca bu bölümü seçtim. Dayımın da etkisiyle bölümde hiç yabancılık çekmedim. Milli kütüphanede de memur olarak çalışmaya başladım.”*

K2: *“Aslında hiç düşünmemiştim. Ama hem okuma hem de çalışma fırsatı çıkınca kütüphanecilik yazdım. Pişman da olmadım.”*

K3: *“Ben sanat okumak istiyordum. 1416 sayılı yasa kapsamında burs kazanınca oradaki seçenekler arasından kütüphaneciliği seçtik.”*

K4: *“İlk beş seeneğimde kütüphanecilik yer alıyordu. İlk siyasalı istiyordum. Annemin de teşviki ile kütüphanecilik seçtim.”*

K5: *“Bahçe bitkileri, sanat tarihi falan nceliğimdi ama kütüphaneciliği de ablam tavsiye etmişti. Onlar olmayınca kütüphanecilik seçtim.”*

K6: *“Başka meslek hiç düşünmedim. Birinci ve tek tercihim ktphanecilikti.”*

Üniversite yaşamına başlarken öğrenciler çeşitli etkenlere göre bölümler ve meslekler tercih ederler ve mesleklerini tercih ederken ilk sıralarda yer verdikleri alana yerleşenlerin mesleklerini benimseme oranları daha yüksektir (İnce ve Khorshid, 2015, s. 163). Bazı bölümler ve meslekler örneğin tıp fakültesi, hukuk gibi hemen

herkesin öncelikli tercihleri arasında yer alan popüler alanlardır. Bu süreçte bireyler tercihlerini belirlemek için farklı kaynaklardan bilgi alırlar (Alkan, 2014, s. 63). Örneğin K5 “*ablam tavsiye etmişti*” der. K1, K3, K4 ve K5 ilk beş tercihlerin arasında kütüphaneciliğin bulunduğunu beyan etmekle birlikte daha çok arzuladıkları başka alanlar (*hukuk, sanat, siyasal, bahçe bitkileri, sanat tarihi*) olduğunu da belirtmektedirler. Kütüphanecilik kararlarında ailelerin etkisinin yüksek olduğu görülmektedir. K2, sadece okurken “*hem okuma hem de çalışma fırsatı*” sunmasından dolayı bu bölümü tercih ettiğini belirtmiştir. K6 ilk tercihi olarak kütüphanecilik enstitüsünü belirtmektedir ve başka alan da istemediğini “*başka meslek hiç düşünmedim*” biçiminde ifade eder. Dolayısıyla öncelikle ailelerin teşviki, gelir getiren bir yanının olması ve kişisel eğilimler olarak özetlenebilecek bir tercih gerekçeleri listesi oluşmuştur.

Öğrenci tercih edilen üniversitede ve bölümde var olan bir eğitim programının içerisine hazırlıksız bir biçimde doğar (Yapıcı ve Demirdelen, 2007, s. 207). Bu durum ise program içeriğindeki bazı derslerin bazı bireylere daha yakın gelmesi, bazılarının ise uzak duyulmasına neden olabilir. Sevilen ve sevilmeyen dersler ileride oluşacak olan kültürel ve mesleki kimlik üzerinde önemli etkilere sahiptir (Sertkaya, 2010, s. 65). Aşağıda katılımcıların kütüphanecilik eğitimi aldıkları dönemde sevdikleri ve sevmedikleri dersler üzerine ifadeleri gösterilmektedir.

K1: “*Tüm dersleri severdim.*”

K2: “*Felsefe içerikli dersleri çok severdim. Kataloglama ve Sınıflama derslerini, teknik dersleri pek sevmezdim.*”

K3: “*Halk Kütüphaneleri, Edebiyat, Dil, Derme Geliştirme gibi dersleri çok severdim. Fakat İstatistik, Matematik ve Sayısal konular, bunlardan hiç hoşlanmazdım. Sanırım sanat ve edebiyat tarafım daha güçlü idi.*”

K4: “*Tarih, Kütüphanecilik Tarihi derslerini çok severek izlerdim. Kataloglama ve Sınıflama dersleri çok tatsız gelirdi.*”

K5: “Osmanlıca, araştırma yöntemleri, nadir eserler, bibliyografya gibi dersleri severek takip ederdim. Kataloglama ve bilgi felsefesi ile yönetim ve mevzuat dersleri hiç sevemedim.”

K6: “Tüm dersleri severdim. Ders sevmemek ne demek! Ders öğrencinin görevidir.”

K2, K4 ve K5, kütüphaneciliğin teknik dersleri olan kataloglama ve sınıflama derslerini sevmediklerini beyan etmektedirler. K1 ve K6 ise tüm derslere eşit mesafede yaklaştıklarını ve müfredatta sevmedikleri ders bulunmadığını belirtmişlerdir. Genel bağlamda, sevilen dersler ile seilmeyenler karşılaştırıldığında “teknik ve sayısal” tarafların daha az sevidiği görülmektedir. Bu durum ise kütüphanecilik mesleki eğitim müfredatının “teknik ve sosyal” yönler olmak üzere temelde iki ana yapıya sahip olduğunu işaret etmektedir.

Öğrencilerin derslere karşı olan bakış açılarında derslerin içeriği kadar öğreticilerin de etkisi olduğu unutulmamalıdır (Şen ve Özgü-Koca, 2005, s. 198). Öğrencilerin sevdikleri ve model aldıkları öğreticilerin derslerinde daha başarılı oldukları ve buna bağlı olarak da ilgili konularda eğilimlerinin geliştiği bilinmektedir (Gurbetoğlu ve Tomakin, 2011, s. 262). Aşağıda katılımcıların öğrenim gördükleri dönemde eğitime öğreticilerin yaklaşımını gösteren ifadeler aşağıdaki gibidir.

K1: “X Hoca çok zorluyordu. Bazı hocalarımızın notu boldu bazılarının değil. Not tutturup gidenler çoktu. X Hoca birden sizi konuşmaya davet eder ve sizin görüşlerinizi sorardı. Ezberci eğitimden geliyorduk. Alışkın değildik. Bu bizi yoruyordu.”

K2: “X Hoca çok zordu. Bazı hocalarımızın notu boldu bazılarının da değil. Not tutturlardı. X Hoca birden sizin görüşlerinizi sorardı. Eğitim genelde ezber üzerine kurulmuştu. X Hocanın zorlamalarıyla birlikte felsefe tarafım gelişti. Sanırım daha sonraları mesleğin felsefe yanına çok çalışmamda onun etkisi olmuştur.”

K3: “Öğreticilerin hepsiyle aram iyiydi. Sorun yaşamadım hiç. Almanya’da her şey sistemliydi. Hocaya göre çok fazla bir şey değişmiyordu.”

K4: “Not tutturma alışkanlığı çok yüksekti. Sadece X Hoca dersini sohbet ederek işlerdi. Onun derslerinde zorlanırdık. Kendimizi ve düşüncelerimizi ifade etmemiz gerekirdi hep.”

K5: “Her hoca, farklıydı. Onlardan ileride ne yapıp ne yapmayacağımı öğrendim. Mesela, asla öğrencilerime ‘en yüksek notu alana kitap hediye etmeyeceğime’ öğrenciyken söz verdim. Öğrencileri küçük görmenin, onları aşağılamanın ne kadar kötü olduğunu öğrendim. Öğrencinin en saçma sorusuna bile cevap vermenin önemini anladım. Öğrenciye kendini değerli hissettirmenin ne kadar iyi olduğunu öğrendim.”

K6: “Ben Amerikalılardan ders aldım. Bir de Adnan Bey (Ötüken) gelirdi derslere. Ondan Türkçe dinlerdik dersleri diğer derslere hocalar tercümanlarıyla gelirdi. Hepsinden de çok şey öğrendim. Olumsuz bir şey hatırlamıyorum.”

Öğreticilerin öğrenciler üzerinde yüksek bir etkiye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Özellikle Türkiye’de XX. yüzyılın eğitim yaklaşımını katılımcılar genel olarak ezberci bir eğitim olarak değerlendirmektedirler. Derslere gelen hocaların “öğrencilere not tutturmaları” ve bu notlardan sınavlarda soru sormaları gibi bir uygulama söz konusudur. Yukarıda X şeklinde betimlenen bir hoca hariç tamamı not tutma ve ezber konusunda benzer eğilimi olan hocalardan oluşan bir kadro mevcuttur. Bir kişi, K3, Almanya eğitimi olduğu için bu konuda Türkiye üzerine görüş beyan etmemiştir. Almanya örneği için ise öğreticinin etkisine değil “sisteme” vurgu yapmaktadır. K1, K2 ve K4 aynı hocalardan farklı dönemlerde ders almışlardır ve görüşlerindeki benzerlikler bundan kaynaklanmaktadır. K5 ise hocalarından “ne yapacağından daha çok ne yapmayacağını” öğrendiğini ifade etmektedir.

Üniversite tercihinde öncelikler göz önüne alındığında, kütüphanecilik tercihlerinin son sıralarda olmadığı ancak ilk sırada da sadece bir kişinin istediği görülmektedir. Sevilen ve sevilmeyen dersler üzerinden bakıldığında ise yine bir teknik dersler ve genel kültür dersleri ayrımı karşımıza çıkmaktadır. Öğreticilerin de hem derslerin sevilmesinde hem de mesleğe karşı olan tutumun belirlenmesinde etkili olduğu açıktır. Eğitim-öğretim sürecinde açığa çıkan erken dönem mesleki kimliğin temel

sorunlarının tercihlerdeki beklentiler, ders yapısına ilişkin müfredat özellikleri ve öğrencilerin tutumlarınca yoğun bir biçimde belirlendiği görülmektedir.

Bir mesleki kimlik oluşumunun kuşkusuz en önemli ve resmi adımı o alanın eğitimini almakla başlar (Ulus vd. 2015, s. 177). Günümüz toplumunda, mesleki eğitim ile kişisel gelişim arasındaki ilişki artan bir önem kazanıyor. Mesleki kimlik kavramı, bireylerin kendilerini seçtikleri mesleğe uyumlu hale getirmek ve onunla ilgili görevleri yetkin bir biçimde yerine getirmek için kendilerinde geliştirmeleri gereken yetkinlikleri, yetenekleri ve eğilimleri içerir (Şengül ve Acar, 2021, s. 220). Bu sebeple, eğitim çerçevesinin mesleki kimliğin geliştirilmesini teşvik edecek biçimde tasarlanması son derece önemlidir. Mesleki kimlik, bir bireyin mesleki alanıyla ilgili benzersiz benlik kavramını belirtir ve o belirli alanda yetkin katılım için gerekli olan temel değerleri, tutumları ve uzmanlığı içerir (Tuncel, 2024). Bireyin mesleki kimliğinin oluşumu, mesleğe olan tutkusundan, beceri setinden ve mesleki çabalarında korudukları etik standartlardan etkilenir. Bu profesyonel kimlik, bireylerin kariyer hedeflerini tanımlamalarını, seçtikleri mesleği benimsemelerini ve mesleki becerileri geliştirmelerini kolaylaştırır (Özkan, 2023).

Eğitim müfredatı, mesleki kimliğin oluşturulmasında önemli bir rol üstlenir. Belirli bir mesleğe ilişkin bilgi ve yetkinlikler kazandırmanın yanı sıra, eğitim müfredatı aynı zamanda mesleki kimliğin geliştirilmesinde ve evriminde önemli bir rol oynar (Ozan ve Kuş, 2021, s. 238). Bu nedenle, eğitim müfredatının yapılandırılmasının mesleki kimliğin gelişimine elverişli olması, öğrencilerin coşkusunu teşvik etmesi ve seçtikleri kariyer yörüngeleri için yeteneklerini geliştirmesine elverişli olması son derece önemlidir. Mesleki kimliğin ilerlemesi, bireylerin mesleklerine olan bağlılığını pekiştirerek iş performansını ve iş memnuniyetini artırma potansiyeli açısından hayati önem taşır (Yaylacı, 2007; Orçanlı vd. 2019). Sonuç olarak, mesleki kimliğin gelişimini desteklemek için eğitim müfredatının titizlikle tasarlanması ve uygulanması esastır. Bu biçimde, öğrenciler sadece mesleki anlamda gelişmekle kalmaz, aynı zamanda kişisel gelişim ve mesleki tatmin elde edebilirler.

Eğitim programı, eğitim hedeflerini yerine getirmek için kurumsal, ulusal ve uluslararası ölçeklerde zorluklarla yüzleşilmesi gerekli olan yükseköğretimin

sistematik tasarımı ve yürütülmesini kapsar (Tezcan, 2003). Müfredat, eğitimciler tarafından geliştirilen, eğitim alanında sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için hedeflere, pedagojik deneyimlere, içerik yapılandırmasına ve öğretim kalitesine odaklanan titizlikle organize edilmiş bir konu koleksiyonunu oluşturur (Asemota, 2015). Müfredat, toplumların devamlılıklarını sağlamak için çocuklara verdikleri standartların, bilgilerin ve yeterliliklerin derlenmesini oluşturur, sıklıkla gelenekler içinde korunur ve özleriyle ilgili çağdaş diyaloglarla desteklenir (Egan, 2003).

Prideaux (2003) tarafından özetlendiği gibi müfredat, bir akademik kurumun sistematik olarak tasarlanmış eğitim deneyimlerini somutlaştırır ve üç farklı kademe ayırt edilebilir: öğrenciler için ifade edilen niyetler, öğrencilere sunulan hükümler ve öğrencilerin gerçekte karşılaşmaları. Müfredat yapıları incelemeye uygun olmalı, pratik uygulamaya kolayca dönüştürülmeli ve eğitim alanındaki gelişen değerlere ve beklentilere uyum sağlamalıdır. Eğitim müfredatı, akademik, mesleki, zorunlu, seçmeli ve gizli ögeler gibi özellikleri içeren öğretim kaynaklarını, programlı girişimleri, içerik sunumuyla ilgili karar verme protokollerini ve öğrencilerin gerçek öğrenme çıktılarını kapsar (Leino, 1995). Eğitim müfredatı, öğrencileri, eğitimcileri, velileri ve yöneticileri kapsayan eğitim girişimine dâhil olan tüm paydaşlar arasında inceleme ve eleştirinin birincil odak noktasını oluşturur (Morris, 1955).

“Müfredat farkı” ifadesi tipik olarak çeşitli eğitim ortamlarında kullanılan müfredatın içeriği, genişliği veya yürütülmesindeki farklılıkları ifade eder ve bu eşitsizlikler sıklıkla farklı eğitim sistemleri, ülkeler veya akademik kurumlar arasında ortaya çıkar (Karaboğa, 2018, s. 138). Müfredattaki bu farklılıklar genellikle eğitim çerçeveleri ve kültürel ortamlar içindeki tutarsızlıklara kadar izlenebilir ve belirli bir eğitim çerçevesinin veya kurumunun hedefleri ve temel ilkeleri ile uyumlu ve sistematik olarak değiştirilir (Taşdemir, 2015, s. 885).

Müfredat sadece bir eğitim aracı olarak hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda sosyal ve kültürel çevre üzerinde derin bir etki yaratır. Ayrıca, müfredat, etik ilkelerin öğretilmesi, diyalogun teşvik edilmesi, karar verme paradigmalarının çeşitli modüller arasında dâhil edilmesi, etik davranışların geliştirilmesi ve bunların bireysel değerlerle

uyumlu hale getirilmesi yoluyla profesyonel kimliği biçimlendirme potansiyeline sahiptir (Robinson ve Arrigoni, 2023).

Lattuca (2007) ve Oliveira (2008) taraflarından vurgulandığı üzere, müfredat doğası gereği önyargılıdır, belirli bilgi biçimleri için bir kanal görevi görür, böylece onu güç dinamiklerine bağlar ve eğitim kurumlarını standartlaştırır veya ayırt eder. Eğitimcilerin okul müfredatının formülasyonunu etkileyen sosyokültürel ve sosyolojik faktörleri dikkate almaları zorunludur. Müfredat, ilgili hedefleriyle birlikte, modern öncesi dönemlerden çağdaş zamanlara kadar uzanan, toplumun egemen vizyonuna ve baskın ideolojik çerçevesine dayanan çeşitliliğe tabidir. Bir müfredat, yalnızca öğretim oturumlarının derlenmesini aşar; eğitimciler, öğrenciler ve konu arasında, akademik ortamlarda bulunan sayısız bağlamsal değişken tarafından daha da biçimlendirilen eğitim sonuçlarını temel olarak bilgilendiren karmaşık bir etkileşim oluşturur.

Çalışmanın bu bölümünde, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında, Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında toplam 14 okulda verilen eğitim zorunlu dersler üzerinden karşılaştırılarak benzerlikler ve ayrımlar tespit edilmiştir. Mesleki bir kimliğin oluşturulmasındaki ilk aşamanın eğitim öğretimine dayandığı göz önüne alındığında, ilgili eğitim müfredatındaki temel bileşenlerin tekdüzeliğine ilişkin belirgin bir beklenti ortaya çıkar. Bununla birlikte, bulguların titizlikle incelenmesi üzerine, kütüphanecilik, arşiv çalışmaları ve bilgi teknolojisi eğitimi alanlarında belirgin farklılıklar ile çeşitli bölümler arasında önemli farklılıklar gözlenmektedir. Bu 14 bölüme ait zorunlu derslerin dağılımını gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.4 BBY bölümlerinin 2023-2024 yılında zorunlu dersler üzerinden üç temel alanda ders dağılımları

Üniversiteler	Kütüphanecilik	Arşivcilik	Bilgi Teknolojileri	Toplam
Ankara Üniversitesi	11	3	6	20
İstanbul Üniversitesi	9	18	7	34
Hacettepe Üniversitesi	6	1	3	10
Marmara Üniversitesi	6	8	3	17
Atatürk Üniversitesi	11	7	5	23
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	16	5	7	28
Bartın Üniversitesi	10	5	5	20
Çankırı Karatekin Üniversitesi	8	4	7	19
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	7	13	3	23
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	7	2	4	13
Kastamonu Üniversitesi	14	3	9	26

Tablo 4.4'ün devamı

Üniversiteler	Kütüphanecilik	Arşivcilik	Bilgi Teknolojileri	Toplam
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	13	10	6	29
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	17	7	8	32
Kırıkkale Üniversitesi	14	2	12	28

Tablo 4.4'te görüleceği üzere, 14 bilgi ve belge yönetimi programında toplam 322 zorunlu ders olup bunlar kendi içlerinde 149 kütüphanecilik, 88 arşivcilik, 85 bilgi teknolojisi olarak gruplandırılabilir özelliktedir. Genel duruma bakıldığında ders yoğunluklarının sırasıyla kütüphanecilik, arşivcilik ve bilgi teknolojisi odağında ilerlediği görülmektedir. Okullar tek tek ele alındığında ise böyle bir eğilimden doğrudan söz etmek mümkün değildir. Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi programlarında kütüphanecilik üzerine odaklanan 10'dan fazla temel ders olduğu görülmekte ve bu üniversitelerin üreteceği mesleki kimliğin kütüphaneci üzerine ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Buna karşın İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde arşivcilik üzerine 10 ve üzerinde zorunlu ders olduğu ve bu bağlamdan arşivci kimliğini ön plana çıkaran bir eğitim yapısına sahip olduğu görülmektedir. Sadece Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinin hem kütüphanecilik hem de arşivcilik odaklı derslerinin sayısının 10'un üzerinde olduğu ve daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Bilgi teknolojisi odaklı dersler değerlendirildiğinde, hiçbir okulun bilgi teknolojisi uzmanı yetiştirmek bağlamında öne çıkmadığı, teknolojiyi daha çok kütüphaneci ve-veya arşivci kimliğini destekleyen bir öğe olarak algıladıkları yorumlanabilir. Hacettepe Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversitelerinde üç alanında 10 dersin altında kaldığı ve zorunlu ders sayılarının diğerlerine göre anlamlı bir biçimde az olduğu belirlenmekte ve eğitim aracılığı ile ortaya çıkacak olan mesleki kimliğin daha belirgin bir biçimde seçmeli dersler aracılığıyla gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Bilgi ve belge yöneticisi meslek kimliğinde eğitim ve öğretim özelliklerinin bulanıklaşma ve durulma açısından ele alınması ortak bir mesleki kimliğin varlığından söz edebilmek açısından önemlidir. Zorunlu eğitim müfredatları değerlendirildiğinde, belirgin bir bilgi ve belge yöneticisi kimliğinden söz etmek olası görünmemektedir.

Ayrıca okullar arasında benzer derslerde de terminolojik farklar tespit edilmiştir. Örneğin “*Osmanlıca*” mı “*Osmanlı Türkçesi*” mi (?), “*Bilginin Düzenlenmesi*” mi “*Bilginin Organizasyonu*” mu (?) gibi. Bu durumun mesleğin icrasının özellikle ilk yıllarında bazı iletişim sorunlarına ve bulanık bir mesleki terminolojiye yol açacağı düşünülmektedir. Alan bütünlüğünü sağlamak bağlamında ortak bir kavram haritası mesleki dil ve anlam bütünlüğü ve ortaklığını da ortaya koyacaktır (Demirkan vd. 2017, s. 551; Keseroğlu, 2021, s. 26). Kimlik ve terminoloji arasındaki uyumun ya da farkın önemi açıktır (Sepetçioğlu, 2014; Yaman, 2022, s. 78). Bilgi ve belge yöneticisi imgesini Türkiye genelinde eğitim programlarına bakarak belirgin bir meslek kimliği olarak okumak oldukça güç görünmekte ve başka kimlik öğeleriyle birlikte kimlik değerlendirme süreci içerisinde biçimlenmeye devam edeceği anlaşılmaktadır.

Öğretim programlarının belirli bir konuyu öne çıkarmaları anlaşılır olmakla birlikte aradaki ayrımların daha anlamlı düzeylere düşürülmesi ve yeni yetişen meslektaşların birbirlerine daha yakın bir eğitim programından geçmeleri mesleki kimliğin eğitim boyutu açısından önem taşımaktadır. Üniversitelerin birbirleriyle daha yakın ilişki içerisinde, ortak çalışma grupları ve benzeri yöntemlerle çalışmalarının ortaya çıkabilecek olan çeşitli kimlik bunalımlarını önleme ve azaltma konusunda etkili olacağı düşünülmektedir. Ekim 2023 tarihinde Prof. Dr. Özgür Külcü’nün girişimiyle bir *Türkiye Bilgi Okulları Birliği*⁷ tartışması bölümler arasında görüşmelerle başlamış fakat yönetsel ve teknik nedenlerle bir sonuca erdirilememiştir. E-postalar ile görüşmeler ve bir uzak bağlantı toplantısı yapılmıştır (HU BBY, 2023). Birlik çabasının amaçları geniş açılara sahip olmasına rağmen, önerinin ikinci maddesinde “*Lisans ve lisansüstü düzeyde Bilgi ve Belge Yönetimi eğitiminin temel koşullarını tanımlamak.*” biçiminde müfredatın ortak özelliklerine dikkat çekilmektedir. Bu söz konusu temel koşullar meslek kimliği oluşumu ve gelişiminde ortak bir kimlik imgesi oluşturmak ve uygulamada ortak bir profesyonel kimlik konusunda ciddi bir etki yaratabilir.

⁷ Osman Ersoy, Jale Baysal ve İlhan Kum’un 1980’lerin başlarında üç bölüm için ortak program hazırladıkları ve Külcü’den 3 ya da 4 yıl önce ise Bülent Yılmaz’ın bölümler arası işbirliği çabası gösterdiği bilinmektedir.

4.4 Profesyonellik

Çalışma yaşamında, iş alanları giderek özel uzmanlıklara ayrılmaya devam etmekte ve profesyonel kavramını açığa çıkarmaktadır (Gökçora, 2005; Evans, 2008; Altıok ve Üstün, 2014, s. 151). Durkheim, profesyonelliği bir ahlak topluluğu olarak betimlemektedir (Herdman, 2012, s. 4; Durkheim, 2018). Bu toplulukların belirli bir alanda uzmanlaşmaları onların profesyonelliklerini tanımlamanın en önemli yoludur (Çolaklar, 2004, s. 9). Uzmanlık, etik gibi öğeler bir mesleğin kuşkusuz kurucu temelleri olmakla birlikte bu bölüm açısından önem kazanan “*tanınırlık ve saygınlık*” gibi başka bir öge öne çıkmaktadır.

Profesyonel bir kütüphaneci, bir meslek olmanın getirdiği tanınırlık, kütüphanecilere yarar sağlayacak ve kütüphanecilik alanındaki “*tanınırlık eksikliği*”ni, kütüphanenin kütüphaneciden üstün tutulması ve bilgi biliminin tanımlanmasının zorluğu gibi kütüphanecinin “*saygınlık eksikliği*”ne neden olan durumlarla karşılaşacaktır (Seminelli, 2016, s. 67). Yazar şu biçimde devam ediyor: “*Kütüphanecilerin mesleki statüsü, yerel koşullar ve etkenlerden etkilenebilen, genellikle kimlikleri olarak adlandırılan benlik duygularıyla bağlantılı olabilir. Akademik kütüphanecilik alanında, örneğin uzman (öğretim görevlisi) olarak atanmak veya görev süresi kazanmak, bireylere belirli bir statü düzeyi verebilir ve mesleki kimliklerinin biçimlenmesine katkıda bulunabilir.*” Başka bir söyleyişle, öğretim görevlisi olarak tanınmak, kütüphanecilerin mesleki kimliğini saygınlıktırmaya hizmet edebilir, böylece alandaki konumlarını sağlamlaştırabilirler. Statünün kazanılması, sırayla, sadece bireyler için değil, aynı zamanda bir bütün olarak meslek için de tanınırlığa katkı sunacaktır. Özellikle akademik kütüphanecilik bağlamında, öğretim görevlisi statüsü, bu alanda çalışan kütüphanecilerin genel kimliğini büyük ölçüde artırabilir ve mesleki rollerinin önemini vurgulayabilir. Statüden kaynaklanan bu “*kabul ve onama*” o mesleğin sembolik semayesi olarak tanımlanır (Akbal, 2022, s. 35). Dolayısıyla kimliklerini biçimlendirmeye ve alanda olumlu bir saygınlık oluşturmaya katkıda bulundukları için hem bireyler hem de mesleğin kendisi için son derece önemlidir.

Kütüphanecilik söz konusu olduğunda, değişik kültürel geçmişlere sahip bireylerin bu mesleği nasıl algıladıklarına dair genel bir farkındalık vardır ve bu genellikle diğer

mesleklere ilişkin algılarından farklıdır (Ersoy, 1994; Akman, 2000; Güneş, 2007). Kütüphaneciler arasında mesleklerinin dış görüşüne ilişkin artan bu farkındalık, olumlu bir algıyı sürdürmek ve olası yanlış anlamalar veya olumsuz kalıplarla mücadele etmek için etkin bir biçimde çalışmalarını sağlar. Savunuculuk, mesleki kimliğin ayrılmaz bir yönü olarak, kütüphaneciler için de önemli bir yere sahiptir (Ergün, 2024). Bu savunuculuk, profesyonel dernekler aracılığıyla, bireysel veya toplu olarak gerçekleştirilebilir ve kütüphanecilerin mesleki statülerini, becerilerini ve uzmanlıklarını seçtikleri mesleğin değerini ve değerlerini vurgulamak için kullanmalarına olanak tanır. Kütüphaneciler mesleklerini savunarak mesleki statülerini güçlendirebilir, yükseltebilir ve mesleki kimliklerini daha da sağlamlaştırabilirler.

Önemli bir çalışmada kütüphanecilerin sosyoprofesyonel statüsündeki olumlu ve olumsuz eğilimleri belirlemek için Tambov (Rusya) bölgesindeki kültür kurumlarının uzmanları ve yöneticileri ile röportajlar yapıldı. Çalışma, kütüphaneci mesleğinin iş adamları, işçiler ve hükümet yetkilileri arasında “*düşük*” saygınlığa sahip olduğunu, emekliler, öğretmenler, entelektüeller, sosyal hizmet uzmanları ve doktorların buna daha “*olumlu*” baktığını buldu (Александровна, 2015). Sosyalleşme süreci, bireyin belirli bir meslekle ilişkili statü algısını biçimlendirmede çok önemli bir rol oynar.

Kütüphaneciler çeşitli etkinliklere etkin biçimde katılarak ve anlamlı işbirlikleri kurarak akademik topluluk içindeki profesyonel imgelerini ve statülerini geliştirmeleri için iç görüler ve öneriler geliştirmelidir. Mesleki kimlik gelişiminin sürekliliği kütüphanecilerin mesleki statüsünün korunmasında çok önemli bir rol oynar, çünkü bu onların sürekli mesleki gelişime ve alanlarında güncel kalmaya olan bağlılıklarını gösterir. Mesleki kimlik, bireylerin alanlarındaki uzmanlığını ve rolünü yansıtan mesleki beceri ve statüye dayanır (Šebestová, 2011, s. 423-424). Kütüphanecilerin mesleki statüsü, yerel koşullar ve faktörlerden etkilenebilen, genellikle kimlikleri olarak adlandırılan benlik duygularıyla bağlantılı olabilir.

Kütüphaneciler kimliklerini gerçekten tanımlamak ve anlamlandırmak için sıklıkla mesleki etkinliklerine, belirlenmiş standartlara bağlılıklarına ve mesleğin temel değerleriyle uyumuna güvenirler. Bu etkinlikler ve değerler tipik olarak

kütüphanecilere alan içindeki erken sosyalleşmeleri sırasında kökleşir ve sonunda mesleki kimliklerinin içsel bir parçası haline gelir. Kütüphaneciler bu etkinlikleri ve değerleri yürekten benimseyerek mesleki kimliklerini pekiştirir ve mesleğin genel kimliğine ve saygınlığına katkıda bulunurlar. Aşağıda meslek yaşamına giriş, meslekten yaşamını kazanma, toplumsal durum ve mesleki savunuculuk bağlamında katılımcıların yorumları değerlendirilmiştir.

Tablo 4.5 Profesyonellik

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Meslek yaşamına giriş	Öğrenciyken çalışarak	Öğrenciyken çalışarak	Öğrenci	Öğrenciyken çalışarak	Öğrenci	Öğrenci
Meslekten yaşamını kazanma	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Toplumsal durum ve mesleki savunuculuk	Toplumsal ve siyasal durum olumsuz ve meslek kendini savunmak zorunda	Toplumsal ve siyasal durum olumsuz ve meslek kendini savunmak zorunda	Toplumsal ve siyasal durum olumsuz ve meslek kendini savunmak zorunda	Toplumsal ve siyasal durum olumsuz ve meslek kendini savunmak zorunda	Toplumsal ve siyasal durum olumsuz ve meslek kendini savunmak zorunda	Toplumsal ve siyasal durum olumsuz ve meslek kendini savunmak zorunda

Tablo 4.5’te görüleceği üzere, K1, K2, K4 mesleğe öğrenciyken çalışarak başlamışlar. Bu durum, bazı kişilerin meslek hayatına erken yaşta adım attığını ve eğitimle çalışma hayatını paralel yürüttüğünü gösteriyor. Tüm katılımcılar (K1, K2, K3, K4, K5, K6), “*mesleklerinden yaşamları*”nı kazandıklarını ifade etmişler. Bu, mesleklerinin ekonomik bir sürdürülebilirlik sağladığını ve temel geçim kaynağı olduğunu göstermektedir (Duru, 2020, s. 57). Tüm katılımcılar, toplumsal ve siyasal durumun olumsuz olduğunu ve mesleğin kendini savunmak zorunda kaldığını ifade etmişler. Bu bulgu, kütüphanecilik mesleğinin toplumsal algı ve değer açısından zorluklarla karşılaştığını ve sürekli bir savunuculuk çabası gerektirdiğini işaret ediyor.

Meslek yaşamına giriş görece erken yaşlarda olur ve bireyin kendisini toplumsal olarak ortaya koymakta desteğe gereksinim duyduğu bir dönemi betimler (Tel vd., 2012, s. 51). Bu dönemde mesleki uygulamada çeşitli kaygı duyguları gelişebilir ve bunlardan arınmak gelişim için önemlidir (Dursun ve Karagün, 2012, s. 94). Mesleğe mesleki unvan ile başlamanın koşulu üniversiteden alınan bir diploma olmakla birlikte (Gençoğlu ve İşseveroğlu, 2010, s. 29) katılımcıların önemli bir bölümü eğitim ve

meslek yaşamına eş zamanlı başlamışlardır. Aşağıda, katılımcıların meslek yaşamlarına başlama serüvenleri verilmektedir.

K1: *“Okula başladıktan kısa bir süre sonra Milli Kütüphanede memur olarak çalışmaya başladım. Dolayısıyla benim için eğitim ve iş yaşamı birlikte ilerledi.”*

K2: *“Gündüzleri üniversitenin kütüphanesinde çalışıp akşamları derslere gidiyorduk. Eğitim ve çalışma iç içe idi.”*

K3: *“1416 sayılı kanun kapsamında Almanya’da eğitim aldıktan sonra yurda döndüm. Beni Cebeci İlçe Halk Kütüphanesine atadılar. Mesleki yaşamım aslında burada başladı.”*

K4: *“Öğrenciyken Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde çalışmaya başlamıştım. Hem öğrencilik hem iş yaşamı böyle başlamış oldu. Mezuniyetten sonra da Hacettepe Tıp Kütüphanesine başladım. Fakat buradaki liyakatsiz atamalarla önüm kesilmekteydi. O sebeple akademiye geçmeye karar verdim. Yoksa ben Hacettepe’den uygulayıcı olarak emekli olmak istiyordum.”*

K5: *“Mezuniyetle birlikte Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesine başladım. Fakat aklımda hep akademi vardı. Kadro bekliyordum ve kısa sürede kadrom geldi akademiye geçiş yaptım.”*

K6: *“Okul bitince Kızılay’daki Amerikan Kütüphanesinde işe başladım. Bir yandan da yüksek lisans eğitimi alıyordum. Kısa süre içinde bölüme ilk atanan asistanlardan biri oldum.”*

K1, K2 ve K4 öğrenci iken aynı anda bir kütüphanede çalışmaya başlamışlardır. K5, K6 mezuniyetin hemen ardından çalışmaya başlamışlardır. K3, 1416 sayılı kanun kapsamında yurt dışında eğitimini tamamladıktan sonra önce halk kütüphanesinde ardından da akademide görev alarak çalışma yaşamına giriş yapmışlardır. Hiçbir katılımcı bir “işsizlik” süreci yaşamamıştır. Hatta öğrenciyken bile tam zamanlı çalışma fırsatlarının olduğu görülmektedir. Bu durum mesleğin kendisini ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Bir profesyonel meslek tanımlanırken, bu

meslek için alınan eğitim seviyesinin önemi kadar, kariyer olanakları ve meslekten yaşamını kazanmak gibi öğeler de önem kazanır (Kuzgun, 2003, s. 3-5). Bir mesleğin toplumsal saygınlığı ile ortalama kazanç arasında önemli bir ilişki vardır (Dinç, 2008, s. 92; Sunar, 2020, s. 43). Aşağıda meslekten yaşamını kazanma konusu üzerine katılımcıların görüşleri aktarılmaktadır.

K1: *“Mesleğe başlamamla meslekten para kazanmaya başlamam çok kısa süre içerisinde oldu. Milli Kütüphanenin sınavına girerek memur oldum. Tabi öğrenciyken aynı anda çalışma fırsatı bulmak çok önemliydi. Bir kere aileme yük olmuyordum. Kendi paramı kazanmaya başlamıştım.”*

K2: *“Mesleği tercih etmemdeki en büyük sebep zaten okurken çalışma fırsatının olmasıydı. Yoksa kendi kendime kütüphaneciliğin dört yıl okulu mu olur ya dediğimi çok net hatırlarım. Fakat bir meslekten para kazanmak önemli hem de öğrenciyken.”*

K3: *“Benim mesleği icra etmeye başlamam yurda döndükten sonra oldu. Halk kütüphanesine memur olarak başladım. Aldığım ücret oldukça düşüktü.”*

K4: *“Okurken Türk Tarih Kurumunda çalıştığım için meslekten para kazanıyordum. Sonra tıp kütüphanesine geçtim buranın şartları daha iyiydi.”*

K5: *“Mezun olunca hemen çalışmaya başladım. Hızlıca hayatımı kazanacak gelir elde etmeye başlamıştım.”*

K6: *“Mezun olunca çalışmaya başladım. Amerikan kütüphanesinde ücretler oldukça iyiydi. Babama onun iki katından fazla maaş almaya başladığımı söyleyememiştim. Utanmıştım. Yılların subayının iki katından fazla...”*

K1, K2 ve K4 okurken de çalıştıkları için henüz bir diplomaya dayanan bir mesleki unvan almadan bu meslekten yaşamlarını kazanmaya başlamışlardır. K3, 1416 sayılı kanun kapsamında yurt dışında eğitim almaya gönderilmiştir. İlgili kanun kapsamında eğitim giderleri ile birlikte kendisine bir öğrenci maaşı da verilmektedir. 1416 sayılı kanun kapsamında yurt dışına öğrenci gönderilirken sık sık kütüphanecilik alanının da ilan edilmesi bu konuda devletin bir hassasiyetinin olduğunu da ayrıca göstermektedir.

K5 ve K6 mezun olur olmaz hemen iş bulmuşlar ve kısa sürede de akademiye geçiş yapmışlardır. Yine meslekten yaşamlarını kazanma konusunda bir sorun yaşamamışlardır. Görüldüğü üzere katılımcılardan hiçbirisi geçici başka işler yapmak zorunda kalmamıştır. Bu haliyle meslekten yaşamını bu hızda kazanma durumu mesleki kimlik benimsenmesi açısından vurgulanması gereken bir ögedir.

Öne çıkan bir diğer profesyonel öge ise mesleği topluma kabul ettirmek için meslektaşların ortaya koydukları çabalar, mesleki savunuculuktur. Ergün (2024), kütüphanecilerde mesleki savunuculuğun önemini vurgulayan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Kütüphanecilikte savunuculuk kavramı, kütüphanelerin doğal değerini ve kütüphanecilerin masaya getirdiği uzmanlığı etkili bir biçimde aktarmak için dil ve iletişimin yetkin kullanımı etrafında döner ve sosyal medya araçlarının mesleki hizmetlerin topluma tanıtımı ve bu tanıtım sonuçlarının takip edilmesi önemlidir (Abram, 2017, s. 105). Bu savunuculuk sayesinde meslek, sağladığı paha biçilmez hizmetler için tanınma ve takdir kazanabilme olanaklarını artırır. Kütüphanelerin fiziki sınırlarının aşılmasıyla birlikte toplumsal erişim daha yüksek seviyelerde sağlanabilir (Albert, 217, s. 247). Kütüphanecilikte savunuculuk çabalarının kabul edilmesi, mesleki kimliğin yetiştirilmesinde ve korunmasında merkezi bir rol üstlenir.

Beales (2012)'e göre, kütüphanecilerin, sağlam bir profesyonel kimlik oluşturma arayışlarında, hizmet, profesyonellik, değişime uyarlabilirlik, fiziksel bir alan olarak kütüphane ve meslekte içeriden veya yabancı olmanın dinamikleri dâhil olmak üzere sayısız temayla karmaşık bir biçimde bağlantılı, yorumlayıcı bir birikimleri vardır. Bu temalar, kütüphanecilerin kendilerini ve meslek içindeki rollerini algılama biçimlerini biçimlendiren yol gösterici ilkeler görevi görür, böylece kimliklerini ve alana katkılarını daha da sağlamlaştırır. Savunuculuk çabaları, başarıya ulaşmak için bir düzen ve devamlılık ister. Burada, katılımcıların mesleğin toplumsal durumu ve mesleği icra edenlerin onu ne biçimlerde savunmak zorunda kaldıkları üzerinde durulmuştur.

K1: *“Siyaset etkisi, yani siyasetin etkisinden de çok mesleğin toplumla algısıyla ilgili. Buna da bir şey anlatayım. Yine anekdot olsun. Bu da aynı zamanda siyasetin, bu*

meslek yasasıyla bakış açısı olsun, IFLA 95 yapılacağı sırada ben de dernek başkanımı ve cumhurbaşkanlığının himayesinde olacak meslektaşlarımızla birlikte Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e gittik, randevu aldık. Süleyman Demirel'e gittik işte böyle böyle uluslararası bir şey yapıyoruz. Türkiye'de olacak bu, ilk defa ve bunda cumhurbaşkanlığının desteği tamam. Cumhurbaşkanlığının himayelerinde yapılabilir dedi. Ama hazır cumhurbaşkanının yanına kütüphaneciler olarak gitmişiz. Sorunlarımızı da dile getiriyoruz. Bir meslek yasamızın olmadığından meslek yasasının bize sağlayacağı şeylerden söz ediyoruz. Kütüphanecilerin, kütüphanelerin algısından, kütüphanelerin yetersizliğinden söz ediyoruz. Bize söylediği şeydi, kaç üyeniz var dedi! Bize o zaman da toplam üye sayımız 2.000-3.000 civarı dedim. 3000 oy için 3000 kişinin üye olduğu bir dernek için hiçbir siyasetçi kılını kıpırdatmaz dedi. Yani burada şunu söylemeye çalışıyorum biz meslek grubu olarak güç olabilmemiz için toplumun bize bakış açısı, bizim toplumdaki yerimiz algımız önemli.

Söyledim işte bakanın biri meslektaşımız bizim bölümümüzden, benim de bir alt sınıftımdaydı. Bakan oldu. Biz arkadaşlar yani arkadaşımıza gittik böyle böyle oldu. Bakanlığın kurumuna kütüphane açıldı.

Ben, yani gönlü bu siyaset ve siyasetçiden bağımsız olarak kişilerin kütüphaneye, kültüre bakış açısıyla ilgili bir ülkede kültür politikası yoksa devletin siyasetin demiyor, hükümetin kültür politikası olamaz. Hükümetin Milli Savunma politikası olamaz. Hükümetin Milli Eğitim politikası olamaz. Bunlar devlet politikası olması gerekir ama bizim bir devlet politikamız olmadığı için bakın 1963'ten beri yapılan kalkınma planlarına, kütüphanelerin, kültürün, eğitimin yerine bakın yani. Bu birbirinden bağımsız olarak değerlendirmiyorum.

Toplumda büyük bir oy potansiyeli olan bir güç olsa bize insanlar, herhalde yasa çıkartmak için uğraşmıyor. Ama bu siyasetin bakış açısıyla ilgili öğretmenler çok büyük bir topluluk. Öğretmenlik meslek kanununda son siyasi şeylerle yani bakış açısıyla çıkarıldı. Sendikalara bakış açısı devletin yani bu şeye değerlendirirseniz siyasetin mutlaka etkisi var.

Bazı mesleki sorunları çözmek için siyaset kurumunu söyledim, işte siyasi gruplara kadar gittik. Hepsine hiçbir sorunumuzu çözemedik. Onların bakış açısını da söyledim.”

K2: “İnsanımız genelde bilmediği için ya da düşünemediği için kütüphaneden yararlanmak da onların vizyonundan çok uzak. Cumhuriyet hedefleri Cumhuriyet’in başında halkevleri, enstitü görün çok yakın geçmiş çok. Şimdi halk evlerine bakacak olursak 32 de kuruldu, 52 de kapandı. Özellikle köy odaları, köy enstitülerinden bahsediyorum. Yani köylerde öğretmen yetiştirmeye yönelik olarak etkinlik gösteren kuruluşlar. Yani bu bağlamda bir toplumsal güç olmayı, bir sivil toplum örgütü olarak ağırlık koymayı çalışanlar olarak derneğe o desteği vermeliyiz ki. Bu sayede çözdü devlet teknik personel olayını evet, başkanın çabalarıyla. Yani bir ara bana geldiler. Başkanla Kültür Bakanlığına gidelim dediler. İşte maaşlarda, kütüphaneci maaşlarında 50 TL mi 100 TL mi zam almak için gidiyor? Sonra ayıp dedim ya bu 100 TL için dilenmeye değer mi?

Peki sen şey ismini duymuşsundur? Müsteşarlık yapmış, X. Bu aklı başında bir çocuktu, sevdiğim bir insandı. Şimdi Kültür Bakanlığı müsteşarıydı. Yani yapamadı, yapmadı ya da? Burada biz kendi meslektaşlarımız arasında bir dayanışma kültüründen yoksunuz. Evet, dayanışma kültüründen yoksun olunca bir siyasi güç de olamıyoruz.

Okulu bitirdikten sonra kütüphanede çalışabilen için o derneğe üye olman gerekir. Ve dolayısıyla bir şey, anahtar sende olur. Dolayısıyla bölümler derneğin bu bağlamda kendilerine getirdiği öngörülerini dikkate almak zorunda kalır. Dikkate almazsanız akreditasyon bu yok işte. Derneğin güçlü olabilmesi için bir yetkisi olmalı şey gibi olması lazım. Ne derler şu odalar vardır ya. Evet, işte biraz da dernek şey daha doğrusu meslek yasası gibi şeyler konuşmak için bunlar olmalı.”

K3: “Efendim bana teklif geldi, Milli kütüphaneye Başkanlığı! Yöneticilik tecrübem yok dedim. Yoktu hakikaten akademik kariyerdeydim onun üzerine dedi ki peki dedi o zaman benim danışmanım olur musunuz? Sonra ISBN’i ben getirdim Türkiye’ye. Daha sonra da işte başka bakan geldi kültür bakanı oldu, bizi çağırdı. Yayıncıları,

kütüphaneciler işte o konuyla ilgili. Yaklaşık 70-80 kişiyiz. Şimdi ben bir şey öğrendim. En fazla 6 dakikada söyleyeceğimi söyleyeceğim, vaktini almayacağım bakanın kısa ve öz olacaksın, bir şey hazırladım. 10 maddelik bir şey yani Asiye nasıl kurtulur haklısın, peki nasıl on maddede? Peki herkes laf salatası yapıyor, işte şuydu, buydu falan anlatıyorlar. Adam sıkıldı. Bir de daha önce Uğur Mumcu'yu çağırmıştım, panel yapmıştık. Orada da bir gazeteci vardı. O gazeteci Bakan Bey'in arkadaşımıyş. Adam orada beni görmüş demiş ki, tamam. Bu bizim kafada. Bak nereden nereye? Bir gün Bakan Bey bana genel müdürlük teklifinde bulundu. Oradaki adam şeydi. Ağaç işlerinden gelme bir adam da hiç alakasız. Onu attılar, ben genel müdür oldum. İlk defa kadın Genel Müdürü oldu kütüphanelerin. Kadın olarak danışman oldum. Bakan danışmanı.

Ya o sırada da işte şey seçim dönemi geldi. Kütüphane şey, kütüphaneciler derneği. Ben dedim ki baba yani hem genel müdür hem dernek başkanı olmaz insan ama ben kendime güveniyorum ve bak kütüphaneciler ve de şey sosyal başka bir sınıfa geçirmeye çalışıyorum. Teknik personel sınıfına ki baba maaş alacaklar.

Müthiş ayak kaydırıcılar var, o işlere aklım ermiyor. Bilimsel şeyler aklıma geliyor da o işleri de beceremiyorum. O manevraları, ayağımı kaydırды bir meslektaş sonunda. Sonradan şeyi anladım. Öyle akademisyenlik falan bu bir işe yaramıyor. İstedğin kadar makale yaz ki sabret kimsenin okuduğu yok. Ortada bir şey yok. Sana ancak bir titri kazanınca mesela genel müdürlükte onu hissettim. Emir sende ise o zaman başarılısın.

Kütüphanelerin birçoğunda gezici kütüphane otobüsü yoktu. Ben hırsız olmadığım için para da bol 16 tane otobüs satın aldım. Bütün illere gezici kütüphane gitti, o da çok büyük bir hizmet oldu. Ondan sonra şey Bakan Beyle anlaşma yapmıştık. Şey de genel müdürlükte kütüphaneci olmayan bir sürü adam vardı. 300 tane kütüphanecilik istihdam edebildim. O da az bir şey değil. Mezunlarda her 3 bölümdendi. O ve birçoğu da benim işte eski öğrencim ya da beni tanıyorlar. Genel başkan olunca da dernekte onlarla konuştuk işte. Her yere bir şube açın dedim.

Sonra, o sırada koalisyon var. Bir partinin genel başkanı da demiş ki, ya bizim adamımızı alırsanız sizi destekleriz. Biz de koalisyonu dıştan destekliyoruz. Hale bak yani. Ve o yerime gelen kişi 10 yıl kalabildi orda ve bir sürü şey hatası var. Bilgisayarlar yanlış alınmış falan ama bir şey olmadı. Ben bu kadar başarılı oldum.

Milli kütüphaneden yazma eserler işte öyle söylenmiş, yıpranmış İtalya'ya gidiyor dedi. Tahmin ediyorsun diye. Fakat biz biliyoruz ki İtalya'ya gidiyor, asılları orada kalıyor ve bize kopyaya yolluyorlar dedi. Büyük bir mafya işi varmış. Ben ne bileyim. Herkesçe yazmalara ilgilenince sağcı zannediliyorum, abi ne alakası var? Milli servet ve ben İtalya'daki enstitünün aynısını Süleymaniye şey kütüphanesinin bahçesine yaptırdım. Beni görevden aldılar. Epey düşman kazandım.

Bir gece sabaha karşı benim mahallede bir arabayı durduruyor. Polis, o poliste tesadüfen benim şeyimi okumuş. Bir gazetede bu yazma eserler işini meğerse bagajda bir sürü yazma eser. Ve Ankara'ya getirip satıyorlarmış. Polisle durduruyor. Bir arabanın farı sönmük miymiş? Ne öyle bir şey? Sabaha karşı aç bagajı diyorlar. Silme kitap dolu. Polis diyor ki, aaa, ben bunu gazetede size okumuştum diyor, yakalanıyor onlar etnografya müzesinde şuan. Sonra siz duymuşsunuzdur Ayşegül nadir olayını.

Birden bir olay oluyor. Bana bir telefon geldi. Bir komiser yardımcısı benimle görüşmek istiyor. Geldi genç bir adam bak nereden nereye? Ankara'da Sakarya kat caddesi vardı. Orada denizati diye bir şey pastane var. Polisler şeye gidiyorlar. Polisler şöyle bir masada oturuyor bir masada. Bir tanesi çantasını açıyor, kalın bir kitap çıkarıyor, öteki adama verirken o da ona çıkartıp zarf içinde para verirken polis suçüstü yapıyor. Kitap bizim çalınan yazma içine koymuşlar, tabanca koymuşlar. Yazma, eserin. Yazmayı parçalamışlar yani.

Meşhur hani şeyde ya onun bahçesinden yalının bahçesinden, İstanbul'da bütün o yazmalar çıktı. Toprağa gömülmüş, tabii ben meşhur oldum. Çok büyük bir olay oldu. Ama bana da şey geliyor. Böyle tehdit telefonları geliyor. Ölüm ölümle tehdit ediyorlar. Filan ben emniyete gittim, işte koruma verdiler ya bir de böyle de işler oldu. Bu kadar hizmet 2 buçuk yıl içinde."

K4: “Meslek yasası, kaç kere üzerinde çalışıldı olmadı? Bir de politika meselesi var mesela bir bilgi politikası olmalı değil mi? Bu ülke o yok, yasa da yok yani yasada mesela neler yer alabilir? Şu anda. Mesela geciken kitaplardan para almalıyız. Almamalı mıyız değil mi? Çünkü bir okuyucumuz Hacettepe’de bir doktor karşı çıktı siz dedi anayasaya aykırı bir iş yapıyorsunuz. Bizden bu paraları alamazsınız.

Anlamında bir mesleğin şöyle diyelim, bir tabip hekim olduğu gün doktorum dediğimde toplumda bir yeri var. Var bir imajı var. Kütüphaneci kendisini kanıtlamak zorunda kütüphaneci olduğu için doğrudan itibar görmez. Kanıtlamak için kendileri çabalamak zorundalar. Hani bu kadar olmamalı değil mi? Mesleki bir sorun, örneğin işte meslek yasası için gidip mecliste görüşmeler yapıldı. Bunu biliyorum bunun gibi buna benzer şeylerde çok uğraşıldı. Mesleki özlük hakları işte yıllarca tartışıldı. Teknik kadro gibi. Bir de şu biz uzman olmak için çok uğraştık. Bizim ben ilk uzmanlardanım. Kim uzman olacak? Bunun kararını kim verecek, nasıl bir insan uzman olacak? Yüksek mimarın standartlarını odası tanımıyor. Odanın standartlarındaki, ay benim bildiğim benim yeğenim mimar da oradan biliyorum bu Yıldız Teknik Üniversitesini bitirdi, bir test yaptı. O teste bizim testlere göre basit doğrusu. Hani gördüm? Çünkü oradan yüksek mimar oluverdi. Ama bunu belirleyen bir yasal çerçeve var bizde bu yok. İşte standardın olmamasından kastım yeter beceriler bunu da biliyorsun.

Şimdi bölümü duyuru geldi. O zaman kalkınma, bilmem kaçınıcı kalkınma planında için görüş beyan edilecek. Ben de üniversite kütüphaneleri ve okul kütüphaneleri üzerine görüş bildirdim. Hani bu o dersleri verdiğim için. Çalıştım, uğraştım, bir rapor hazırladım. Bilmem ne, ben de ilkokul kütüphanelerini şey yapacağım raporumu sundum, hazırladım ettim. Üniversite kütüphaneleri içinde aynı şeyi yaptım. Şöyle şöyle olmalı, Türkiye’de de. Dikkate alınmadı tabi. Maalesef biraz orada da bastırıldık. Çünkü bir ilkokul öğretmeni bizden ilerde yani ben değil hani ilkokul kütüphanesini o nasıl savunacak?”

K5: “Siyasetin etkileri her dönem oldu, olacak. İstanbul Büyük Şehir Belediyesinin kadın eserleri kütüphanesini kapatma kararı (şimdilik rafa kalkmış gibi) en berbat deneyimimdi. Siyasetin etkisinin olmaması mümkün değil ama kütüphanecilik,

kütüphaneler ve siyaset aslında bambaşka şeyler. Bunu iki tarafın da anlamasını umut etmekle ömrüm geçti. Biz çok çalışsaydık, memleket okurlarla, araştıranlarla dolu olsaydı, hükümet ve devlet politikaları okumak üzerine daha çok yoğunlaşırdı, yaşamız da olurdu.”

K6: “Mesela, Türkiye Milli eğitimi! Bir defa bu soruya girmeden önce çağdaş eğitim nedir? Eğitim alanından ne bekliyoruz? Ve kütüphanenin bu bekleyişe bu oluşuma katkısı ne olacaktır, nasıl olacaktır? Türkiye’nin bir bilgi politikası yoktur. Türkiye’nin doğru dürüst eğitim poliçesi yok. Yani eğitim politikası olacak, bilim politikası, bilgi politikası olacak, bilim politikası olacak ki. Biz bunların içinde kütüphane kurumunun yerini bulalım.

Evet, genel müdürlük nasıl diyeyim? Genel müdürlük, ben aslında bürokrat ruhlu bir insan değilim, yani bürokrasiyi sevmiyorum. Ama Ahmet Taner Kışlalı ve Şerafettin Turan aracılığıyla teklif geldi. Lütfen kabul edin, yani rica ediyor çünkü hani öyle mevkiler ki bunlar yani sağlam adam güvendiğin adamları oturtursan iyi, yoksa içerisi şey gibi kaynıyor yani evet, o katmanlar, genel müdürlükler, daire başkanlıkları falan. Ya diyor, düşündüm taşındım diyor. Yıllardır diyor yazıyorsun, çiziyorsun bak eleştiriyorsun gel diyor. Şu kütüphaneler Genel Müdürlüğüne seni atıyım da yapmak istediklerini orada yap. Şimdi böyle bir defa bunu mesleğe karşı bir sorumluluk olarak evet, ben yıllardır asistanlığımdan başlayarak hep Genel Müdürlüğüne bazı çalışmalarını eleştirmişimdir. Yani onlar benim öğrendiğim veyahut da hayalini kurduğum, tasarladığım, tasarımlarını yaptığım bir şey değil. Mesela projelerimi anlattım. Her projenin konusu kapsamı neydi, neyi niye amaçlıyordu, ne kadarını yapabildim? Sonuçta biz o makama geçici gitmiş insanlarız. Koltukta gözümüz yok. Hükümet değişikliğiyle birlikte ben de görevi bıraktım.”

K1, mesleki savunuculuk eylemliklerinde öncelikle dernekle hareket etmektedir. Cumhurbaşkanı ile yaptığı görüşmede de kendilerini bir yasal çerçeve içerisinde güvence altına alacak bir mesleki savunuculuk çabasında bulunmuştur. Toplumun kütüphaneye ve kütüphaneciye bakış açısından memnun değildir. Kütüphanelerin toplumsal zeminin yeterince gelişmediğini vurguluyor. Çeşitli siyasi partilerin grup toplantıları, bakanlıklar ve benzeri siyasi yolların tamamını mesleki savunuculuk

açısından etkin bir biçimde kullanma çabası içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Fakat tüm bu girişimlere rağmen kendisini başarılı olarak tanımlamamaktadır.

K2, Cumhuriyetin hedefleri açısından bakıldığında, halkevleri, odaları, köy enstitüler gibi girişimlerin hepsi insanların okumasına yönelik olduğunu belirtmektedir. İşte bütün bunlara çözüm arayışında sivil toplumun, yani derneğin ön plana geçeceğini söylemekte ve bunu teknik hizmetler⁸ kadrosunun alınmasına bağlamaktadır. İdari kadrodan teknik kadroya geçişin mesleki savunuculukta önemli bir adım olduğu ortadadır. Fakat alınacak ücret zammının görece az olduğu bir anda görüşmeye katıldığı için kendisini “*dilenci*” gibi hissettiğini vurgulamaktadır. Dayanışma kültüründen bahsederek dernek sorununa değiniyor ve derneğin yaptırım gücünün olmamasının mesleki savunuculuk açısından sorun yarattığını belirtiyor.

K3, mesleğe en büyük katkısını genel müdürlük döneminde tanımlıyor. Hem teknik kadroya geçme çabaları hem de çeşitli eylemliklerde gücün, yetkinin kendisinde olmasının önemini vurguluyor. Akademide gerçekleştirdiği yazın süreçlerinin kimsenin umurunda olmadığını söylüyor. Bürokraside bulunmasına rağmen siyaset kurumuyla, kurumun işleyiş pratiklerinde yeterince uyumlu olamıyor ve bir süre sonra görevi bırakmak zorunda kalıyor. Mesleki savunuculuk bağlamında mesleğin toplumsal görünürlüğünü ve saygınlığını artırma çabalarının ön plana çıktığı görülmektedir.

K4, mesleğin yasal zeminin zayıf olduğunu belirtiyor ve çözümün önemli bir kısmının burada olduğunu söylüyor. Doktor, mimar gibi mesleklerle karşılaştırma yaparak mesleki savunuculuğun farkını ortaya koyuyor. Öyle ki bir mimarın mesleğini savunmaya gereksinim duymadığı biliniyor. Özellikle de siyaset kurumuyla olan ilişkilerdeki sorunların altını çiziyor.

K5, mesleki savunuculuk alanının siyaset kurumuyla olan ilişkilerde tıkanıldığını düşünüyor fakat sorunu siyaset kurumundan çok mesleği icra eden kütüphanecilerde

⁸ Kütüphaneci kadrosu, devlet memuriyetinde “idari hizmetler” sınıfı içerisinde yakın bir tarihte “teknik hizmetler” sınıfına geçmiş ve bu durum kendilerine maddi bir kazanç sağlamıştır. Savunuculuk açısından dikkate değer bir sonuçtur.

görüyor. Yeterince çalışıp toplumu bir kütüphane toplumuna dönüştüremediği için bu sorunların yaşanmaya devam ettiğini vurguluyor.

K6, mesleki savunuculuk meselesini siyaset kurumdan gelen teklifle bürokratik bir kadroda görev alarak yerine getirmeye çalışıyor. Genel müdürlük görevini üstleniyor fakat kişilik olarak buna çok uygun olmadığını belirtiyor. Genel bağlamda da bu sürecini değerlendirdiğinde kendisini çok da başarılı bir süreç geçirmiş gibi tanımlamak istemiyor.

Meslek yaşamına girişin ve meslekten yaşamını kazanmaya başlamanın erken dönemlerde gerçekleşmesi mesleki kimliğin gelişimi ve pekişmesi bakımından oldukça önemli bir aşamadır. Buna karşılık mesleğin toplum içerisindeki algılanışının yeterince tatmin edici olamaması nedeniyle ciddi bir mesleki savunuculuk gereksinimi de açığa çıkmaktadır. Mesleki savunuculuğun en önemli basamağının “*meslek derneği*” tarafından temsil edildiği görüşünde tüm katılımcılar hem fikirdir. Buna ek olarak çeşitli uygulama alanları, akademi, kütüphaneler ve bireysel çabalar da buna eklemlenerek bir bütün oluşturmaktadır.

Bir kütüphanecinin profesyonel kimliğinin merkezi yönü, hizmete olan bağlılıklarında yatmaktadır. Kişilerarası yardım sağlamayı ve profesyonel derneklere etkin olarak katılmayı kapsayan çok çeşitli etkinliklerde bulunmak hizmetin özüdür. Kütüphane bağlamında, kütüphaneciler hizmet ettikleri topluluğun gereksinimlerini karşılamak için yorulmadan çalışırlar. Başkalarına hizmet etmeye olan bağlılıkları, onları kendi alanlarında profesyonel olarak ayıran biricik şey etiktir.

4.5 Etik ve Kütüphanecilik Meslek Etiği

Ahlak kavramı belirli bir topluluğa atıfta bulunur ve toplumdan topluma değişiklik gösterebilir (Feldman, 2009, s. 23; Russell, 2017, s. 55). Ahlak felsefesi ya da etik, çeşitli ahlakların bilgilerini ortaya koymaya çalışan, onun üzerine düşünen bir etkinliktir (Akarsu, 1998, s. 7). Ahlak, temelde bir gruba aittir ve grup onu koruduğu

sürece yürürlükte olabilir (Durkheim⁹, s. 4). Etik ise, konu edindiği alanla ilgili, tekil ahlak ilkelerinden daha çok evrensel olan doğru bilgileri edinmeye çalışır ve bu bilgilerin toplumdan topluma değişmesi söz konusu değildir (Tepe, 2011, s.15). Dolayısıyla, etik kavramını genel bağlamda değerlendirdiğimizde bir felsefe konusu ve sorunsalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Badiou (2016, s. 17), etiği, Yunancaya atıfla, iyi bir “varoluş tarzı”, bilgece bir eyleme yolu arayışı olarak betimliyor. Böylece “iyi” tasarımını insan yaşamın merkezine koyarak onu “kötü”den ayırıştıran bir tasım ortaya çıkar. Etik bir olayda değer biçme açısı, olayı felsefi olarak ele almayı gerektirir (Kuçuradi, 2020, s. 76).

Etik kavramı zaman içerisinde sadece bir felsefe disiplini veya sorunu olmaktan çok mesleklerin kendilerini ortaya koyma biçimlerinin en temel öğelerinden birisi haline almıştır. Etik, bir ilişkide değerlendirilen bir insan durumudur; bir insanın ya da insan grubunun durumu (Kuçuradi, 2015, s. 90). Artık günümüzde bu insan gruplarını yaygın olarak meslekler oluşturmaktadır. Konu meslekler olunca da iş bölümünün getirdiği bazı sorunlar vardır. Herkes işin başka başka küçük bir parçasını yaptığında bütün de bir sorun oluşabilir (Bauman, 2016, s. 32). Örneğin katalog kütüphanecisinin yaptığı bir işlem kullanıcı hizmeti veren kütüphanecinin verdiği hizmetin kalitesini etkileyebilir. Başka bir örnekte ayrımcılık kavramı genel bağlamda siyasal bir sorun gibi algılanmakla birlikte onun mücadele etme sahasında etik değerler kendini ortaya koyar (Tepe, 2016, s.185).

Profesyonel kütüphaneciliğin merkezinde de onun etik standartlarının evrimi vardır (Preer, 2008, s.1) ve toplumsal açıdan eşitliği sağlar (Hauptman, 2002, s. 132; Fourie ve Dowell, 2009, s. 195). Her durumun özel olduğu unutulmazsa sadece meslek etiği ilkelerine bakarak sorunların çözülemeyeceği anlaşılabılır. Bu nedenle de iyi bir kütüphanecinin her durumu kendi özelinde ilkeyi de göz önüne alarak değerlendirmesi gerekir. Bu süreçlerde meslek kurumunun öncülük etmesi gereklidir. Her ne kadar etik, yapılması ya da yapılmaması gerekeni belirleyen normatif (Tepe, 2016, s. 26) bir şey olsa da bu özgün değerlendirme her zaman önemlidir. Verili durumun içerisinde “*ne yapmak doğru olur*” sorusu her ne kadar temel ilkelere dayanılarak yanıtlansa da

⁹ Kaynakta tarih yer almamaktadır. Emile Durkheim’ın Meslek Ahlakı çalışmasının Mehmet Karasan tarafından yapılan çevirisi, günümüz Türkçesine Hasan S. Keseroğlu, Fidan Bayraktutan, Fatih Canata, Süreyya Çankırı, Derya Koç tarafından uyarlanmıştır.

içinde bulunulan durum tek ve eşsizdir (Kuçuradi, 2015, s. 28). Tekil durumları değerlendirecek kütüphanecinin ilgili durumları ele alırken kendisine rehber alacağı IFLA ve TKD tarafından ortaya konulan meslek etiği ilkeleri aşağıdaki verilmektedir.

IFLA'nın (2012) etik ilkeleri 6 başlıktan oluşmaktadır. Bunlar:

- Bilgiye Erişim
- Bireyler ve Topluma Karşı Sorumluluklar
- Mahremiyet-Gizlilik ve Şeffaflık
- Açık Erişim ve Telif Hakları
- Tarafsızlık-Dürüstlük ve Profesyonel Beceriler
- Meslektaş ve İşveren/Çalışan İlişkisi

Etik kurallar ve mesleki yönetim çerçevesi, kütüphanecilere ve diğer bilgi teknolojisi profesyonellerine yardımcı olmak için titizlikle formüle edilmiş bir etik yönerge koleksiyonunu içerir. Ayrıca, bu direktifler kütüphaneleri ve bilgi topluluklarını kendi düzenleyici çerçevelerinin oluşturulmasında veya mevcut politikalarının değiştirilmesinde kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

IFLA etik ilkelerinin rolü aşağıdaki biçimde ifade edilebilir:

- Kütüphanecilerin ve diğer bilgi teknolojisi profesyonellerinin etik ikilemleri ele almak için kılavuz olarak oluşturabilecekleri ilkeler üzerinde eleştirel düşünmeyi teşvik etmek,
- Yüksek bir profesyonel öz farkındalık duygusunu teşvik etmek,
- Genel olarak toplumda kullanıcılar için şeffaflığı ortaya koymak.

Türk Kütüphaneciler Derneğinin (2010) 1996 yılında hazırlayıp 2010 yılında gözden geçirdiği mesleki etik ilkeleri 12 maddeden oluşmaktadır. Bunlar:

- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası sözleşmelerle, TKD Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi'nde yer alan bilgi erişim hakkını, toplumun tüm bireyleri için savunur ve gereklerini yerine getirmeye çalışırlar.
- Düşün ve sanat ürünlerine yönelik sansüre karşı çıkar ve düşünce özgürlüğünü savunurlar.
- Kullanıcılara hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit davranırlar.
- Mesleki politika ve standartların geliştirilmesinde ve uygulanmasında etkin çaba harcarlar.
- Doğru ve yeterli bilgiyi zamanında sunarak, görevini mesleğe değer katacak biçimde gerçekleştirirler.
- Telif haklarına saygı duyar ve bu hakları korurlar.
- Kullanıcıların yaptığı araştırmaların, ödünç aldığı ve/veya yararlandıkları bilgi kaynaklarının neler olduğunun gizliliğini garanti eder, onların kişisel bilgilerini yasal gereklilik dışında kimseyle paylaşmazlar.
- Nesnel verilere dayanmayan, haksız karalamalarla meslek elemanlarının, genel olarak meslek grubunun ya da bir bilgi merkezinin saygınlığını zedeleyecek söylem ve davranışlarda bulunmazlar.
- Mesleki görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kişisel çıkar sağlamazlar.
- Mesleki işbirliği ve dayanışmaya özen gösterirler.
- Mesleki gelişimleri konusunda duyarlı davranır, kendilerini bu açıdan sürekli olarak geliştirir ve bunu hizmetlerine yansıtır.

- Mesleki ve yönetsel ilişkilerinde adil ve dürüst davranırlar.

Yukarıda belirtilen ilkelerin olması meslek tanımı yapabilmenin başat koşuludur (Subaşıoğlu, 1997). Kütüphanecilikte meslek etiğinin varlığına rağmen, değerler gibi ortak ilkeler tarafından biçimlendirildikleri için mesleki kimliklerde belirli bir derecede homojenlik olduğu açıktır. Bununla birlikte, bu homojenliğe, bireyler bu ilkeleri kendi benzersiz yollarıyla içselleştirdiklerinde ortaya çıkan heterojenlik eşlik eder. Kütüphaneciler bazı temel ilkeleri paylaşabilirken, bu ilkelerin yorumlanması ve uygulanması bireyler arasında önemli ölçüde sorunlar bulunmaktadır (Toplu, 2007, s. 186). Dolayısıyla mesleki kimlikleri farklılık gösterir ve kütüphanecilik alanındaki uygulamalarda bakış açıları ve yaklaşımların çeşitliliğinden söz edilebilir. Kütüphaneciliğin amaçlanan ve pratik uygulaması, mesleki kimliğin oluşumunda çok önemli bir rol oynar. Kütüphaneciler aynı eğitimi alabilseler de mesleki kimlikleri çalıştıkları belirli alt sektör veya alandan etkilenebilir. Bu alt sektörler fark etmeksizin, kütüphaneciler toplumsal ve teknik hizmetleri de yerine getirirken etik sorumluluklara sahiptirler (Kızılöz, 2017, s. 30). Temel ilkeleri paylaşırsalar bile, farklı alt sektörlerdeki kütüphaneciler, kendi rolleriyle ilişkili bağlamsal detaylar ve pratik durumlar nedeniyle farklı profesyonel kimliklere sahip olabilirler. Bu, profesyonel bağlamın profesyonel kimliğin gelişimi üzerindeki etkisini kabul etmek ve anlamak önemlidir. Mesleki etiğin varlığının ve uygulamasının katılımcılar tarafından değerlendirilmesi önemlidir.

Tablo 4.6 Etik ve sivil örgütler

	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6
Mesleki etik	Sözde	Sözde	Sözde	Sözde	Sözde	Sözde
Etik ilkeler ve sivil toplum kuruluşları	Dernek ve Yetki	Dernek ve Yetki	Dernek ve Yetki	Dernek ve Yetki	Dernek ve Yetki	Dernek ve Yetki

Tablo 4.6’da görüleceği üzere, katılımcıların tamamı (K1, K2, K3, K4, K5 ve K6) meslek etiğinin sözde, kâğıt üzerinde varlığını belirtmekte ve etik uygulamada bir yetkili kurum olmadığını net biçimde ortaya koymaktadırlar. Katılımcıların meslek etiği üzerine görüşleri aşağıda değerlendirilmektedir.

K1: “Uluslararası kütüphane dernekleri, IFLA bildirisi veya Türk Kütüphaneciler Derneği etik ilkeleri, yani onların içinde etkin rol almadım. Yani bir meslek etik ilkelerinin olması, bir mesleğin etik kurallarının olması, olmazsa olmaz bana göre. Ama bu sadece kağıtta yazılı olarak var! Etik bizim bölümümüzde ders olarak da veriliyor (!) ama bu etik konusu sadece meslek değil, meslek dışı yani toplumsal düzeyde de yaşam içinde de geçerli örneğin insanların özümsemesi gereken bir şey olduğunu düşünüyorum. Bu mesleki etik açısından çok daha önemli. Özellikle kütüphanecilik mesleği açısından etik belki tıptaki bir Hipokrat yemini neyse kütüphanecilikte de bir etik ilkesi kesin çizgiler olsa bile insanların özümsemesi gerekir. Şunu söylemeye çalışıyorum, bir sansür konusu kütüphanecilik mesleğinde olmamalı, bir yasak konusu. Kütüphanecilik mesleğine uygulamalı insanlar bırakın yasal şeyleri, kendi düşüncelerine göre yasaklar koymamalı. Bu bizim mesleğimizde çok daha önemli. Sen kütüphaneye gelen bir okuyucuya kitabı vermek, karşılıksız vermek durumundasın, tamam, belli yaş gruplarına göre belli meslek gruplarına göre bir sınıflama yapabilirsin ama 18 yaşını geçmiş bir bireye bu sen şunu okursun, şunu okuyamazsın, bu kitap rafta durur durmaz dememelisin. Artı sana gelen okuyucuları kullanıcıların okuduğu kitabın türüyle okuduğu kitabın adıyla veya seçtiği tercihlerle yargılayamazsın, yargılamamalısn bizim mesleğimiz yani bir Hipokrat dediğim gibi bir tıpta nasılsa kütüphanecilikte de öyle olmalı. Çünkü beyin sağlığı, ruh sağlığı kitaplarla okumayla gelişecek. O nedenle mesleki etik ilkelerinin olması kaçınılmaz ama sadece yazılı olarak değil, bunu özümsemek ve uygulamak gerekiyor. Meslektaşlarımızın bunu özümsemeleri gerekiyor.

Bence kişisel hakların korunması konusunda kütüphane bilgilerinin toplumla veya başkalarıyla paylaşılmaması önemli. Kullanıcının mahrem bilgilerini talep etselerdi verir miydin? Eğer yasal bir savcılık kararı var, yasal bir uygulamayla hukuki bir şeyse verirdim ama onun dışında hiçbir biçimde herhalde olmaz. Yani kendimi ortaya koymak açısından söylüyorum, 1980 ihtilaline olduğunda ben milli kütüphanede memur oldum ve her tarafta askerler şeyler de bizim öğrencilerimiz üzerinde baskı kuruyorlardı. O zaman milli kütüphanede okuyucular üzerinde çok büyük baskı vardı. Siyasaldan, hukuktan da öğrencilerimiz çoktur o dönemde.

İzmir caddesinin köşesinde kurumlar sokakta, orada köşesinde 3 tane öğrencimizi askerler çevrilmiş sorguluyorlar. Bir şeyler yapıyorlar, üstüme vazife değil ise de daha o zaman 20 yaşındayım koşturarak gittim. Bunlar bizim öğrencimiz. Bunlar anarşist değil falan diye askere çıkışıyorum. O rütbesini şu anda hatırlamıyorum ama böyle bir tersledi, küfretti, bekle dedi. Yani sen kimsin şeyi yapıyor yani! Kişisel olarak ben, kişileri düşüncelerinden dolayı suça teşvik etmiyorsa, bir şiddete dönüştürülmiyorsa, bir başkasının kişisel hakkına tecavüz etmiyorsa, ben o bilgilerin kişiye özel olduğunu düşünüyorum ve kimseyle paylaşılmaması gerektiğini düşünüyorum. Kişilerin de bu süreçte özgür olmaları gerektiğini düşünüyorum.

Darbe döneminde dahi Milli Kütüphaneyi, istihbari bir etkinlik olarak darbeci askerler kullanmadı. Kullanmayla ilgili böyle bir talepte bulunmadılar. Hatta şunu da söyleyeyim, Milli Kütüphanenin başkanı o zaman darbeden sonra Milli Kütüphaneye koordinatör albaylar atanıyorlardı. Onun dışında o dönemde güvenlik görevlisi, polisler vardı. O polislerin şikayetiyle ben 3 gün içeride yattım. Orada bir polis vardı. Yeni mezun o zaman güvenlik için polisler vardı. Her kurumda şeyler yani resmi giysili polis. Şey vardı polisin bir tanesi çok şey bir adamdı. Yani milletin kimliğini kontrol ediyor. Öğrencileri rahatsız ediyor falan. Ben de o zaman bankoda görevliyim. Dedim ki bak yanlış yapıyorsun.

Beni tersledi, ben de bunu albaya şikayet ettim. Koordinatör albaya ve o polisleri çektiler görevden ve o polis bana dedi ki sana Türk polisine hakaret etmenin şeyini soracağım, hesabını soracağım dedi. Aradan birkaç yıl geçti bir gece benim evim basıldı. Ben siyasi şubeyi alındım. Ne olduğunu hiç bir biçimde söylemediler ama işte pazartesi günü de bıraktılar tekrar. Burada da şeyin, yani onu da anlatayım. Kullanıp kullanmamak sana ait. Sonra Kızılay'da dolaşırken o polisi gördüm. Bana hesap soracağım diyen polisi beni çevirdi. Kimlik sordu bak dedi. Komiserim dedi. Eski siyasi şeyleri canlandırmak isteyenlerden biri bu dedi. Hadi dedim, sendin demek ki beni şikayet eden o zaman onun şikayet ettiğini anladım.”

K2: “Dolayısıyla şimdi bizim derneğin etik kuralları diyorsun. O zaten şeyin ne derler? IFLA'nın ortaya koymuş olduğu etik kurallar kimisi. Bugün etik kuralları, etik

kurallar bize o kadar yabancı ki kardeşim. Etik ahlak diye bir şey mi kaldı Allah aşkına ya?

Bakın genelde hakikaten benim düşüncem bu konuda. Yo hangi etik? Evet etik olayı oluyor. Yani çok önemli bir olay. Doğru. Yani millet veri hırsızı ya 1980'lere kadar Türkiye'de bu ne derler? Yayın denetimi konusunda bir şey olmadığı için akademisyenleri yaptıkları yayınların büyük bir çoğunluğu yurt dışından çeviriydi. Evet, şimdi bu son 20 yıl içinde Türkiye son 10 yıl içinde bugün bana bir mail geldi. Bir arkadaşım göndermiş. Ve hoca diyor, son 15 yıl içinde 10, 15 yıl içinde Türkiye'de akademisyenlerin sayısı o kadar arttı ki, doktor, doçent, profesör önüne gelen doçent doktor, profesör olup gidiyor. Şey diyor, şimdi sanıyordum. Öyle bir öneri gelecek ya. Birçok akademik şeylerin yükselenlerin dosyalarını yeniden ele almayız.

Ya ben konuşurken arkadaşlarla falan bu son 5-10 yılın ben de kazandırdığı en büyük şey küfürbaz oldum. Etik diye dolaşan adam var ya! Bugün söylediğini yarın farklı söylüyor. Hukuk yok. Ülkede hiçbir şey yok, hukuk yok, eğitim yok. Ya kalite düşmüş vaziyette görüyorum. 1968 yılı lisesinin mezunu bugünkü belki üniversite mezunundan daha fazla!

Az önce söz konusu ülkelerden bahsettiğiniz ülkeler (İngiltere, ABD) bize bu tür bir şey veriyor mu? Kütüphaneci olabilmek için şu etik özellikleri vardır, işte değil, tıbbiye üyesinin Hipokrat yemini gibi. Yani şu var tabii mesela. Bir kütüphaneden söz ediyorsak eğer? Kütüphane herkese hiçbir ayırım olmadan hizmet vermek zorunda. Bu hizmetin içinde ne vardır? Kişi a olsun ya da b olsun hangi özelliklerine sahip olursa olsun bir bilgiye ihtiyacı varsa. İhtiyacı karşılamak zorundasın kardeşim. Ve bu bizim için temel şeydir. Hatta şöyle bir şey vardır, daha yakında okumuştum onu ya yani? Eee, Amerika Birleşik Devletleri'nde şey oturup belli bir takım teröristlere ilişkin açıklamalar yapılmış, şey yaparken araştırmalar yaparken kütüphanelere gidiyor. Yani bizde de kim bilir neler oluyordur bilmiyorum. Mesela öte yandan yine okumuşsundur sanıyorum. Yine Amerika'da oluyor bu galiba. Kız yine bir kız geliyor. Kütüphaneden kitap alıyor. Kütüphanenin düzenli okuyucularına bir tanesi, bir kasabada küçük bir kasabada. Bakın son sıralarda kızın ruh halinde bir takım farklılıkların olduğu herkes tarafından seziliyor. Kız en sonuna gelip bir kitap alıyor.

Nasıl intihar edilir diye? Kütüphaneci hiçbir şey yapmıyor ve kız işte 1 gün sonra 2 gün sonra intihar ediyor. Bu durum ortaya çıkıyor. Şimdi kütüphane tabii sorgulanmaya başlandı. Ya sen bu kadınla ne işin? Böyle böyleyken işte yaşamındaki ruh hali farklılaştı. Şöyle kitabı aldı, hiç olmazsa ailesine birisine falan söyleseydin. Şimdi bu kız kütüphaneci ya iyi mi yaptı? Dedim yaptı. Evet, çok tartışmalı bir şey. Yani etikte bir takım olaylar var ki her durum kendine özel olarak ele alıp değerlendirmek lazım.

Bilemiyorum yani bizim hakikaten son derece akli mantıklı ilkelerimiz var. Aramızda aranırsa hakikaten daha o şeyin Türk Kütüphaneciler Derneği'nin bu ilkelere sahip olmak değil, önemli olan bunları hissedip uygulayabilmek. Anlatabiliyor muyum? Yani bir meslektaşımızın yaptığı bir mesleki uygulamadan ötürü işten el çektirilmesi. Biz kütüphaneciler olarak bu mesleğin mensupları olarak ne yapıyoruz? Hem dernek olarak hiçbir şey yapmaya gücümüz yetmez, oda olsak belki yine ağırlığımız olur tabi. Dernek çok arada bir statü dernek arada bile değil, kardeşim 7 kişi bir araya gelsin bir dernek kuruyor.”

K3: “Hayır, şöyle oldu, bu konuya ilk defa ben söyledim zaten. Çünkü şöyle bir şey vardı, karışıyorlardı. Okuyucuya şunu okuma da bunu oku falan şeklinde. Ya da hizmet verirken o şey o bilinç yoktu etik filan. Etik çok önemli bir konu. Onu da bilmiyorlar yani öyle şey var Türkiye’de niye bilmiyorum. Herkes herkese karışıyor. Herkes herkesi patronu gibi. Yani karışma işte ben hangi kitabı okursam okurum, neyi, hangi bilgiyi istersem edineyim falan böyle bir şey yok ki illa onlar şey gibi klasik ilkokul öğretmeni gibi. Tepesinde duruyorlar, o okuyucuyu kaçırıyorlar. Kullanıcı o konuda bilgilenmek istiyor. Almanya’da hemen her şey vardır, Hitler de vardır yani bırak okusun. Bizim kütüphaneciler neyi, ne kadar ne ölçüde yapacaklarını bilmiyorlar ve kimse gelmiyor, kütüphaneler bomboş. Buz gibi ve bomboş. Bunlar etik çok önemli tabi.

Okuyucu bilgisi, o şey kesinlikle verilmez. Tabii okuyucuya hizmet vermek için onun şeyini bilmek iyi olur eğilimlerini ama bu artık çok özele kaçırıyorsa o ayrı. Mahremiyet önemli bir şeydir Amerika’da mesela. Yani adamın katil olduğundan şüpheleniyorlar

ama kütüphaneci yok. Adam hakkında bilgi vermiyor. Mesela poliste böyle örnekler vardır.

Şimdi ben hiçbir şey göremiyorum. Bunda hiçbir iş yok bilgisayar esiri olmuşlar. Hiçbir şey değil, hizmet yok. Yani içten gelen bir insani bir tavır işte bir özellikle okuyucuyu mutlu etmek için ayrıca bir davranış, bir bilgi, böyle bir şey görmüyorum. Asılıyorlar tuşa, bilgisayar tuşlarını çıkarırsanız, o ben onu görüyorum ki robotik birileri işte.

Meslektaş kıskançlığı bir o çok kötü oluyor. Şöyle bir şey oldu şimdi sınıflama veriyoruz, sınıflama yapıyoruz. Bir bayan var, ben de yeni geldim. Daha asaletim tasdik edilmemişti bile. Yani ben de mavi kalem var, mavi tükenmez onda da siyah var tesadüf şimdi bu şey yapıyor. Ben de o sırada hamileyim bana diyor ki sen diyor taşıma diyor. Hani ağır doğru olmaz. Ben senin kitapları götüreyim, müdüre diyor ben de. Peki diyorum saf. Goethe mesela Fransız'ı 843 veriyor, 833 verilecek yerde mesela. Müdür beni çağırıp gelir misiniz dedi. Geldi dedi ki, siz dedi, bu kadar tahsil yapmışsınız dedi. Bu ne dedi yani Goethe'ye Fransız edebiyatına sokmuşsunuz dedi. Benim için bunları yaptı diye götürüyormuş. Azalan ettik işte.”

K4: “Yani mesela herkes şunu yapmalı, kendinizi değerlendirmek için yaptığımız ilkelere dair. O etik ilkeleri okuyup ben ne yaptım, ne yapmadım? Etik yani kendi kendini değerlendirmelerini ister. Çünkü o iyi bir şey. Yani düşünülmüş edilmiş, belki IFLA'dan ne kadar da yararlanılmıştır? O da çok mühimdir ve ilginç. Yani kütüphaneci olarak hepimizin zaten bir mesleğin varlığının en önemli kanıtlarından biri etik ilkelerinin olup olmaması. Yani bir tabip hekimseniz mutlaka bir Hipokrat'tan beri gelen bir ilkeleriniz var. Şimdi kütüphanecilik değerli bir meslek böyle bir etik ilkelerinin şeyinin olması gerekiyor. Yani aynı şey hukukçu için var. Meslekler için siyasi şey olmadan herkese hizmet etmek falan ne güzeldir.

Evet şöyle oldu, yani eğer bir bağlantı kurabilirsek onu sen düşün. Tamam bu başörtüsü meselesi ben Beytepe'de müdür iken. Bir gün Rektör Yardımcısı beni çağırdı dedi ki bu türlerin dedi. Yani başı kapalı kızların onların bir de uzun pardösüleri var. Biliyorsunuz bu tür şeyleri kütüphaneye sokmayacaksınız dedi. Da tabii tabii tabii

sonuçta o da bir kullanıcı ve temel hakları var, ihlal ediliyor gibi. Değil mi? Çok üzüldüm, bir de beni araç olarak kullanmak istiyor.”

K5: “Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu Kütüphane Hakları Bildirgesine ve-veya Türk Kütüphaneciler Derneği Etik İlkeleri politika belgeleri üzerine düşüncelerimdir: Okudum. Güzel sözler...”

Etik dediğimde, kelime benim için anlamını yumuşatıyor. Buna doğrudan ahlak hatta daha da eski tabirle edeb dediğimde, zihnimde oturuyor. Etik kelimesi gayet rahat kullanılıyor ama kütüphanecilerden kimileri kendi etik dışı davranışlarını nedense hiç görmüyor. Bana göre hatalı (sonsuz mükemmellikte katalog olmaz iddiasında olmama rağmen) katalog yapan kütüphaneci, etik ihlal yapıyordur. Yarım saat önce işini bırakan da, sansür, yasak vb. bunlara gelemelik bile...

Mesleki ideallerim ile çalıştığım kurumun kuralları uygulamalarıyla çatıştığında sorunları yaşadığım anda çözemedim, gücüm yoktu. Ama yönetici olduğumda, ayrımcılık yapmamak, kamu kaynaklarını verimli kullanmak adına iyi şeyler yaptım. Genç akademisyenleri uğradıkları haksızlıklardan korumak için de çok çabaladım. Kimisini başarabildim.”

K6: “E kardeşim bu memlekette etik var mı? Allah’ını seversen ya şu yani etik deyince sokakta sorsan etik diye, hatta okumuş yazmışlara. Yahu o nereden çıktı der mesela! Derneklerin ilkeleri varmış, olsun. Uygulanmadıktan sonra olsa ne olmasa ne. Akademide de durum çok kötü. Herkes ahlaksız kardeşim. Herkes. Okulda odamı bile bastılar benim. Neymiş görüş ayrılıklarımız varmış. Olacak tabi, üniversitede farklı görüşler olacak. Hele o yöneticiler, Allah aşkına bir tek fakülte binasını satmadılar desek yeridir. Erken emekli oldum zaten. Üniversite bu değildi. Mutsuzdum. Ahlaksızlıklardan ötürü mutsuzdum. Emekli olduktan sonra daha çok akademik ürün verdiğimi söyleyebilirim. Şuan bitirmek üzere olduğum bir çalışma var. Ölmeden evvel onu bitirebilmek için tanrıya dua ediyorum. Ahlak deme bana.”

Katılımcıların tamamı IFLA’nın ve TKD’nin “etik ilkelerini önemsemekle birlikte, Türkiye’de uygulamada bir karşılığının olmadığı” konusunda söz birliği etmişçesine söylem geliştirmektedirler. Özellikle kullanıcı hakları ve mahremiyeti, mesleki

çekişmeler gibi konulara odaklanmaktadırlar. Etik ikilemleri çözmek bazen çok karmaşık veya olanaksız olabilir (Miltenoff ve Hauptman, 2005, s. 669; Fallis, 2007, s. 12). IFLA ve TKD etik metinlerine bakıldığında oldukça demokratik bir bilgi edinme hakkının topluma sunulduğu görülmektedir. Aslında katılımcıların tamamı meslek etiğinin önemi konusunda hem fikir olmakla birlikte ironik bir biçimde uygulanmadığı (Shaghaghi, 2020) konusunda da görüş birliği içindeler. Bu durum kütüphaneciliğin mesleki kimliğini olumsuz etkileyen önemli bir konudur. Yazılı kurallar bütünüün uygulama eliyle ete kemiğe büründürülmediği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların belirttikleri üzere, mesleki etikte yazılı kuralların varlığı tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Bu ilgili etik kuralların uygulamada kütüphaneci tarafından dikkate alınması ve içselleştirilmesine ilişkin tutumun gelişmesi gerekmektedir (Mahadevagouda ve Pavithrabai, 2023). Katılımcıların tamamının bu konu üzerinde derin kuşkuları bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle katılımcılar hiçbir yetkisi olmayan sivil toplum nedeniyle Türkiye’deki etik ilkelerin göstermelik bir şey olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca katılımcılar, mesleki bağlılık ve mesleki savunuculuk konusunda da bazı sorunların altını çizmektedirler. Bağlılık, savunuculuk ve etik bir mesleğin kendisini toplumsal bağlamda ortaya koymasının en temel ögesi olarak algılanmalı (Kılavuz, 2025) ve bu konu üzerindeki çalışmaların artması için meslektaşlar ve kurumlar desteklenmelidir. Katılımcılar ilgili sorunun kaynağında mesleği özümsemeyen meslektaşlarını ve etik ilkeleri ortaya koyan sivil toplum kuruluşlarının yaptırım yetkisinin olamamasını ileri sürmektedirler.

4.6 Sivil Toplum Kuruluşları

Günümüzde değişik alanlarda etkinlik gösteren çok sayıda sivil toplum kuruluşları (STK) bulunmaktadır. İnsanlar, devlet egemenliği karşısında bireysel olarak gerçekleştiremedikleri çeşitli isteklerini, düşüncelerini ve eylemlerini bir araya gelerek ve örgütlenmeye giderek gerçekleştirme çabası içine girmişlerdir. STK’lar bu nedenle demokratik toplumların değerleri ve vazgeçilmez öğeleri arasında kabul edilirler (Yılmaz, 2018, s. 250). Devlet olanakları her alanda bireylerin gereksinimlerini karşılamaya yeterli gelmemektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşları yükselen bir etki değeri olarak karşımıza çıkmaktadır (Eraslan ve Erdoğan, 2015, s. 124). Sivil

toplum kuruluşlarının en büyük kısmını dernekler oluşturmaktadır ve bu derneklerden, Türk Kütüphaneciler Derneği de içinde olmak üzere 402¹⁰ tanesi ise kamu yararına çalışan dernek statüsündedir (Güner, 2016, s. 36). Meslek örgütleri olarak, meslek dernekleriyle karşılaştırmak üzere meslek odaları, barolar ve tabipler birliği aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.7 Meslek dernekleri, meslek odaları, barolar ve Türk Tabipleri Birliğinin yasal açıdan karşılaştırılması

Ölçüt	Meslek Dernekleri	Meslek Odaları	Barolar	Türk Tabipleri Birliği
Yasal Dayanak	Dernekler Kanunu	Türkiye Odalar ve Borsalar Kanunu vb.	Avukatlık Kanunu	6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu
Üyelik	Gönüllü	Zorunlu	Zorunlu	Zorunlu
Amaç	Meslek dayanışması ve eğitim	Mesleki denetim ve düzenleme	Meslek etiğini koruma ve denetim	Hekimlik mesleğini denetleme, sağlık hizmetlerini iyileştirme
Disiplin Yetkisi	Yok	Var	Var	Var
Kamu Kurumu Niteliği	Yok (Kamu yararı olabilir)	Evet	Evet	Evet
Örnekler	Türk Kütüphaneciler Derneği (Kamu yararı)	TMMOB, Ticaret Odaları	İstanbul Barosu, Ankara Barosu	TTB (Türk Tabipleri Birliği)

Tablo 4.7’deki mesleki kuruluşlar karşılaştırmasında da görüleceği üzere, meslek derneklerine üyelik zorunluluğu, derneklerin disiplin ve denetim yetkisi ve kamu kurumu niteliği yoktur ve her şey gönüllülük esasına dayanmaktadır. Meslek odaları, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. Mesleki denetim ve düzenleme yetkileri vardır, üyelik zorunludur ve meslek mensuplarının standartlara uygun çalışmasını sağlarlar. Barolar, avukatlık mesleğini icra edenler için zorunlu üyeliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. Meslek etiğini koruma ve denetim yetkileri vardır, meslek etiğine aykırı davranışlarda disiplin cezaları uygulayabilirler. Türk Tabipleri Birliği (TTB), hekimlik mesleğini icra eden doktorların zorunlu olarak üye olduğu bir kamu kurumu niteliğindedir. Hekimlerin mesleki denetimini sağlar, etik standartları gözetir ve sağlık hizmetlerini iyileştirme yönünde çalışır. Disiplin yetkisi vardır ve meslek kurallarına uymayan hekimlere ceza verebilir. Bu bölümde, etik ilkeleri de ortaya koyan ve mesleğin toplumsal temsilini

¹⁰ <https://www.siviltoplum.gov.tr/kamu-yararına-calisan-dernekler> adresinden edilen güncel bilgi 2024 yılında 364 tane olduğunu göstermektedir.

üstlenen sivil toplum kuruluşları, dernekler üzerine görüşler değerlendirilmektedir. Katılımcıların görüşleri şu biçimde belirtilmektedir:

K1: “Mesleki kuruluşlarla ilgili deneyimim yine benim şeyle başlar, aslında o da önemli bir şey. Onu da anlatayım. Ben 1984 yılında Ankara’da da değildim. O dernek genel kurulunun yapıldığı bir sırada hep söylerim ya X şehrinde gelen delegelerin önerisi üzerine ki onlar da benim öğrenciliğimden beri X il halk kütüphanede çalışan ve X şubesinin insanlar. Ben şey değilken Ankara’da değilken, genel kurulda değilken Türk Kütüphaneciler Derneği’nin yönetim kuruluna üye olarak seçildim. 1984 yılında başlayan bu mesleki deneyimim hâlâ devam ediyor. Şu anda etkin değilim, bir üye olarak duruyorum ama yaklaşık 20 yıl idari görev aldım. Bunun 6 yılı dernek Başkanlığı oldu. Bunun olumlu birçok şeyi oldu. Benim açımdan oldu. Şöyle bir deneyim bu, kullanıp kullanmamak sana bağlı.

Ben milli kütüphanede çalışırken mezuniyetimden sonra. Taşra şehrinde bir lisesinden gelmişim. Ankara’da okumuşum, yabancı dil eğitimim yok, kolejim yok, kolej eğitimim yok. Üniversite aldığım dil eğitimiyle sınava girdim. Sınav sonuçlarını öğrenmek için telefon ettiğimde evladım dediler. Kusura bakma yeterli değil. Hayır, yani bu gayet normal. Ben ertesi yıl dernek yönetim kuruluna seçildim. Hocalarla ilişkilerim değişti. Öğrenci hoca ilişkisi dışında meslektaş olarak şey yapmaya, çalışmaya başladım. Her gün dernekte bir araya geliyoruz. Zaten dernek yönetimindeyim, ben ertesi yıl tekrar girdim master sınavına ama bu süreçte kendimi de çok böyle kurslara giderek, şey yaparak, dil seviyemi birden yüze çıkartmadım. Birazcık şey yaptım, yükseltiltim. Ben o yıl master sınavını kazandım. Belki ilk girdiğim deneyimin, eksiklerimizin de üstüne koyduğum şeylerdi ama şunu gördüm ki, kişisel ilişkilerimin, hocalarla şeyi, hocaların beni tanması bu sınavı kazanmam da etkili oldu. Ama ben bunu hiçbir zaman şey olarak kullanmadım. Yani başkaları 2 çalışıyorsa ben 5 çalışarak o açığı kapatmaya çalıştım.

Bunu dernekte de gördüm. Yani dernek yönetiminde sıfırdan başlayarak şey geldi ve bu süreçte benim yapmak isteyip de yapamadığım en temel şey. O zaman da X Bey’in rahmetli o da çok uğraşırdı. Kütüphanecilere bir teknik hizmet kadrosu vermekt, almaktı ama biz bunu bir türlü beceremedik. Hiçbir siyasete, siyasetçiye bunu

anlatamadık. Dernek yönetimi olarak o dönem partilerin siyasi gruplarını ziyaretlere gidiyorduk. Bir dernek kanunu olsun, meslek kanunu olsun, kütüphanecilik kanunu çıkartalım. Bir de kütüphanelere teknik hizmet kadrosu hiç unutmuyorum. Şu anda da hala etkin siyasette olan bir parti grup başkanvekilimiz de. Peki bırakın kanunu çıkartmaya bir kütüphanelerin kanunu olmasını, ülkenin şu anki gündeminde siz meslek kanunu hazırladığınız taslağı meclisin 300. gündemini aldırabilir iseniz yani meclis gündemini aldırabilirseniz bu sizin için bir başarıdır dedi. 300. gündemde çıkması mümkün değil. Kadük olacak mutlaka ama onu bile yapamadık. Ne yazık ki yıllarca uğraştık bunu işte son dönemde siyasi kadroların bu işe birazcık olur vermesiyle söyleyin adını, eski Kültür Bakanlığı yapan Günay döneminde oldu. O da dernek başkanı ile bakanın kişisel ilişkileri ve bakanın konuya dair hassasiyeti sayesinde gelişti. Bunu şunun için söylüyorum, yani arkanızda siyasi güç olmadan bunu sağlamanız mümkün değil. Bir meslektaşınız müsteşar oldu. Bir meslektaşımız bakan oldu, devlet bakanı oldu. Biz onlarla da konuştuk. Yani çok uğraştık. Mesleğe bir yere getiren bir kanun çıkartalım. Ne yazık ki gerçekleşmedi. O dönemde dernek başkanıyken Kültür Bakanlığına ziyaretler ediyor, gidiyoruz. Bölüm başkanlarını ziyarete alıp götürüyoruz işte durumumuz bu kadronun bu biçimde olması lazım. Ve yine bakan ziyaretinden sonra bir başka bölümün başkanı dedi ki, ya o zaman teknik kadro alırsa kütüphaneciler 150 TL daha fazla maaş alacaklardı. O yapmayın dedi. Beni 150 TL için mi buraya getirdiniz? Yani o kadar da şeylik sıkıntılıydı ama bunu meslektaşlarımıza anlatmak da güçtü.

Ama şu anda umuyorum daha iyi bir duruma gelmiştir. Mesleki derneklerin oluşumuyla ilgili de ben sivil toplum örgütlerinin güçlü olduğuna, güçlü sivil toplum örgütlerinin etkili olduğunu düşünüyorum.

Ama bu bir hocamızdan dinledim ama söz bir meslek büyüğümüzün onun kütüphane haftasında da söyledim. Bazı meslekler vardır, çalışanlarını onurlandırır, yüceltir, bazı çalışanlar vardır, mesleklerini yüceltir. Bugün Türkiye’de doktor dediğiniz zaman doktorluk mesleği. Buna güç verir ya da şey verir ama kütüphaneciler, kütüphanecilik dediğinizde çok da kimse dinlemez. Toplumda çok büyük bir algısı yoktur ama çalışan kütüphanecilerin emeğiyle gayretiyle meslek bir yere gelecektir. Biz bu nedenle bir sıfır geriden başlıyoruz.

Kendi şehrimden bir yakınım bilgi ve belge yönetimi bölümüne girdi. Yıl 2010. İşte X küçük bir yer nereye kazandın? Kütüphanecilik bölümünü kazandım. Neyse canım seneye tekrar girersin, üzülme diye yaklaşan eş dost ahbap biz 2002 yılında bölüm adını değiştirip bilgi ve belge yönetimi bölüm olunca işte soruyorlarmış. Yine aynı şeye nerede okuyorsun? Bilgi ve belge yönetimi çok güzel yönetici olacaksın. Yani bunu mesleğin, mesleğimizin, meslektaşlarımızın toplum içindeki algısı veya toplumun mesleğe bakış açısını vurgulamak açısından söylüyorum. Bu nedenle dernek önemli.

Diğer önemli durum dernekler sadece etiket olarak olmamalı ama burada da işte yine mesleki şeyle ilgili. Örneğin bir üniversite kütüphaneleri derneğinin kuruluşu ÜNAK'ın kuruluşunda o zaman ben Türk Kütüphaneciler Derneği Yönetim kurulundaydım. Meslektaşlarımız bir şey oluşturmak istediler. TKD altında bir üniversiteler çalışma grubu oluşturdular. Yönetim kurulu tamam dedi. Bir çalışma taslağı hazırlayın. İşte TKD altında sizi grup olarak şey yapalım. Sonra o çalışan hazırlanan taslak. Sonra bir dernek kuralım işte o zaman dediler ÜNAK oluştu, kuruldu ve ÜNAK kuruluşundan hemen sonra kurucularının da etkisiyle o dönemde de mesleğin dışı dokunur bireyleriyle o işte X Bey vs vardı. Önemli isimler vardı. Meslekte belirli yer edinmiş kişilerdi. ÜNAK bir yere geldi ama daha sonra bakıyorum başka dernekler de kuruldu işte. Siyasi çekişmelerden sonra bir kütüphaneler gelen müdürlüğünün etkisiyle bir başka dernek kuruldu. Ama dernek olması derneğin kurulmuş olması yetmiyor. Buradaki çalışan arkadaşların herhangi bir şeyi olmadan güdüleme olmadan herhangi bir beklenti olmadan özveriyle meslek adına bir şeyler yapmak için çaba harcamak gerekiyor. Ben dediğim gibi 1984'ten 2002 yılına kadar etkin dernek yönetiminde çalıştım. 40 şubeden 13 şubeye kadar düştü. Çalışanların şube üyelerinin aidat vermeye güçleri yoktu, aidat vermiyorlardı. Türk Kütüphaneciler Derneği'nin temel gelirlerinden biri şubelerden gelen aidattır ama hiçbir şubeden aidat alamamıştır dernek çünkü şubelerin de geliri yoktu. Gerçekten meslektaşlarımı tanıma, özellikle emek harcayan kütüphanecilik eğitimi almamış, yani öğrencimiz olmamış sınıf arkadaşlığı yapmamışız veya bölüm arkadaşlığı yapmadığınız ancak özellikle halk kütüphanelerinde çalışan ve o çalıştıkları kütüphanelerde dernek kuran bir Edirne şubesi, bir Hatay şubesi, bir Çankırı şubesi başkanları, mesleki eğitim almadan. Meslektaşlarımızın çoğu kütüphaneci, kütüphane çalışanlarıyla ama onların gayreti, emeği bu işin hani alaylı mektepli şeyi vardır ya. Gönül vermiş kişilerin de bu

mesleğe gönül verenlerin de çok gayretli olduklarını, çok büyük emekler harcadıklarını gördüm. Bu benim için bir kazanımdır. Yani ben dernek tecrübem olmasaydı benim düşüncem şuydu, yani kütüphanecilik, kütüphanecilik eğitimi almış kişilerce yapılır. Ama şunu gördüm ki, meslek eğitimi aldığı halde çok fazla özveride bulunmayan bir katkısı olmayan birçok kişiyi gördüm ama hiç meslek eğitimi almadan gönül vermiş meslektaşlarımın da yetişmiş meslektaşlarımın da adını anmakta şey yok. Bu kişisel, gayretli, kişisel gayretlerle neler yapılacağını dernek deneyimimle öğrendim.”

K2: “Dernekler, bu dernekler toplu bir düşündüğünüzde, dernekler üzerine. Neden bu kadar? Evet aklına gelen dernek kuruyor kardeşim. Son süreçte öyle aklına gelen dernek kuruyor. Halk kütüphaneleri derneği kurdular. Onu yeni öğrendim, ben de yeni dernek kurayım o zaman. Türk Kütüphaneciler Derneği var. Okul kütüphaneleri var. Başka ne Arşivciler Derneği var şimdi. Ya arşivler ayrı meslek falan diye mi düşünüyorlar ne. Arşivciler derneği var onu biliyorum. Ayrıca Avrasya bilmem ne kütüphaneciler de aynı falan var. Yok yok. Dünya kadar dernek. Ve hepsi kütüphanecilerin fahri hizmetleriyle ayakta duruyorlar. Ya aidat vereceksin de o aidatlar işe yarayacak da toplanacak da ben şimdi 50 yıl aşkındır bu mesleğin içindeyim. 1-2 yıl belki aidat verdim birkaç kez, gelip istediklerinde bölümden. Onun dışında aidat vermedim. Dolayısıyla tüm hizmetlerini mensuplarının fahri hizmetlerine, fahri katkılarına dayalı olan bu yapılanmaları oturup daha anlamlı bir biçimde şey yapmak lazım, yapılandırmak lazım diye düşünürüm.

Ama doğrudur arşivcilik dediğimiz var ya bunlar oturup bir düşünsün. Türk kütüphaneciliği de mesela ben şeyi de eleştirdim ya oturup mesleği adını bilgi yönetimi şeklinde yapılanmasını istiyoruz işte bilgi ve belge yönetimi bu bağlamda ortaya çıktı. Öyle eleştiriler almıştık ki büyük ihtimalle başka ne demiştik ki o dönemde? Ve bizim adımız ne olacak? Şimdi bilgi, belge, şey ya kardeşim bizim bunu yaparken amacımız kütüphane terimine karşı olduğumuzdan değil. Şu örneği vermiştim, belki duymuşsundur. Hukukta fakültesine mezun olan birisi savcı olabiliyor, hakim olabilir, noter olabiliyor, avukat olabiliyor. Ya avukat olan bir kişi oturup ben hakimim demiyor ama hepsi nedir bu konuda? Bizimkinin de böyle olmasını istiyorum hakikaten yani yayınlarda, yine yaptığım yayınlarda bunlardan söz etmişimdir. Evet. Bunu

anlamak gerekir. Fakat ne yaptılar bizim? Bu bilgi yönetimine, bilgi ve belge yönetimine ilişkin düşüncemizi yani değişimi oturup sanki olayı yıllardan beri kütüphane olayını şimdi X Bey bunu konuda karşı çıktı biliyorsun belki de. Ya bu kütüphane teriminin ve kavramının yüzyılları dayalı bir alt yapısı vardı. Ama o yüzyıllara dolayı altyapısının içinde mesela ilk kütüphaneler tarihteki ilk oluşumlar kütüphane değil, aynı zamanda arşiv öyle. Ya halkın okuması için değil. Devletin etkinliklerini yürütebilmesi için gerekli olan belgelerin düzenlendiği, saklandığı erişimin sağlandığı din adamlarının bilmem nesi. Şimdi dolayısıyla oturup kütüphaneye karşı değil, kütüphanede çalışsın. Benim özümde uğraştığım nesne bilgi. Bilgi, zaten, bilgi yöneticisi olacaksın amma kütüphanede çalışır. Bugün kütüphanede çalışıyorsun, kütüphanecisin yarın arşivci. Hele bir de elektronik ortama geçişle birlikte bunların denetim olayı elden geçirilmesi, teknik etkinliklere ilişkin tüm bu olaylar daha bir benzemeye başladı. Yani yazılımlar çerçevesi içinde yapılıyor artık mesela eskiden arşiv belgelerine tanımla. Gel onun üreten birinin karakteristikleri dikkate alınarak tanımlanır ve erişimin sağlanması için yapılır. Kitaplar da öyle bir şey değildir. Kitapları biz konusal ayırım yaparız. Şey çok daha farklıdır, dokümantasyon enformasyon diye tanımladığımız olay. O da ortadan kalktı artık enformasyon yönetimi dediğimiz olay tamamıyla olayı içine alıyor. Yani artık o kadar detaya girmeye hiç gerek kalmadı. Bu konuları düşününce sanki kütüphaneci böyle ihtiyacı olan kitabı verecek ve onunla ilgili her türlü hizmeti yapacak. Orada bitiriyorlar. Ben bunu istemiyorum. İnşallah sizler bunu artık yaparsınız, yok ama bu yapılmalı. Bu hakikaten yapılmalı. Yani oturup olay şey değil, ciddi bir olay bu. Eğer meslek kalacaksa böyle devam ederse bence kalmasının bir anlamı yok. Mevcut koşullara, mevcut teknolojiye, mevcut siyasal ortama adapte olması gerekir ve bunun için de kütüphaneciliğin toplumu tanıması gerekir. Toplumsal gelişmenin farkında olması gerekir. Derneklerin bu bağlamda rolü başattır bütün dünyada. Mesleki alanınızla ilgili mesleki dernekler eğitimde yönlendirici olmuşlardır. Evet. Amerika'ya baksan var, İngiltere'ye var, hep yönlendirici oldu. Okulu bitirdikten sonra kütüphanede çalışabilen için o derneğe üye olman gerekir. Ve dolayısıyla bu bir şey, anahtar sende. Dolayısıyla bölümler derneğin bu bağlamda kendilerine getirdiği öngörülerini dikkate almak zorunda, dikkate almaksızın akreditasyon bu yok işte. Ama aklı başında dernek yöneticileri de var ya. Derneğin güçlü olabilmesi için bir şey gibi

olması lazım. Ne derler şu odalar vardır ya. Evet, işte biraz da dernek şey daha doğrusu meslek yasası gibi şeyler konuşmak gerek.”

K3: “Dernek ve sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkileriniz önemli. Çünkü insan tanıyorsunuz. Bilmediğiniz şeyleri öğreniyorsunuz. Çünkü Türkiye’de yaşamadığım için 10 yıl o arada neler olmuş onu ancak anlatılanlardan öğreniyorsunuz. Sonra yeni bir meslek ben nihayet öğrenciydim Türkiye’deyken. Ve bir şey liseyi bitirdim gittim hani? Ankara o dönemde kültür başkentiydi. Yani bizim gittiğimiz o yaşlarda şimdiki gibi değil. Çok çok değerli dostlar kazandım. Çok güzel şeyler duydum yani genel müdürken de öğretim üyesiyken de çok iyi bir çevrem oldu. İnsanlarla uyum içinde çalıştım.

Meslek dernekleri bir şeyler yapmaya çalışıyorlar, fakat genelde bu şey olduğu için ne diye ücretsiz bir çalışma olduğu için işte gönüllülük esasına dayanıyor. Bir süre önce bir heves oluyor, ondan sonra iş yürümüyor, bir kişinin üstüne kalıyor. Şimdi de olduğu gibi. 15 senedir filan yapıyormuş X. Olmaz öyle yani bir kişiyle olmaz. O bilinç yok, o şey yok, heves yok hep şu var, yani para veriyorlar mı? Verirlerse bir şeyler yaparız. Bir kişi bir de şeyin farkında değiller. Yani bu topluma kalkınma verecek bir hizmet olduğunun farkında değiller. Yani mecburi yapıyor böyle.

Türk Kütüphaneciler Derneği demek bütün kütüphane türlerini kapsıyor diye düşünülmüş. 1952’de filan kurulmuş. Bunlar öyle bilgisi şey yani halk kütüphaneleri ay yani şık değil, sosyetik değil gibi bir havada vardı ve bana taşıyorlardı. Ve onun için girmedim başka derneklere, bölünme olmuş oldu. Robot kütüphaneciler etrafta dolaşıyor. Yani insanlara yardım edecek öğretmen gibi davranacak öyle bir şey yok. Sıfır samimiyet, yok. Bir millet ben burnu havada bilgisayar kullanıyorlar. Onunla öğreniyorlar ve hiç hoşuma gitmiyor. Yani makinenin hizmetine girmiş durumdalar. Öyle görüyorum. Derneklerde de durum öyle, gösteri işte”

K4: “Şimdi hayatım Amerika’ya gitmek istiyordum. Master yapmak için Hacettepe’de çalışırken. Amerika’daki üniversitelerle yazıyordum, fakat onlardan bir sonuç alamadım. Dediler ki İngiltere burs veriyor. Gittim İngiliz kültürde sınava girdim. O sınavı aldım. Hani şey bir tane verilecekti? Bursu biraz hani İngilizcem daha iyi

olduğu için herhalde aldım. Şimdi oraya gittim, fakat şimdi o sırada dil tarihi bitirmişim. 3 sene Hacettepe’de katalog bölümünde çalışmışım. Gelenler kim, göçmenler diyorum, yani işte şeyden Malezya’dan gelenler, Afrika’dan gelenler böyle 10-12 kişiyiz. Bir Türk olarak ben dedim ki ben yani bu insanların şey düzeyleri düşük. Yani hepsi arkadaşım ama kütüphanelerde çalışan insanlar yani bir eğitimleri yok onlarla ben dedim bir olamam ben. Kendi ülkemde üniversiteyi bitirdim, diploma aldım, o diplomayı küçümsediler ya diploma hani sertifika gibi bir şey zannettiler ya dedim. Bizde doktor da bunu alıyor. Mühendis de bunu alıyor. Herkes üniversiteyi bitirince diploma alıyor, kabul ettiremedim.

Geldim buraya bir baktım, X Hocaya bağlayacağım bir dernek kurmuş. Nedir dedim hocam derneğimiz Üniversite Kütüphanecilik Bölümleri Mezunları Derneği. Zaten bir dernek var dedim Türk Kütüphaneciler Derneği. Niye bir de siz hani ayrı bir dernek? Üniversite kütüphanecilik bölümleri mezunları! Derneğin yeri nasıl bir yer biliyor musun? Küçük Esat’ta bir apartmanı, kısmi bir kapıcı dairesi arkada apartmanın zeminin arkasında bir yerde biraz da kazan dairesine yakın. Biz meslektaşlarımızla işte arkadaşlarımızla orada çok çalıştık. Ben 4 sene çalıştım. Yönetim kurulunda çalıştım. Bu yeni yayınlar da çıkarttık. X Hoca sonra bizi bıraktı. Çünkü biz yayın kongresi olduğu sırada yayın kongresinde yasak kitapları eleştirdik. Yani daha genciz. Tabii o zaman. X hoca bu bunu yapınca bize küstü derneği bıraktı gitti. Bir süre kendimiz devam ettik. Bir de şunu söyleyim, İlkerim Türk Kütüphaneciler Derneğine karşıydılar. Türk Kütüphaneciler Derneği’nin yerden yere vuruyordu. Bu dernek ve yönetim kurulunda bazı yani genele uymayan şeylere imza atmadım. Fakat 12 Eylül’de ödüm patladı. Çünkü ileri solcular var dernekte belki yasak yayınlar var ben başkanım. Şimdi İlkerim bu dernekte uzun yıllar çalıştıktan sonra biraz korku yaşadım doğrusu. Çünkü 12 Eylül dönemi bayağı baskıcı şey bir dönemdi. Ben de başkanım hani ne olacak bu yani başıma iş mi açılacak falan? E tabii bu riskler karşı karşıyayız biz. Şimdi o ama neyse ben ayrıldım, dernek devam etti, sonra o da kapandı.

Dernek başkanlığının kariyerimde etkisi oldu çünkü bazen kütüphanecilere aidat toplamaya gidiyorum, ya biraz da alay konusu oldu. Yani hani Türk Kütüphaneciler Derneği yetmiyor da bir de bu mu çıktı? Ben yani Türk Kütüphaneciler Derneği’ni tutarım. En eskisi o. Günümüzde şimdi arşivler derneği vesaire bir sürü yeni

yapılanma işte okul kütüphaneleri, evet, okul kütüphaneleri falan ayrı dernekler yaptılar. Evet. ÜNAK. Bu çok başlılık meslek için iyi değil.”

K5: “Türk Kütüphaneciler Derneği üyesiyim, yönetimde de çalıştım. ÜNAK üyesiyim. Adı gereği non government organization, Türkiye’de bütün STK’ların siyasi bir boyutu vardır. Bizim derneklerde de ‘ben ben’ diyerek seçilenlerin sadece bir kısmı çalışır. Dernek yönetiminde olmayanlar da sürekli eleştirir. Gençken hocaları bu mecralarda tanıdım, nasıl iyi ve/veya kötü sunum yapılır öğrendim. Şimdi gençleri tanıyorum. Bildiri olmayan bildirileri dinliyorum derneklerde. Türkiye’deki meslek dernekleri zaman zaman iyi işler yaparlar! Daha fazlasına gerek yok.”

K6: “Şimdi Türk Kütüphaneciler Derneğinin kuruluşunda kütüphaneciler yoktur sadece, tarihçiler, coğrafyacılar vb... Sadece kütüphaneciler olmadığı için meslek derneği demek biraz sorunlu görünüyor. Diğer üyeler de desteklemek için girmiş olsa da sadece meslek üyelerinden olmaması bir sorundur. Biz Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneğini kurmuştuk. Çalışmadı. Başarısız oldu. Darbeden sonra da kapandı. Azizim derneğin adı var kendi yok birader. 15 yıldır aynı kişi, benim öğrencim. Bir kişiyle olmaz bu iş. Meslekle kimsenin ilgilendiği yok. Tiyatro haftası ve kütüphane haftası aynı andadır. Tiyatrocular bir şey yapıyor. Haber yapılıyor, gündem oluyor. Peki kütüphaneler. Ben Türk Kütüphaneciler Derneği yetersiz kaldığı için bir meslek derneği kurma girişiminde bulundum. Fakat olmuyor kardeşim. Başka derneklere gerek yok Türk Kütüphaneciler Sendikası da kurulmuştu buna benzer bir biçimde ama bunlar çalışmadı. Bakış açısının yenilenmesi lazım. Bakış açısı.”

Katılımcılar bir meslek derneğinin varlığı ve güçlü olması gerektiği konusunda ortak bir kanaate sahiptirler. Tamamı çeşitli kademelerde ve sürelerde derneklerde görevler almışlardır. Birden fazla derneğin varlığından genel olarak bir rahatsızlık duyulmaktadır. “Bu rahatsızlığı; Türk Kütüphaneciler Derneği varken ayrı dernek kuran ve orada yöneticilik yapanlar da duymaktadır.” Çok başlılığın mesleki sivil toplum kuruluşunun gücünü böldüğünü düşünmektedirler. En önemlisi ise derneğin statüsünün dayanaksız kalması ve bir yaptırım gücünün bulunmamasının mesleği zayıflattığını ileri sürmektedirler.

Türkiye’de meslek dernekleri, meslek odaları, barolar ve meslek birlikleri, her ne kadar meslek mensuplarını bir araya getiren kuruluşlar olarak benzer amaçlar taşısa da yasal dayanakları, işlevleri ve yapıları açısından önemli farklılıklar gösterirler (Yıldırım, 2003, s. 227; Adıgüzel vd. 2011). Bu kuruluşlar, meslek gruplarının haklarını savunmak, meslek standartlarını belirlemek ve toplum yararına hizmet vermek amacıyla kurulurlar (Coşkun, 2006, s. 104). Ancak her birinin yetki alanı, üye olma zorunluluğu, işleyiş biçimi ve yasal dayanakları farklıdır.

Dernekler yasası (dernekler kanunu), Türkiye’de derneklerin kuruluşunu, işleyişini, etkinliklerini, denetim süreçlerini ve feshedilme koşullarını düzenleyen bir yasadır. Türkiye’de dernekler, demokratik bir toplumun önemli parçalarından biri olarak, bireylerin ortak amaçlar etrafında toplanıp topluma katkı sağlamalarını kolaylaştıran yapılar olarak görülmektedir (Kurt ve Taş, 2015, s. 202). Bu yasanın temel amacı, derneklerin yasal çerçevede etkinlik göstermelerini sağlamak ve haklarının korunması için düzenlemeler yapmaktır. Dernekler mevzuatına (2022) bakıldığında, derneklerin başlıca özellikleri aşağıda verilmiştir:

- Kuruluşu ve işleyişi, dernek kurma hakkı, anayasayla güvence altına alınmış olup, Dernekler Yasası bu hakkı daha ayrıntılı düzenler. Yasa, 7 veya daha fazla gerçek kişinin herhangi bir sınırlama olmaksızın dernek kurabileceğini belirtir. Derneklerin kuruluşu için iç tüzük hazırlama zorunluluğu vardır ve bu tüzük, derneğin amaçlarını, etkinlik alanlarını, organlarını, üyelik şartlarını ve denetim esaslarını kapsamalıdır. Dernek kurma işlemleri, yasal belgelerin valilik veya kaymakamlığa sunulmasıyla başlatılır ve kayıt altına alınarak yasal kimlik kazanır.
- Amaçları ve etkinlik alanları, dernekler, yasalarca belirlenmiş çeşitli alanlarda etkinlik gösterebilirler. Ticari etkinlikler yasaklanmıştır, ancak gelir elde etmek amacıyla bazı etkinliklerde bulunmalarına izin verilmiştir; örneğin, yayın yapabilir, eğitim programları düzenleyebilir veya sosyal etkinlikler düzenleyebilirler. Derneklerin tüzüklerinde belirtilen amaca uygun olarak etkinlik göstermeleri gerekmektedir. Amacın dışında etkinlik gösteren dernekler, denetim organlarıncaya uyarılır ve gerekirse yargı sürecine tabi tutulabilir.

- Üyelik ve üyelikten çıkarma, derneklere üye olabilmek için belirli şartlar sağlanmalıdır; bu şartlar, derneğin tüzüğünde belirtilir. Üyelikte gönüllülük esastır ve üyeler dernekten diledikleri zaman ayrılabilirler. Üyelikten çıkarma veya üyelik reddi durumları, tüzükte belirtilen esaslara göre yapılır. Dernek üyeleri, çıkarılma veya reddedilme işlemlerine karşı hukuki yollara başvurabilirler.
- Denetim ve şeffaflık, dernekler, kendi iç denetimlerini yapmak zorundadır ve derneğin mali raporları ile etkinlik raporları, tüm üyelerin ve ilgililerin erişimine açıktır. Ayrıca, dernekler belirli aralıklarla kamu makamlarınca denetlenir. Denetim, şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlamak için zorunlu tutulmuştur. Bu denetimler sırasında, mali yapısı veya etkinlikleri yasaya aykırı olan dernekler için yaptırımlar uygulanabilir. Derneklerin gelir kaynakları da yasal çerçevede belirlenmiştir; bağış, aidat, etkinliklerden elde edilen gelirler gibi finansal kaynaklar, yasa kapsamında incelenir.
- Fesih ve tasfiye, derneklerin kendi iradeleriyle fesih kararı alması mümkün olup, bu süreç tüzüklerinde belirlenen esaslara göre yürütülür. Kanuna aykırı etkinliklerde bulunan derneklerin feshi, mahkeme kararıyla gerçekleştirilebilir. Mahkeme kararıyla feshedilen derneklerin mal varlıkları, yasanın öngördüğü biçimde tasfiye edilir.

Demokratik toplum yapısına katkı sunmaları için, dernekler yasası bireylerin dernek kurma hakkını güvence altına alarak, toplumda demokratik katılımı teşvik eder (Karakaya, 2022, s. 316). Siyasal alan ve sivil toplum kuruluşlarının ilişkisinin güçlenmesine olanak tanır (Konuralp, 2017, s. 70). Denetim mekanizmaları, derneklerin etkinliklerinin ve mali yapılarının denetlenmesi, toplumsal güveni artırır ve kamu yararına hizmet etmelerine katkı sağlar (Toprakçı ve Akçay, 2016, s. 41). Şeffaflık ve hesap verebilirlik, iç ve dış denetim süreçleri, derneklerin şeffaf olmasını ve hesap verebilir bir yapıda çalışmalarını zorunlu kılar ve bu durum, derneklerin saygınlıklarını güçlendirmekte ve toplum önündeki güvenilirliğini artırmaktadır (Bozkurt, 2013, s. 57-58). Türkiye'deki Dernekler Yasası (Dernekler Kanunu, 2004), sivil toplumun güçlenmesi ve bireylerin topluma katkıda bulunmalarını sağlayan mekanizmaları destekleyen bir yapıya sahiptir. Yasanın etkin uygulanması,

demokratik bir toplumun kurulmasında ve sürdürülmesinde kilit rol oynamaktadır. Bir meslek örgütü olarak dernekler diğer yasal dayanakları olan mesleki sivil toplum örgütleriyle karşılaştırıldığında, onları güçlü STK'lar olarak tanımlamak mümkün görünmemektedir.

Örneğin meslek odaları, 1982 Anayasası ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu (2004) kapsamında etkinlik gösterirler. Bazı meslek odaları için, örneğin muhasebe meslek örgütü gibi farklı kanunlar (3568 sayılı yasa) bulunabilir (Güvemli, 2011, s. 129). Meslek odaları, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır (Avşarbey ve Dilekci, 2014, s. 342). Bu kuruluşlar, belirli bir meslek grubunun haklarını savunmak, meslek standartlarını belirlemek, meslek mensuplarının eğitimini ve denetimini sağlamak amacıyla kurulur. Üyelik zorunludur; bu mesleki alanda çalışmak isteyen herkes, meslek odasına üye olmak zorundadır (Aslan, 2013, s. 1231). Meslek odaları, kendi alanlarında meslek kurallarını belirleyebilir ve meslek disiplinine aykırı hareket eden üyeleri için disiplin cezaları uygulayabilir (Karabınar ve Çevik, 2018, s. 70). Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası (TMMOB), Türk Tabipleri Birliği (TTB), Ticaret ve Sanayi Odaları gibi örnekler verilebilir.

Bir diğer örnek barolar, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu (1969) çerçevesinde kurulur ve işleyişlerini yürütürler. Barolar, avukatlık mesleğini icra edenlerin mesleki standartlarını korumak, meslek ahlakını geliştirmek ve avukatlık hizmetlerinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla kurulan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır (Avşarbey ve Dilekci, 2014, s. 355; Düğer, 2019, s. 57). Avukatlar için baroya üye olma zorunluluğu vardır; baroya kaydolmadan avukatlık yapılamaz. Barolar, üyelerinin mesleki etkinliklerini denetler ve etik kurallara uygun davranmalarını sağlamak amacıyla disiplin mekanizmalarını işletir ve böylece mesleğin toplumsal saygınlığını artırır (Akil, 2012, s. 24).

Türkiye’de kütüphanecilik alanında etkinlik gösteren dernekler, mesleki dayanışmayı sağlama, meslek standartlarını geliştirme, halkın bilgiye erişimini artırma ve meslek mensuplarının haklarını koruma amacıyla çeşitli etkinliklerde bulunmaktadır (Toplu, 2009, s. 680). Bu dernekler, eğitim, bilimsel etkinlikler, lobicilik etkinlikleri ve kamu

farkındalığı oluşturma gibi görevleri üstlenerek bilgiye erişim ve kütüphane ve arşiv hizmetlerini modernize etmeye çalışırlar (Yılmaz, 2010). Türk Kütüphaneciler Derneği ve Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneğinin temel özellikleri ve misyon ve vizyon metinleri aşağıda değerlendirilmektedir.

Atılğan (1997)'ın belirttiği gibi, Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), Türkiye’de kütüphanecilik alanında en köklü ve etkin meslek kuruluşlarından biridir. 1949’da kurulan dernek, kütüphanecilik mesleğinin gelişimine katkı sağlamak, halkın bilgiye erişimini artırmak ve kütüphane hizmetlerini güçlendirmek için çalışır. TKD’nin etkinlikleri arasında şunlar öne çıkar:

- Her yıl Kütüphane Haftası etkinlikleri düzenleyerek kütüphanelerin önemini topluma anlatmak.
- Mesleki standartlar oluşturmak ve güncel gelişmelere uyum sağlamak için çeşitli eğitim programları ve seminerler düzenlemek.
- Kütüphanecilerin haklarını savunmak ve kütüphane politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunmak.

TKD’nin farklı şehirlerde şubeleri bulunmaktadır ve dernek, üniversiteler, kamu kurumları ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak Türkiye’de kütüphane bilincini yaymaya çalışır (Şenalp, 2009; Kaya, 2016). Derneğin, misyon vizyon, hedef ve değerleri¹¹ şu biçimdedir:

Derneğin Misyonu:

- Bilgi hizmetleri alanında katılımcı ve paylaşımcı bir anlayış ve dayanışmayla, kütüphanecilik mesleğinin toplumdaki farkındalığını arttırarak geliştirilmesi ve güçlendirilmesine öncülük etmek.

¹¹ Derneğin web sayfasından <https://kutuphaneci.org.tr/hakkimizda/misyonumuz-vizyonumuz/> adresinden alınmıştır.

- Etik kurallar çerçevesinde, bilgiye özgürce erişimi, okuma alışkanlığını ve yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek.

Derneğin Vizyonu:

- Bilgi hizmetleri alanında ulusal ve uluslararası düzeyde saygın, güvenilir, tanınan otorite olmak.

Derneğin Hedefleri:

- Üyelik
- Tanıtım, promosyon ve lobi yapmak
- Eğitim ve mesleki gelişme
- Sürdürülebilirlik
- Araştırma ve yayın yapmak
- Yönetişim
- Ortaklıklar
- Mesleki statü, özlük hakları

Derneğin Değerleri:

- Tarafsızlık (Objektiflik)
- Yenilikçi/ Yaratıcı Düşünme
- Sürdürülebilirlik

- Düşünce Özgürlüğü
- Toplumsal Sorumluluk
- Şeffaflık
- Çevrecilik

ÜNAK (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği), özellikle üniversite ve araştırma kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilere yönelik etkinlik gösteren bir dernektir. ÜNAK, bilimsel araştırmaların desteklenmesi ve araştırmacıların bilgiye erişiminin kolaylaştırılması için üniversite kütüphanelerine odaklanır (Taşkın ve Çakmak, 2010, s. 334) ve bu amaçla Bilgi Dünyası (BD) adlı bir hakemli bilimsel dergi de yayınlamaktadır. Derneğin önemli özellikleri şunlardır:

- Araştırma kütüphanelerindeki yenilikleri takip etmek ve meslektaşlarıyla paylaşmak.
- Bilgiye erişim, açık erişim politikaları, veri yönetimi gibi alanlarda eğitim ve seminerler düzenlemek.
- Bilgi teknolojilerinin kütüphanecilikte etkin kullanımı konusunda araştırmalar yapmak ve yenilikçi çözümler sunmak.

ÜNAK, üniversite kütüphaneleri arasında işbirliğini artırarak araştırma süreçlerinde daha etkili bir bilgi yönetimi sağlanması hedefini taşır. Derneğin amaç, vizyon ve misyonu¹² şu biçimdedir:

Derneğin Amacı:

- Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği,

¹² Derneğin web sayfasından <https://unak.org.tr/hakkinda/amac-misyon-vizyon/> adresinden alınmıştır.

- Kütüphanecilik ve Bilgibilim alanında yapılan ulusal ve uluslararası araştırma, çalışma ve gelişmeleri izlemek,
- Bu alanda verilen hizmetlerin niteliğinin çağdaş boyutlarda geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Bu alandaki sorunları irdelleyerek çözümler geliştirmek,
- Bu alanda çalışan profesyonel ve uygulamacıların mesleki gelişimlerine katkı sağlamak,
- Türkiye'nin toplumsal ve kültürel gelişimini desteklemek,
- Özellikle üniversite ve araştırma kütüphaneleri, dokümantasyon ve enformasyon merkezleri ve özel kütüphanelere yönelik olarak hizmetler geliştirmek amaçlarını taşımaktadır.

Derneğin Misyonu:

- Kütüphanecilik ve bilgibilim alanında çalışan akademisyenleri, kütüphanecileri, yöneticileri, öğrencileri ve diğer paydaşları üniversite ve araştırma kütüphaneleri bağlamında ortak bir hedefe yönelik olarak bir araya getirmek, işbirliği olanakları yaratarak hizmetler üretmektir.

Derneğin Vizyonu:

- Kütüphanecilik ve bilgibilim alanında çalışan veya bu alana ilgi duyanlar için üniversite ve araştırma kütüphaneleri ile ilgili en önemli sivil toplum kuruluşu olmaktır.

Meslek dernekleri, belirli bir meslek grubunun dayanışmasını sağlamak, meslek mensuplarının gelişimini desteklemek ve gerektiğinde haklarını savunmak ve saygınlığını artırmak amacıyla kurulur. Derneğe üyelik gönüllülük esasına dayanır; üyelik zorunluluğu yoktur. Dernekler, meslek mensuplarına eğitim, seminer ve

etkinlik düzenleme gibi etkinliklerde bulunabilirler; ancak mesleki denetim ve yetkilendirme gibi resmi bir görevleri yoktur (Külcü ve Dalkıran, 2013, s. 345).

Kütüphanecilik alanında etkinlik yürüten derneklerde bu kapsamda yetki sahibi olmayan kuruluşlardır. “*Dernek kurmanın kolaylığından*” yukarıda katılımcılar da söz edilmiştir. Türkiye’de kütüphanecilik alanında etkinlik gösteren başka dernekler de vardır. Örneğin, Okul ve Halk Kütüphanecileri Dernekleri, Avrasya Kütüphaneler Derneği, uzun ömürlü olmayan Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneği (KÜT-DER) (Yıldırım, 2014) gibi hizmet verdikleri farklı kitlelere özgü gereksinimleri göz önünde bulundurarak, Türkiye’de kütüphanelerin toplumdaki rolünü ve işlevselliğini artırmaya çalışırlar. Her bir dernek de toplumsal gelişimi desteklemek, bilgiye erişimi demokratikleştirmek ve bilgi okuryazarlığı becerilerini toplumun tüm kesimlerine yaymak (Gürdal, 2000, s. 185) ve profesyonel kimliğin gelişimi için işbirliği yapabilir (Çelik Durmuş ve Yıldırım, 2018, s. 213). Bu derneklerin ortak projelerde bir araya gelmeleri ve paydaşlarıyla işbirliği içinde çalışmalar yapmaları, Türkiye’deki kütüphane ve meslek kültürünün güçlenmesine katkı sağlar (Keseroğlu, 2000, s. 96-97). Altı çizilmesi gereken asıl öge bu “*dernek enflasyonu*” sorunudur. Katılımcıların da belirttiği üzere dernek yeterince güçlü bir kurum değilken bir de bu çok başlılık mesleki gücün bölünmesi anlamına gelir. Odalar, barolar gibi yetki, denetim ve benzer haklardan yoksun bir mesleki kuruluşun aslında zaten az olan nüfus ve emek gücünün de verimsiz kullanılması demektir. Dolayısıyla buradan sonra dernekler üzerine değerlendirmeler yapılırken en köklü kuruluş olan Türk Kütüphaneciler Derneği üzerine düşen tarihsel sorumluluk (Akın, 1994, s. 6) gereği öne çıkarılacaktır.

Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), Türkiye’de kütüphanecilik mesleğini geliştirmek, bu mesleği temsil etmek ve kamuoyunda kütüphanelerin önemine dikkat çekmek (Bilginer Erdoğan, 2021, s. 119), eğitim ve kültürel kalkınmayı sağlamak amacıyla 1949 yılında kurulmuştur (Akbulut, 2002, s. 275). Derneğin kuruluş süreci, kütüphanelerin yaygınlaşması ve modernleştirilmesi için gereksinim duyulan mesleki dayanışmayı sağlama çabasına dayanır (Katipoğlu, 2010). TKD, kurulduğu günden itibaren Türkiye’deki kütüphanecilerin haklarını savunma, kütüphane hizmetlerini geliştirme ve halkın bilgiye erişimini kolaylaştırma konusunda öncü rol üstlenmiştir.

TKD, ilk yıllarında kütüphanecilik mesleğini kurumsallaştırma çabalarına odaklanmış ve Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde şubeler açmıştır (Çelik, 1994). Bu dönemde dernek, kütüphanelerin geliştirilmesi ve bu alanda bir meslek bilincinin oluşturulması için çaba göstermiştir. Dernek, 1964 yılında İstanbul'da Türkiye'nin ilk kütüphane haftasını düzenlemiş ve bunu her yıl tekrarlayarak gelenekselleştirmiştir (Yılmaz, 1987). Kütüphane Haftası etkinlikleri, kütüphanelerin önemine dikkat çekmek ve halkı bilinçlendirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Kamu yararına dernek statüsü kazanmanın belirli koşulları vardır. Buradaki en önemli koşul kendi üyeleri dışında yerel veya ulusal düzeyde toplumsal sorunlara çözüm üretecek nitelikte olmaktır (Arkun, 2015, s. 29). TKD, Bakanlar Kurulu kararıyla 1978 yılında kamu yararına çalışan derneklerden sayılmıştır. Türk Kütüphaneciler Derneği de kamu yararına çalışan dernekler listesinde yer almakla birlikte bu durum güçlü bir sivil toplum olduğu anlamına gelmez (Gülle, 2010, s. 161). Katılımcıların belirttikleri ve yukarıda da değerlendirildiği üzere, Türkiye'de kütüphanecilik alanında etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşlarının, özelde TKD'nin "*yasal yetkileri*"nin olmaması, net bir meslek tanımı yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda mesleğin tanımlanmasının netleştirilmesi için model önerisi kapsamında dernekler üzerinde durulmaya devam edilecektir.

1980'li yıllardan itibaren TKD, mesleki standartların geliştirilmesi, bilgiye erişimin demokratikleştirilmesi, telif hakları ve bilgi teknolojilerinin kütüphanecilik alanındaki kullanımına yönelik çalışmalar yapmıştır. Ayrıca, Türkiye'de bilgi toplumu kavramının yerleşmesi ve bilgiye dayalı bir kalkınma modeli benimsenmesi konularında çeşitli projelere katkı sağlamıştır. Dernek, günümüzde de kütüphanecilik alanında mesleki eğitimler, seminerler, sempozyumlar düzenleyerek bu alandaki gelişmeleri izlemekte ve Türkiye'deki kütüphane standartlarını uluslararası seviyelere çıkarmaya çalışmaktadır (Toplu, 2009).

TKD'de olduğu gibi ALA (2025)'nin da yasal yetkileri olmamasına rağmen, standart belirleme, akreditasyon, yaygın eğitim ve lobicilik gibi dolaylı etkileri ve gücü vardır. Örneğin bu akreditasyon, mesleki eğitim açısından önemli ve etkili bir yasal tanınırlıktır, ancak yine de devlet onaylı bir zorunluluk değil, profesyonel bir yeterlilik

göstergesidir. Kütüphaneciler için eğitim programları, kitaplar, dergiler ve konferanslar düzenleyerek eğitimsel bir otorite rolü oynar. Ancak ALA, kütüphanelere yaptırım uygulayamaz ya da onları yasal olarak bağlayamaz olmasına rağmen toplumsal etkisi nedeniyle bu tür işlevleri yerine getirmektedir. ALA, kütüphane ve bilgi bilimi alanında eğitim veren bazı üniversite programlarını akredite eder (ALA, 2025). Bu akreditasyon, programların belirli kalite standartlarını karşıladığını gösterir ve mezunların mesleki yeterliliklerini artırır. Amerika Birleşik Devletlerinde hemen her kütüphaneci işe alım ilanında ALA akreditasyonu aranan temel nitelikler arasında yer almaktadır.

Mesleki değerlerin ve statünün tanınmasını kapsayan meslek kültürü, diğer meslekler gibi kütüphanecilikte de mesleki kimliğin biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Özateş, 2010, s. 95-96). Meslek içindeki paylaşılan değerler, inançlar ve uygulamalar ortak bir kimliğin oluşumuna katkıda bulunur (Özdil, 2017, s. 397). Mesleki dernekler veya kuruluşlar, kütüphanecilerin profesyonel iletişim ve etkileşime girmeleri için bir ortam sağlayan profesyonel kültürün ve kimlik gelişiminin temel kolaylaştırıcıları olarak hizmet eder. Bu dernekler aracılığıyla kütüphaneciler ortak bir kimliğe erişerek kendilerini daha geniş bir profesyonel topluluğun, bilinçli bir biçimde (Şimşek, 2002, s. 34) parçası olarak tanımlamalarına ve mesleki kimliklerinin gelişimine katkıda bulunmalarına olanak tanır. Meslek dernekleri sadece kütüphaneciler arasında iletişimi sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ortak bir kimliğin geliştirilmesi ve sürdürülmesi için bir mekanizma sunar.

Sonuç olarak, mesleki dernekler bir bütün olarak mesleğin gelişen gereksinimlerini ve isteklerini yansıtan eylemler yaptıkça, kütüphanecilerin ortak mesleki kimliği değişime ve uyum sağlamaya tabi olabilir. Derneklere katılarak, kütüphaneciler benzer değerleri ve hedefleri paylaşan profesyonel bir ağa erişim kazanır. Bu ortak kimlik, kütüphanecilere aidiyet duygusu sağlar ve fikir alışverişinde bulunabilecekleri, bilgi paylaşabilecekleri ve mesleki sorunları tartışabilecekleri destekleyici bir ortam elde ederler. Derneklere katılımları sayesinde kütüphaneciler, kendilerini değerlerini ve özelemlerini paylaşan bir toplulukla uyumlu hale getirerek mesleki kimliklerini güçlendirebilirler. Meslek dernekleri tarafından gerçekleştirilen eylemler, mesleğin ortak kimliğini biçimlendirme ve geleceğe yönelik yörüngesini etkileme potansiyeline

sahiptir. Bu dernekler, mesleğin belirli bir zaman ve yerde toplu temsilinden yararlanma gücüne sahiptir. Girişimleri ve savunuculuk çabaları mesleğin tonunu belirleyebilir, temel değerlerini biçimlendirebilir ve hatta gidişatını önemli biçimlerde değiştirebilir.

4.7 Temel Bulguların Kısa Sonucu

Üçüncü ve dördüncü bölümde, Pierson tarafından Yeni Zelanda ve Avustralya özelinde öne sürülen 14 mesleki kimlik ögesi Smith'in sözlü tarih yaklaşımı kapsamında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda, XX. yüzyılın ortalarından XXI. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde, Türkiye yerelinde öne çıkan ögeler ile diğerleri arasında ayırım anlaşılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye için öne çıkan özellikler kavram setinde de bazı değişiklikler yapılarak dördüncü bölümde ele alınmıştır. Buradan hareketle de devam eden bölümde, XXI. yüzyılda Türkiye'de kütüphaneci mesleki kimliği açısından öne çıkan ögeler üzerine kurulu, potansiyel yararları olan bir model tasarımı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

5. TÜRKİYE’DE XXI. YÜZYILDA KÜTÜPHANECİ MODELİ

TDK (2024) sözlüğünde profesyonel: “*Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse), amatör karşıtı. Ustalaşmış, uzmanlaşmış.*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bir işi uzmanı olarak yapan ve bundan yaşamını kazanan kimseyi profesyonel olarak tanımladığımızda, “*uzmanlık*” ve “*kazanç*” (Keseroğlu, 2015, s. 105) olmak üzere iki öge karşımıza çıkar. Bir profesyonel mesleğin temelinde bunlar yatmakla birlikte “*toplumsal kabul ve saygınlık*” bağlamında yeterli de değildir. Diğer bir tanımda, Tapper ve Millett’in (2015, s. 4), çeşitli perspektiflerden ve çeşitli bağlamları ile meslek kavramına ilişkin saptadıkları ortak özellikler/temalar, “*kamu yararına hizmet ve sorumluluk ideali*”; “*profesyoneller açısından erdem*”; ve “*özel bir tür güvene dayalı yükümlülük*” biçimindedir. Ayrıca kütüphanecilik özelinde San (1988, s. 197) da ilk temanın en yaygın olanı olduğunu ileri sürmektedir ve bu öge toplumsal saygınlık açısından daha çok öne çıkabilir. Çeşitli meslekler arasındaki değer sınıflandırmasına ek olarak, bu mesleklere katılan bireyler ve sosyal sınıflar arasındaki saygınlık ve diğer benzer erdemler gibi özelliklerden kaynaklandığı varsayılan bir hiyerarşinin kurulmasına yol açar (Yalçıntaş ve Akkaya, 2019, s. 40).

Katılımcılarında bir hocalarına atıfla belirttiği üzere; “*bazı meslekler vardır insana değer katar, bazı insanlar vardır mesleklerini onurlandırır.*” Türkiye’de meslek edinme ve mesleklerin hiyerarşik durumu temelde iki şeyle yakından ilişkilidir; üniversiteye giriş puanı ve devletle ilgili olma (Sunar, 2020, s. 44). Her ne kadar kütüphanecilik mesleği birinci koşulu yeterince sağlamasa da ikinci koşulda oldukça etkin olduğu ileri sürülebilir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde, toplumsal kabul ve saygınlık bağlamının öne çıktığı bir model gereksinimi açığa çıkmaktadır.

5.1 Model Kavramı

Sosyal bilimlerde model önerisi geliştirmek, karmaşık insan davranışlarını, toplumsal süreçleri ve sosyal yapıları daha iyi anlamak ve açıklamak için büyük önem taşır ve sosyal bilimlerde ele alınan konular genellikle çok sayıda değişkeni ve karmaşık ilişkileri içerir (Betz, 2011). Modeller, bu karmaşık yapıyı sadeleştirerek anlaşılabilir hale getirir ve bulgular doğrultusunda geliştirilen modeller mesleki ilkeleri (Elçiçek ve

Yaşar, 2022, s. 1686) de ortaya koyar. Örneğin, bir toplumdaki ekonomik ve kültürel faktörlerin birbirine nasıl etki ettiğini bir model aracılığıyla daha net görebiliriz. İyi geliştirilmiş modeller, mevcut verilerle gelecek hakkında öngörüler yapmamıza yardımcı olur (Resnyansky, 2008). Sosyal bilimlerde tahmin yapabilmek, toplumların veya bireylerin gelecekteki davranışlarına dair akılcı stratejiler geliştirmeyi sağlar (Churchman, 1973).

Ayrıca modeller, sosyal bilimlerdeki kuramların test edilmesine olanak tanır. Kuramlar, soyut fikirler ve kavramlar ortaya koyarken, modeller bu fikirleri daha somut ve verilerle sınanabilir hale getirir (Smolicz, 1968). Bu, kuramsal bilgiyi pratik uygulamalarla destekler. Modeller, farklı zamanlarda, toplumlarda veya gruplar arasında karşılaştırmalar yapmayı kolaylaştırır. Farklı toplumlarda aynı modelin nasıl işlediğini görmek, sosyal bilimlerde evrensel veya yerel olarak geçerli olabilecek sonuçlar çıkarılmasına yardımcı olabilir (Erkenekli, 2015, s. 226). Sosyal bilimlerde geliştirilen modeller, politika yapıcılar ve yöneticiler için önemli karar, destek araçlarıdır (Kahraman, 2018, s. 23). Sosyal, ekonomik ya da eğitim politikalarının etkilerini öngörmek için kullanılan modeller, daha bilinçli ve etkili kararların alınmasını sağlar.

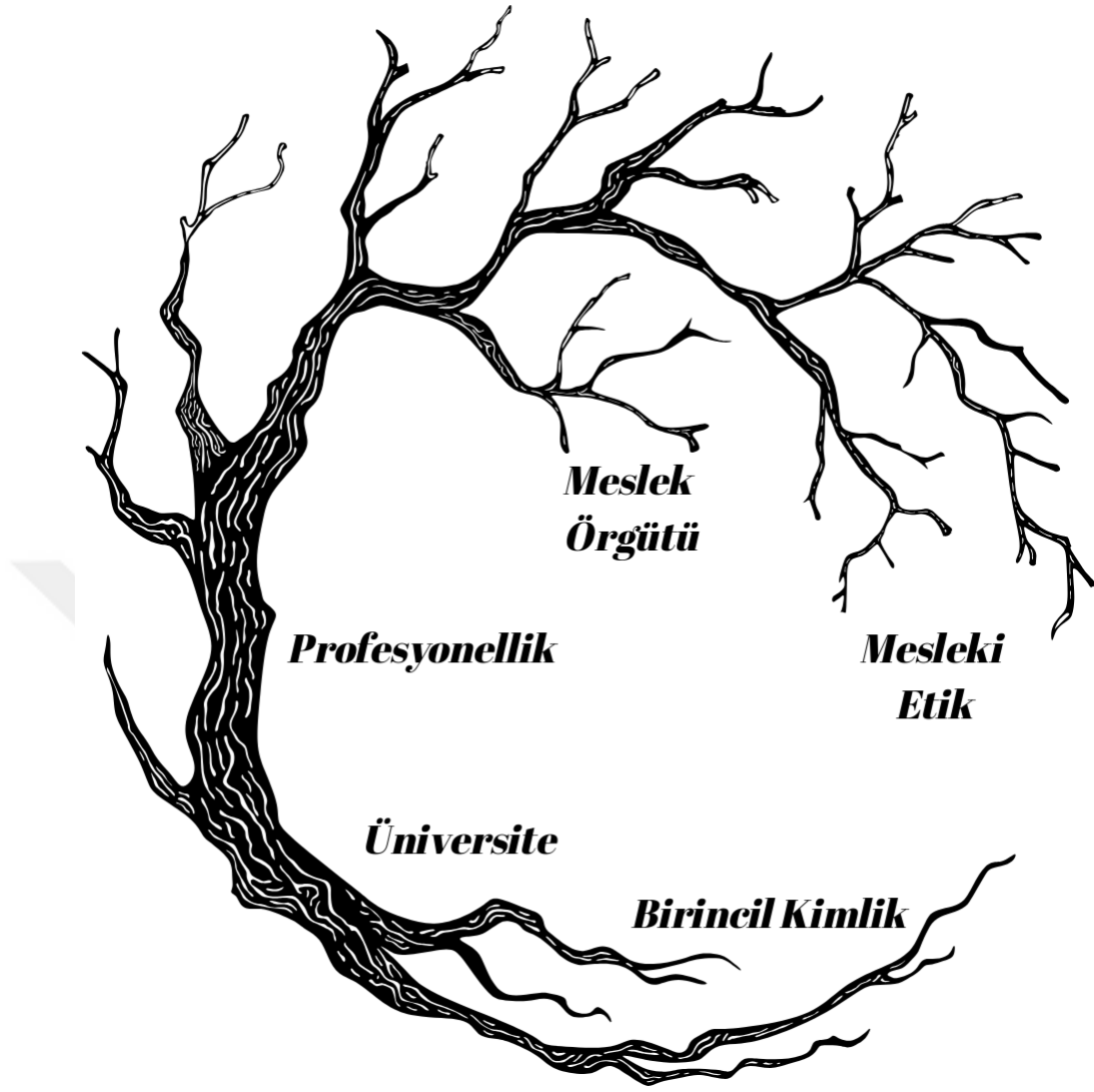
Modeller, hangi verilerin toplanması, hangi değişkenlerin dikkate alınması gerektiği konusunda araştırmacılara rehberlik eder ya da eldeki verilere dayanılarak üretilebilir (Morgan ve Morrison, 1999). Bu sayede, araştırmalar daha odaklı ve verimli bir biçimde ilerler. Özetle, sosyal bilimlerde model geliştirmek, toplumun ve bireylerin davranışlarını anlamada, açıklamada ve tahmin etmede güçlü bir araçtır. Bu, sosyal bilimlerin teorik altyapısını güçlendirir ve uygulamada topluma katkı sağlamayı mümkün kılar. Özdemir (2010, s. 327), Maxwell (1996) yorumu yaparken model geliştirmek için nitel yaklaşımın, nicel yaklaşımındaki veri havuzundan çok, belirli bir amaç ve derinlik durumuna vurgu yapar. Sonuçta, her iki yaklaşımda da iki boyutlu diyagramlar, üç boyutlu görseller ve öğretimde kullanılan metaforları veya analogileri içeren biçimler, gerçeklik ve zihinsel modeller arasında köprü kuran basitleştirilmiş temsillerdir (Coll vd. 2005, s. 184). Türkiye’de ve dünyada kütüphaneci imgesinin daha net anlaşılabilmesi için çeşitli modellerin ortaya konulması ve tartışılması mesleğin gelecekteki kimliği açısından önemli bir konu olarak anlaşılmalıdır.

5.2 Bir Model Olarak Türkiye’de Kütüphaneci İmgesi

Kütüphanecinin mesleki kimliğinin kendini ortaya koyma biçimi çeşitli yollarla örneklenebilir. Fraser-Arnott’a (2019, s. 117) göre, dört eğilim kısaca özetleyebiliriz: kendilerini her zaman kütüphaneci olarak tanımlayan bireyler, bazen kendilerini böyle tanımlayan bireyler, kendilerini hiçbir zaman kütüphaneci olarak tanımlamayan bireyler ve kişisel olarak kütüphaneci olarak tanımlayan ancak mevcut rollerini kütüphaneci olarak algılamayan bireyler. Yazar bu dörtlü yaklaşımda bireyin kendini tanımlama biçimleri üzerinden bir değerlendirme gerçekleştirmiştir ve bu çalışma kapsamındaki katılımcıların tamamı, her koşulda kendilerini “*kütüphaneci*” olarak tanımlamaktadırlar.

Salling Olesen’e (2001) göre, bu çeşitli görünüm, profesyonel kimliğin üç önemli yönüne ışık tutuyor; tanımlama, algı ve iletişim. Birincisi, bireylerin kendilerini tanımlamayı seçme biçimleri, mesleki kimliklerinin bir imgesi olarak hizmet eder. İkincisi, olumsuz kalıpların varlığı da içkin olmak üzere dış taraflarca kütüphanecilik algısı, bireylerin mesleki kimliklerini nasıl davrandıklarını ve dile getirdiklerini önemli ölçüde etkileyebilir. Üçüncüsü, çeşitli gruplar arasında bağlantı kurma yeteneği, belirli bireylerin daha geniş bir kimlik içinde birden fazla kimlik veya ayrım üstlenmesiyle profesyonel kimliğin etkinliğini gösterir. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen model bireylerin kendilerini ortaya koymak bağlamında seçtikleri söyleme dayanmaktadır.

Katılımcıların öne çıkardıkları öğeler üzerinden değerlendirildiğinde, Türkiye’de kütüphaneci mesleki kimliğinin “*kendini ortaya koyma*” biçimi temel bulgulara da değerlendirildiği üzere beş öge çevresinde toplanmaktadır. Bu bağlamda bu bölümde ilgili konular katılımcılarında vurgulamaları da dikkate alınarak ayrıntılı bir biçimde yorumlanmış ve Türkiye’deki verili durum somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden hareketle ön plana çıkan kütüphaneci kimliği modeli, kendini ortaya koymak biçiminde aşağıdaki biçimde görselleştirilmiştir.

Görsel 5.1 XXI. yüzyılda Türkiye’de kütüphaneciliğin kendini ortaya koyduğu öğeler¹³

Görsel 5.1, Türkiye’de XX. ve XXI. yüzyılda kütüphaneciliğin temel öğelerini ortaya koyuyor. Ayrıca görseldeki öğeler XXI. yüzyılda kütüphaneci mesleği için bir model önerisi sunulmakta ve kütüphanecilik mesleğinin gelişimindeki beş temel ögenin önemini vurgulanmaktadır. Bu görselde, bir ağaç dalı üzerine yerleştirilmiş kimlik kavramları yer almaktadır. Ağaç imgesinin ve ağaç üzerine yerleşen bu kavramların modern kütüphaneciliğin temel bileşenlerini eklektik bir biçimde temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bu bileşenler birbirleriyle etkileşim halinde ve hiyerarşik bir yapıdadır ve şu biçimde özetlenebilir:

¹³ Görsel Canva kullanılarak hazırlanmıştır.

- Birincil Kimlik: Kütüphaneci kimliğinin üzerine kurulacağı temel.
- Üniversite: Meslek eğitiminin alındığı ve mesleki kimliği oluşmaya başladığı yer.
- Profesyonellik: Meslek çatısı altında bulunan uzmanlık alanı ve yaşamını kazandığı biçim.
- Meslek Örgütü: Mesleği ve mesleki kimliği sivil toplum düzeyinde temsil eden kurum ve kuruluşlar.
- Mesleki Etik: Kütüphaneciliğin etik kurallara uygun biçimde yürütülmesi.

Birincil kimlik, kişinin yaşamı boyunca tutarlı bir biçimde taşıdığı ve genelde aileden aldığı miras olarak gelen (Kolukırmak ve Yıldırım, 2009) ya da “*ben kimim?*” sorusuna verilen ilk yanıt (Becker ve Carper, 1956, s. 341) olarak betimlenir. Bu bağlamda kütüphaneci mesleki kimliği için bu aşamada ailede bir okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı ve alışkanlığı aşan bir üst kavram olarak “*okuma kültürü*”nün (Çıldır ve Ergün, 2021, s. 603) olması beklenir. Bu geçmiş ileride meslek seçiminde kütüphaneciliği seçenekler arasına almak bakımından önemli bir deneyim sağlamaktadır. Katılımcıların da tamamının deneyimleri göz önüne alındığında özellikle okuma alışkanlığının ve kültürünün hepsinde ve ailelerinde gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu modelde birincil kimlik, ağaç figürü üzerinde görselleştirildiği üzere, üniversite, profesyonellik, meslek örgütü ve mesleki etik gibi öğelerin üzerine kurulduğu bir temel görevi görmektedir.

Üniversite öğrenimi, kütüphanecilik mesleğine atılan ilk ve kuramsal adım olarak değerlendirilmelidir. Keseroğlu (2017 s. 59), kuramın önemli bir biçiminin birikimsel ilerlemesi olduğunu vurgular. Akademisyenlerin en temel sorumluluğu bu birikimsel bilgiyi geliştirmek ve aktarmaktır (Güven, 2022, s. 10). Öğreticiler gibi mesleğin öğrencileri ve uygulayıcıları da mesleği meslek yapan düşünsel özellikleri üzerine düşünmeli ve farkındalık geliştirmelidir (Gates, 1968, s. 97). XXI. yüzyılın başında kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon alanları “Bilgi ve Belge Yönetimi” (BBY) adı altında birleştirilmiştir. Bu birleşme, bilgi ve belgelerin yönetimi konusunda daha “*bütüncül bir eğitim*” sağlama amacıyla yapılmıştır (Çakın, 2000;

2005). Fakat Dilek Kayaoğlu (2017, s. 207), bilim alanının adıyla eylene mesleğin adı arasındaki farkı belirtir. Bu önemli bir soruna işaretlemektedir: ad değişikliği içeriği tanımlamak ve toplumsal saygınlık bağlamında amaçlanan sonuca ulaşmış mıdır?

Profesyonel kütüphanecinin karşılaştığı temel sorunlar olarak yasal tanım, çalışma alanları ve toplumsal saygınlık bağlamında savunuculuk öğeleri ön plana çıkmaktadır. 1961 anayasası ön tasarımı kütüphanelerin özerk kurumlar arasında düşünüldüğü ve kütüphanelerin personel politikasında kendi aralarından seçilen belirli özelliklerdeki meslektaşlarca yönetilmesi konusundaki yaklaşım bilinmektedir (Soysal, 1997 s. 91; Soysal, 2015; s. 29). Stajlar ve bu stajlar için genişleyen yelpaze kariyer basamaklarının ilki olarak yorumlanabilir (Yalçınkaya ve Saydam, 2019, s. 6). Profesyonel yaşamın ilerleyen yıllarında kütüphanecilerin sorumlulukları artarak büyümektedir. Gökkurt'a (2017, s. 259) göre, doğru ve güvenilir bilgi hizmetleri ile bu "*bilginin toplumsallaşması*" sürecinde profesyonel kütüphaneciye giderek artan bir sorumluluk düşmektedir. Sweeney ve Estabrook (2018, s. 2768), kütüphane ve bilgi bilimlerini tanımlarken ortaya koydukları bilginin "*edinilebilir*" (accessible) olması özelliği ile belirtir. Bu iki vurgu, toplumsal saygınlık ve savunuculuk bağlamında önemlidir. Çakın (2017, s. 245), benzer işi yapan bilgi uzmanlarının farklılıklarının değil benzerliklerinin öne çıkarılması gerektiğini ileri sürmektedir. Çakın (2017)'ın bu yaklaşımı, profesyonel gücün nicel bağlamda artırılması için gerekli bir işlev olarak anlaşılmalıdır.

Meslek örgütleri veya gelişmiş sivil toplum, örgütlü ve güçlü sivil toplum kuruluşlarıyla mümkündür (Talas, 2011, s. 393) ve bu durum kütüphanecilik meslek topluluğu içinde geçerlidir. Akay (2007) hazırladığı yüksek lisans çalışmasında 33 maddelik bir BİBYO (Bilgi ve Belge Yöneticileri Odası) Yasa Tasarısı ortaya koymuştur. Bu benzeri çalışmalar bireysel değil daha merkezi bir biçimde STK eliyle gerçekleştirilmedir. Aksakal (1999, s. 437), mesleki sivil toplum kuruluşlarının tek bir çatı altında toplanabileceği yedi maddelik bir federasyon önerisi getirmiştir. Örneğin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesinin öncülüğünde örgütlenmeye başlayan hukuk kütüphaneciliği grubu (Çukadar, 2008, s. 549) ayrı bir dernek yapılanması yerine alt komisyon olarak etkinlik göstermeye devam etmelidir. Bu adım, bilgi toplumuna, XX. ve XXI. yüzyılın en önemli gelişmesi olarak bilgi toplumuna

(Kocacık, 2003, s. 2), giden yolda bilgi bilimi profesyonellerinin toplumun her kesiminde etkin bir biçimde yer almasını ve Türkiye'nin bilgi altyapısının güçlendirilmesini mümkün kılacaktır.

Güçlü meslek örgütlerinin güçlü etik sistemleri vardır ve bunlar “*uygulanabilir*” durumdadır. Ayrıca etik kurallara uyulması yasal dayanağı olan bir meslek örgütü ile mümkündür (Keseroğlu, 2006, s. 175). Türkiye’de meslek örgütünün bir yasal dayanağı olmadığı için söz konusu etik ilkeler kâğıt üzerindeki öneriler niteliğinden öteye geçememektedir. Örneğin, halk kütüphaneleri insan hakları ve toplumsal adalet konularında önemli bir rol oynarlar ve bunun için de bir dayanaklarının olması gereklidir (Pateman, 2017, s. 169). Dolayısıyla, etik konusu tartışılırken, etik ilkelerinin varlığından ve-veya yeterli olmasından çok etik ilkelerin uygulanabilirliği sorunu üzerine odaklanıldığını görülmüştür.

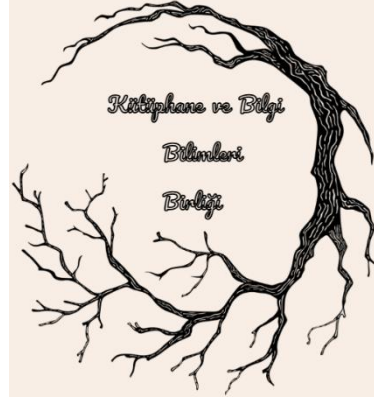
Sonuçta, kütüphane kültürü gelişmiş bir birincil kimlik üzerine kurulan eğitim, profesyonellik, mesleki örgüt ve onun denetimindeki (San, 1988, s. 197; Gürdal, 1999, s. 111) etik yapının Türkiye’de XXI. yüzyıl kütüphaneciliğinin temelini oluşturacağı öngörülmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Türkiye’de kütüphanecilik mesleğinin XX. yüzyıldaki gelişimi ve XXI. yüzyıl için gerekliliklerini ele alarak mesleki kimliğin dönüşümüne odaklanmıştır. Araştırmada sözlü tarih yöntemi kullanılarak, kütüphanecilik mesleğini temsil eden emekli akademisyenlerin deneyimleri analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, mesleki kimliğin çeşitli boyutlarda bir dönüşüm sürecine girdiğini ve gelecekte sürdürülebilir bir kütüphanecilik modeli geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu modelde kütüphaneci mesleki kimliği, birincil kimlik özelinde okuma kültürü, eğitim-öğretim özelinde üniversite ve etki alanı, profesyonellik özelinde yasal tanım, etik özelinde uygulanabilir etik ve sivil toplum özelinde kamu kurumu özellikleriyle somutlaştırılmıştır.

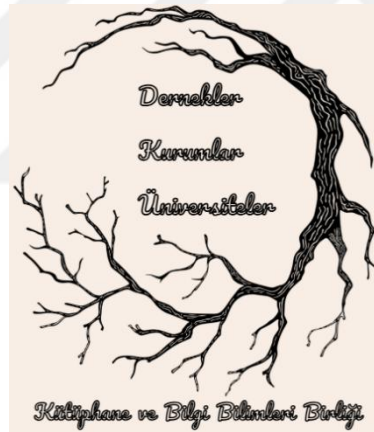
Mesleğin kurucu babalarından Melvil Dewey’e (1898, s. 20) göre, “*kütüphaneci başarılı bir kütüphaneci olmadan önce militan bir kütüphaneci olmalıdır*”. Bu bağlamda önerilerin somutlaşması temel bir birinci kimlik üzerine kurulmuş olan, güçlü bir meslek örgütü, üniversite, uygulanabilir bir etik sistem ve uygulayıcılar eliyle ortaya konan net bir profesyonellikle olası görünmektedir.

Yukarıdaki tartışmalarda Türkiye Bilgi Okulları Birliği, Bilgi ve Belge Yöneticileri Odası, Federasyon gibi sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi bağlamında çeşitli önerilerden söz edilmiştir. Burada, muhasabeciler özelinde de belirtildiği gibi kendisine özgü bir yasa ile tanımlanan bir “*Kütüphane ve Bilgi Bilimleri Birliği*” (KBBB) eş güdümü sağlayan bir meslek örgütü önerisi açığa çıkmaktadır. Aşağıda BBB adına bir logo (Görsel 6.1) örneği sunulmuştur.

Görsel 6.1 Kütüphane ve bilgi bilimleri birliği logo önerisi

KBBB, özel bir yasa ile tanımlanarak üniversiteler, dernekler ve kurumlar üstü bir “üst kurul” niteliğinde olmalı ve her bir kurumdan belirli sayılarda temsilcilerden oluşmalıdır. Katılımcı kurumlar, aşağıdaki görseldeki (Görsel 6.2) gibi dernekler, üniversiteler, meslek kuruluşları (halk kütüphaneleri, milli kütüphane vb.) olmalıdır.

Görsel 6.2 Kütüphane ve bilgi bilimleri birliği katılımcı kurumlar

Kütüphanecilik meslek alanında, sivil toplum kuruluşu oda, baro, birlikler gibi ciddi bir yetkiye sahip olmalıdır. Uzun yıllardır tartışılan mesleki denetim sorununun çözümü için bu yetki önemli bir açar sunacaktır. Mesleki örgütlenme bunun gibi pekçok işlev üstlenir ve savunuculuk da bu örgütlenme içerisinde güçlendirilmeli, meslek sürekli gündemde tutulmaya çalışılmalıdır. Siyasal alanın sivil toplumdan ayrı tutulmaya çalışılmasının önemli bir boşluk yarattığı unutulmamalıdır.

Meslek örgütü, meslek üyeleri üzerinde yasal denetim yetkisi kazanarak, mesleki etik kuralların uygulanmasını sağlama, kalite standartlarını belirleme ve gerektiğinde disiplin yaptırımını uygulama yetkisine sahip olacaktır. Bu durum meslek örgütünü

sadece bir sivil toplum kuruluğu olmaktan çıkarıp bir “*kamu kurumu*” niteliği kazanmasını sağlayacaktır. Yasa ıkarma süreci, siyasi iradenin desteğini gerektirdiğinden, süreç uzun ve zorlu olabilir. Bu nedenle, kütüphane ve bilgi bilimleri alanındaki sorunlar ve çözüm nerileri, kamuoyu önünde dikkat çekici bir biçimde, sosyal medya araçları da yoğun kullanılarak gündeme getirilmeli ve toplum desteği sağlanmalıdır.

Birlik, kütüphane ve bilgi bilimi alanında çalışacak profesyonellerin sahip olması gereken mesleki yeterlilik standartlarını belirleyebilir. Bu standartlar, niversite bölümlerinin eğitim programlarında yer almalı ve öğrencilere temel yetkinlikler kazandırılmalıdır. Verili durumda, bazı zorunlu derslerde ilgili niversiteler arasında önemli ayrımların bulunduğu ve meslek olmak bağlamında bu ayrımların azaltılması gereği ortadadır. Bu değerlendirmelere dayanılarak KBBB’nin yetki ve denetim alanı aşağdaki gibi olmalıdır:

- KBBB, niversiteler, alanda etkinlik gösteren dernekler ve kütüphanelerin temsilcilerinden oluşmalıdır.
- Birlik yasa ile tanımlanmalı ve çalışma alanı net bir biçimde ifade edilmelidir.
- Kütüphane kurumu yöneticileri mesleki eğitim almış kütüphaneciler arasından atanmalıdır.
- Üniversitelerde BBY bölümü açma ve eğitim programlarının yapılandırılmasında KBBB’dan görüş alınmalıdır.
- Sorunlu bir alan olarak mesleki terminoloji için KBBB ortak bir dil geliştirme çalışması yürütmelidir.
- Terminoloji bağlamında bir Türkçe konu başlıkları ve sınıflama sistemi geliştirilmelidir.
- Mesleki etik kuralları KBBB tarafından denetlenebilir ve gerektiğinde disiplin uygulamaları yapılabilir olmalıdır.

- Milli eğitim sisteminde kütüphaneci istihdam edilmelidir.
- Mevcut durumda kütüphaneci istihdamı olmamasından kaynaklı olarak eğitim fakültelerinde kütüphanecilik dersleri verilmelidir.

Bu çalışma, Türkiye’de kütüphanecilik mesleğinin geçmişten günümüze evrimini ve karşılaşılan zorlukları kapsamlı bir biçimde analiz etmiştir. Çalışma, kütüphanecilerin toplumsal rollerinin yeniden tanımlanması gerektiğini ve bilgi çağında mesleğin stratejik önemini artırmanın yollarını araştırmıştır. XXI. yüzyıl için önerilen modelin, kütüphaneciliğin mesleki kimliğini güçlendireceği ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda, gelecekte yapılmasında yarar görülen çalışma konusu önerileri şunlardır:

- Mesleğin uygulama alanlarına göre kimlik çalışmaları
- Kütüphanelerin toplumsal algısı üzerine kimlik çalışmaları
- Okul kütüphaneleri için kimlik çalışmaları
- Üniversite ve araştırma kütüphaneleri için kimlik çalışmaları
- Yerel bölgeler için kimlik çalışmaları
- Bulanıklaşan ögeler bağlamında bütüncül kimlik çalışmaları
- Kalıp yargıları toplu olarak ortaya koyma amaçlı kimlik çalışmaları
- Türk Kütüphanecileri Veritabanı ve Ansiklopedisi çalışması

KAYNAKLAR

- Abram, S. (2017). Communicating value and impact through advocacy: dealing with the scalability issue in the province of Ontario. *Public Library Quarterly*, 36(2), 96–122. <https://doi.org/10.1080/01616846.2017.1312192>
- Abrams, L. (2010). *Oral history theory*. Routledge.
- Açar, E. ve Özcan, N. (2022). Gönüllülük motivasyonları ile sosyal girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Kanonik korelasyon analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(4), 1141-1160.
- Adıgüzel, O., Tanrıverdi, H. ve Özkan, D. S. (2011). Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 235-260.
- Afkhami, N., Tajafari, M., Nowkarizi, M., & Nekah, S. M. A. (2019). The status of librarians' communication skills and the effective factors in public libraries. *Library Philosophy and Practice*, 4, 1-16.
- Akarsu, B. (1998). *Mutluluk ahlakı: ahlak öğretileri 1*. İnkılap Yayınları.
- Akay, T. (2007). *Türkiye’de ve ABD’de bilgi ve belge yönetimi alanında sivil toplum örgütlerinin durumu*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2016). Sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Akbal, A. (2022). *Sağlıkta sembolik şiddetin ilişkisel sosyolojik karma desen analizi*. Sosyolojide Karma Desen Araştırmalar, 27.
- Akbulut, D. (2012). Küresel siyaset, kimlik ve sanat. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 403-409.
- Akbulut, M. (2002). Türk Kütüphaneciliği Dergisi/Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 1982-1986. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(3), 274-277.
- Akın, M. A. (1994). Bilgi toplumu ve dernekler. *Türk Kütüphaneciliği*, 8(1), 5-7.
- Akil, C. (2012). Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu kararları ışığında avukatın görevini özenle yerine getirme yükümlülüğü araştırma. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 11-26.

- Akman, İ. (2000). Bilgi uzmanları ve müfettişleri (Kütüphaneciler). *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 244-246.
- Aksakal, A. (1999). Türk kütüphaneciler derneğinden federasyona. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(4), 432-437.
- Akyiğit, H. ve Baki, Z. (2021). Sosyal sermayenin göç ve etnik girişimcilik üzerindeki etkisi: İzmir'deki Suriyeli küçük girişimciler. *Yorum Yönetim Yöntem Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi*, 9(1), 67-88.
- ALA (2025) *American Library Association*. [Çevrim-içi: <https://www.ala.org>], Erişim Tarihi: 10.04.2025.
- Ala-Heikkilä, V., & Järvenpää, M. (2023). Management accountants' image, role and identity: employer branding and identity conflict. *Qualitative Research in Accounting and Management*, 20(3), 337-371.
- Albert, A. B. (2017). Building brand love and gaining the advocacy you crave by communicating your library's value. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 11(1-2), 237-250. <https://doi.org/10.1080/1533290X.2016.1193413>
- Alkan, N. (1997). Üniversite kütüphaneleri ve ulusal bilgi politikası. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(3), 233-252.
- Alkan, N. (2010). Kütüphanecinin felsefi düşünme eyleminin önemi ve etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 596-643.
- Alkan, N. (2014). Üniversite adaylarının bölüm tercihleri: bir kariyer araştırma yöntemi olarak bölüm tanıtımları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 61-74. <https://doi.org/10.17066/pdrd.60370>
- Alkan, N. (2017). Kütüphaneci olarak eğitimle desteklenen bir yaşam: Türkiye tıp kütüphaneciliğinden bir kesit ve kütüphane yöneticiliği deneyimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(3), 348-373.
- Alpay, M. (1973). *Kütüphanecilik terimleri*. İstanbul Üniversitesi.
- Altan, S. ve Tarhan, S. (2018). Büyükkanneden toruna: Yaşamboyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 26-42.
- Altıntaş, M. (2024). The Role of Impression Management Tactics on Role Conflict. 3. *International Karadeniz Scientific Research and Innovation Congress* (pp.134-146). Trabzon, Türkiye.

- Altıok, H. Ö. ve Üstün, B. (2014). Profesyonellik: kavram analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 151-155.
- Altun, B. ve Sarpkaya, P. Y. (2021). Öğretmenlerin mesleki gelişimi üzerine bir durum çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4063-4106.
- Arklan, Ü. ve Taşdemir, E. (2013). Bilgi toplumu ve iletişim: bilginin yayılması sürecinde kitle iletişim araçları ve internet. *Selçuk İletişim*, 5(3), 67-80.
- Arkun, E. (2015). *Kamuya yararlı derneklerde denetim*. [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Arslan, S. (2016). *Genç insanların yaşlılığa dair bakış açısının denetim odağı ve dışa dönük kişilik yapısıyla ilişkisinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Arsllantepe, M. (2008). Popüler sinema filmlerinde hikâye anlatımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 237-256.
- Arsllantürk, Y. (2016). Mesleki bağlılık: Turist rehberleri üzerine bir inceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 186-207.
- Artukoğlu, A. (1979). Türkiye'de kütüphanecilik eğitime genel bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1-2), 1-11.
- Arumuru, L. (2024). Position of librarians in fostering information literate society for inclusive education, entrepreneurship and nationwide development. *International Journal of Librarianship*, 9(3), 139-147.
- Asemota, H. (2015). Curriculum and teaching for sustainable development. *International Journal Of Advance Research And Innovative Ideas In Education*, 1(3), 453-458.
- Aslan, H. (2016). Sanat eğitiminde kamusal algı, kamusal diyalektik. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 190-207.
- Aslan, S. A. (1993). Birgün mutlaka. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(3), 156-158.
- Aslan, Z. (2013). Meslek kuruluşlarına zorunlu üyeliğin üzerine hukuki bir değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15, 1229-1240.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.

- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Ataman, E. ve Barış, İ. (2019). Sosyal sermaye ürünü olarak taziye kültürü ve kurumsal bir hizmet olarak yas danışmanlığı: Türkiye-Almanya örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 93-112.
- Atılğan, D. (1997). Kütüphaneciliğimizin sorunları ve çözüm önerileri hakkında Türk Kütüphaneciler Derneği'nin görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(1), 54-56.
- Atılğan, D. (1999). Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi ve yeni bin yılda hedefler. *Bilginin serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri* (ss. 144-163). Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Avşarbey, A. ve Dilekci, T. (2014). Türkiye'de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile ilgili temel tartışmalar ve İngiltere'deki tıp mesleği ile ilgili uygulama. *Türk İdare Dergisi*, 478, 323-358.
- Avukatlık Kanunu. (1969). *1136 sayılı Avukatlık Kanunu*.
- Aydınol, P. ve Üredi, L. (2020). Sınıf öğretmenlerinin mesleki aidiyet duyguları ile mesleki doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Mersin ili örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(Eğitim ve Toplum Özel sayı), 5681-5703. <https://doi.org/10.26466/opus.755487>
- Bacanlı, F. (2003). Mesleki grup rehberliğinin benlik ve meslek kavramlarının bağdaşımına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 35(35), 336-359.
- Badiou, A. (2016). *Etik: Kötülük kavrayışı üzerine bir deneme*. Metis
- Bakıroğlu, C. T. (2013). Sosyalleşme ve kimlik inşası ekseninde sosyal paylaşım ağları. *XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. Antalya, Türkiye.
- Ballakrishnen, S. S. (2023). Rethinking inclusion: ideal minorities, inclusion cultures, and identity capitals in the legal profession. *Law and Social Inquiry*, 48(4), 1157-1180.
- Baranova, J. (2009). Kant's Fourth antinomy and the odyssey of Levinas's subject. *Topos*, 1(21), 22-32.
- Başkurt, İ. (2009). Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin kimlik problemi. *HAYEF Journal of Education*, 6(2), 81-94.
- Bauman, Z. (2016). *Postmodern etik*. Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2017). *Kimlik*. Heretik.

Bayhan, V. (2024). Postmodern melez kimlik örüntüleri: “Gündüz puritan, gece playboy”. *Sosyologca*, 2(4), 106-118.

Bayraktar Karahan, F. (2023). Kimlik oluşumunda ailenin rolü. *KAİDE Dergisi, ASBÜ Uluslararası Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 14-33.

Bayraktar, Ş. ve Bozkurt, Ö. Ç. (2021). Bilgi uzmanlarının bilgi teknolojisi kullanımının teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. *Bilgi Dünyası*, 22(1), 99-130.

Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar araçlar yöntemler*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Baysal, J. (1993). *Kütüphanecilik*. Esin Yayınevi.

Bayter, M. (2024). Kütüphane kataloglarının hibritleşmesi. *Library Archive and Museum Research Journal*, 5(2), 213-227. <https://doi.org/10.59116/lamre.1470243>

Beales, D. L. (2012). Areas for improvement in medical library advocacy: in our own words. *Journal of Hospital Librarianship*, 12(3), 208-217. <https://doi.org/10.1080/15323269.2012.692232>

Becker, H. S. & Carper, J. (1956). The elements of identification with an occupation. *American Sociological Review*, 21(3), 341-348. <https://doi.org/10.2307/2089290>

Betz, F. (2011). Models in the Social Sciences. *Managing Science. Innovation, Technology, and Knowledge Management*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7488-4_13

Beyhan, Y. ve Boz, A. (2020). Öz-yeterliliğin arkasındaki itici güç: öznel iyi oluş. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(3), 122-144.

Bınarbaşı, F. (2006). *Üniversite öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Bilginer Erdoğan, Ş. (2021). Medya ve kamuoyu ilişkisi bağlamında “sosyal medya deneyleri” üzerine bir çalışma. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 105-123. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.886162>

Bilgir, M. T. (2017). Klişelerin diktatörlüğü. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 163-169.

- Borca, C., Rus, C., ve Sava, S. (2019). Building up european identity in primary education. *Journal of Educational Sciences*, 20, 3-13.
- Bossaller, J., Burns, C. S., & VanScoy, A. (2017). Re-conceiving time in reference and information services work: a qualitative secondary analysis. *Journal of Documentation*, 73(1), 2-17.
- Bostancı, S. (2011). Yerel yönetimler programı öğrencilerinin belediye stajları üzerine bir incele. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 55-64.
- Bourdieu, P. (2012). *Ökonomisches kapital, kulturelles kapital, soziales kapital* (pp. 229-242). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Bozgedik, A. (2017). *Eğitimde yeni bir model olan temel lise öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Bozkurt, P. (2013). Denetim kavramı ve denetim anlayışındaki gelişmeler. *Denetışim*, (12), 56-62.
- Branje, S. (2022). Adolescent identity development in context. *Current opinion in psychology*, 45, 101286.
- Brown, A. D. (2022). Identities in and around organizations: Towards an identity work perspective. *Human Relations*, 75(7), 1205-1237.
- Brown, J. (1992). *The definition of a profession: The authority of metaphor in the history of intelligence testing, 1890-1930*. Princeton University Press.
- Burgess, J. T. (2013). *Virtue ethics and the narrative identity of American librarianship 1876 to present*. [Doktora Tezi]. The University of Alabama.
- Butler, P. (1933). *Introduction to library science*. Chicago University Press.
- Cengiz, N. (2020). Alman ve Türk genç kız edebiyatında kahramanın kimlik arayışının aile, arkadaşlık, aşk ve cinsellik kapsamında analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 608-633.
- Ceylan, E. (2019). Küreselleşme sürecinde yerel kimliğin durumu. *International Journal of Academic Value Studies*, 5(2), 304-312.
- Chen, C. C. & Hung, C. H. (2022). Plan and then act: the moderated moderation effects of profession identity and action control for students at arts universities during the career development process. *Healthcare*, 10(10) 1-15. doi:10.3390/healthcare10101938

- Chowdhury, G. G., Burton, P. F., McMenemy & Poulter, A. (2008). *Librarianship: an introduction*. Facet publishing.
- Churchman, C. W. (1973). Reliability of models in the social sciences. *Interfaces*, 4(1), 1-12.
- Cihangiroğlu, N., Teke, A., Özata, M. ve Çelen, Ö. (2015). Mesleki bağlılık ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin analizi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57(4), 367-72.
- Clarke, M., Hyde, A. & Drennan, J. (2012). Professional identity in higher education. *The academic profession in Europe: New tasks and new challenges* (pp. 7-21). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Coll, R. K., France, B., & Taylor, I. (2005). The role of models/and analogies in science education: implications from research. *International Journal of Science Education*, 27(2), 183–198. <https://doi.org/10.1080/0950069042000276712>
- Coşkun, A. (2006). STK'ların stratejik performans yönetiminde yeni bir yaklaşım: Performans karnesi. *Sivil Toplum*, 4(15), 103-117.
- Coşkun, E. (2022). Halkla ilişkiler ve yeni medya uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Kamu Kurumlarında Halkla İlişkiler*, 119-135.
- Cravey, P. J. (1991). Occupational role identity of women academic librarians. *College & research libraries*, 52(2), 150-164.
- Croxton, R. A. (2015). Professional identity development among graduate library and information studies online learners: a mixed methods study. *Community & Junior College Libraries*, 21(3–4), 125–141. <https://doi.org/10.1080/02763915.2016.1190998>
- Cullinan, M. E., Purtell, R. & Canary, H. E. (2022). Emerging professional identity in patient hand-off routines: A practical application of performative face theory. *Health Communication*, 37(5), 577-585.
- Çağbayır, Y. (2017). *Arap asıllı Türk alfabesiyle yazılmış Türkçenin söz varlığı: Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ötüken Neşriyat.
- Çağırkan, B. (2016). Göç, hibrit kimlik ve aidiyet: yeni toplumlar, yeni kimlikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2613-2623.
- Çağlar, O. N. (2008). Postmodern anlayışta siyaset ve kimlik. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 369-386.

- Çakın, İ. (1982). Kütüphanecilikte felsefi yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(4), 155-158.
- Çakın, İ. (2000). Bilgi profesyonellerinin eğitiminde yeniden yapılanma: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(1), 3-17.
- Çakın, İ. (2005). Cumhuriyet'ten günümüze bilgi profesyonellerinin eğitiminde başlıca yönelişler. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1), 7-24.
- Çakın, İ. (2017). *Kütüphanecilikten bilgi yönetimine dönüşümün felsefi boyutları: Genel bir yaklaşım*. Bilgi ve Belge Yönetimi Kuramsal Yaklaşımlar (233-247). Hiperyayın.
- Çakır, E. Y. (2020). Fantastik filmlerde figür ve olay örgüsü bağlamında stereotipler: "Yüzüklerin Efendisi" analizi. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 3(1), 77-99. <https://doi.org/10.33464/dorduncukuvvet.728138>
- Çalık, C. (2006). Örgütsel sosyalleşme sürecinde eğitimin değişen rolü ve önemi. *Kastamonu Education Journal*, 14(1), 1-10.
- Çatalcalı Soyer, A. (2009). Okul öncesi dönem çocuk hikâye kitapları: stereotipler ve kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*, (1), 13-27. <https://doi.org/10.20875/sb.47647>
- Çavdar, G., ve Eğilmez, Ö. (2025). Kütüphaneciliğin değişen rolleri. *Kütüphane Arşiv ve Müze Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 165-183. <https://doi.org/10.59116/lamre.1592333>
- Çelik Durmuş, S. ve Yıldırım, A. (2018). Hemşireler arası işbirliği. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 5(3), 210-216. doi.org/10.5222/SHYD.2018.210
- Çelik, A. (1996). Kütüphaneciliğin psiko-soysal boyutları (II): Kütüphanecinin "statü" sorunu. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(4), 331-338.
- Çelik, S. (1994). Türk Kütüphaneciler Derneği ve şubelerinin yayınları. *Türk Kütüphaneciliği*, 8(3), 234-244.
- Çetin, A., Erenler, E., ve Şentürk, M. (2016). Mesleki bağlılık ve mesleki öz-yeterlik algısının bilgi paylaşma davranışına etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 289-316.
- Çetin, İ. ve Şendurur, E. (2016). Çevrimiçi akademik kaynakların kullanılabilirlik değerlendirmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40), 273-299.

- Çetinkaya, B. D. (2022). Çalışma yaşamında kuşaklar arası bilgi aktarımı: x ve y kuşağı üzerinde bir uygulama. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 130-153. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.1107684>
- Çıldır, B., ve Ergün, İ. H. (2021). Okuma kültürü edinememiş bireylere ilişkin bir anlatı araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 603-621. <https://doi.org/10.16916/aded.859734>
- Çınar, E. B. (2019). *Yerellik ve evrensellik bağlamında Asghar Farhadi sineması: "Bir ayrılık" ve "satıcı" filmlerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çınar, M. (2024). *Kütüphanecilerin meslek dergilerine katkıları: Türk kütüphaneciler derneği bülteni-Türk kütüphaneciliği örneği 1952-2022*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çolaklar, H. (2004). Profesyonellik ve kütüphanecilik mesleği. *Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi*, 9-18.
- Çukadar, S. (2008). Türk Hukuk Kütüphanecileri Platformu'nun oluşum süreci. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 541-553. <https://doi.org/10.15612/BD.2008.317>
- Dalan Polat, G. (2016). Küresel kültür. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12), 615-628.
- Dalbay, R. S. (2018). "Kimlik" ve "toplumsal kimlik" kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(31), 161-176.
- Dalbay, R. S. ve Avcı, N. (2018). Kimlik inşasına ilişkin temel yaklaşımlar ve bu yaklaşımların Türkiye'ye yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 17-39.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin kütüphanelere etkisi: bilgi kaynakları açısından bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 14(1), 172-190. <https://doi.org/10.15612/BD.2013.141>
- Dede, H. G. ve Akkoç, H. (2016). Pedagojik formasyon ve eğitim fakülteleri lisans programlarına katılan matematik öğretmeni adaylarının mesleki kimliklerinin karşılaştırılması. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 7(1), 188-206.
- Demir, İ. (2007). *Gençlerin kimlik yapıları: Farklı yerellikler ekseninde nitel bir inceleme*. [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

- Demirkan, M., Zeytinkaya, D., ve Başkan, N.S. (2017). *Eğitim teknolojisinde yeni terminoloji geliştirme ve tutarlılık sorunsalı*. III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Demirtaş, Z. (2005). Alan dışından atanan sınıf öğretmenlerinin yetişmesinde müfettişlerin rolü. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (21). 113-126.
- Dernekler Kanunu. (2004). 5253 sayılı Dernekler Kanunu.
- Dernekler mevzuatı. (2022). T. C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- Dewey, M. (1898). The relation of the state to the public library. In *Transactions of the Proceedings of the Second International Library Conference*.
- Dickinson, T. E. (2003). Looking at the male librarian stereotype. *The Reference Librarian*, 37(78), 97-110.
- Dilek Kayaoğlu, H. (2017). Kütüphane biliminden enformasyon bilimlerine: İnceleme alanı/bilim dalını adlandırma ve tanımlama sorunu. B. Yılmaz, S. Öztemiz, T. Baş, M. Dişli, (Ed.), *Bilgi ve Belge Yönetimi Kuramsal Yaklaşımlar* içinde (ss. 64-123). Hiperyayın.
- Dilek Kayaoğlu, H. (2017). Kütüphanecilik fenninden bilgi ve belge yönetimine: Türkiye’de alanı adlandırma ve tanımlama sorunu. B. Yılmaz, S. Öztemiz, T. Baş, M. Dişli, (Ed.), *Bilgi ve Belge Yönetimi Kuramsal Yaklaşımlar* içinde (ss. 177-215). İstanbul: Hiperyayın.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: meslek yüksek okulu-muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 90-106.
- Drummond, J. J. (2021). Self-identity and personal identity. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 20(2), 235-247.
- Duckett, K. (2001). *Bringing professional knowledge and identity into a grassroots library development project: a case study of world library partnership volunteers in South Africa*. [Master Thesis]. University of North Carolina at Chapel Hill.
- Durkheim, E. (1986). *Meslek ahlakı*. (M. Karasan, Çev.). Milli Eğitim Basımevi.
- Durkheim, E. (2018). *Professional Ethics and Civic Morals (1st ed.)*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429452901>

- Dursun, S., ve Karagün, E. (2012). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 93-112.
- Duru, H. (2020). Mesleki aşkınlık: Bir kavram incelemesi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 55-74.
- Düğer, S. (2019). İdare hukuku açısından avukatlık. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(1), 55-77.
- Egan, K. (2003). Retrospective on 'What is Curriculum?'. *Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies*, (1), 17-24.
- Ehala, M. (2015). Blurring of collective identities in the post-Soviet space. *Sociolinguistic Studies*, 9(2-3), 173-190.
- Elçiçek, Z. ve Yaşar, M. (2022). Öğretmenlerin mesleki gelişimi nasıl olmalı: uygulamalı bir model geliştirme çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(4), 1684-1716. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2022.22.74506-1003202>
- Elmas, M. ve Koyuncu Şahin, M. (2024). Erken çocukluk döneminde gelişen meslek algısının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 19(2), 345-361.
- Eniç, D. ve Yanbolluoğlu, Ö. (2018). Sosyal kimlik karmaşıklığı kuramı: sosyal kimliklerimiz ne denli karmaşık? *Artıbilim: Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 62-79.
- Eraslan, L. ve Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122-139. <https://doi.org/10.19126/suje.35998>
- Erat, Ş., Korkmaz, M., Çimen, V. ve Yahyaoğlu, G. (2011). Hemşirelerin iş yaşam kalitesinin motivasyona etkisi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 1(1), 68-97.
- Erdiller-Yatmaz, Z. B., Erdemir, E. ve Erbil, F. (2018). Okulöncesi öğretmen adaylarının bakış açısından: Neden öğretmenliği seçtiler ve nasıl çocuk/çocukluk algıları var. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 12(1), 316-341.
- Erdoğan Tuğran, F. (2016). Dijital yerlilerin siber-uzamda çoklu kimlik kullanımı ve oyun oynama pratikleri. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 1(1), 8-17.

- Erdoğan, T., ve Uyanık, Ş. E. (2020). Babadan oğula aktarılan bir miras olarak ayakkabıcılık mesleğinde yaşanan değişimler: Denizli-Yeşilyuva örneği. *Journal of Economy Culture and Society*, 61(1), 207-228.
- Ergün, C. (2024). Kütüphanecilerde savunuculuk: Türkiye'deki kütüphanecilerin savunuculuk konusundaki düşünceleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 38(3), 127-150. <https://doi.org/10.24146/tk.1438825>
- Ergün, N. (2020). Kimlik gelişimi: anlatı kimliği ve kuşaklararası anlatı kimliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 455-475.
- Erincik, S. (2011). Kimlik ve çokkültürcülük sorunu. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 52(2), 219-241.
- Erkenekli, M. (2015). Kültürel değer çalışmalarında yöntem ve sosyolojik araştırmalar için bir model önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 221-230.
- Ersoy, O. (1965). Kütüphanecilik kursları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 49-59.
- Ersoy, O. (1994). Hem memur hem kütüphaneci. *Türk Kütüphaneciliği*, 8(3), 177-179.
- Ersoy, O., ve Kuşat, A. (1965). Ayniyat Talimatnamesi ve kütüphaneciliğimiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(3-4), 11-18.
- Ertürk, K. L. (2009). *Ulusal açık erişim sistemi tasarımı: Türkiye modeli*. [Çevrim-ici: bilgiyonetimi.net], Erişim Tarihi: 11.04.2024ç
- Ertürk, R. (2018). Öğretmenlerin örgütsel adalet ve örgütsel kimlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Education, Theory and Practical Research*, 4(1), 89-98.
- Erünsal, İ. (1997). *Hafız-ı kütüp*. İslâm Ansiklopedisi.
- Erünsal, İ. (2015). *Osmanlılarda kütüphaneler ve kütüphanecilik: tarihi gelişimi ve organizasyonu*. Timaş Yayınları.
- Esmer, Y., ve Arıbaş, A. N. (2023). Lisansüstü öğrencilerinin kendini yönetme becerilerine yönelik nitel bir araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 69-88.
- Evans L. (2008). Professionalism, professionalism and the development of education professionals. *British Journal of Educational Studies*, 56(1), 20-38.

- Fallis, D. (2007). Information ethics for twenty-first century library professionals. *Library hi tech*, 25(1), 1-18.
- Farozin, M. (2019). Counselor professional identity of counselor profession education. *Cakrawala Pendidikan*, 38(1), 104-119.
- Feldman, F. (2009). *Etik nedir?* Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Fenerci, T. (1999). *Kütüphaneciliğimizde nereden nereye?. Bilginin serüveni, dünü, bugünü, yarını.* Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Fenerci, T. (2003). Kütüphanecilik ve disiplinlerarası niteliği. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(3), 283-293.
- Filiz, Z. (2023). *İngiliz edebiyatında ırkçı söylem: Shakespeare'in Othello'su üzerine bir inceleme.* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Forenza, B. ve Eckert, C. (2018). Social worker identity: A profession in context. *Social Work (United States)*, 63(1), 17-26.
- Fourie, D. K. ve Dowell, D. R. (2009). *Libraries in the information age: An introduction and career exploration.* Libraries unlimited.
- Franco de Sa, R. (2015). A identidade profissional do médico generalista: lições a serem aplicadas pela instituição formadora. *ABCS Health Sciences*, 40(3), 241-246. doi:10.7322/ABCSHS.V40I3.802
- Fraser-Arnott, M. A. (2019). Evolving practices and professional identity: How the new ways we work can reshape us as professionals and a profession. *IFLA Journal*, 45(2), 114-126. <https://doi.org/10.1177/0340035218810960>
- Freund, A. ve Thomson, A. (2011). *Introduction: Oral history and photography.* Palgrave Macmillan.
- Frye, J. M. (2018). Assimilation or humiliation? An analysis of professional identities after critical events in the workplace. *School Library Research*, 21, 1-27.
- Furat, M. F. ve Keskin, İ. (2016). İstanbul Üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinde arşiv stajı algısı: uygulamalı bir çalışma. *Bilgi ve Belge Araştırmaları*, (3), 1-22.
- Garcia, M. A. & Barbour, J. B. (2018). Ask a professional—ask a librarian: librarianship and the chronic struggle for professional status. *Management Communication Quarterly*, 32(4), 565-592.

Gates, J. K. (1968). *Introduction to librarianship*. McGraw-Hill.

Gençoğlu, Ü. G. ve İşseveroğlu, G. (2010). Türkiye’de meslek yüksekokullarındaki eğitimin muhasebe mesleğine katkısı üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), 28-40.

Giannopoulou, A. & Wang, F. (2021). Self-sovereign identity. *Internet Policy Review*, 10(2), 1-10.

Girgin, Ü. H. (2018). Gelenekten postmoderne kimlik inşa süreci ve yeni medya: Facebook örneği. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 202-230.

Gitterman, A. (2014). Social work: A profession in search of its identity. *Journal of Social Work Education*, 50(4), 599-607.

Gökçora, İ. H. (2005). Profesyonelliğe saygı. *Üniversite ve Toplum*, 5(3), 1-4.

Gökdemir, O. (2011). *Tarih yazımında iki yeni yaklaşım: sözlü ve yerel tarih*. Tarih Nasıl Yazılır (s. 199-222). Tarihçi Kitap.

Gökkurt, Ö. (2017). Bilginin gerçekliği problemine sosyal epistemolojik bir yaklaşım. B. Yılmaz, S. Öztemiz, T. Baş, M. Dişli, (Ed.), *Bilgi ve Belge Yönetimi Kuramsal Yaklaşımlar* içinde (ss. 247-263). Hiperyayın.

Greyson, D., Surette, S., Dennett, L., & Chatterley, T. (2013). You’re just one of the group when you’re embedded: Report from a mixed-method investigation of the research-embedded health librarian experience. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*, 101(4), 287–297. <https://doi.org/10.3163/1536-5050.101.4.010>

Griffiths, O. & Ahmed, A. (2021). Introducing identity. *Journal of Philosophical Logic*, 50(6), 1449-1469.

Gurbetoğlu, A. ve Tomakin, E. (2011). Sevilen ve sevilmeyen öğretmen davranışlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1). 261-276.

Gülle, M. T. (1997). *Türkiye’de düşünce özgürlüğü sorunu ve halk kütüphanelerine yansması*. [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Gülle, M. T. (2010). Doğru bilgi, sanal gerçeklik, iyi kütüphanecilik. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 1-6.

- Gülle, M. T. (2010). Türk Kütüphaneciler Derneği'nin 60. kuruluş yıldönümü: kamuya yararlı dernek anlayışından sivil toplum örgütlülüğüne. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 158-164.
- Güner, H. (2016). Kamu yararına çalışan dernekler hazineden edindikleri taşınmazları satabilir mi? *Denetim*, (12), 35-38.
- Güneş, G. (2007). Tek problemim imaj mı? Türkiye gerçeğinde imaj meselesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 230-236.
- Gürdal, O. (1999). *Niçin mesleki örgütlenme*. 21. yüzyıla doğru Türk kütüphaneciliği: 35. Kütüphane Haftası bildirileri. Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Gürdal, O. (2000). Yaşamboyu öğrenme etkinliği "enformasyon okuryazarlığı". *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 176-187.
- Güvemli, O. (2011). Türkiye'de muhasebe meslek örgütünün kuruluşu ve gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (1), 129-145.
- Güven, E. (2022). *Akademide mesleki kimlik: Akademisyenlerde mesleki kimlik inşası*. Holistence publications.
- Hamilton, P. & Shopes, L. (2008). *Introduction: Creating Heritage*. Oral history and public memories. Temple university press.
- Hamutoğlu, N. B., Canan Güngören, Ö., Kaya Uyanık, G. ve Gür Erdoğan, D. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429. <https://doi.org/10.12984/eegefd.295306>
- Hauptman, R. (2002). *Ethics and librarianship*. McFarland.
- Hawley, K. (2009). Identity and indiscernibility. *Mind*, 118(469), 101-119.
- Hegel, G. (2016). *Tarihte akıl*. Kabalcı Yayıncılık.
- Heled, E. & Davidovitch, N. (2021). Personal and group professional identity in the 21st century case study: the school counseling profession. *Journal of Education and Learning*, 10(3), 64-82.
- Herdman, E. A. (2012). Meslekler ve profesyonellik. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(2), 3-7.
- Hicks, D. (2014). The Construction of Librarians' Professional Identities: A Discourse Analysis. *Canadian Journal of Information and Library Science*, 38(4), 251-270.

- Hicks, D. (2015). *Ethics in the age of technological change and its impact on the professional identity of librarians. Business law and ethics: concepts, methodologies, tools, and applications* (s. 1459-1479). IGI global.
- Hicks, D. (2016). Person or place: the rhetorical construction of librarian and library by the information profession community. *Proceedings of the Annual Conference of CAIS / Actes du congrès annuel de l'ACSI*, 40(4), 318-331.
- Hicks, D. (2016). *The Construction of Librarians' Professional Identities: A Discourse Analysis*. [Doktora Tezi]. University of Alberta.
- Holley, R.P. (2016). Library culture and the MLIS: the bonds that unite librarianship. *The Bottom Line*, 29(3), 207-217. <https://doi.org/10.1108/BL-05-2016-0023>
- Hortaçsu, N. (2012). *En güzel psikoloji sosyal psikoloji*. İmge Kitabevi.
- Hotho, S. (2008). Professional identity - Product of structure, product of choice: Linking changing professional identity and changing professions. *Journal of Organizational Change Management*, 21(6), 721-742.
- HU BBY Youtube kanalı. (2023, Kasım 03). Youtube HU BBY. Youtube: [Çevrim-içi: <https://www.youtube.com/watch?v=uUYbms5hE2c&t=3805s>], Erişim Tarihi: 20.04.2024.
- Hull, B. (2011). *Understanding librarians: communication is the issue*. Chandos.
- Husna, R., Restiana, R., Lestari, P., Rahimi, A. & Kartini, K. (2022). Application of librarian profession interpersonal communication in influencing library existence. *Jurnal ISO: Jurnal Ilmu Sosial, Politik dan Humaniora*, 2(1), 109-116.
- Huvila, I., Holmberg, K., Kronqvist-Berg, M., Nivakoski, O. & Widén, G. (2013). What is librarian 2.0 - New competencies or interactive relations? A library professional viewpoint. *Journal of Librarianship and Information Science*, 45(3), 198-205.
- International Federation of Library Associations. (2012). *Professional Codes of Ethics for Librarians*. [Çevrim-içi: <https://cdn.IFLA.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/codesofethics/turkish-codeofethics-full.pdf>], Erişim Tarihi: 28.08.2024.
- İnce, S. ve Khorshid, L. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(3), 163-171.

- İşgüden, B. (2007). *Sosyal ve kültürel değerlerin muhasebe meslek etiği üzerine etkileri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- İzgüden, D. ve Erdem, R. (2020). Travmaların dönüştürücü rolü: olumlu değişimler. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 191-200.
- Jamieson, L. (2002). Theorising identity, nationality and citizenship: Implications for European citizenship identity. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, (6), 506-532.
- Janesick, V. (2010). *Oral history for the qualitative researcher: Choreographing the story*. The guilford press.
- Judge, C. (2012). *Developing a model for school librarians in Scotland*. [Doktora Tezi]. University of Strathclyde.
- Julien, H. & Genuis, S. K. (2011). Librarians' experiences of the teaching role: A national survey of librarians. *Library & Information Science Research*, 33(2), 103-111.
- Kafadar, C. (2024, 19 Ekim). Türk Tarih Kurumu. #YaşayanTarih- Prof. Dr. Cemal Kafadar [Video]. Youtube. [Çevrim-İçi <https://youtu.be/4YbO8EUyNlQ?si=VP4zbKQRKABtVuIr>], Erişim Tarihi: 05.04.2025.
- Kahraman, Ö. F. (2018). *Kamu politikalarının oluşturulmasında düşünce kuruluşları: SAM örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Karabınar, S. ve Çevik, Z. (2018). Bir muhasebe meslek odasında 2008-2013 yıllarında verilen disiplin cezalarının yapısal Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (77), 69-90.
- Karaboğa, M. T. (2018). Küreselleşme sürecinin eğitim kurumları üzerindeki etkilerine yönelik bir tartışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 134-144.
- Karakaş, A. (1992). Meslek lobiciliği ve kütüphanecilik. *Türk Kütüphaneciliği*, 6(3), s.172-173.
- Karakaya, O. (2022). Türkiye’de dernekleşme ve toplumsal gelişmişlik göstergeleri arasındaki ilişki. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 315-340.
- Karsantık, İ. (2019). *Yükseköğretimde akademik liderlik, yükseköğretim kültürü ve akademik kimlik arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Kartal, A. F. (1998). Kütüphaneciler bildirgesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(2), 172-174.
- Katipoğlu, S. (2010). Academic librarianship in Turkey: The historical context. *International Journal of Legal Information*, 38(2), 149-164. doi:10.1017/S0731126500005692
- Kavut, S. (2018). Goffman'ın benlik sunumu kuramı bağlamında sosyal medyada kimlik inşası: Instagram üzerine bir araştırma. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (1), 1-12.
- Kaya, A. (2014). Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin eğitim öğretim ve geleceğe yönelik düşünceleri. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 33(2), 349-356.
- Kaya, A. (2016). Bir sivil toplum örgütü olarak türk kütüphaneciler derneği: tarihsel perspektiften eleştirel bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(2), 236-250.
- Keseroğlu, H. S. (1996). *Hoşgörü, düşünce özgürlüğü ve kütüphaneler. Bilgi edinme özgürlüğü*. Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Keseroğlu, H. S. (2000). Türkiye'de kütüphane kültürü. Türkiye'de kütüphane ve enformasyon biliminin kurumsal gelişimi. *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nün kuruluşunun 36. Yılı anısına düzenlenen sempozyum bildirileri*. Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Keseroğlu, H. S. (2006). Bilgi ve belge yönetimi etiği ve Türkiye'de durum. A. Üstün, Ü. Konya. (Ed.). *I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu içinde İletişim Yayınları*.
- Keseroğlu, H. S. (2015). İlk meslekler ve kütüphanecilik mesleği. *Prof. Dr. İrfan Çakın'a Armağan*, 105-116.
- Keseroğlu, H. S. (2017). *Bilim tarihinde kuram*. B. Yılmaz, S. Öztemiz, T. Baş, M. Dişli, (Ed.), *Bilgi ve Belge Yönetimi Kuramsal Yaklaşımlar içinde* (ss. 25-63). Hiper Yayın.
- Keseroğlu, H. S. (2021). Giriş. Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Tarık Akan toplantıları III. G. Demir, H. S. Keseroğlu, A. Güneş, (Ed.). *Bilgi ve belge yönetimi Alanında dil ve anlam, uluslararası çevrimiçi sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde*. Hiper Yayın.
- Keseroğlu, H. S. (2022). *Eşekli kütüphaneci Mustafa Güzelgöz. İdeal Kültür Yayıncılık*.

- Khalili, H., Orchard, C., Laschinger, H. & Farah, R. (2013). An interprofessional socialization framework for developing an interprofessional identity among health professions students. *Journal of Interprofessional Care*, 27(6), 448-453.
- Kılavuz, R. (2025). Kamu yönetiminde bürokratik tarafsızlığın teorik temelleri ve etik zorlukları. *Uluslararası Güncel Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 47-60.
- Kızılöz, T. (2017). *Ankaradaki üniversite kütüphanecilerinin mesleki etik konusundaki bilinç ve yaklaşımları üzerine bir değerlendirme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Klain-Gabbay, L. & Shoham, S. (2016). Scholarly communication and academic librarians. *Library & Information Science Research*, 38(2), 170-179.
- Kocacık, F. (2003). Bilgi toplumu ve Türkiye. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 1-10.
- Koçak, D. ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2021). Üniversite tercih nedenlerinin ikili karşılaştırma ve sıralama yargıları yöntemleri ile ölçeklenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1580-1591. <https://doi.org/10.33206/mjss.874504>
- Kolukırmık, S. ve Yıldırım, A. R. (2009). Kimlik inşasında söylem ve anlam ilişkisi: Kocabaş Abdalları örneği. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 145-158.
- Konuralp, E. (2017). Sivil toplum ve Türkiye'deki muhasebeciler özelinde meslek örgütleri. *Lectio Socialis*, 1(1), 62-71.
- Kotur, M. (2024). *Role of Librarian in Facilitating Research Collaboration: An Analysis*. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4830333>
- Kozak, S. (2022). 21. Yüzyıl Postmodernizmi bağlamında çevresel grafik tasarım ve kamusal enstalasyon. [Sanatta Yeterlik Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kuçuradi, İ. (2015). *Etik*. Türkiye Felsefe Kurumu
- Kuçuradi, İ. (2015). *Felsefi etik ve meslek etikleri*. H. Tepe, (Ed.), *Etik ve meslek etikleri içinde*, Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (2020). *İnsan ve değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kurt, S. ve Taş, H. (2015). Sivil toplum örgütlerinde profesyonel ve gönüllü çalışma ilişkileri: tehditler ve fırsatlar. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 199-214.

- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Külcü, Ö. ve Dalkıran, Ö. (2013). Bilgi profesyonellerinin meslek derneklerine bakışı: TKD ve ÜNAK örneklerinin değeriendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(2), 340-360.
- Lattuca, L. R. (2007). *Curricula in international perspective*. International Handbook of Higher Education (Cilt 18, s. 39-40). Springer. doi:https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4012-2_4
- Lawler, S. (2015). *Identity: sociological perspectives*. John Wiley & Sons.
- Leavy, P. (2011). *Oral history*. Oxford university press.
- Leino, J. (1995). The changing concept of curriculum. *Research bulletin-Department of Education. University of Helsinki*, (90), 1-6.
- Levine-Clark, M. & Dean, T. C. (2013). *ALA glossary of library and information science*. American Library Association.
- Lichtenstein, H. (1964). The role of narcissism in the emergence and maintenance of a primary identity. *The International Journal of Psychoanalysis*, 46(1), 49-56.
- Linton, A. M. (2016). Emerging roles for librarians in the medical school curriculum and the impact on professional identity. *Medical Reference Services Quarterly*, 35(4), 414-433.
- Lummis, T. (1987). *Listening to history: The authenticity of oral evidence*. Barnes and Noble Books.
- Luthmann, A. (2007). Librarians, professionalism and image: stereotype and reality. *Library Review*, 56(9), 773-780. <https://doi.org/10.1108/00242530710831211>
- MacKay, N., Quinian, M. & Sommer, B. (2016). *After the interview in community oral history*. Routledge.
- MacNeil, H. (2011). Trust and professional identity: narratives, counter-narratives and lingering ambiguities. *Archival Science*, 11(3), 175-192.
- Mahadevagouda, R. & Pavithrabai, MS. (2024). Ethical Values for Contemporary Librarianship: A Literary Approach. *Library of Progress-Library Science, Information Technology & Computer*, 43(1), 118-124.

- Mahuika, N. (2019). *Rethinking oral history and tradition: An indigenous perspective*. Oxford University Press.
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: an interactive approach*. California: SAGE Publications.
- Mei, W. & Symaco, L. P. (2022). Students' entrepreneurial identity construction: role and social identity influences. *SAGE Open*, 12(2)1-13. <https://doi.org/10.1177/21582440221089961>
- Memiş Doğan, M. ve Temiz Arslan, K. (2023). Akademisyenlik ve annelik: Fenomenolojik bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 629-656.
- Mert, A. ve Kahraman, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin benlik ayrışması, özgecilik, iç-diş kontrol odağı ve pozitif-negatif duygu düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 336-369.
- Meydan, B. (2024). Üniversite tercihinde kriterlerin sıralamadaki rolü: TOPSIS yöntemi ile bir analiz. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 1172-1191.
- Miltenoff, P. & Hauptman, R. (2005). Ethical dilemmas in libraries: an international perspective. *The Electronic Library*, 23(6), 664-670.
- Ming, J. S. (2010). Institutional factors influencing students' college choice decision in Malaysia: A conceptual framework. *International Journal of Business and Social Science*, 1(3), 53-58.
- Mogensen, A. L. (2021). Is identity illusory? *European Journal of Philosophy*, 29(1), 55-73.
- Molnar, G. T. & Ilonszki, G. (2021). Identity formation of the profession in a latecomer political science community. *European Political Science*, (20), 139-158.
- Mon, L. (2012). Professional avatars: Librarians and educators in virtual worlds. *Journal of Documentation*, 68(3), 318-329.
- Mon, L. (2021). *Eight basic literacies for librarians: A new normal agenda for librarianship education*. New Librarianship Symposia Series.
- Morgan, M. S. & Morrison, M. (1999). *Models as mediators: Perspectives on natural and social science* (No. 52). Cambridge University Press.
- Morris, V. C. (1955). What Is a Curriculum? *The School Review*, 63(3), 152-157

- Moseley, L. E., McConnell, L., Garza, K. B. & Ford, C. R. (2021). Exploring the evolution of professional identity formation in health professions education. *New Directions for Teaching and Learning*, (168), 11-27.
- Mula-Falc3n, J. & Caballero, K. (2023). Early career academic's odyssey: A narrative study of her professional identity construction. *Research Evaluation*, 32(2), 458-466.
- Mulvihill, T. & Swaminathan, R. (2022). *Methodological and pedagogical opportunities for oral history*. Oral History and Qualitative Methodologies. Routledge.
- Nar, M. Ő. (2019). K3lt3rel kimlik sorunsalı: g3recelik mi, evrenselcilik mi? Yoksa uzlaşısı mı? *Antropoloji*, (37), 72-80.
- Naukkarinen, J. & Bairoh, S. (2021). Gender differences in professional identities and development of engineering skills among early career engineers in Finland. *European Journal of Engineering Education*, 85-101. doi:10.1080/03043797.2021.1929851
- Neyzi, L. (2013). The intersection of ethics and politics. *Oral history off the record: Toward an ethnography of practice* (s. 145-149). Palgrave Macmillan.
- Nixon, J. (1996). Professional identity and the restructuring of higher education. *Studies in Higher Education*, 21(1), 5-16.
- Nystr3m, S. (2009). The dynamics of professional identity formation: graduates' transitions from higher education to working life. *Vocations and Learning*, 2, 1-18.
- Odabaş, A. (2021). Dijital k3t3phanecilik. *TRT Akademi*, 6(12), 580-599.
- Oguz, F. (2024). Development of a professional identity scale for information professionals. *Proceedings of the Association for Library and Information Science Education Annual Conference*. <https://doi.org/10.21900/j.alise.2024.1766>
- Oğuz, E. S. (2018.). *AB enformasyon toplumu ve üniversite k3t3phanecileri*. Hiper Yayın.
- Olğun, S. ve Adıbelli, D. (2020). Hemşirelik 3ğrencilerinin meslek seçimini etkileyen fakt3rler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (1), 55-60.
- Oliveira, Z. (2008). Curr3culo: um instrumento educacional, social e cultural. *Revista Diálogo Educacional*, 8(24), 535-548

- Onat Öz, Z. (1996). Kütüphanelerin mekânsal organizasyonunda kütüphanecinin rolü. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(2), 119-136.
- Orçanlı, K., Bekmezci, M. ve Fırat, Z. M. (2019). İş güvencesizliğinin iş performansına etkisinde örgütsel kimliğin aracılık etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 12, 73-100.
- Ozan, H. ve Kuş, Z. (2021). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e vatandaşlık öğretim programlarında kimlik inşası. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 237-257. <https://doi.org/10.51725/etad.954628>
- Önal, İ. ve Alaca, E. (2015). Okul kütüphanesi kullanımında öğretmenlerin rolü ve sorumlulukları. *Bilgi Dünyası*, 16(1), 105-126.
- Öner, H., Koruklu, N. ve Küçükoğlu, N. C. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel benlik kavramını yordayan değişkenler: özgüven ve sosyal sorun çözme becerisi. *Medical Sciences*, 14(4), 194-204.
- Özateş, Ö. S. (2010). Sosyal hizmet etiğinin felsefi temelleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 85-97.
- Özçelik, T. ve Koyuncu Şahin, M. (2023). Erken çocukluk dönemi toplumsal cinsiyet rollerinin biçimlenmesinde aile tipi, kardeş ve arkadaşların rolü. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 57-67.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdil, M. (2017). Kolektif ve bireysel kimlikler bağlamında sosyal bütünleşme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 383-400.
- Özel, N. ve Çakmak, T. (2011). Çevrimiçi kütüphane kataloglarına yönelik kullanıcı beklentileri: Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri örneği. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 30-45. <https://doi.org/10.15612/BD.2011.220>
- Özkan, M. (2023). *Okulda yüz yüze yürütülen psikolojik danışma hizmeti ile uzaktan yürütülen psikolojik danışma hizmetinin ilişkisi: Çevrim içi psikolojik danışma tutumlarının düzenleyici rolü*. [Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Özkazanç, A., Sayılan, F. ve Akşit, E. E. (2018). Toplumsal cinsiyet ve mesleki eğitim: mesleki teknik lise kız öğrencileri üzerine bir araştırma. *Fe Dergi*, 10(2), 149-164.

- Özkubat, S. (2013). Okul öncesi kurumlarında eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 58-66.
- Özsungur, B. (2010). Cinsel kimlik gelişimi ve cinsel kimlik bozukluğunda psikososyal değişkenler: gözden geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 163-174.
- Pateman, J. (2017). *The public library and social justice*. Information ethics, globalization and citizenship: Essays on ideas to praxis. Edited by Toni Samek and Lynette Shultz. McFarland.
- Pierson, C. M. (2021). *Factors influencing professional identity development and negotiation of public librarians in Aotearoa New Zealand*. [Doktora Tezi]. Victoria University of Wellington.
- Pierson, C. M. (2022). The critical incident negotiation process of public librarians in Aotearoa New Zealand. *Open Information Science*, 6(1), 1-15.
- Pierson, C. M. (2023). The role of identity moderators and perceived degree of identity separation in librarian professional identity development. *Journal of Librarianship and Information Science*, 56(2), 353-368.
- Pierson, C. M., Goulding, A. & Campbell-Meier, J. (2019). An integrated understanding of librarian professional identity. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 68(4-5), 413-430.
- Pierson, C. M., Goulding, A. & Campbell-Meier, J. (2020). *Critical incidents and librarian professional identity in LIS pedagogy: Research methodology as pedagogical tool embedded in reflexive practice*. Open Access Te Herenga Waka-Victoria University of Wellington. Conference contribution. <https://doi.org/10.26686/wgtn.13082375.v1>
- Pierson, C. M., Goulding, A. & Campbell-Meier, J. (2020). Metaphors and critical incidents: Introduction to a methodological approach derived from expressions of librarian professional identity. *Information Research*, 25(2), 859.
- Pierson, C. M., Goulding, A. & Campbell-Meier, J. (2020). Professional identity as gateway to critical practices: Identity negotiations of public librarians in New Zealand with implications for LIS education and practice. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 69(3), 286-301.
- Preer, J. (2008). *Library ethics*. Libraries Unlimited.
- Prideaux, D. (2003). ABC of learning and teaching in medicine. *BMJ*, 326(1), 268-70. doi: doi: 10.1136/BMJ.326.7383.268

- Prytherch, R. (2016). *Harrod's librarians' glossary and reference book: a directory of over 10,200 terms, organizations, projects and acronyms in the areas of information management, library science, publishing and archive management. 10th edition.* Ashgate.
- Quinlan, M. K. & Sommer, B. W. (2009). *The oral history manual.* Altamira Press.
- Reed, C. (2018). Professionalizing corporate professions: Professionalization as identity project. *Management Learning*, 49(2), 222-238.
- Reid, A., Dahlgren, M.A., Petocz, P., & Dahlgren, L.O. (2011). *Professional identity: how is professional identity developed? From Expert Student to Novice Professional.* Professional Learning and Development in Schools and Higher Education, vol 99. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0250-9_6
- Reitz, J.M. (2004). *Online dictionary for library and information science.* Libraries Unlimited.
- Resnyansky, L. (2008). Social modeling as an interdisciplinary research practice. *IEEE Intelligent Systems*, 23(4), 20-27.
- Richardson, J. V. ve Butler, P. (1992). *The gospel of scholarship: Pierce Butler and a critique of American librarianship: including a reprint of Pierce Butler's An Introduction to Library Science.* The Scarecrow Press.
- Rieber, S. (1998). The concept of personal identity. *Philosophical and Phenomenological Research*, 58(3), 581-594.
- Ritchie, D. (2014). *Doing oral history.* Oxford University Press.
- Robinson, S. ve Arrigoni, A. (2023). *Finding a voice: SDGs, ethical identity and the curriculum.* Leading Ethical Leaders: Higher Education Institutions, Business Schools and the Sustainable Development Goals (s. 205-243). doi:<https://doi.org/10.58863/20.500.12424/4278464>
- Russell, B. (2017). *Etik, toplum, siyaset.* Say Yayınları.
- Sabancıogullari, S. ve Doğan, S. (2015). Relationship between job satisfaction, professional identity and intention to leave the profession among nurses in Turkey. *Journal of Nursing Management*, 23(8), 1076-1085.
- Salling Olesen, H. (2001). Professional identity as learning processes in life histories. *Journal of workplace learning*, 13(7/8), 290-298.

- Samek, T. (2007). *Librarianship and human rights: A twenty-first century guide*. Chandos Publishing.
- San, A. (1988). Profesyonellik açısından İstanbul kütüphaneleri. *Türkiye’de Kütüphane Alanında Teori ile Uygulama İlişkisi Sempozyumu*, 7-8 Mayıs 1987/yay, 191-207.
- Sare, L. & Bales, S.E. (2014). Professional identity: a grounded theory study of veteran academic librarians. *Library Review*, 63(8/9), 574-589.
- Sare, L., Bales, S. & Neville, B. (2012). New academic librarians and their perceptions of the profession. *portal: Libraries and the Academy*, 12(2), 179-203.
- Šebestová, J. (2011). Entrepreneurship within health care—a dilemma of identity and profession. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 59, 45.
- Seminelli, H. (2016). Librarian as professional. *The Serials Librarian*, 71(1), 63-69.
- Sepetçioğlu, T. E. (2014). İki tarihsel “eski” kavram, bir sosyo-kültürel “yeni” kimlik: mübadele nedir, mübadiller kimlerdir? *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 180(180), 49-84.
- Sertkaya, K. B. (2010). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik değiştirme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Shaghghi, M. (2020). Studying Moral Tendencies of Information Professionals by Problematic Ethical Dilemmas. *Iranian Journal of Information Processing & Management*, 35(3), 577–604. <https://doaj.org/article/bd17e9f0f545418abf0599ab2078343e>
- Shera, J. H. (1976). *Introduction to Library Science: Basic Elements of Library Science*. Littleton. Colorado, Libraries Unlimited, Inc.
- Shevchenko, S. (2019). Self-identity through the prism of other in merold westphal's existential philosophy of religion. *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 18(53), 156-170.
- Shim, W. S., Hwang, M. J. & Lee, J. (2009). Professional identity, job satisfaction, and retention of licensed social workers in Korea. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 19(1), 82-95.
- Siteine, A. (2016). Recognising ethnic identity in the classroom: a New Zealand study. *International Studies in Sociology of Education*, 26(4), 393–407. <https://doi.org/10.1080/09620214.2016.1264869>

- Skouvig, L. (2008). How to observe the librarian. *Library and Information History*, 24(4), 299-306.
- Smith, A. A. (2013). *Capturing the social memory of librarianship*. [Doktora Tezi]. The University of Texas at Austin.
- Smolicz, J. J. (1968). Conceptual models in natural and social sciences and their implications for educationists. *Critical Studies in Education*, 11(1), 72-113.
- Soylu, A. ve Esen, Y. (2022) Öğretmenlik meslek seçimi ve meslek kimliğinin kurulumunda toplumsal cinsiyetin rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3) 1104-1123.
- Soysal, Ö. (1997). Yasa olgusu ve kütüphane kurumu. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(2), 88-95.
- Soysal, Ö. (2005). AÜ DTCF. Kütüphanecilik bölümü'nün 50. yılı için geçmiş'in belleği. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1), 105-113.
- Soysal, Ö. (2010). Osmanlı'da neler okundu, 'kütüphane kurumu' nasıl algılandı, kurumlaşan 'gelenek' yoksa 'kütüphane kültürü' müydü?. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 50(2), 163-175.
- Soysal, Ö. (2013). Demokrasi/doğru bilgilendirilme hakkı/bilgilenme kültürü/ve bilgi teknolojisi bağlamında kütüphane kurumu. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(1), 166-167.
- Soysal, Ö. (2015). Türk Kütüphaneciliği'nde düşünsel yapılanma sorunu. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(1), 28-32.
- Spears, R. (2021). Social influence and group identity. *Annual review of psychology*, 72(1), 367-390.
- Spencer, B. J., Sriraman, V., Talley, K. G. & Ortiz, A. M. (2018). Board 60: social cognitive impact of industry internships upon engineering technology students developing professional identity: a case study. In *2018 ASEE Annual Conference & Exposition*.
- Spiegler, O., Schmid, K., Saleem, M., Hewstone, M. & Benet-Martínez, V. (2022). Dual identity, bicultural identity integration and social identity complexity among Muslim minority adolescents. *Self and Identity*, 21(3), 257-277.
- Stanko, T. L., Dahm, P. C., Lahneman, B. & Richter, J. (2022). Navigating an identity playground: Using sociomateriality to build a theory of identity play. *Organization Studies*, 43(1), 81-103.

- Strandén, S. (2009). *Trust in the empathic interview*. Oral history: The challenges of dialogue. John Benjamins Publishing Company.
- Sturges, P. (2014). Librarianship as an ethical profession. H. S. Keseroğlu, G. Demir, E. Bitri, A. Güneş (Ed.). *1. Uluslararası Kütüphane ve Bilgi Bilim Felsefesi Sempozyumu: Etik: Kuram ve Uygulama*. (ss. 12-22).
- Subaşıoğlu, F. (1997). Kütüphanecilik mesleğine etiksel bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(2), 96-112.
- Subaşıoğlu, F. (1998). Kütüphanecilik mesleğine etiksel bir yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38(1-2), 467-478.
- Subaşıoğlu, F., ve Tamdoğan, O. G. (2014). Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nün Kuruluş Öyküsü. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(4), 583-621.
- Sunar, L. (2020). Türkiye'de mesleki itibar: dönüşen çalışma hayatı ve mesleklerin sosyal konumu. *Journal of Economy Culture and Society*, (Özel Sayı 1/Supplement 1), 29-58.
- Sümbül, Y. (2013). The problem of identity, the search for the self-consciousness and the reflections of Hegelian philosophy on Razumov in Conrad's under western eyes. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(1), 127-135.
- Sweeney, M. E. & Estabrook, L. S. (2018). Library and information science. J. D. McDonald ve M. Levine Clark (Ed.), *Encyclopedia of library and information sciences*. Taylor and Francis.
- Şen, A. I. ve Özgü-Koca, S. A. (2005). Orta öğretim öğrencilerinin matematik ve fen derslerine yönelik olan olumlu tutumları ve nedenleri. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (18), 186-201.
- Şenalp, L. (2009). Türk Kütüphaneciler Derneği 60 yaşında. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 920-923.
- Şengül, S. ve Acar, O. K. (2021). Türkiye'de kişisel gelişim alanının tarihçesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 219-235. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.768236>
- Şenöz, M. (2009). İstanbul Üniversitesi'nde yeni bölüm. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 624-627.
- Şıkel, Ç. ve Harmancı, H. (2022). Ebeveynin boşanması çocuğun kimlik gelişimini etkiler mi? *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 123-146. <https://doi.org/10.54557/karataysad.1084187>

- Şimşek, S. (2002). Günümüzün kimlik sorunu ve bu sorunun yaşandığı temel çatışma eksenleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 29-39.
- Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 387-401.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığı'na genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30-39.
- Tapper, A. & Millett, S. (2015). Revisiting the concept of a profession. *Conscience, Leadership and the Problem of 'Dirty Hands' . Research in Ethical Issues in Organizations*, 13, 1- 18.
- Taşdemir, M. (2015). Öğretmen adaylarının Türk milli eğitim sistemi üzerine algıladıkları sorunlar. *Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (7), 881-898.
- Taşkın, Z. ve Çakmak, T. (2010). Başlangıcından bugüne bilgi dünyası dergisi'nin bibliyometrik profili. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 332-348.
- Tel, H., Aydın, H. T., Karabey, G., Günaltay, H., ve Akay, D. (2012). Hemşirelerde işe bağlı gerginlik ve stresle başetme durumu. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 1(2), 47-52.
- Tepe, H. (2011). *Etik ve metaetik*. Türkiye Felsefe Kurumu.
- Tepe, H. (2016). *Teorik etik: Etiğin bilgisel sorunları*. BilgeSu.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-8.
- The ALA glossary of library and information science (1983). *The ALA glossary of library and information science*. H. Young, (Ed.). American Library Association.
- Thompson, P. (2017). *The voice of the past*. Oxford University Press.
- Thomson, A. (2008). Oral history and community history in Britain: Personal and critical reflections on twenty-five years of continuity and change. *Oral history*, 36(1), 95-104.
- Tiken, S., ve Sürücü, Ö. (2023). Bir kütüphanecinin biyografik romanı: Fakir Baykurt'un kaleminden Mustafa Güzelgöz. *Folklor/Edebiyat*, 29(113), 161-178.

- TOBB (2004). *Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu*.
- Tokmak, M. (2016). Sözlü tarih ve derinlemesine görüşme. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 83-98.
- Tonta, Y. (1996). İnternet, elektronik kütüphaneler ve bilgi erişim. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(3), 215-230.
- Toplu, M. (2007). Kütüphaneciliğin etik sorunu ve Türkiye yaklaşımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 186-217.
- Toplu, M. (2009). Mesleki bir örgüt olarak Türk Kütüphaneciler Derneği'nin altmış yıllık gelişim çizgisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 678-741.
- Toprakçı, E. ve Akçay, A. (2016). Türkiye'de kamu yararına çalışan derneklerin eğitim faaliyetlerinin yönetimi ve denetimi (Yasal belgeleri temelinde nitel bir analiz). *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 5(1), 29-52.
- Törel, T., ve Akova, S. (2020). Etnik kimlik ve kültürel öğelerin satın alma eğilimi üzerine etkileri: İstanbul ili Pendik ilçesi örnekleme. *Akademik Hassasiyetler*, 7(13), 355-389.
- Trede, F., Macklin, R., & Bridges, D. (2011). Professional identity development: a review of the higher education literature. *Studies in Higher Education*, 37(3), 365-384.
- Trower, S. (2011). *Place, writing, and voice in oral history*. Springer.
- Tuncel, V. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin meslek kimliğine ilişkin görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. [Çevrim-ı: <https://sozluk.gov.tr/>], Erişim Tarihi: 11.09.2024.
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2010). *Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri*. [Çevrim-ı: <https://kutuphaneci.org.tr/bildirgeler/mesleki-etik-ilkeleri/>], Erişim Tarihi: 27.08.2024.
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2024). *Misyon ve vizyon belgesi*. [Çevrim-ı: <https://kutuphaneci.org.tr/hakkimizda/misyonumuz-vizyonumuz/>], Erişim Tarihi: 27.08.2024.
- Ulus, L., Tuncer, N. ve Sözen, Ş. (2015). Mesleki eğitim, gelişim ve yeterlilik açısından meslek yüksekokullarının önemi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 168-185.

- Uslu, F. ve Demir, E. (2023). Nitel bir veri toplama tekniği: derinlemesine görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 289-299. <https://doi.org/10.32600/huefd.1184085>
- Ünal, L. I. (2005). Öğretmen imgesinde neoliberal dönüşüm. *Eğitim Bilim Toplum*, 3(11), 4-15.
- Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği. (2024). *Misyon ve vizyon belgesi*. [Çevrim-ichi: <https://unak.org.tr/hakkinda/amac-misyon-vizyon/>], Erişim Tarihi: 18.09.2024.
- Üstün, A. (1997). Kütüphanecilik mesleğinde iç iletişim ve motivasyon. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(1), 20-28.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.
- Walter, S. (2008). Librarians as teachers: A qualitative inquiry into professional identity. *College & Research Libraries*, 69(1), 51-71.
- Wheeler, E. & McKinney, P. (2015). Are librarians teachers? Investigating academic librarians' perceptions of their own teaching roles. *Journal of information literacy*, 9(2).
- Wilkins-Jordan, M. & Hussey, L. (2014). Looking at the socialization of lis students through a pop culture lens. *Library Philosophy and Practice*, 33-51.
- Yaktıl Oguz, G. (2000). Cinsiyet rolleri ile ilgili stereotiplerin televizyonda sunumu. *Kurgu*, 17(1), 33-41.
- Yalçinkaya, B. ve Saydam, V. (2019). Staj süreçlerinin öğrencilerin mesleki beklentilerine etkisi: Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü üzerine bir inceleme. *Arşiv Dünyası*, (20), 1-20.
- Yalçıntaş, A. ve Akkaya, B. (2019). Diplomalı aylak sınıf: gösterişçi tüketim süreci olarak Türk yükseköğretim sistemi. *Efil Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2(5), 92-125.
- Yaman, H. (2022). Dinsel terminolojiyle yaratılan kimlik algısı ve söylem. *Liberal Düşünce Dergisi*, (106), 77-96. <https://doi.org/10.36484/liberal.983097>
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(2), 204-212.

- Yardımcı, H. Ç. ve Öztekin, B. (2025). Geçmişin sesini dinlemenin yöntemi: sözlü tarih. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34(1), 651-668. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1509036>
- Yaşar, M., Karabay, A. ve Bilaloğlu, R. G. (2013). "Şimdi ben öğretmen mi oldum?" Öğretmenlik kimliğinin oluşmasında etkili olan etkenlere yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 269-282.
- Yaylacı, G. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilig)*, 40, 119-140.
- Yenigün, R. (2020). *RFID kütüphane sistem bileşenlerinin AHP yöntemiyle seçimi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Amasya Üniversitesi.
- Yıldırım, M. (2003). Sivil toplum ve devlet. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 226-242.
- Yıldırım, Ü. (2014). Bir "KÜT-DER" vardı... *Türk Kütüphaneciliği*, 28(3), 320-322.
- Yıldız, M. ve Yıldırım, B. F. (2018). Yapay zekâ ve robotik sistemlerin kütüphanecilik mesleğine olan etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(1), 26-32. <https://doi.org/10.24146/tkd.2018.290>
- Yılmaz Ergül, D. ve Taşar, M. F. (2022). Dönüştürücü öğrenme teorisine dayalı bir TPAB geliştirme eğitiminin öğretmen adaylarına katkısı: Çoklu durum çalışması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42 (3), 2037-2080.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve okuma alışkanlığı üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1), 48-53.
- Yılmaz, B. (1993). Türkiye’de kütüphanecilik arşivcilik ve dokümantasyon-enformasyon anabilim dalının/bölümlerinin tercih edilme eğilimleri: 1988-1991. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(2), 107-118.
- Yılmaz, B. (1995). Okuma sosyolojisi: Ankara’da oturanların okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3), 325-336.
- Yılmaz, B. (1998). Okuma alışkanlığı sorunu, bir enstitü örneği ve Türkiye için öneriler. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(3), 244-251.
- Yılmaz, B. (2000). Çok kültürlü toplumlarda etnik azınlık çocuklarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(4), 451-465.

- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4), 441-460.
- Yılmaz, B. (2003). Toplumsal iletişim ve kütüphane. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 11-29.
- Yılmaz, B. (2018). Türkiye'de bilgi ve belge yönetimi bölümleri ders programlarının arşivcilik ve belge yönetimi eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Bilgi Yönetimi*, 1(1), 44-62. <https://doi.org/10.33721/by.403258>
- Yılmaz, E. (2010). Kütüphane haftası'nı yeniden düşünmek. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 130-143.
- Yılmaz, M. (1987). XXIII. Kütüphane haftası açılış töreni konuşmaları (30 Mart 1987). *Türk Kütüphaneciliği*, 1(2), 86-94.
- Yılmaz, M. (2018). Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları: Türkiye'de bilgi hizmetlerine yönelik oluşturulmuş STK'lar ve bu kuruluşlara yönelik bir araştırma. *Zeitschrift Für DieWelt Der Türken: Journal of World of Turks*, 10(1), 249-272.
- Yılmaz, N. (2007). *Bilgi toplumunda okul ve medya ilişkisi: Türkiye örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Yontar, A. (1988). Profesyonellik açısından İstanbul kütüphaneleri. *Türkiye'de Kütüphane Alanında Teori ile Uygulama İlişkisi Sempozyumu* (7-8 Mayıs 1987, İstanbul), haz. Meral Alpay, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi. 191-207.
- Yontar, A. (2009). Türkiye'de kütüphanecilik alanında ilk kadın profesör ve cumhuriyetimizin zarif bir temsilcisi: Rahmetli hocam Prof. Dr. Jale Baysal. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 633-637.
- Yow, V. (2005). *Recording oral history: A guide for the humanities and social sciences*. Altamira Press.
- Zusman, A. (2016). *Story Bridges: A guide for conducting intergenerational oral history projects*. Routledge.
- Александровна, С. Н. (2015). Престиж работника библиотеки: региональный аспект. *Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение*, 160-163.

EKLER

EK A Görüşme Soruları

Deklarasyon: Öncelikle çalışmamıza katkı sunmak amacıyla bizimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için size teşekkürü bir borç biliriz. İzninizle mülakat ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacaktır. Arzu etmeniz halinde mülakatı herhangi bir aşamasında bırakabilir, bazı sorulara yanıt vermek istemediğinizi beyan edebilir veya mülakattan tamamen çekilebilirsiniz. Yine çalışmada kişisel veriler korunması amacıyla isminiz kullanılmayacaktır. Yayınlanmasını istemediğiniz şeyler olursa lütfen belirtiniz.

Başlangıç Soruları:

İsminiz?

En son çalıştığınız kurum?

Kütüphanecilik kariyerinizi genel olarak özetleyiniz. (Sırasıyla çalıştığınız kurumlar)
Lütfen!

Kütüphane Geçmişi Soruları:

Çocukluğunuzda kitaplarla ilişkiniz nasıldı?

Sizi kütüphanede çalışmaya, kütüphaneci olmaya yönlendiren etkenler nelerdi?

Neden kütüphaneci olmaya karar verdiniz?

Başka meslek seçenekleri düşünmüş müydünüz?

Kütüphaneci olma kararınızda etkili olan örnekler var mıydı?

EK A'nın devamı

Kütüphanecilik Eğitimi:

Nerede kütüphanecilik okudunuz?

En çok sevdiğiniz ve hiç sevmediğiniz dersleri bizimle paylaşır mısınız?

Kütüphanecilik okulunda öğrendiğiniz en önemli şey nedir?

Kütüphanecilik eğitimi boyunca edindiğiniz diğer önemli deneyimleri bizimle paylaşır mısınız?

Kütüphanecilik eğitimi programını derece ve akreditasyon olarak değerlendirir misiniz?

Kütüphanecilik eğitiminizde eksik geliştiğinizi düşündüğünüz alanlar var mıdır?

Kütüphanecilik eğitiminize dönüp baktığınızda keşke dediğiniz bir şey var mıdır?

Genel Kariyer Soruları:

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak çalışma yaşamınızdaki en önemli olay nedir?

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak çalışma yaşamınızdaki önemli olaylar nelerdir?

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak en önemli başarılarınız nelerdir?

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak sonsuza dek unutmayacağınız şeyler nelerdir?

EK A'nın devamı

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak çalışmalarınızı benzersiz kılan şeyler nelerdir?

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak kariyeriniz boyunca sizi zenginleştiren en önemli deneyim nedir?

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak kariyeriniz boyunca karşılaştığınız en büyük zorlular nelerdir?

Kütüphaneci ve-veya kütüphanecilik eğitimcisi olarak kariyeriniz boyunca karşılaştığınız en büyük hüsrar ve hayal kırıklıkları nelerdir?

Gelecek nesil kütüphanecilerin deneyimleri için neler ümit edersiniz?

Bir kütüphaneci olarak takmak zorunda kalacağınızı asla düşünmediğiniz hangi farklı 'ünvanlar' takmak zorunda kaldınız?

Kariyerinizi sürdürmeyi nasıl veya neden seçtiniz?

Bu alana olan tutkunuzu nasıl sürdürdünüz?

Kariyerinize başlamadan önce birinin size söylemesini istediğiniz bir şey var mı?

Yazılı anılarınız var mı?

Mesleğin size katkıları var mıdır? Varsa neler olmuştur?

EK A'nın devamı

Mesleki Kuruluşlar:

Lütfen bize mesleki derneklerle olan ilişkinizden bahseder misiniz?

Mesleki derneklerle deneyimlerinizden neler öğrendiniz veya kazandınız?

Mesleki organizasyonlara katılım kariyerinizi nasıl etkiledi?

Türkiye'deki meslek dernekleri üzerine düşüncelerinizi söyler misiniz?

Etik:

Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu Kütüphane Hakları Bildirgesine ve-veya Türk Kütüphaneciler Derneği Etik İlkeleri politika belgeleri üzerine düşünceleriniz nelerdir ve hiç kullandınız mı?

Kullanıcı bilgisi talep etme gibi sivil özgürlükleri sınırlama girişimine nasıl yanıt verdiniz ve konu üzerine düşünceleriniz nelerdir?

Meslek etikleri ve kütüphanecilik mesleğinin etiği bağlamında görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Mesleki ideallerinizin çalıştığınız kurumun kuralları uygulamalarıyla çatıştığı bir durum yaşadınız mı ve bu çatışmayı nasıl çözdüğünüzü anlatır mısınız?

Kütüphanecilik dünyasındaki kariyeriniz boyunca en tartışmalı dönem hangisiydi? Zamanın etkisine katkıda bulunmak/engellemek için herhangi bir şey yaptınız mı?

EK A'nın devamı

Siyasetin Etkileri:

Çalıştığınız dönemde siyasetin kütüphanelere ve kütüphanecileri etkileri neler olmuştur?

Siyaset meslek ilişkisindeki deneyimleriniz nelerdir?

Siyaset ve kütüphane arasındaki ilişki nasıl olmalıdır?

Bir meslek yasası olmaması üzerine düşünceleriniz nelerdir?

Bazı mesleki sorunlarınızı çözmek için siyaset kurumuna hiç başvurduğunuz mu?

Hizmet:

Çalıştığınız kütüphane ve kütüphanecilik okulunda topluluklarla hangi yollarla etkileşime girdiniz?

İnsanlara yardım etmek için toplumdaki konumunuzu nasıl kullandınız?

Kendi başınıza ele aldığınız ilk sorunu ve size hangi sorunun sorulduğunu hatırlıyor musunuz?

Aldığınız en komik veya en şaşırtıcı soru nedir?

Kütüphaneler, temel olarak bir kütüphanenin ne olduğunun izini kaybetmeden mevcut kullanıcıların istediği ek hizmetleri nasıl sağlar?

EK A'nın devamı

Kütüphane hizmetlerinde gördüğünüz en büyük değişiklikler nelerdir? Bu değişiklikler neden değerliydi veya değerli değildi?

Toplumda kütüphanenin ideal rolü nedir?

Teknoloji:

Kariyeriniz boyunca kütüphanecilikte meydana gelen tüm teknolojik değişiklikler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kütüphanelere yeni teknolojileri eklemenin ne tür beklenmedik sonuçları oldu?

Son 30/40 yıldır var olan teknolojik bölünmeyle nasıl başa çıktınız?

Dijitalleştirme, kişisel kullanım veya kullanıcılar için bilgilere erişme şeklinizi nasıl değiştirdi ve hizmet verilen kitleye bağlı olarak metodolojide bir fark yarattı mı?

Kütüphane dünyasına ilk girdiğinizde uyguladığınız yaklaşımı ile yeni arama parametreleri göz önüne alındığında, bilgi erişime ve anlamaya yaklaşımınızdaki temel fark nedir?

Teknoloji işinizi nasıl değiştirdi? Değişikliklerin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdi?

Kütüphanelerdeki halka açık bilgi işlem ve kütüphanecilik eğitimindeki teknolojik gelişim kütüphane kullanıcılarının ve kütüphanecilik eğitimi almak isteyenlerin demografik özelliklerini nasıl etkiledi?

Bilgi teknolojisindeki ilerlemeleri geliştirmeyi, bunlara uyum sağlamayı ve bunlardan yararlanmayı nasıl öğrendiniz?

EK A'nın devamı

Değişiklikler ve Gelecek:

Kütüphaneler, kütüphanecilerin toplumdaki algısı, yeri ve kütüphanecilik eğitimi yıllar içinde nasıl değişti?

Özellikle hangi değişiklikleri beğendiniz veya beğenmediniz?

Kütüphaneler ve kütüphanecilik eğitimi değiştikçe, işinizi yapma şeklinizde değiştirmekte en zorlandığınız şey neydi? (yani, vazgeçmesi en zor olan neydi?)
Akranlarınızın da ne gibi sorunları vardı?

Kütüphanelerin ve kütüphanecilik (Bilgi ve Belge Yönetimi) eğitiminin geleceği için öngörünüz nedir?

Şimdi emekli olmadığınızı, bundan yirmi yıl sonra emekli olduğunuzu hayal edin. Önümüzdeki yıllarda kütüphaneler ve kütüphanecilik eğitimi için en büyük tehdidin ne olacağını düşünüyorsunuz?

Basılı kitapların geleceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Kütüphaneci olduğunuzdan beri kütüphanenin atmosferi nasıl gelişti? Başka bir deyişle, kütüphaneler ne kadar farklı görünüyor ve hissediliyor?

Halk kütüphanelerinin geleceğini ve kütüphanecilerin rolünü nasıl tasavvur ediyorsunuz?

Bir halk kütüphanesinin en önemli işlevinin ne olduğuna inanıyorsunuz?

Bilgi ve belge yönetimi eğitiminin en önemli işlevinin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

EK A'nın devamı

Önümüzdeki on yıl içinde halk kütüphanelerinde ne gibi değişiklikler görmek istersiniz?

Önümüzdeki on yıl içinde bilgi ve belge yönetimi alanında ne gibi değişiklikler görmek istersiniz?

Tavsiye ve Son Düşünceler:

Kariyerine yeni başlayan bir kütüphaneciye verecek bir tavsiyeniz olsaydı, bu ne olurdu?

Bir kütüphanecinin her zaman aklında tutması gereken en önemli şey nedir?

Başarılı bir kütüphanecinin sahip olması gereken en önemli üç kişilik özelliği nelerdir?

Bir kütüphaneci olarak ilk gününüzü ve son gününüzü deneyimleriniz, düşünceleriniz ve duygularınız açısından karşılaştırır mısınız?

Kariyerinizde sizin için en yararlı olan beceri hangisiydi?

Mesleğe devam edecek olan gelecek nesillere aktarmak istediğiniz en önemli fikir veya temanın ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Bana en çok gurur duyduğunuz başarınızdan bahseder misiniz?

Kütüphaneci olmakla ilgili en çok neyi özleyeceksiniz?

Emekli olduktan sonra ne yapıyorsunuz ya da planlıyorsunuz?

EK B Etik Kurul İzni

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

TOPLANTI SAYISI
2

KARAR SAYISI
40

TOPLANTI TARİHİ
2.02.2023

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi'nde Öğretim Üyesi olarak görev yapan Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ'nin yardımcı araştırmacı, İlker ÇAKMAKKAYA'nın sorumlu araştırmacı olarak yapmayı planladıkları **"XX. Yüzyıl Kütüphaneci İmgesi"** isimli çalışma; Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca uygun bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında; Onam Formunun gönüllülere imzalatılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

*Kurul Başkanı Prof. Dr. Muharrem ÇETİN, izinli olması sebebiyle toplantıya katılamamıştır.

*Kurul Üyesi Prof. Dr. Eyüp AKMAN, izinli olması sebebiyle toplantıya katılamamıştır.

Prof. Dr. Yavuz UNAT
Kurul Başkanı V.

Prof. Dr. Tolga ULUSOY
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Burhan BALTACI
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Kutay OKTAY
Kurul Üyesi

Prof. Dr. Serkan DİLEK
Kurul Üyesi

DAĞITIM LİSTESİ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna
Sayın Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ

Belge Doğrulama Kodu: FMFUATF

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: www.kastamonu.edu.tr/belgedogrulama

Adres: Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Kızılkent Kampüsü, Merkez/Kastamonu

Telefon No: (0 366) 2801102

e-Posta:

Kep Adresi: kastamonuuniversitesi@baf01.kep.tr

Faks No: (0 366) 2801038

İnternet Adresi: www.kastamonu.edu.tr

Bilgi için :

Sesiz Durur

Raporite

Telefon No:

(0 366) 2801348 - 1348

